

DE SAGA VAN GRETTIR DE STERKE

Meer downloads op: ☐

www.horse-shoe.nl ☐

en: ☐

www.ijslandse-saga.nl ☐

Veel leesplezier! ☐

Tonny Buijs

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door het IJslandse ministerie van
Onderwijs, Wetenschap en Cultuur.

MENNTAMÁLARÁÐUNEYTIÐ

Tonny Buijs

in samenwerking met:

Daisy L. Neijmann

de SAGA van GRETIR de STERKE

HORSE-SHOE Publishing Elden

Speciale dank gaat uit naar:

Daisy L. Neijmann

Bonny “de Skald” Donders

Paul Teunissen

Alex van Strijp

Viðar Hreinsson

voor het tot stand brengen van het contact met Daisy.

Ólafur Halldórsson

voor informatie over en het toezenden van het gedicht Grettisfærsla.

Rósa Þorsteinsdóttir en het Arni Magnusson Institute

voor de toestemming om afbeeldingen van de originele teksten als illustratie op de schutbladen te mogen gebruiken. Hoewel uiteindelijk bleek dat het boek mooier uitkwam door ze niet te gebruiken.

Uitgegeven door: HORSE-SHOE Publishing Elden

Copyright:

Tekst: Tonny Buijs, 2002.

Omslag, foto's, opmaak en lay-out: Tonny Buijs, 2002.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de copyrighthoudende en de uitgever.

NUGI: 301

ISBN: 90-803589-4-0

NOORDWEST-EUROPA

ten tijde van de

VIKINGEN

793 - 1066

OM MEE TE BEGINNEN.....

Voor veel lezers zal deze vertaling de eerste kennismaking zijn met een zogenaamde IJslandse Saga. Achter in dit boek, in 'ACHTERGRONDEN', wordt dieper ingegaan op wat nu precies een Saga is. Op deze plaats wil ik me beperken tot dat specifieke kenmerk van de Saga dat voor onze generatie bij het lezen een struikelblok kan vormen, namelijk de uitgebreide stambomen.

Ieder belangrijk saga-personage wordt geïntroduceerd met zijn voorouders en vaak ook zijn nageslacht. Dat levert een imposante reeks namen op die u geneigd bent te willen onthouden, maar waarin u hoogstwaarschijnlijk niet zult slagen. Niet alleen omdat het zoveel namen zijn, nee, daar komt nog bij dat iedereen of Thorbjorn of Thorgeir lijkt te heten en dat kinderen vaak naar hun opa of oma worden genoemd wat de verwarring almaar groter maakt.

Voor ons, de snelle en altijd drukke westerse mens, lijken deze stambomen in eerste instantie totaal overbodig. De meeste personen doen immers in het hele verhaal niet mee en maken de zaak dus nodeloos ingewikkeld zou je zeggen. Voor sagaliefhebbers echter, krijgen de stambomen, na elke volgende Saga die ze lezen meer betekenis. De hoofdpersoon in de ene Saga heeft een bijrol in een andere. De opa van de een, die in deze Saga geen rol speelt en alleen in een stamboom wordt genoemd, blijkt opeens een geheel eigen Saga te hebben. Met andere woorden: de Saga's vormen een groot web en zit je daar eenmaal in, dan lezen ze als een grote soap, waarmee we toch weer in de moderne wereld zijn aangeland.

Voor de mensen in de saga-tijd zullen de stambomen nauwelijks een probleem hebben opgeleverd. Familiebanden waren belangrijk om te overleven en het kon tot voordeel strekken als je kon aantonen dat je in de zoveelste generatie verwant was met een belangrijk hoofdman of zelfs een Noorse koning. Men zorgde er dus wel voor om de namen van zijn voorouders te kennen.

Om u een steuntje in de rug te geven is een aantal stambomen ter illustratie opgenomen. De belangrijkste stamboom, die van Grettir en zijn verwanten, is te vinden op bladzijde 208 en 209. Daar kunt u de draad weer oppakken, mocht u hem zijn kwijtgeraakt.

In het eerste deel van de Saga (de hoofdstukken 1 t/m 13) zijn de stambomen prominent aanwezig. Ik kan met een gerust hart zeggen: sla dat deel maar over en lees het wanneer u de rest van het boek uit heeft. Het enige dat u dan moet onthouden is dat Grettir de Sterke een halfbroer, Thorstein Galjoen genaamd, in Noorwegen heeft en Grettir zelf op IJsland woont. Maar u wilt zich natuurlijk niet laten kennen en daarom begint u, zoals het hoort, gewoon vooraan. In dat geval is het goed te weten dat het na hoofdstuk 13 allemaal een stuk eenvoudiger en plezieriger lezen wordt.

De Saga speelt zich af in een ver verleden en de cultuur van die tijd zal u waarschijnlijk tamelijk of geheel onbekend zijn. Daarom is in de lopende tekst een behoorlijk aantal noten opgenomen. Logischerwijze zijn er dat in de eerste hoofdstukken veel en soms lange, en later bijna geen meer.

Om te verduidelijken waar het verhaal zich afspeelt is een vijftal kaarten opgenomen. Twee algemene, twee detailkaarten en een grote overzichtskaart van IJsland, met daarop de belangrijkste plaatsen uit deze Saga. Het is opmerkelijk hoe weinig de plaatsnamen op IJsland in al die eeuwen zijn veranderd! En wat let u om deze eens met eigen ogen te gaan bekijken.

Laat u verrassen hoe leesbaar, spannend en sprekend deze middeleeuwse tekst vandaag de dag nog is. En ontdek zelf waarom de Saga van Grettir de Sterke tot de top in de wereldliteratuur dient te worden gerekend.

Tonny Buijs

INHOUD

Om mee te beginnen.....	7
-------------------------	---

de Saga van Grettir de Sterke

deel 1:	GRETTIRS VOORVADEREN	1 - 13	11
deel 2 :	GRETTIR DE STERKE	14 - 84	41
deel 3:	THORSTEIN EN SPES	85 - 93	253

Achtergronden	274
---------------	-----

Kaarten:

-	Noordwest-Europa ten tijde van de vikingen	5 en 6
-	detailkaart Strandir	39
-	Bjarg en omgeving	92
-	overzichtskaart IJsland	112 en 113

Stamboom van Grettir de Sterke	208 en 209
--------------------------------	------------

Gebruikte bronnen	285
-------------------	-----

De vertalers	286
--------------	-----

Het origineel, de *Grettis Saga*, is ergens vroeg in de veertiende eeuw in het IJslands geschreven. De schrijver ervan is onbekend.

GRETTIRS VOORVADEREN

1

Er was een man genaamd Onund. Hij was de zoon van Ofeig Strompelaar, wiens vader Ivar Paardenlul was. Onunds zuster was Gudbjorg. Zij was de moeder van Gudbrand Bult, wiens dochter Asta, de moeder was van koning Olaf de Heilige. Onunds moeder kwam uit Oppland, terwijl zijn vaders familie voornamelijk uit Roga- en Hordaland stamde.

Onund was een vooraanstaand viking en gewoonlijk voerde hij strijd in het Westen overzee¹. Op deze expedities werd hij vergezeld door 'n zekere Balki Blaengszoon uit Sotanes en door Orm de Vermogende. Een andere kameraad van hen was genaamd Hallvard.

Zij bezaten vijf schepen die alle goed waren uitgerust en bemand. Zij plunderden de Zuidelijke Eilanden² en bereikten de Barra Eilanden waar een koning genaamd Kjarval³ heerste. Ook hij had vijf schepen. Deze vielen zij aan. Er volgde een zware strijd waarin Onunds mannen uiterst fanatiek vochten. Nadat aan beide zijden velen waren gevallen, kwam de strijd ten einde toen de koning op een van zijn schepen vluchtte. Onund en zijn mannen namen de andere schepen tezamen met een grote buit in bezit.

Zij overwinterden daar en spendeerden de volgende drie zomers met het plunderen van de kusten van Ierland en Schotland. Daarna keerden ze terug naar Noorwegen.

★★★★★

1. Net als: de Westelijke delen, de Westelijke zeeën en dergelijke; daarmee worden de Britse Eilanden en Ierland bedoeld.
2. In het vervolg: de Hebriden.
3. Kjarval of Cearbhall was koning van Ossory in zuidelijk Ierland en stierf in 887 of 888. Hij komt in meerdere saga's voor en wordt als stamvader genoemd van beroemde IJslandse kolonisten.

2

In die tijd was er grote beroering in Noorwegen. Harald Ruighaar¹, de zoon van Halfdan de Zwarte, tot dan toe koning van Oppland, trachtte koning van heel Noorwegen te worden. Hij ging naar het noorden en vocht daar vele slagen, waaruit hij steeds als overwinnaar te voorschijn kwam. Vervolgens marcheerde hij al plunderend door alle gebieden naar het zuiden en onderwierp iedereen waar hij ook kwam. Toen hij Hordaland bereikte, kwam hij tegenover een grote menigte te staan die geleid werd door Kjetvi de Vermogende, Thorir Lang-kin en de Zuid-Rogalanders met hun koning Sulki.

Geirmund Helhuid² was toen in het Westen overzee, zodat hij niet aanwezig was bij de strijd, hoewel Hordaland wel tot zijn rijk behoorde.

Die herfst waren Onund en zijn mannen gearriveerd vanuit de Westelijke zeeën. Toen Thorir en Kjetvi hoorden van hun aankomst, stuurden zij boodschappers om hen te hulp te vragen. Zij stelden hen een waardevolle beloning³ in het vooruitzicht. Onund sloot zich met zijn mannen bij Thorir en de anderen aan, omdat ze een uitdaging zochten om zichzelf te bewijzen. En ze verklaarden bij het zwaarst van de strijd te willen zijn.

Ze ontmoetten koning Harald in Rogaland in de fjord genaamd Hafsford. De troepenmacht aan beide zijden was erg groot en de strijd was een van de grootste ooit in Noorwegen gestreden⁴. Vele saga's verwijzen ernaar, want het zijn grote historische gebeurtenissen waarvan saga's gewoonlijk verhalen. Uit het hele land waren troepen gekomen, alsmede velen uit andere landen. Daarnaast was er een groot aantal vikingen.

Onund bracht zijn schip naast dat van Thorir Lang-kin naar het midden van de strijd. Koning Harald ging op Thorir's schip af, wetende dat hij erg moedig en een enorme berserker⁵ was. Van beide zijden was het vechten hevig. Toen beval de koning zijn berserkers, de mannen die Wolfshuiden werden genoemd, naar voren. Op hen hadden ijzeren wapens geen vat en wanneer zij naar voren stormden, was niets tegen hen bestand. Thorir verdedigde zichzelf dapper. Heldhaftig sneuvelde hij op zijn schip. Daarna werd het schip van voor- naar achtersteven schoongeveegd en werden de touwen - waarmee het met de andere schepen verbonden was - gekapt, zodat het uit de gevechtlijn dreef.

Vervolgens vielen de konings mannen Onunds schip aan. Onund stond in het voorste gedeelte, waar hij manhaftig vocht. De mannen van de koning zeiden toen: “Hij houdt zich goed op het dolboord. Laten we hem iets geven om hem eraan te herinneren dat hij gevaar heeft gezien.”

Onund stond met een voet naar voren op de verschansing, en terwijl hij hieuw, deden zij een uitval naar hem met een speer. Tijdens het pareren leunde hij achterover en boog zijn knie een beetje. Een man op de voorsteven van het koningsschip raakte hem op dat moment onder de knie, nam zijn been weg en stelde hem zo met een klap buiten gevecht. Daarna werd het grootste deel van zijn mannen gedood.

Onund werd naar het schip gedragen dat eigendom was van een man genaamd Thrand, een zoon van Bjorn en de broer van Eyvind de Noor. Hij was aan het vechten met koning Harald en zijn schip lag aan de andere zijde van dat van Onund. Toen sloeg iedereen op de vlucht. Thrand en de rest van de vikingen ontsnapten op alle mogelijke manieren en zeilden weg naar het westen. Zij namen Onund, Balki en Hallvard Sugandi (Branding) met zich mee. Onund herstelde, maar liep de rest van zijn leven rond met een houten been, waardoor hij, zolang als hij leefde, Onund Paalvoet werd genoemd.

★★★★★

1. Krijgt later de bijnaam: Schoonhaar. Harald had een eed gezworen niet eerder zijn haren te kammen of knippen voordat hij alleenheerser in Noorwegen was. Toen hij dat had bereikt, werd zijn haar bijgeknipt en kreeg hij vanwege zijn lange en mooie haar zijn bijnaam.
2. Hel was de godin van de onderwereld. Zij was voor de helft zwart – de kleur van de dood. De andere helft had een gewone huidskleur (Vermeyden; 2000; p. 92). Geirmund zal dus een erg donkere huidskleur hebben gehad.
3. Waardevolle beloning: *Sæmdir* eigenlijk beloning en erkenning.
4. Deze slag vond rond 885 plaats.
5. Berserker: letterlijk “in een berenvel”. Deze krijgers raakten, of werkten zich, voor een gevecht in een staat van dierlijke razernij. Dit maakte ongekennde krachten in hen vrij en zorgde ervoor dat ze – zogenaamd – ongevoelig waren voor pijn en wapens. “Ze beten in hun schilden en huilden als wolven,” aldus ooggetuigen.

3

Destijds waren er in de Westelijke delen veel voornamen mannen die in Noorwegen hun landgoederen waren ontvlucht voor koning Harald, want hij verklaarde iedereen vogelvrij die tegen hem vocht en nam hun bezittingen in beslag.

Zo gauw Onund hersteld was van zijn verwondingen, gingen hij en Thrand en acht anderen naar Geirmund Helhuid, die de beroemdste viking in het Westen was. Zij vroegen hem, of hij niet proberen wilde zijn koninkrijk in Hordaland terug te krijgen en boden aan hem te vergezellen. Zij hoopten op deze manier iets te kunnen doen voor hun eigen bezittingen, want Onund was erg vermogend en zijn verwanten erg invloedrijk.

Geirmund antwoordde dat Harald inmiddels zo'n troepenmacht had, dat er weinig hoop was om enige eer te behalen door tegen hem te vechten. Immers, het hele land had zich tegen hem verzameld en was verslagen. Hij had niet de intentie, zei hij, om slaaf van de koning te worden, en te smeken voor wat eens zijn rechtmatige bezit was geweest en hij verkoos het een andere plaats te zoeken om zich te vestigen. Hij verkeerde toen niet meer in de bloei van zijn leven. Zodoende keerden Onund en zijn groep terug naar de Hebriden, waar zij veel van hun vrienden ontmoetten.

Er was een man genaamd Ofeig, bijgenaamd Grettir¹. Hij was de zoon van Einar, wiens vader Olvir de Kindervriend² was. Ofeigs broer was Oleif de Brede, de vader van Thormod Pijlschacht. Een andere zoon van Olvir was genaamd Steinolf, wiens dochter Una trouwde met Thorbjorn de Zalmvanger. Een derde zoon van Olvir was Steinmod. Hij was de vader van Konal, wiens dochter Alfdis van de Barra Eilanden was. Konals zoon Steinmod was de vader van Halldora, die trouwde met Eilif, de zoon van Ketil de Eenhandige.

Ofeig Grettir trouwde Asny, de dochter van Vestar Haengszoon. Zijn zonen waren Asmund Zonder-Baard en Asbjorn, en zijn dochters waren Aldis, Aesa en Asvor.

Ofeig was tezamen met zijn bloedverwant Thormod Pijlschacht en alle mensen van hun huishouding overzee naar het westen gevlucht vanwege de onderdrukking door koning Harald. Zij roofden wijd en zijd in de Westelijke zeeën.

Thrand en Onund Paalvoet gingen westwaarts naar Ierland om Thrands

broer, Eyvind de Noor, te vergezellen die de leiding had over de Ierse verdediging. Eyvinds moeder was genaamd Hlif; zij was de dochter van Hrolf, de zoon van Ingjald, die de zoon was van koning Frodi. Thrands moeder Helga echter was de dochter van Ondott Kraai.

De vader van Eyvind en Thrand was Bjorn, de zoon van Hrolf van Ar. Hij moest Gotland verlaten nadat hij Sigfast, koning Solvi's zwager, in diens eigen huis had verbrand³. Hij was die zomer naar Noorwegen gegaan en bracht de winter door met Grim de Hersir⁴, een zoon van Kolbjorn de Ploert. Grim probeerde Bjorn vanwege zijn geld te vermoorden. Daarvandaan ging Bjorn naar Ondott Kraai, die aan de Hvinisfjord in Agder woonde. Daar werd hij gastvrij ontvangen en bleef daar 's winters. Hij ging iedere zomer met Ondott op rooftocht totdat zijn vrouw Hlif stierf. Later gaf Ondott Bjorn zijn dochter Helga te trouwen en trok Bjorn er niet langer op uit om te plunderen.

Eyvind had de leiding genomen over zijn vaders oorlogsschepen en werd een belangrijk hoofdman in de Westelijke delen. Hij trouwde met Rafarta, de dochter van de Ierse koning Kjarval. Hun zoons waren Helgi de Magere en Snaebjorn.

Toen Thrand en Onund de Hebriden bereikten, troffen ze daar Ofeig Grettir en Thormod Pijlschacht. Met hen raakten ze goed bevriend, want ieder van hen dacht dat de ander uit de dood herrezen was. Hun laatste ontmoeting was in Noorwegen geweest toen de oorlog op zijn hevigst was.

Onund was erg stil. Toen Thrand dat in de gaten kreeg, vroeg hij hem waar hij mee zat. Onund antwoordde met een vers:

1.

*“Ik ken geen plezier meer,
sinds de strijd die me verminkte.
Een ongeluk komt altijd te vroeg.
We weken terug toen de aks hilde.
De meeste mannen, voel ik,
beschouwen me niet meer als de man die ik ooit was.
Dat heeft me beroofd,
van al mijn vreugde.”*

Thrand zei dat Onund herinnerd zou worden als een moedig man, waar hij ook heen zou gaan – “Je zou moeten trouwen en je ergens vestigen. Ik zal je in woord en daad bijstaan als je me laat weten wie je op het oog hebt.”

Onund zei dat hij zich edelmoedig opstelde, maar voegde daaraan toe dat er ooit een tijd was geweest dat zijn kansen op een goed huwelijk beter waren.

Thrand zei: “Ofeig heeft een dochter genaamd Aesa. We kunnen haar benaderen als je wilt.”

Onund zei dat dit hem zou bevalen.

Kort daarna benaderden ze Ofeig over deze zaak. Hij ontving het voorstel welwillend en zei dat hij geen man kende van zo’n goede afkomst en zo vermogend, ofschoon zijn grondbezit niet veel waard was. “Maar,” zei hij, “het lijkt mij, dat hijzelf niet meer de man is die hij was en mijn dochter is in feite nog een kind.”

Thrand zei dat Onund vitaler was dan veel mannen van wie beide benen in orde waren. Aldus, met de hulp van Thrand, werd de zaak bezegeld. Ofeig gaf zijn dochter weg met geld als haar bruidsschat⁵, want geen van beiden wilde iets geven voor de landerijen in Noorwegen.

Kort daarna werd Thrand gekoppeld aan de dochter van Thormod Pijschacht. Beide meisjes gaven voor drie jaar hun woord, met de belofte om daarna te trouwen. De mannen gingen in de zomer op rooftocht en bleven gedurende de winter op de Barra Eilanden.

★★★★★

1. Grettir: “die zijn tanden laat zien”; ook een aanduiding voor: slang. Was oorspronkelijk slechts een bijnaam (Seelow; 1998; p. 230).
2. Olvir was een geduchte piraat, maar spietsde geen baby’s op zijn speer zoals piraten toentertijd deden. Daarom werd hij de Kindervriend genoemd (Otten; 2000; p. 407).
3. Iemand in zijn huis verbranden was een laffe en eerloze daad omdat de tegenstander geen eerlijk gevecht werd gegund. Met andere woorden: deze kreeg niet de kans zich te verdedigen.
4. Een plaatselijk leider in het westen en noorden van Noorwegen. De rang / titel was erfelijk zodat deze mannen een traditioneel gezag in hun gebied hadden.
5. Bruidsschat: - *heimanfylgja* in het IJslands - was het vermogen dat de vader van de bruid zijn dochter meegaf bij een huwelijk.
Bruid-prijs: - *mundur* - was het vermogen dat de familie van de man aan de bruid gaf bij een huwelijk. Dit geld werd het persoonlijke eigendom van de vrouw. Vrouwen waren daardoor relatief zelfstandig en konden ook zelf een echtscheiding uitroepen.

4

Er waren twee vikingen genaamd Vigbjod en Vestmar. Zij kwamen van de Hebriden en waren zowel 's zomers als 's winters op zee. Zij hadden acht schepen en hielden hun rooftochten voor het merendeel rond de kusten van Ierland. Daar begingen zij vele wreedheden totdat Eyvind de Noor de verdediging van het land op zich nam. Toen trokken zij zich terug naar de Hebriden en plunderden daar, en zuidwaarts tot in de Firths¹ van Schotland.

Thrand en Onund reisden af om ze op te sporen en vernamen dat ze naar een eiland genaamd Bot² waren gezeild. Onund en Thrand volgden ze daarheen met vijf schepen. Toen de vikingen hen in het zicht kregen en zagen met hoeveel ze waren, dachten ze dat hun eigen troepenmacht voldoende was. Dus grepen ze hun wapens en zeilden hen tegemoet. Onund beval zijn schepen om posities in te nemen tussen twee kliffen waar een diepe – maar nauwe – doorgang was, slechts open voor een aanval van één kant en door niet meer dan vijf schepen tegelijk.

Onund was een erg slimme man. Hij zond zijn vijf schepen het kanaal in maar op zo'n manier dat er genoeg water achter hen lag, waar zij zich gemakkelijk naar konden terugtrekken door enkel aan hun riemen te trekken. Een schip legde hij parallel aan de oever van een eilandje, en zij brachten, onzichtbaar vanaf de vijandelijke schepen, vele rotsblokken naar een plaats aan de voorkant van het klif.

De vikingen kwamen onverschrokken aan en dachten dat ze hen in de val hadden. Vigbjod vroeg wie zij waren, die hij had ingesloten. Thrand antwoordde dat hij de broer van Eyvind de Noor was – “en dit is mijn kameraad Onund Paalvoet”. De vikingen lachten en zeiden:

2.

*“Mogen de trollen je pakken, Paalvoet,
Mogen de trollen jullie allen ten val brengen.*

..... We zien niet vaak mannen ten strijde trekken die niet eens zichzelf kunnen dragen.”

Onund zei dat je dat niet kon weten totdat het was geprobeerd. Daarna brachten ze de schepen samen. Er volgde een grootse strijd waarin beide partijen dapper vochten. Toen de strijd op zijn hevigst was, beval Onund zijn mannen aan hun riemen te trekken richting het klif. De vikingen zagen het en dachten dat hij op de vlucht sloeg en drongen op volle sterkte naar voren. Ze kwamen precies onder het klif op het moment dat de groep arriveerde die voor dat doel op pad was gestuurd. Zij wierpen stenen op de vikingen, die zo groot waren dat niets tegen ze bestand was. Een groot aantal vikingen werd gedood en anderen raakten zodanig gewond dat ze niet meer konden vechten. Toen probeerden de vikingen te ontsnappen, maar konden dat niet, omdat hun schepen in het smalste gedeelte van het kanaal lagen en waren ingesloten door zowel de stroming als de vijandelijke schepen.

Onunds mannen vielen fanatiek de vleugel aan die werd gecommandeerd door Vigbjod, terwijl Thrand Vestmar tegemoet trad, maar weinig bereikte. Toen het aantal mannen op het schip van Vigbjod enigszins was gereduceerd, maakten Onund en zijn mannen zich gereed om aan boord te gaan. Toen Vigbjod dat zag, spoorde hij zijn mannen fanatiek aan. Hij wendde zich tot Onund, van wie de meeste mannen ruim baan maakten. Onund was een man met immense kracht en hij gelastte zijn volgelingen toe te kijken hoe het met hem zou aflopen. Zij schoven een stuk hout onder de stomp van zijn been zodat hij behoorlijk stevig stond. De viking stormde vanaf het achterdek voorwaarts, bereikte Onund en hieuw met zijn zwaard naar hem. Deze slag sneed recht door Onunds schild heen en kwam terecht in het blok hout onder zijn been, waar het muurvast bleef zitten. Toen Vigbjod voorover boog om zijn zwaard los te trekken, gaf Onund hem een slag op zijn schouder, scheidde zo de arm van zijn lijf en stelde hem buiten gevecht.

Toen Vestmar zijn kameraad zag neergaan, sprong hij door naar het buitenste schip en ontsnapte met alle mannen die mee konden komen. Daarna onderzochten Onund en zijn bemanning de doden. Vigbjod was op sterven na dood. Onund liep naar hem toe en zei:

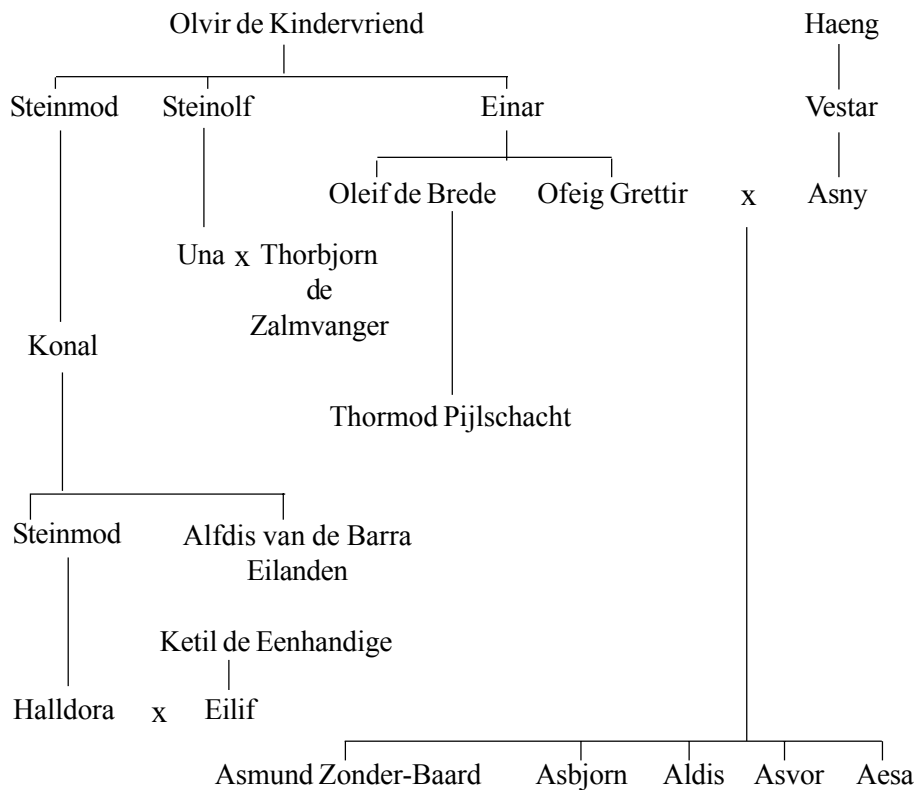
3.

*“Kijk jouw bloedende wonden.
Zag je mij terugdeinzen?
De een-benige edelman,
werd niet door jou geraakt.*

*Veel krijgers zijn dapperder in woord,
dan in daad.
Jij toonde je de mindere,
toen de test kwam.”*

Zij behaalden een grote buit en keerden in de herfst terug naar de Barra Eilanden.

1. Riviermondingen.
2. Bot: het huidige Bute, ligt vlak voor de kust bij Glasgow.

Stamboom bij hoofdstuk 3

5

De volgende zomer maakten Thrand en Onund zich gereed voor een reis westwaarts naar Ierland. Tegelijkertijd zeilden Balki en Hallvard naar IJsland, waar, zo hadden zij gehoord, goed land beschikbaar was. Balki nam een stuk land bij de Hrutafjord, en woonde op twee boerderijen beide Balkastaðir¹ genaamd. Hallvard nam het land rond de Sugandafjord en Skalavik tot aan Stigi, waar hij zich vestigde.

Thrand en Onund gingen op weg om Eyvind de Noor te bezoeken. Die verwelkomde zijn broer Thrand hartelijk. Maar toen hij hoorde dat ook Onund was gekomen, werd hij woedend en wilde hem aanvallen. Thrand vroeg hem dat niet te doen, en zei dat het ongepast was te ruziën met Noordelijke mannen, vooral met hen die daartoe geen aanleiding hadden gegeven. Eyvind antwoordde dat hij al aanleiding had gegeven toen Onund koning Kjarval had aangevallen, en dat hij er nu voor zou moeten boeten. De broers bespraken deze zaak langdurig, totdat Thrand op het laatst zei dat hij Onunds lot zou delen. Toen gaf Eyvind toe en bedaarde.

Zij verbleven daar lang die zomer en gingen met Eyvind mee op zijn expeditie. Eyvind ontdekte dat Onund een erg moedig man was. In de herfst gingen ze naar de Hebriden. Eyvind schonk Thrand zijn hele aandeel in hun vaders erfenis in het geval dat Bjorn – hun vader – eerder zou sterven dan Thrand. Zij bleven op de Hebriden totdat zij trouwden en nog enige jaren daarna.

1. Staðir betekent letterlijk: plaats of plek. Het woord kan doorgaans worden vertaald met: hoeve of stede. In dit geval dus Balkahoeve; de hoeve van Balki. Er is voor gekozen de IJslandse benaming te behouden.

6

Het volgende dat gebeurde was de dood van Thrands vader Bjorn. Toen dat nieuws Grim de Hersir bereikte, ging hij naar Ondott Kraai en eiste de erfenis op die Bjorn had nagelaten. Ondott hield Thrand voor de rechtmatige erfgenaam van zijn vader. Grim stelde echter dat Thrand naar het Westen was gegaan. En Bjorn, zo zei hij, kwam uit Gotland en de koning had recht op de erfenis van alle buitenlanders. Ondott zei dat hij het eigendom uit naam van Thrand, zijn dochters zoon, zou houden. Grim vertrok zonder iets met zijn claim te hebben bereikt.

Toen Thrand van zijn vaders dood hoorde, maakte hij zich onmiddellijk gereed om de Hebriden te verlaten, en Onund Paalvoet met hem. Ofeig Grettir en Thormod Pijschacht gingen op hetzelfde moment met al hun bezittingen naar IJsland. Zij kwamen in het zuiden bij Eyrar aan land en brachten de eerste winter door bij Thorbjorn de Zalmvanger. Daarna namen zij Gnipverjahrepp in bezit. Ofeig nam het buitenste gedeelte, gelegen tussen de rivieren Thvera en Kalfa¹, en woonde op Ofeigsstaðir nabij Steinsholt. Thormod vestigde zich op het oostelijke gedeelte en woonde op Skaftaholt. Thormods dochters waren genaamd Thorvor en Thorve. Thorvor was de moeder van Thorodd de Goði² van Hjalli en Thorve de moeder van Thorstein de Goði die de vader was van Bjarni de Wijze.

We keren nu terug naar Thrand en Onund die vanuit het Westen naar Noorwegen zeilden. Een krachtige wind woei in hun voordeel zodat ze bij het huis van Ondott Kraai arriveerden voordat iemand iets wist van hun reis. Hij verwelkomde Thrand hartelijk en vertelde hem over de claim die Grim de Hersir had gelegd op Bjorns landerijen.

“Het lijkt mij beter, bloedverwant,” zei hij, “dat het bezit naar jou gaat dan naar koningsslaven. Het is een geluk voor je dat je hier bent gekomen zonder dat iemand van je reis weet, want ik verwacht dat Grim, als hij kan, een aanval zal doen op wie van ons ook. Het heeft mijn voorkeur dat je het bezit overneemt en dan naar het buitenland vertrekt.”

Thrand zei dat hij dat zou doen. Hij nam het eigendom over en maakte zich gereed om Noorwegen onmiddellijk te verlaten. Voordat hij vertrok vroeg hij Onund Paalvoet of deze niet mee wilde komen naar IJsland. Onund zei dat hij eerst een paar van zijn verwanten en vrienden in het zuiden van Noorwegen wilde bezoeken.

“Dan,” zei Thrand, “moeten onze wegen scheiden. Ik zou het op prijs stellen als je jouw steun wilt geven aan mijn bloedverwanten, want op hen zal de wraak gericht zijn wanneer ik ontsnap. Ik ga naar IJsland en ik zou willen dat ook jij daar heengaat.”

Onund beloofde dat te doen en zij gingen met grote vriendschap uit elkaar. Thrand ging naar IJsland waar Ofeig en Thormod Pijschacht hem warm verwelkomden. Hij ging op Thrandarholt wonen ten westen van de rivier de Thjorsa.

1. In feite is dit dubbelop. IJslandse namen eindigend op een ‘A’, IJslands ‘á’, duiden vaak al een rivier aan. Juist zou zijn: de rivieren Thver en Kalf, maar er is voor gekozen de gehele IJslandse naam te behouden vanwege het eenvoudige terugvinden van deze rivieren op de huidige IJslandse landkaarten. Ook bij andere topografische namen is deze methode toegepast. Bij uitzondering, wanneer het de leesbaarheid van de tekst duidelijk in de weg zat, is alleen de IJslandse aanduiding gebruikt.
2. Goði: Een plaatselijke hoofdman in IJsland met juridische en bestuurlijke verantwoordelijkheden. Oorspronkelijk betekende het woord zoiets als: houder van een Goðorð, wat gelijk is aan een religieus ambt. Deze persoon was verantwoordelijk voor het onderhouden van de plaatselijke tempel en het houden van offerfeesten. Dit duidt dus op een vroege verbinding tussen religieuze en wereldlijke macht. Later – met de komst van het Christendom – ging de religieuze betekenis verloren.
De eerste Goði's werden gekozen uit de aanzienlijkste families die zich in het begin van de kolonisatie vanaf ongeveer 870 – 930 na Christus op IJsland vestigden. De titel of het ambt Goði kon worden gekocht of verhandeld. Natuurlijk probeerden voorname families zo'n ambt in de familie te houden, maar dat betekende niet dat de titel, zoals bijvoorbeeld een adellijke titel, overerfelijk was. In het begin waren er 36 goði's, in 965 werd het aantal verhoogd naar 39 en in 1005 naar 48.
Vrije mannen waren verplicht zich bij een Goði aan te sluiten, daarmee werden ze zijn Ding-mannen, maar de keuze voor een Goði was min of meer vrijwillig. Wanneer de Goði slecht voor de mensen onder zijn verantwoordelijkheid (zijn Goðorð) zorgde, konden zijn Ding-mannen besluiten hun steun in te trekken wanneer hij deze nodig had.

7

Onund ging naar Rogaland in het zuiden en bezocht veel van zijn verwanten en vrienden. Hij verbleef daar in het geheim bij een man genaamd Kolbein. Hij vernam dat koning Harald zich al zijn bezit had toegeëigend en in beheer had gegeven bij een man genaamd Harek, een van zijn gezanten. Onund ging op een nacht naar zijn huis en deed een verrassingsaanval op hem. Harek werd naar buiten gebracht en onthoofd. Toen nam Onund bezit van alle losse eigendommen die hij en zijn mannen konden vinden en staken het gebouw in brand. Hij verbleef die winter op verschillende plaatsen.

Die herfst vermoordde Grim de Hersir Ondott Kraai omdat hij er niet in was geslaagd om in naam van de koning de erfenis te verkrijgen. Ondotts vrouw Signy bracht diezelfde nacht al hun kostbaarheden naar een schip en ontsnapte met haar zoons Asmund en Asgrim naar haar vader Sighvat. Korte tijd later zond zij haar zoons naar haar peetvader¹ Hedin in het Soknadal. Het beviel hen daar slechts korte tijd en ze wilden terugkeren naar hun moeder. Tenslotte vertrokken zij naar Ingjald de Trouwe van Hvin voor het Juulfeest². Zijn vrouw Gyda haalde hem over om ze onderdak te verlenen, en de rest van de winter brachten zij daar door.

In de lente ging Onund naar het noorden naar Agder want hij had gehoord van Ondotts overlijden, en hoe hij was gedood. Hij ontmoette Signy en vroeg haar welke hulp hij haar kon bieden. Zij zei dat ze erop gebrand waren wraak te nemen op Grim voor het doden van Ondott. Zodoende werden haar zoons teruggeroepen. Toen ze Onund Paalvoet ontmoetten, bundelden ze hun krachten en hielden ze Grims doen en laten nauwkeurig in de gaten.

In de zomer was er een groot drinkgelag bij Grim voor een jarl³ genaamd Audun, die hij had uitgenodigd. Toen Onund en Ondotts zonen daarvan hoorden, verschenen zij onverwachts bij Grims boerderij en staken haar in brand. Grim de Hersir en ongeveer dertig mannen werden in het huis verbrand. Zij namen vele kostbaarheden mee.

Onund ging het bos in, terwijl de twee broers de boot van hun peetvader Ingjald namen, weg roeiden en zich een klein eindje bij de boerderij vandaan verscholen hielden.

Jarl Audun verscheen op weg naar het feest, zoals afgesproken, maar

toen hij aankwam miste hij zijn gastheer. Hij verzamelde zijn mannen om zich heen en bleef daar een paar nachten, geheel onwetend van Onund en zijn metgezellen. De jarl sliep met twee andere mannen op een zolder.

Onund wist alles van hetgeen er rond de boerderij gebeurde en zond de broers bericht bij hem te komen. Bij aankomst vroeg hij hun of ze de voorkeur hadden het huis in de gaten te houden, of de jarl aan te vallen. Zij kozen voor de aanval en beukten met een balk op de deur van de zolder tot die meegaf. Asgrim greep de twee mannen die bij de jarl waren en gooide ze met zoveel geweld op de grond dat ze zo goed als dood waren. Asgrim vloog op de jarl af en verlangde weergeld van hem voor zijn vader, omdat hij deelgenomen had aan de aanval met Grim waarbij Ondott werd vermoord. De jarl zei dat hij geen geld bij zich had en vroeg om meer tijd. Asgrim plaatste de punt van zijn speer op diens borst en beval hem ter plekke te betalen. Daarop nam de jarl een ketting van zijn hals en gaf die samen met drie gouden ringen en een met goud ingeweven mantel aan hem. Asgrim nam de kostbaarheden, gaf de jarl een bijnaam en noemde hem Audun Geit⁴.

Toen de boeren en mensen uit de buurt de aanval in de gaten kregen, kwamen ze te voorschijn om de jarl te helpen. Onund had een grote troepenmacht bij zich en er volgde een groot gevecht waarin veel goede boeren en veel volgelingen van de jarl werden gedood. De broers keerden terug naar Onund en brachten verslag uit van hetgeen er met de jarl was gebeurd.

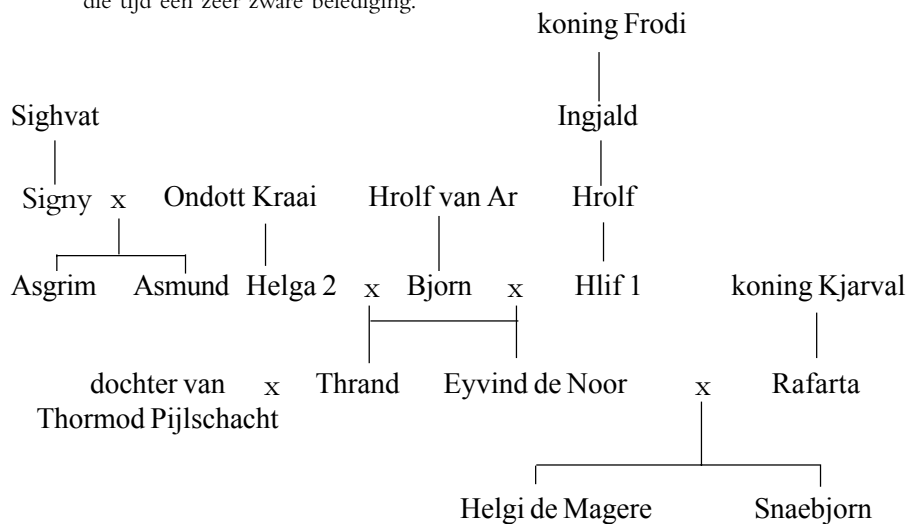
Onund zei dat het jammer was dat zij hem niet hadden gedood. “Het zou,” zo zei hij, “iets hebben goedge maakt voor de verliezen die wij hebben geleden door toedoen van koning Harald.”

Zij zeiden dat de schande – zoals het nu was gegaan – voor de jarl veel groter was. Vervolgens gingen zij op weg naar het Surnadal naar Eirik de Bierliefhebber, een leenman aldaar, die hen allen opnam voor de winter.

Tijdens de Juul-tijd hielden zij drinkgelagen met een man genaamd Hallstein, bijgenaamd de Hengst. Eirik opende het feest en vermaakte hen goed en royaal. Vervolgens was het Hallsteins beurt om de gasten te ontvangen. Op dat feest ontstond onenigheid. Hallstein sloeg Eirik met een drinkhoorn. Eirik kon geen revanche nemen en moest het er bij laten zitten, dit tot grote woede van Ondotts zonen. Kort daarna ging Asgrim naar Hallsteins huis, wandelde alleen naar binnen en bracht hem een zware wond toe. Alle aanwezigen sprongen op en vielen Asgrim aan. Hij verdedigde zichzelf moedig en ontsnapte in het donker uit hun handen, terwijl zij dachten dat ze hem gedood hadden.

Toen Onund en Asmund dit hoorden, namen ze aan dat Asgrim dood was en ze wisten niet wat te doen. Eirik adviseerde hen naar IJsland te gaan, want het zou er in Noorwegen niet goed voor ze uitzien wanneer de koning zich er eenmaal mee ging bemoeien. Dit besloten ze te doen. Ieder van hen had zijn eigen schip en maakte zich klaar voor de reis naar IJsland. Hallstein lag te bed met zijn wonden en stierf voordat Onund met zijn mannen vertrok. Kolbein, de man die eerder werd genoemd, vertrok met hetzelfde schip als Onund.

1. Kinderen uit de saga-tijd groeiden vaak op bij pleegouders, die daarvoor geld of steun van de echte ouders ontvingen. Het was een manier om bondgenootschappen aan te gaan en strekte tot eer voor beide partijen. De pleegkinderen werden als hecht deel van de familie gezien en de relaties en trouw aan pleegkinderen konden erg sterk en groot worden, zoals verschillende saga's laten zien.
2. Juulfeest: in de voor-Christelijke tijd was dit het midwinterfeest. Na de kerstening werd dit feest Kerstmis.
3. Jarl: soort graaf. Het Engelse "earl" is ervan afgeleid. Het was een titel voor mannen met een hoge rang in noordelijke landen, maar niet in IJsland. Zij konden onafhankelijke heersers of ondergeschikt aan een koning zijn. De titel kon erfelijk zijn of worden verleend door een koning. Onder de jarl stond de leenman.
4. Geit: vergeleken worden met vrouwelijke dieren, en dan ook nog 'n huisdier, was in die tijd een zeer zware belediging.

Stamboom bij hoofdstuk 3 en 7

8

Onund en Asmund gingen toen ze gereed waren meteen op weg. Zij voeren samen op.

Onund sprak een vers:

4.

*“Eens zo werd gedacht
kon ik de huilende zwaardenstorm weerstaan,
toen de hevige sperenregen
razend op Hallvard en mij afkwam.
Nu moet ik met één been
het ros der golven berijden
op weg naar IJslands kusten.
Deze dichters hoogtijdagen zijn voorbij.”*

Zij hadden een ruige overtocht met sterke zijwind, voornamelijk vanuit het zuiden, zodat ze naar het noorden afdreven. Ze bereikten IJsland helemaal in het noorden bij Langanes waar zij hun oriëntatie terugkregen. De schepen lagen dicht genoeg bij elkaar zodat de mannen met elkaar praten konden. Asmund zei dat ze het beste naar de Eyjafjord konden gaan en men was het daarmee eens. Toen Onunds bemanning bij land overstag probeerde te gaan, begon het vanuit het zuidoosten te stormen en werd hun ra meegesleurd. Ze streken het zeil en dreven af naar open zee. Asmund kwam terecht in de luwte van het eiland Hrisey, waar hij wachtte tot een gunstige wind opstak die hem naar de Eyjafjord bracht. Helgi de Magere gaf hem de gehele Kraeklingahlid¹, en hij woonde op Zuid-Glera².

Een paar jaar later kwam zijn broer Asgrim naar IJsland en nam zijn intrek op Noord-Glera. Zijn zoon was Ellida-Grim, de vader van Asgrim.

1. Kraeklingahlid: helling van de Kraeklingar, waarschijnlijk noemde men de zonen van Ondott Kraai Kraeklingar.
2. Een boerderij op de zuidelijke oever van de rivier de Glera.

9

We keren nu terug naar Onund Paalvoet. Hij en zijn mannen dreven verscheidene dagen van de kust weg, daarna draaide de wind noordwaarts en bereikten ze opnieuw land. Degenen die de reis eerder hadden gemaakt herkenden het als de westelijke kust van het schiereiland Skagi. Zij zeilden de baai van Strandaflói in, bijna tot aan Suðurstrandir¹. Zes mannen aan boord van een tien-riemen-boot roeiden naar hen toe en vroegen hun wie de leiding had. Onund gaf zijn naam en vroeg waar zij vandaan kwamen. Zij zeiden dat ze mannen waren van Thorvald van Drangar.

Toen vroeg Onund of al het land rond die kust reeds ingenomen was. Zij antwoordden dat er in het binnenland van Strandir erg weinig over was en in het noorden al helemaal niets meer. Dus vroeg Onund zijn mannen of ze verder naar het westen land wilden zoeken, of dat land innemen waarvan ze net gehoord hadden. Zij kozen ervoor eerst het land te verkennen. Zij voeren langs de kust van de baai en gingen voor anker bij een kreek in de buurt van Arnes. Ze lieten een boot te water en roeiden naar de kust.

Hier woonde destijds een vermogend man genaamd Eirík Valstrík, die het land tussen de Ingólfsfjörð en Ófaera in Veidíleysa in bezit had genomen. Toen hij hoorde dat Onund in deze streek was aangekomen, bood hij hem aan zoveel van zijn eigen land te nemen als hij nodig had. Hij voegde daaraan toe dat er slechts weinig land was dat nog niet ingenomen was. Onund zei dat hij eerst wilde zien hoe het eruit zag.

Zij gingen verder de baai in, kwamen langs enige fjorden en bereikten Ófaera, waar Eirík zei: “Hier kun je het zien. Vanaf hier tot aan het land van Björn is vrij.” Een hoge rij bergen waarop sneeuw was gevallen, rees op naast de fjord. Onund keek naar de bergen en sprak een vers:

5.

*“De krijgers levenskoers wordt nu
door de grillige stroom bepaald.
Zijn land en vermogen zijn weggedreven,
terwijl het schip rondzwakt op de oceaan.*

*Nu ben ik mijn landerijen kwijt,
mijn vrienden en familie heb ik achtergelaten.
Mijn akkers heb ik moeten verkwanselen
in ruil voor het ijzige Kaldbak².”*

“Veel mannen,” antwoordde Eirik, “hebben zoveel verloren in Noorwegen dat het nooit goedgeemaakt zal kunnen worden. Ik verwacht ook dat bijna al het land in de belangrijkste districten reeds bezet is, zodat ik niet bij jou wil aandringen om deze streken te verlaten en ergens anders te zoeken. Ik houd me aan mijn woord. Je mag elk stuk land van mij hebben dat je nodig hebt.”

Onund zei dat hij dit aanbod zou aannemen. Uiteindelijk nam hij een gedeelte van de Ofaera tot aan het Kaldbaks klif, inclusief de drie kreken: Byrgisvík, Kolbeinsvík en Kaldbaksvík. Daarna gaf Eirik hem de gehele Veidíleysa en de Reykjarfjörðr alsmede het gedeelte van Reykjanes aan zijn zijde. Niets werd geregeld over hetgeen op de kust aanspoelde, want er was zoveel dat iedereen kon krijgen wat hij wilde³. Onund bouwde zijn boerderij in Kaldbak en hield er een grote huishouding op na. Toen zijn veestapel was gegroeid, bouwde hij een andere boerderij aan de Reykjarfjörðr.

Kolbeinn woonde in Kolbeinsvík en Onund leefde enige jaren rustig thuis.

1. Suðurstrandir: Zuidelijke kust.
2. Kaldbak: letterlijk “koude berg” is de naam van een berg ten zuiden van Kolbeinsvík.
3. Desondanks was het recht om te behouden wat op het land aanspoelde erg waardevol vanwege het drijfhout en de soms strandende walvissen.

BIJ HOOFDSTUK 10

1. Het Kjalarnes Ding was een plaatselijke vergadering, vlakbij het huidige Reykjavík. Het Alding, de landelijke vergadering in Thingvellir (de Dingvelden) werd enige tijd later, in 930, ingesteld. Het Alding was een wet- en rechtsprekende vergadering (kende geen uitvoerende macht!) voor heel IJsland die jaarlijks plaatsvond. Het begon in de tweede helft van juni en duurde twee weken lang (zie ACHTERGRONDEN voor een uitgebreide beschrijving).
2. Kari de Geschroeide speelt een belangrijke rol in de Saga van Njal en dankt zijn bijnaam aan het feit dat hij ontsnapte uit het brandende huis waarin onder andere zijn schoonvader Njal en diens vrouw Bergthora gedood werden (zie: Otten, 2000, pagina 300 en 301).

10

Onund was zo dapper dat weinigen, zelfs zij van wie beide benen gezond waren, zich met hem konden meten. Ook was zijn naam op grond van zijn afkomst beroemd in heel IJsland.

Het volgende dat gebeurde was dat er een ruzie uitbrak tussen Ofeig Grettir en ene Thorbjorn, Jarls Krijger genaamd, die ermee eindigde dat Ofeig door Thorbjorn werd gedood in de kloof Grettisgeil dichtbij Hael. De zaak werd opgepakt door Ofeigs zonen die een grote troep mannen bij elkaar brachten om de moordenaar te vervolgen. Zij zonden een boodschap aan Onund Paalvoet die in de lente naar het zuiden reed. Onderweg verbleef hij een nacht in Hvamm bij Aud de Diepzinnige. Zij ontving hem met open armen, want zij kenden elkaar nog vanuit het Westen. Haar kleinzoon Olaf Wolvenjong was inmiddels volwassen en Aud was oud en zwak. Ze raadpleegde Onund betreffende haar afstammeling Olaf. Ze wenste dat hij zou trouwen met Alfdís van de Barra Eilanden, de nicht van Onunds vrouw Aesa en wilde dat Onund haar namens hem ten huwelijk zou vragen. Onund vond het een goed idee en Olaf reed met hem mee naar het zuiden.

Toen ontmoette Onund zijn vrienden en verwanten, die hem uitnodigden bij hen te blijven. Ze bespraken de kwestie van Ofeigs dood en legden het uiteindelijk voor aan het Kjalarnes Ding, want het Alding was op dat moment nog niet ingesteld¹. Het geschil werd door arbitrage geregeld en er werden zware weergelden opgelegd voor de doodslag terwijl Thorbjorn Jarls Krijger tot verbanning werd veroordeeld. Zijn zoon was Solmund, de vader van Kari de Geschroeide². Deze verwanten verbleven daarna lange tijd in het buitenland.

Thrand nodigde Onund en zijn mannen samen met Olaf en Thormod Pijlschacht uit bij hem te blijven. De zaak van Olafs trouwerij werd toen naar voren gebracht. Er werd gemakkelijk overeenstemming bereikt, want zij wisten wat een edelmoedige en indrukwekkende vrouw Aud was. De overeenkomst was geregeld en Onunds groep reed terug naar huis. Aud bedankte hem uit naam van Olaf voor zijn hulp.

Diezelfde herfst trouwde Olaf Wolvenjong met Alfdís van de Barra Eilanden en stierf Aud de Diepzinnige, zoals wordt verteld in de Saga van de bewoners van de Zalmrivier.

11

Onund en Aesa hadden twee zoons. De oudste was genaamd Thorgeir, de jongste Ofeig Grettir¹. Kort hierna stierf Aesa en trouwde Onund met een vrouw genaamd Thordis. Zij was de dochter van Thorgrim van Gnup uit Midfjord, een bloedverwant van Midfjord-Skeggi. Bij haar had Onund een zoon genaamd Thorgrim, die snel opgroeide tot een grote en sterke kerel. Daarbij was hij een toegewijd boer en een wijs man.

Onund bleef tot op zijn oude dag op Kaldbak wonen. Hij stierf aan een ziekte en ligt begraven in Paalvoets grafheuvel. Hij was de stoutmoedigste en behendigste eenbenige man op IJsland ooit.

Van Onunds zonen was Thorgrim de meest prominente, hoewel de anderen ouder waren. Toen hij vijfentwintig jaar oud was, zat zijn haar vol grijze strepen, waardoor hij de bijnaam Grijshoofd kreeg. Zijn moeder Thordis trouwde nogmaals en nam tot haar tweede man Audun Pik² uit het Víðidal (Wilgental) in het noorden. Hun zoon was genaamd Asgeir van Asgeirsa. Thorgrim Grijshoofd en zijn broers hadden samen een groot bezit, dat zij beheerden zonder het op te delen.

Eirik Valstrik woonde, zoals gezegd, op Arnes. Hij was getrouwd met Alof, de dochter van Ingolf uit de Ingolfsfjord. Hun zoon Flosi was een veelbelovende jonge man met veel vrienden.

Naar dat deel van IJsland kwamen drie broers, genaamd Ingolf, Ofeig en Eyvind. Zij namen de drie fjorden die naar hen zijn genoemd en waar zij de rest van hun leven woonden. Eyvinds zoon heette Olaf. Hij woonde eerst bij de Eyvindarfjord maar ging later naar Drangar. Hij was een bijzonder bekwaam man.

Zolang als hun vaders leefden, braken er geen ruzies uit tussen deze mannen. Maar na Eiriks dood claimde Flosi dat zij van Kaldbak geen legale rechten hadden op de gronden die Eirik aan Onund had gegeven. Hieruit ontstond tussen hen een ernstig meningsverschil. Thorgrim en zijn broers hielden het land als tevoren. Ze konden echter geen gezamenlijke spelen³ meer houden.

Thorgeir, de oudste broer, had de leiding op de boerderij aan de Reykjarfjord. Hij roeide vaak uit om te vissen, want de fjorden zaten destijds vol vis.

De mannen van Vik⁴ smeedden nu hun plannen. Flosi had een knecht

in Arnes genaamd Thorfinn en zond hem om Thorgeirs hoofd te halen. Deze man verborg zich in het botenhuisje. Die ochtend maakte Thorgeir zich klaar om samen met twee andere mannen uit te roeien. Een van hen was genaamd Hamund, de ander Brand. Thorgeir liep voorop met een lederen fles op zijn rug gevuld met gestremde wei om te drinken. Het was erg donker. Op het moment dat hij het boothuis passeerde, sprong Thorfinn op hem af en deelde met een aks een klap uit die tussen Thorgeirs schouderbladen terecht kwam. De bijl verdween met een krakend geluid. Thorfinn liet zijn aks los en was ervan overtuigd dat de wond niet verbonden hoefde te worden. Hij wilde zich zo snel mogelijk uit de voeten maken.

Dus rende hij noordwaarts en bereikte Arnes voordat het helemaal licht was. Hij maakte bekend dat hij Thorgeir had gedood en dat hij Flosi's bescherming nodig had.

Het enige dat ze konden doen, was het aanbieden van geld ter compensatie. "Dat," zei Thorfinn, "zal voor ons het beste zijn na zo'n afschuwelijk stuk werk."

Flosi zei dat hij eerst moest weten wat er was gebeurd - "en ik kan zien dat je erg geschrokken bent van je dappere daad".

We moeten nu vertellen wat er met Thorgeir was gebeurd. Hij draaide rond toen hij werd geraakt. De bijl was echter in de lederen fles verdwenen zonder hem te verwonden. Zij konden geen zoektocht naar de man beginnen omdat het donker was. Daarom roeiden ze langs de fjorden naar Kaldbak, waar ze vertelden wat er was gebeurd.

Ze hadden veel plezier om het incident en noemden hem Thorgeir Flessen-rug. Een naam die altijd bij hem bleef. Dit vers werd gemaakt naar aanleiding van de aanval:

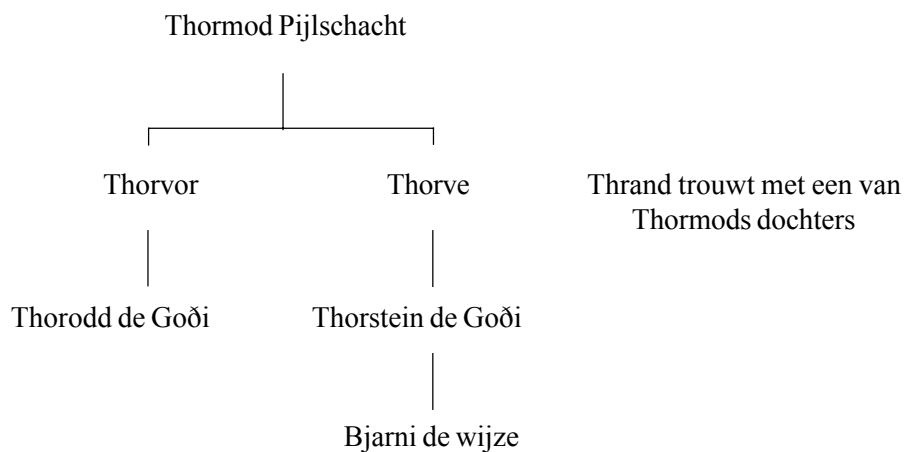
6.

*In vroeger tijden, baadden helden
hun glimmende schildbijters
in een zee van bloed,
vloeiend uit diepe wonden.
Nu heeft de verachtelijke lafaard
die nergens vermaardheid heeft gekregen,
beide zijden van zijn aks
besmeurd met gestremde wei.*

(schildbijter: zwaard)

★★★★★

1. De kleinzoon dus van de Ofeig Grettir die in het vorige hoofdstuk werd gedood. Het doorgeven van een naam was heel belangrijk omdat men geloofde, dat daarmee de geest en de bescherming van de betreffende voorouder werd doorgegeven aan het kind.
2. Letterlijk: Disselboom
3. Spelen: dit omvatte spelen of sporten als worstelen, paardengevechten en balspelen. Een soort balspel – *knattleikur* – werd gespeeld met een harde bal en een slaghouw en leek misschien op het *hurling*, dat nu nog in Schotland en Ierland wordt gespeeld. De precieze regels van *knattleikur* zijn echter onbekend. Overal waar mensen bijeen kwamen, werden dit soort spelen gehouden. Ze leken een vast terugkerend onderdeel te zijn op religieuze feesten en bij vergaderingen, zoals het Alding. Soms kwam men speciaal bijeen voor deze spelen, die zich over meerdere dagen konden uitstrekken.
4. Bedoeld wordt Trekyllisvík.

12

Op dat moment kwam er een hongersnood over IJsland die zijn gelijke niet had gekend¹. Bijna alle visgronden brachten niets op en er spoelde ook niets aan op de kust. Deze duurde vele jaren.

Een zekere herfst leden enkele handelaren op een handelsschip dat uit zijn koers was geraakt, schipbreuk bij Vik. Flosi nam vier of vijf van de mannen samen met hun kapitein, genaamd Stein, op in zijn huis. Allen vonden onderdak in de buurt van Vik. Zij probeerden hun schip te herbouwen met het wrakhout, maar waren niet erg succesvol. Het schip was te nauw in de boeg en het achterschip, en midscheeps te breed.

In de lente zette een noordelijke storm in, die bijna een week duurde. Toen de wind was afgenomen, gingen de mannen kijken wat er was aangespoeld.

Er woonde op Reykjanes een man genaamd Thorstein. Hij vond een gestrande walvis aan de zuidzijde van de kaap die nu Rifsker wordt genoemd. Het was een grote gewone vinvis. Hij zond meteen een boodschapper naar Flosi in Vik en vervolgens naar de omliggende boerderijen.

Op Gjogur woonde een man genaamd Einar. Hij was een pachter van de Kaldbak mannen en had als taak hetgeen aanspoelde aan hun zijde van de fjord te bewaren. Zo gauw hij hoorde van de gestrande walvis, roeide hij met zijn boot de fjord over naar Byrgisvík, vanwaaruit hij een boodschapper naar Kaldbak stuurde. Toen Thorgrim en zijn broers het nieuws hoorden, maakten zij zich zo snel ze konden gereed. Ze vertrokken met zijn twaalf in een tien-riemen-boot. Kolbeins zonen Ivar en Leif gingen – in een groep van zes – met hen mee. Verder ging iedere andere boer die in de gelegenheid was op weg naar de walvis.

Ondertussen had Flosi bericht gezonden naar zijn verwanten in het noorden uit de Ingólfs- en Ófeigsfjord en naar Ólaf Eyvindszoon die toen op Drangar woonde. De eersten die arriveerden waren Flosi en de mannen van Vik. Zij begonnen direct met het in stukken snijden van de walvis en droegen het gesneden vlees naar de oever. In het begin was er ongeveer een twintigtal mannen aanwezig, maar het aantal groeide snel.

Toen verschenen de mannen van Kaldbak met vier schepen. Thorgrim claimde de walvis als zijn eigendom en verbood de mannen van Vik het vlees

te snijden, verdelen, of het weg te dragen. Flosi vroeg hem bewijs te tonen dat Eirik uitdrukkelijk het recht op hetgeen aanspoelde op dat stuk aan Onund had gegeven. Zo niet, zei hij, dan zou hij het met geweld verdedigen. Thorgrim zag dat hij te weinig mannen had en riskeerde het niet om aan te vallen.

Toen kwam er een schip vanaf de andere zijde van de fjord waarop de mannen uit alle macht roeiden. Zij kwamen snel aan land. Het was Svan van Hol uit de Bjarnarfjord met zijn knechten en hij zei Thorgrim onmiddellijk zich niet te laten beroven. De twee mannen waren al goede vrienden. Svan bood Thorgrim zijn hulp aan, die de broers accepteerden. Vervolgens vielen zij fanatiek aan. Thorgeir Flessen-rug sprong als eerste op de walvis en ging op Flosi's knechten af. Thorfinn, waarover eerder werd gesproken, was de walvis aan het opensnijden. Hij stond net achter het hoofd, met zijn voet op een steunpunt dat hij voor zichzelf had uitgesneden.

“Ik breng jou je aks terug,” zei Thorgeir.

Toen sloeg hij Thorfinn in de nek en hakte diens hoofd af.

Flosi stond op het strand en zag het. Hij spoorde zijn mannen aan om het ze betaald te zetten. Zij vochten een lange tijd maar de Kaldbakkers kregen de overhand. Bijna niemand had wapens anders dan de bijlen en korte messen waarmee ze de walvis aan het opensnijden waren. De mannen van Vik werden van de walvis weg het strand op gedreven. De Noorse handelaren echter hadden echte wapens en bleken al snel gevaarlijk te zijn. Hun kapitein Stein sloeg het been van Kolbeins zoon Ivar eraf. Maar Ivars broer Leif sloeg een van Steins mannen dood met een walvisrib. Ze vochten met alles wat ze te pakken konden krijgen en aan beide zijden werden mannen gedood.

Hierna arriveerde Olaf van Drangar met een aantal schepen en zij sloten zich aan bij Flosi. De mannen van Kaldbak raakten toen in de minderheid. Maar zij hadden inmiddels hun schepen volgeladen en Svan zei hen aan boord te gaan. Aldus trokken zij zich naar de boten terug met de mannen van Vik achter zich aan. Toen hij de zee bereikte sloeg Svan naar Stein de kapitein, verwondde hem zwaar en sprong vervolgens in zijn schip. Thorgrim bezorgde Flosi een ernstige wond en slaagde erin weg te komen. Olaf bracht Ofeig Grettir een fatale wond toe. Thorgeir nam hem snel in zijn armen en sprong met hem in een boot. De Kaldbak mannen roeiden zuidwaarts de fjord over en zo gingen de twee partijen uit elkaar.

Het volgende vers werd naar aanleiding van deze ontmoeting gemaakt:

7.

*Ik heb gehoord, dat zij nogal hard waren
de wapens gebruikt bij Rífsker:
De strijders gingen te keer,
slechts gewapend met repen walvisvlees.
De krijgers betaalden
met gelijke munt terug:
De vlegels smeten klonten blubber.
Het was een knokpartij, geen veldslag.*

Naderhand werd tussen hen een wapenstilstand geregeld en werd het geschil voorgelegd aan het Alding. Aan de zijde van de Kaldbakkers bevonden zich Thorodd de Goði, Midfjord-Skeggi en vele anderen uit het zuiden van IJsland. Flosi werd verbannen, tezamen met vele anderen die hem ter zijde hadden gestaan. Hij werd ook op grote kosten gejaagd, want hij stond erop om alle compensatie zelf te betalen. Thorgrim en zijn broer waren niet in staat te bewijzen dat zij enig geld hadden betaald voor het land of voor het recht om te behouden wat aanspoelde op de plaats waar Flosi zijn claim had gelegd.

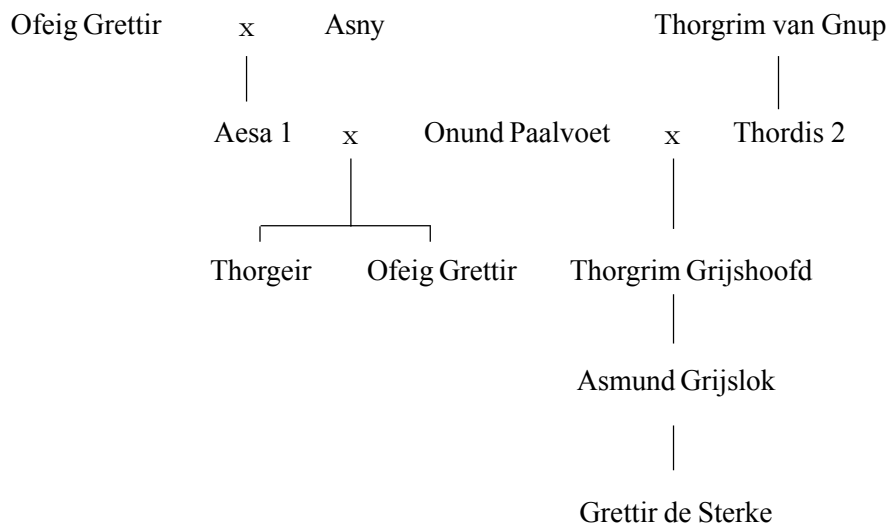
De Wetspreker was destijds Thorkel Maan². De zaak werd aan hem voorgelegd. Hij verklaarde dat er wettelijk iets betaald zou moeten zijn, maar niet noodzakelijk de hele waarde. “Dat is,” zei hij, “wat Steinunn de Oude deed, toen ze van mijn grootvader Ingolf heel Rosmhvalanes kreeg en zij hem daarvoor een bevlakte mantel met capuchon gaf. Die overeenkomst werd later voor wettig gehouden en dat was een veel belangrijkere zaak dan deze. Ik stel voor dat het betwiste land gelijkelijk verdeeld wordt tussen de twee partijen. En voortaan zal het bij wet zijn geregeld dat alles wat aanspoelt eigendom zal zijn van de eigenaar op wiens land het aanspoelde.”

Dit werd overeengekomen en het land verdeeld. Thorgrim en zijn broer moesten de Reykjarfjord met alles aan die zijde opgeven, maar behielden Kamb. Voor Ofeig werd ter compensatie een grote som geld betaald, maar compensatie voor Thorfinn werd ongeldig verklaard. Thorgeir ontving compensatie voor de aanval op zijn leven. Daarna waren de partijen verzoend.

Flosi ging naar Noorwegen met Stein de kapitein en verkocht zijn gronden in Vik aan Geirmund Weifelaar, die daar vanaf toen woonde.

Het schip dat Steins handelaren hadden gebouwd, puilden in het midden nogal uit en kreeg als bijnaam: de Tobbe. De inham Trekyllisvík is er naar genoemd. Flosi ging met haar op reis, maar dreef terug naar de Oxarfjord. Wat daar gebeurde wordt verteld in de Saga van Bodmod, Grimolf en Gerpir³.

1. Andere bronnen noemen ook een verschrikkelijke hongersnood die rond 975 op IJsland heerste.
2. Thorkel Maan was Wetspreker op het Alþingi van 970 tot 984. Zijn grootvader Ingolf was de eerste kolonist op IJsland, deze zou hier in 874 voor vast zijn komen wonen. Het verhaal van Steinunn de Oude wordt verteld in het Landnámabók - boek van de Kolonisatie. Een Wetspreker werd voor drie jaar gekozen, was voorzitter bij het Alþingi, droeg ieder jaar een derde van de wetten voor (zodat na drie jaar de hele wet herhaald was) en legde de betekenis ervan uit.
3. Deze saga bestaat niet meer.

13

Na deze gebeurtenissen verdeelden de broers alles wat zij bezaten. Thorgrim nam de roerende goederen en Thorgeir nam het land. Toen vertrok Thorgrim landinwaarts naar Midfjord en kocht met behulp van Midfjord-Skeggi een stuk land op Bjarg. Hij trouwde met Thordis, de dochter van Asmund van Asmundargnup, die land in Thingeyri had genomen. Zij kregen een zoon genaamd Asmund. Hij was een grote, sterke en wijze man en hij had een mooie kop met haar, hoewel dat al grijs werd, toen hij nog jong was. Hierom werd hij Grijslok of Grijspluis genoemd.

Thorgrim was een toegewijd boer en liet de mannen van zijn huishouding hard werken. Asmund had weinig zin om te werken, zodat hij en zijn vader nogal slecht met elkaar konden opschieten. Dit ging door tot Asmund volwassen was en hij zijn vader vroeg hem de middelen te geven om naar het buitenland te gaan. Thorgrim antwoordde dat hij hem niet veel zou geven, maar hij gaf hem enige goederen om mee te handelen. Zo ging Asmund op weg en snel nam zijn vermogen toe. Hij zeilde naar verschillende landen, werd een groot handelaar en erg rijk. Hij was een populair en betrouwbaar man, en had in Noorwegen veel verwanten van hoog aanzien.

Tijdens een herfst verbleef Asmund in het Oosten (de Oslofjord) bij een zekere Thorstein die in hoog aanzien stond. Zijn familie kwam uit Oppland en hij had een zuster Rannveig genaamd die een zeer aantrekkelijke partij was. Asmund vroeg haar te trouwen. Met steun van Thorstein werd een huwelijk geregeld. Asmund vestigde zich daar een tijdje en verwierf veel aanzien.

Hij en Rannveig kregen een zoon genaamd Thorstein. Die groeide uit tot een sterke en erg knappe man met een krachtige stem. Hij was lang maar nogal traag in zijn bewegingen, waardoor hij de bijnaam Galjoen kreeg.

Toen Thorstein nog een kleine jongen was, werd zijn moeder ziek en stierf. Na haar dood voelde Asmund zich ongelukkig in Noorwegen. Rannveigs familie paste op Thorstein en zijn bezittingen, terwijl Asmund weer ging reizen en beroemd werd.

Asmund kwam met zijn schip naar het Hunavatn, waar Thorkel Krabbelaar destijds de hoofdman was van de Vatnsdalers. Toen hij hoorde van Asmunds komst, reed Thorkel naar het schip en nodigde hem uit op Masstaðir

in het Vatnsdal (Waterdal) waar hij woonde. Asmund ging daar heen en bleef een tijdje. Thorkel was een zoon van Thorgrim, die Goði van Karnsa en een zeer wijs man was.

Dit vond plaats kort na de aankomst in IJsland van bisschop Fridrek en Thorvald Kodranszoon. Zij woonden op het moment dat deze gebeurtenissen plaatsvonden in Laekjarmot en predikten voor het eerst het Christendom in het noorden van IJsland. Thorkel en vele anderen ontvingen het “prima signatio”¹. Er kan veel worden verteld over de affaires die hebben plaatsgevonden tussen de mannen van de bisschop en de noorderlingen, die echter niet in deze saga thuishoren.

Er was een vrouw genaamd Asdis die werd opgevoed in Thorkels huishouding. Zij was de dochter van Bard, de zoon van Jokul, wiens vader Ingimund de Oude was². Ingimund was de zoon van Thorstein en de kleinzoon van Ketil Bonk. Asdis moeder heette Aldis, de dochter van Ofeig Grettir, zoals eerder werd verteld. Asdis was nog niet verloofd en werd als een zeer goede partij gezien zowel op grond van haar afkomst als haar rijkdom.

Asmund kreeg genoeg van het rondreizen en wilde zich op IJsland vestigen. Daarom sprak hij zich uit en vroeg Asdis tot vrouw. Thorkel kende Asmunds achtergrond heel goed en hij wist dat deze grote rijkdom bezat en slim met zijn geld omging. Dus werd het huwelijk geregeld. Asmund trouwde Asdis en werd een goede vriend van Thorkel. Hij werd een uitstekend boer, was bedreven in de wet en erg ambitieus.

Een korte tijd later stierf Thorgrim Grijshoofd op Bjarg. Asmund erfde zijn bezittingen en nam daar zijn intrek.

★★★★★

1. Prima Signatio: goedgekeurde halve maatregel van de vroege Kerk. Het teken van het Kruis werd gemaakt, maar er vond geen doop plaats. Dit stelde de nieuwbekeerden in staat zich aan te sluiten bij en te handelen met Christenen. Voorts mochten ze naar de kerk gaan en stond de Kerk hen toe begraven te worden aan de buitenste rand van een Christelijk kerkhof.
2. Ingimund de Oude, zijn zoons en kleinzoons zijn de hoofdpersonen uit de *Vatnsdæla Saga* (Engels: the Saga of the People of Vatnsdal).

GRETTIR DE STERKE

14

Asmund Grijslok begon een grote en indrukwekkende boerderij op Bjarg met veel mensen in de huishouding. Hij was een populair man.

Dit waren de kinderen die hij en Asdis samen hadden: de oudste was Atli, een goedgehartig en rustig man, voornaam en bescheiden. Hij was zeer geliefd.

Hun tweede zoon was Grettir. Als kind was hij erg moeilijk in de hand te houden. Hij was zwijgzaam, onbehouwen en listig, zowel in woord als daad. Hij kreeg weinig genegenheid van zijn vader Asmund, maar zijn moeder hield innig van hem. Grettir Asmundszoon was knap om te zien, met een breed, kort gezicht en met behoorlijk veel sproeten en rood haar. Als kind ontwikkelde hij zich langzaam.

Zij kregen ook een dochter genaamd Thordis, die later met Glum trouwde, de zoon van Ospak Kjallakszoon van Skridinsenni. Hun tweede dochter was genaamd Rannveig. Zij trouwde met Gamli, de zoon van Thorhal de Wijnlander¹. Zij woonden op Melar in de Hrutafjord en kregen een zoon genaamd Grim. Glum en Thordis kregen een zoon genaamd Ospak, die ruzie kreeg met Odd Ofeigszoon, zoals wordt verteld in de Saga van de Bondgenoten.

Grettir groeide op Bjarg op. Toen hij tien jaar oud was, begon hij zich flink te ontwikkelen. Asmund verzocht hem wat werk op zich te nemen. Grettir zei dat hij daar niet erg geschikt voor was, maar vroeg toch wat hij doen moest.

Asmund antwoordde: “Je moet de ganzen gaan hoeden.”

“Dat is verachtelijk werk, alleen geschikt voor een idioot,” antwoordde Grettir.

“Doe het werk zoals het hoort,” zei zijn vader, “en we zullen beter met elkaar kunnen opschieten.”

Aldus nam Grettir de ganzen onder zijn hoede. Het waren er vijftig, met daarbij veel jongen. Het duurde niet lang voordat hij moeilijkheden

kreeg de ganzen bij elkaar te houden, terwijl de pullen (jonge ganzen) hem te langzaam waren. Dit irriteerde hem, want hij was behoorlijk opvliegend. Kort daarna vonden enkele zwervers buiten de pullen dood en ganzen met gebroken vleugels. Dit was in de herfst. Asmund was woedend en vroeg Grettir of hij de vogels had gedood. Grettir grijnsde spottend en antwoordde:

8.

*“Wanneer de winter in aantocht is
draai ik de nek van de pullen om.
En als er ganzen tussen zitten
behandel ik ze op gelijke wijze.”*

“Jij zult ze niet meer verzorgen,” zei Asmund.

“Een ware vriend spaart anderen het kwaad,” zei Grettir.

“Je zult ander werk te doen krijgen,” zei Asmund.

“Hoe meer je probeert, des te meer je leert,” zei Grettir, “en wat moet ik nu gaan doen?”

Asmund antwoordde: “Je zult mijn rug moeten krabben² wanneer ik bij het vuur zit, precies zoals het altijd bij me gedaan wordt.”

“Dat zal warm voor mijn handen zijn,” zei Grettir, “maar het is nog steeds een minderwaardig werkje.”

Grettir deed dit werk een tijdje. Naarmate de herfst voortschreed, verlangde Asmund meer warmte en vertelde hij Grettir telkens weer zijn rug steviger te krabben.

In die tijd was het op de boerderijen gebruikelijk om een grote gezamenlijke zitkamer te hebben waar iedereen ’s avonds op banken zat die naast een groot langwerpige vuur langs de muren stonden. Daar werden ook de tafels klaargezet voor het eten en naderhand sliep iedereen naast het vuur. Overdag bewerkten de vrouwen daar hun wol.

Op een avond toen Grettir Asmunds rug moest krabben zei de oude man tegen hem: “Voor deze keer zul je jouw luiheid aan de kant moeten zetten, jij nietsnut.”

Grettir zei: “Het is geen goed idee de opvliegende te prikkelen.”

“Jij bent helemaal nergens geschikt voor,” zei Asmund.

Grettir zag enkele wolkammen liggen op een van de banken. Hij pakte er een en trok hem over Asmunds rug. Asmund sprong ziedend op en was van plan hem af te ranselen met zijn stok, maar Grettir dook weg. Toen verscheen

zijn moeder en ze vroeg waar ze ruzie om maakten. Grettir antwoordde met een vers:

9.

*“Mijn gulle vader zou kwaad van me moeten afwenden
maar wil dat ik mijn handen verbrand.
Draagster van goud, ik voel het goed;
het is voor beiden moeilijk.
Godin van kleren, grondig gebruik ik
mijn ongeknpte nagels
op de schenker van schatten:
Ik zie snavels pikken in diepe wonden.”*

(draagster van goud: vrouw)

(Godin van kleren: vrouw)

(schenker van schatten: edele man)

Zijn moeder was erg geïrriteerd door de streek die Grettir had uitgehaald en zei dat hij niet zou opgroeien tot een erg verstandige man. De relatie tussen Asmund en zijn zoon werd er na deze gebeurtenis niet beter op.

Enige tijd later zei Asmund dat Grettir zijn paarden moest gaan verzorgen. Grettir zei dat hij dat beter vond, dan zijn vaders rug bij het vuur te krabben.

“Je zult nu precies doen wat ik je zeg,” zei Asmund. “Ik heb een ree-bruine merrie met zwarte manen en staart, en een donkere streep over haar rug die ik Kengala (Rug-streep) noem. Ze is zo wijs wat betreft het weer en de komst van regen, dat wanneer zij weigert te gaan grazen het nooit lang duurt voordat een storm losbarst. In dat geval moet je de paarden op stal houden. Wanneer koud weer inzet, houd je ze noordelijk van de bergrug. Ik hoop dat je deze taak beter uitvoert dan de twee die ik je eerder gaf.”

Grettir zei: “Dit is koud werk en geschikt voor een man, maar het lijkt mij geen goed idee om op de merrie te vertrouwen. Voorzover ik weet, heeft nooit eerder iemand dat gedaan.”

Dus paste Grettir op de paarden en alles ging goed tot voorbij het Juulfeest. Toen werd het erg koud en begon het te sneeuwen, zodat het grazen moeilijk werd. Grettir was slecht voorzien van kleren en nog niet erg gehard. Hij begon het koud te krijgen, terwijl Kengala altijd de meest winderige plaatsen opzocht ongeacht het weer. Ze kwam nooit vroeg genoeg naar het

weiland om nog voor het vallen van de avond in de stal te zijn. Grettir bedacht toen dat hij een streek met Kengala zou uithalen om haar betaald te zetten voor d'r zwerftochten.

Op een morgen ging hij in alle vroegte naar de stallen en opende de deur. Kengala stond voor de ruif, omdat ze zelfs wanneer de andere paarden voer kregen, ze het allemaal zelf wilde opeten. Grettir sprong met een scherp mes in zijn hand op haar rug dat hij vanaf haar schouders langs beide kanten van de ruggengraat naar beneden trok. De merrie was vet en schichtig. Ze reageerde gewelddadig, trapte naar achteren en ranselde met haar hoeven de muren. Grettir viel van haar rug, maar krabbelde op en probeerde haar weer te bestijgen. Er volgde een hevige worsteling, die ermee eindigde dat alle huid, van haar rug tot beneden haar flank, was afgestroopt. Toen dreef hij de paarden naar buiten de wei in. Het enige waarin Kengala beet was haar eigen rug, en net na de middag sloeg ze op hol en galoppeerde richting de stal.

Grettir sloot de staldeur en ging naar huis. Asmund vroeg hem waar de paarden waren en Grettir zei, dat hij ze zoals gewoonlijk op stal had gezet. Asmund zei dat er een sneeuwstorm op handen moest zijn, wanneer de paarden met dit weer niet buiten wilden blijven.

“Wijsheid schiet tekort bij wie het 't meest wordt verwacht,” zei Grettir.

De nacht ging voorbij en de sneeuwstorm bleef uit. Grettir dreef de paarden naar buiten, maar Kengala kon het niet verdragen buiten in de wei te zijn. Asmund vond het erg vreemd, dat er gezien de gebeurtenissen geen verandering in het weer kwam.

De derde ochtend ging hijzelf naar de paarden. Hij liep naar Kengala en zei: “Ik denk dat de paarden het erg slecht hebben gedaan voor zo'n zachte winter. Maar jouw rug zal tenminste in een goede conditie zijn, mijn bruintje.”

“Wat voor de hand ligt, gebeurt, alsook wat niet voor de hand ligt,” zei Grettir.

Asmund streek over de merries rug en stroopte met zijn hand al haar vel op. Hij kon niet begrijpen hoe dat gebeurd kon zijn en zei toen dat Grettir dit had veroorzaakt. Grettir lachte spottend en zei niets.

Asmund ging tierend naar huis.

Hij liep de zitkamer binnen en hoorde zijn vrouw zeggen: “Mijn zoon heeft zeker goed voor de paarden gezorgd.”

Toen sprak hij een vers:

10.

*“Vrouwen praten altijd teveel,
maar nu moet je luisteren:
Grettir heeft mijn trouwe Kengala gevild
en heeft me bedrogen.
Die listige knaap leerde mij
hem nooit een andere opdracht te geven.
Mag de mooie Hlin van de ringen
mijn woorden aannemen.”*

(Hlin naam voor de godin Frigg; godin van ringen: vrouw; in dit geval Asdis)

“Ik weet niet,” zei Asdis, “wat mij meer tegenstaat: jij, die hem steeds aan het werk wil hebben, of hij, die er altijd op dezelfde manier onderuit probeert te komen.”

“Daar zal nu een eind aan komen,” zei Asmund. “Maar hij zal er slecht voor worden behandeld.”

“Dan zal geen van beiden de ander beschuldigen,” zei Grettir, en zo bleef het een tijdje.

Asmund liet Kengala doden.

Grettir haalde nog veel meer kwajongensstreken uit die niet in de saga worden verteld. Hij begon enorm te groeien. Maar niemand wist precies welke kracht hij had, omdat hij nog nooit met worstelen op de proef was gesteld. Hij bleef verzen en liedjes maken die altijd tamelijk hatelijk waren. Hij sliep niet in de gemeenschappelijke kamer en was over het algemeen erg zwijgzaam.

1. Wijnland, zo neemt men aan, lag in het huidige Amerika. Thorhal is daar geweest, zoals in de Eiriks Saga valt te lezen.
2. Krabben: dit gebeurde waarschijnlijk met een kam. Zoals ook de Romeinen deden, was dit om de huid schoon te maken en van jeuk te ontdoen. Daarbij krijgt Asmund het er warm van.

15

In Midfjord groeiden op dat moment veel jonge mannen op. Een zekere Torfa de Dichteres, die op Torfustaðir woonde, had een zoon genaamd Bersi, een bedreven jongeman en een begaafd dichter. De gebroeders Kormak en Thorgils woonden op Mel. Een jongeman genaamd Odd werd bij hen op de boerderij grootgebracht. Hij was van hen afhankelijk, dus kreeg hij de bijnaam: Odd de Armlastige-Dichter. Een ander was genaamd Audun. Hij groeide op op Audunarstaðir in het Víðidal. Audun was een goede vriendelijke jongen en de sterkste van zijn leeftijd in het noorden van het land. Kalf Asgeirszoon en zijn broer Thorvald woonden langs de rivier de Asgeirsa. Grettirs broer Atli was inmiddels uitgegroeid tot een imposante man. Hij was buitengewoon welgeaard en was bij iedereen geliefd.

Deze jongeren hielden gewoonlijk balspelen op het Meer van Midfjord. Zij van Midfjord en het Víðidal ontmoetten elkaar daar, alsmede velen uit Vesturhop en Vatnsnes en zelfs enkelen uit de Hrútafjord. Degenen die van ver kwamen overnachtten gewoonlijk daar. Spelers van gelijke kracht werden aan elkaar gekoppeld en over het algemeen hadden zij iedere herfst veel plezier.

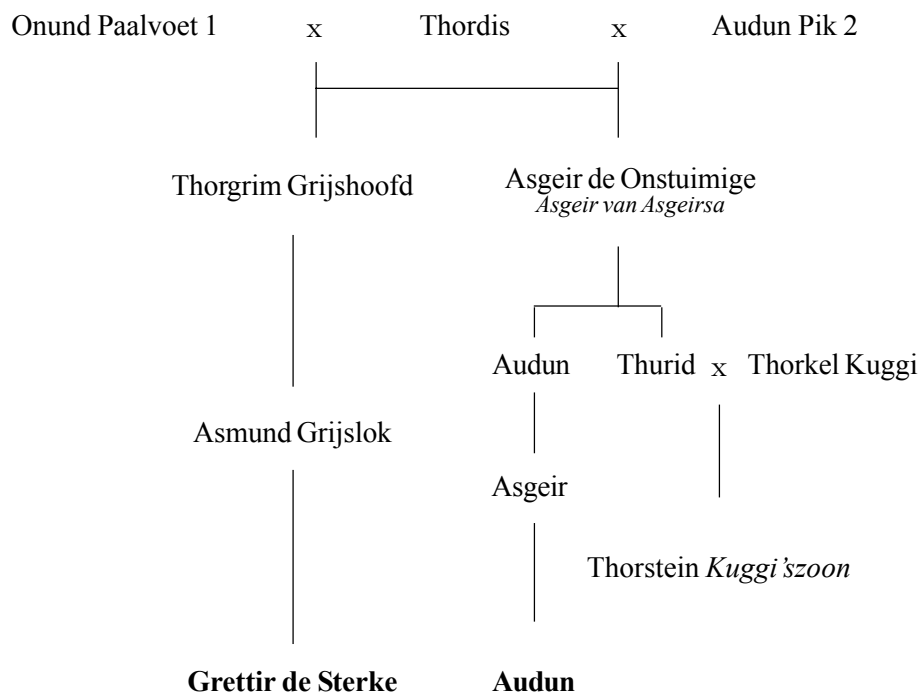
Grettir ging op verzoek van zijn broer Atli naar de spelen, toen hij veertien jaar oud was. De spelers werden opgesteld voor het spel. Grettir werd gekoppeld aan Audun, de al eerder genoemde jongeman, die een paar jaar ouder was. Audun sloeg de bal over Grettirs hoofd zodat deze hem niet kon vangen. De bal stuiterde ver weg over het ijs. Grettir verloor hierdoor zijn zelfbeheersing, want hij dacht dat Audun het had gedaan om hem te kijk te zetten. Toch haalde hij de bal op en bracht hem terug. Maar toen hij binnen bereik van Audun was, gooide hij de bal recht tegen diens voorhoofd, zodat de huid open sprong. Audun sloeg toen met het slaghout dat hij vasthield naar Grettir, maar deze dook weg en de slag schampte hem slechts.

Vervolgens grepen ze elkaar bij de armen vast en worstelden. Toen werd het iedereen duidelijk dat men Grettirs kracht had onderschat, want Audun was sterk als een beer. Nadat zij lange tijd met elkaar hadden gevochten, verloor Grettir uiteindelijk zijn evenwicht. Audun sprong bovenop hem, zette zijn knieën in Grettirs maag en ging flink tegen hem tekeer. Atli, Bersi en een aantal anderen renden op hen af en haalden ze uit elkaar.

Grettir zei dat ze hem niet als een dolle hond hoefden vast te houden, en voegde er aan toe: “Alleen een slaaf neemt meteen wraak, een lafaard nooit.”

Niemand stond toe dat dit incident uitgroeide tot een ruzie, omdat de broers Kalf en Thorvald wilden dat ze het naderhand bij zouden leggen. Bovendien waren Audun en Grettir verre bloedverwanten¹. De spelen gingen door als voorheen en er gebeurde verder niets dat tot verdere onenigheid leidde.

1. Zie ook pagina 81 en vervolgens hoofdstuk 11.

16

Thorkel Krabbelaar begon nu erg oud te worden. Hij was een groot hoofdman en had de Goðorð¹ van het Vatnsdal. Hij was een goede vriend van Asmund Grijslok, zoals paste bij verwanten door huwelijk. Thorkel had er daarom een gewoonte van gemaakt om ieder jaar in de lente naar Bjarg te rijden om iedereen daar op te zoeken. Zo ook in de lente die volgde op de gebeurtenissen net verteld.

Asmund en Asdis ontvingen hem met open armen. Hij bleef daar drie nachten en de twee verwanten bespraken samen vele zaken. Thorkel vroeg Asmund wat hij dacht dat er van zijn zoons zou worden en waar ze goed in waren. Asmund zei dat Atli ongetwijfeld een goede boer zou worden, vooruitziend en welvarend.

“Een verdienstelijk man, net als jijzelf,” zei Thorkel. “Maar wat kan je me vertellen over Grettir?”

“Ik kan alleen zeggen,” antwoordde Asmund, “dat hij een sterke, onhandelbare man zal worden. Hij is koppig en is voor mij een hele opgave geweest.”

“Dat ziet er niet veelbelovend uit, verwant!” zei Thorkel. “Maar hoe gaan we onze reis naar het Alding deze zomer regelen?”

“Het reizen begint me zwaar te vallen,” zei Asmund. “Ik zou liever thuisblijven.”

“Zou je willen dat Atli in jouw plaats gaat?” vroeg Thorkel.

“Ik denk niet dat ik het zonder hem kan stellen,” zei Asmund, “vanwege al het werk op de boerderij en de voorraden die hij moet aanleggen. Grettir wil hier niets uitvoeren, maar hij is, denk ik, slim genoeg om onder jouw begeleiding mijn zaken op het Ding af te handelen.”

“De beslissing is aan jou, verwant,” zei Thorkel.

Toen hij klaar was, reed hij naar huis. Asmund deed hem uitgeleide en gaf hem mooie geschenken mee.

Enige tijd later trof Thorkel voorbereidingen om naar het Ding te gaan. Hij reed met zestig mannen. Allen die tot zijn Goðorð behoorden gingen met hem mee. Ze kwamen langs Bjarg, waar Grettir zich bij hen voegde. Ze reden zuidwaarts over de heide genaamd Tvidaegra (twee dagen reizen). Er viel in het hoogland weinig te grazen voor de paarden, dus reden ze zo snel mogelijk naar bewoond gebied. Toen zij Fljotstunga bereikten, besloten ze dat het tijd

was om te gaan slapen, dus namen zij de bidden van hun paarden en lieten ze gezadeld los. De mannen sliepen tot laat in de ochtend. Toen ze wakker werden, keken ze rond naar hun paarden, die alle kanten op waren gezworven en enkele hadden op de grond liggen rollen. Grettir was de laatste die zijn paard terugvond.

In die tijd was het de gewoonte dat men zijn eigen voorraden voor het Ding meenam. De meesten van hen reden met een tas vol eten over hun zadel. Het zadel van Grettirs paard hing onder de buik, maar de tas met proviand was weg. Hij keek rond maar kon deze nergens vinden. Toen zag hij een man met energieke pas rondlopen en hij vroeg hem wie hij was. De man antwoordde dat zijn naam Skeggi was en dat hij knecht was op Ass in het Vatnsdal in het noorden.

“Ik reis samen met Thorkel,” voegde hij daaraan toe, “en ben onvoorzichtig geweest en nu heb ik mijn tas met voedsel verloren.”

“Gedeelde smart is halve smart,” zei Grettir. “Ook ik heb mijn voorraadtas verloren dus kunnen we er samen naar zoeken.”

Skeggi was verheugd over dit voorstel en getweeën doorzochten ze een tijdje het gebied. Toen Grettir het ’t minst verwachtte, spurtte Skeggi plotseling weg de heide over en pakte een tas op. Grettir zag hem voorover buigen en vroeg wat hij had opgeraapt.

“Mijn tas met voedsel,” antwoordde Skeggi.

“Wie zegt dat, buiten jijzelf?” vroeg Grettir. “Laat eens zien! Want veel dingen lijken op elkaar.”

Skeggi zei dat niemand zijn eigendommen van hem zou afnemen. Grettir greep de tas vast en beiden rukten er aan, want geen van tweeën wilde toegeven.

“Het is vreemd van jou te veronderstellen,” zei de boerenknecht, “dat, omdat niet iedereen zo rijk is als jullie uit Midfjord, zij het niet zouden aandurven om hun eigendom tegen jullie te verdedigen.”

Grettir zei dat het niets te maken had met een man’s status, ieder zou hetgeen moeten hebben wat van hem was.

Skeggi zei: “Jammer dat Audun nu te ver weg is om je te wurgen zoals bij het balspel.”

“Dat kan best zijn,” zei Grettir. “Maar wat er destijds ook gebeurd is, jij zult me zeker niet wurgen.”

Skeggi greep zijn aks en sloeg naar Grettir. Die zag het en pakte de steel van de aks met zijn linkerhand, net boven Skeggi’s greep en wrikte deze in een oogwenk vrij. Grettir sloeg hem met dezelfde aks recht in zijn hersenpan tot die vast stond. De knecht viel terplekke dood neer.

Grettir nam de tas en gooide haar over zijn zadel. Daarna reed hij terug naar zijn metgezellen. Thorkel reed voorop en wist niet wat er was gebeurd. Skeggi werd al snel gemist in het gezelschap, en toen Grettir eraan kwam, vroegen zij of hij wist waar Skeggi was.

Grettir antwoordde met een vers:

11.

*“Ik denk dat een kloof-bewonende-trol
net Skeggi heeft gebeten.
Die reuzin van strijd was dorstig
om juist nu bloed te proeven.
Met opengesperde bek
staarde ze naar zijn hoofd
en spaarde haar slaganden niet.
Ik heb het zelf gezien.”*

(kloof-bewonende-trol: aks)

(reuzin van strijd: aks)

Toen vlogen Thorkels mannen op en zeiden dat het onmogelijk was dat een trol² de man in vol daglicht gepakt zou hebben. Thorkel zweeg een moment en zei toen: “Er zit meer achter dan dat. Grettir moet hem hebben gedood. Dus wat is er echt gebeurd, Grettir?”

Grettir vertelde hem alles over hun ruzie.

Thorkel zei: “De zaken hebben een slechte wending genomen, want Skeggi was aan mijn dienst toevertrouwd en kwam uit een goede familie. Ik zal zelf de verantwoording op me nemen door de compensatie die wordt vastgesteld te betalen. Maar ik kan niets doen aan de mogelijke straf van verbanning. Grettir, nu heb je twee mogelijkheden: of je gaat met ons mee naar het Ding en aanvaardt het risico van wat daar kan gebeuren, of je draait om en gaat naar huis.”

Grettir besloot naar het Ding te gaan, dus ging hij met hen mee. De kwestie werd opgepakt door de erfgenamen van de gedode man. Thorkel gaf zijn woord de compensatie te betalen, maar Grettir werd veroordeeld tot kleine verbanning³ van IJsland voor drie jaar.

Op weg terug van het Ding lieten alle hoofdmannen hun paarden rusten langs de bergkam van Sleda voordat ze hun eigen weg gingen. Het was toen dat Grettir een steen optilde die daar in het gras lag, die nog steeds

bekend staat als Grettishaf^f. Velen gingen naderhand kijken om de steen te zien en stonden versteld dat zo'n jonge man zo'n grote rots kon optillen.

Grettir reed naar huis, naar Bjarg en vertelde zijn vader wat er was gebeurd. Asmund had er de pest in en zei dat Grettir een onruststoker zou worden.

★★★★★

1. Goðorð: stond onder de autoriteit van een Goði. Een goðorð was gedeeltelijk geografisch bepaald en gedeeltelijk sociaal. Het verwijst naar het aantal vrije mannen (zijn Ding-mannen) dat in een bepaalde regio onder de autoriteit van een Goði viel.
2. Trol: de trollen in het vroege IJsland waren niet de domme grote figuren zoals uit de Scandinavische legenden en sprookjes. Oorspronkelijk waren het kwade natuurgeesten, zoiets als grote zwarte elven. Later treedt vermenging op met de Scandinavische reuzen.
3. Verbanning: grof gezegd kende IJsland in die tijd twee straffen. Het betalen van een boete (in de tekst ook wel compensatie, weergeld of genoegdoening genoemd. Uiteraard betaalde je voor het doden van een slaaf niet zoveel als voor een vrij man), en verbanning. Verbanning kende twee vormen: een lichte (*fjörbaugsgarður*) en een zware (*skóggangur*). Grettir krijgt hier de lichte vorm voor zijn kiezen. De lichte vorm van verbanning kon soms afgekocht worden. De zware vorm niet. Bij de lichte vorm werd je voor drie jaar uit de maatschappij gezet m.a.w. je moest het land verlaten. Je grondbezit werd niet in beslag genomen en er werd geld opzij gezet om de familie te ondersteunen, zodat je later weer een normaal leven kon oppakken. In de tijd dat je op een schip wachtte (binnen drie jaar moest je echter het land verlaten) kon je binnen zekere geografische grenzen je leven zeker zijn, daarbuiten was je aangeschoten wild en mocht iedereen je zonder pardon doden. In het buitenland was je een vrij man met normale rechten.
Bij de zware vorm van verbanning, die letterlijk “bos-man” betekent (grappig, in de context van IJsland) werd je voor je leven uit de beschaaftde maatschappij gezet (dat kon plaatselijk, uit het district of het hele land zijn). Al je rechten was je kwijt en je eigendommen werden in beslag genomen. Niemand mocht je eten geven of onderdak bieden. Je kinderen werden onwettig en je mocht niet in gewijde grond worden begraven. Waar je ook was, iedereen mocht je zonder meer doden. IJsland kende geen uitvoerende macht (er was geen politie). Degene die een vervolging instelde en gelijk kreeg, moest er zelf op toezien dat het vonnis werd uitgevoerd. Had je geen macht genoeg, dan was de kans aanwezig dat er niets met de veroordeling gebeurde.
4. Grettishaf: haf staat voor hefvermogen, dus: wat Grettir kon tillen.

17

Er woonde op Reydarfell aan de oever van de rivier de Hvita een man genaamd Hafliði. Hij was een zeevaarder en had zijn eigen handelsschip dat aangemeerd in de rivier lag. Op het schip was ook een man genaamd Bard, die een jonge en knappe vrouw had.

Asmund zond een boodschapper naar Hafliði en vroeg hem Grettir mee te nemen en op hem te letten. Hafliði antwoordde dat hij had gehoord dat Grettir erg moeilijk in de omgang was, maar uit vriendschap met Asmund stemde hij toe hem mee te nemen. Aldus bereidde Grettir zich voor om naar zee te gaan. Zijn vader weigerde hem iets voor de reis mee te geven, behalve zijn noodzakelijke levensmiddelen en een kleine hoeveelheid uit wol geweven doek¹. Grettir vroeg zijn vader hem een wapen te geven.

Asmund antwoordde: “Je bent mij nooit gehoorzaam geweest. En ik weet niet wat jij voor nuttigs zou kunnen doen met een wapen. Dus zal ik je er geen geven.”

“Dan is er geen noodzaak een gunst te belonen die niet is verleend,” zei Grettir.

Vader en zoon gingen daarop met weinig vriendschap uiteen. Velen wensten Grettir een goede reis, slechts weinigen een behouden thuiskomst.

Zijn moeder ging met hem mee om hem uit te zwaaien.

Voordat ze uit elkaar gingen zei ze: “Zoon, jij gaat niet weg op de manier die ik zou hebben gewenst of die past bij iemand van jouw afkomst. Waar het jou, lijkt mij, het meest aan schort, is dat je geen wapen hebt dat je kunt gebruiken, en mijn hart vertelt me dat je er een nodig zult hebben.”

Toen pakte ze vanonder haar cape een ingelegd zwaard, klaar voor gebruik en een erg kostbaar bezit. Ze zei: “Dit was het zwaard van mijn grootvader Jokul, een van de meest vooraanstaande mannen uit het Vatnsdal, in wiens handen het was gezegend met overwinning. Ik wil het jou geven, gebruik het goed.”

Grettir bedankte haar hartelijk voor het geschenk en zei dat het voor hem van grotere waarde zou zijn dan welke kostbaarheden ook. Toen ging hij op weg en Asdis wenste hem alle mogelijke geluk.

Grettir reed zuidwaarts over de hei en stopte niet voordat hij het schip bereikte. Hafliði begroette hem hartelijk en vroeg waarmee hij voor de reis was uitgerust.

Grettir sprak een vers:

12.

*“Bespeler van de mantel die de wind kleed!
Ik denk dat die vermogende man me
slecht voorzag, toen ik van huis vertrok.
Ik hoopte op goud uit het nest van de draak.
Een vrouw van klasse bewees,
door haar gift van een wond-maker,
de waarheid van het oude gezegde:
“Dat een moeder haar kind het beste toebedenkt”.*

(mantel die de wind kleed: zeil; zijn bespeler: zeevaarder)

Haflidi zei dat het duidelijk was, dat zij het meeste om hem gaf.

Direct nadat ze klaar waren en een gunstige wind hadden, gingen ze op weg. Toen ze uit het ondiepe water waren, hesen zij hun zeil. Grettir maakte een slaapplek voor zichzelf onder de sloep en weigerde die te verlaten, noch om te hopen, noch om het zeil naar de wind zetten. Hij deed aan boord geen enkel ander werk, dat hij in gelijke mate als de andere mannen verplicht was te doen en weigerde zichzelf daarvan vrij te kopen.

Ze zeilden naar het zuiden, rondon Reykjanes en voeren langs de zuidkust van IJsland. Toen het land uit zicht was, ontmoetten ze stormachtig weer. Het schip had lekkages en was slecht geschikt om de wind te trotseren. De bemanning raakte uitgeput door kou en nattigheid. Grettir bestookte ze met hekeldichten, wat ze razend maakte.

Op een dag, toen het erg stormachtig en erg koud was, riepen de mannen Grettir om op te staan en te werken. “Onze poten zijn tot op het bot bevroren.”

Hij keek op en antwoordde:

13.

*“Het zou een geluk zijn,
wanneer iedere vinger bevroren zou
aan de handen
van zo’n stel kneuzen.”*

Ze kregen hem niet aan het werk en mochten hem nog minder dan daarvoor. Ze zeiden dat ze hem betaald zouden zetten voor zijn smaaddichten en onwettige gedrag.

“Jij vindt het plezieriger,” zeiden ze, “om met je handen de buik van Bards vrouw te strelen, dan een hand uit te steken op het schip. Maar we zullen dit niet lang meer pikken.”

Het weer werd steeds slechter en de bemanning moest nu dag en nacht hozen, en ze begonnen Grettir te bedreigen.

Toen Haflidi dit hoorde ging hij naar de plaats waar Grettir lag en zei hem: “Ik hou niet van de manier waarop jij en de bemanning met elkaar omgaan. Je weigert jouw plichten aan boord te doen en op de koop toe maak je ze belachelijk met je gedichten, en nu dreigen ze je overboord te gooien. Dit gaat zo niet langer.”

“Waarom bemoeien ze zich niet met hun eigen zaken?” vroeg Grettir hem. “Maar ik hoop dat er een of twee me zijn voorgegaan, voordat ik overboord ga.”

“Dit is onmogelijk,” zei Haflidi. “Zaken zullen niet goed voor ons aflopen, als jij je zo opstelt. Ik wil je een plan voorleggen.”

“Wat is het?” vroeg Grettir.

“Wat ze het meest stoort, is dat je hekeldichten over ze maakt,” zei Haflidi. “Ik stel voor dat je over mij een hekeldicht maakt. Dan, misschien, zullen zij beter met je overweg kunnen.”

“Over jou zal ik nooit iets anders dan goeds zeggen,” zei Grettir. “Ik zal jou nooit vergelijken met deze kneuzen.”

“Misschien zou je een vers kunnen maken dat op het eerste gezicht beledigend lijkt, maar wanneer je verder kijkt complimenteaus blijkt te zijn.”

“Dat kan ik zeker,” zei Grettir.

Dus ging Haflidi naar zijn mannen toe en zei: “Jullie ploeteren zo hard, dat het geen wonder is dat jullie de pest hebben aan Grettir.”

“Zijn hekeldichten ergeren ons meer dan al het andere,” zeiden zij.

Haflidi zei toen met luide stem: “Hij zal er uiteindelijk ook zeker voor boeten.”

Toen hij hoorde dat Haflidi hem bekritiseerde, sprak Grettir een vers²:

14.

*“Het leven veranderde voor de luidruchtige Haflidi
sinds hij at
van de wrongel op Reydarfell;*

*denkende thuis heer en meester te zijn.
Kijk, de trotse speerpunt van strijd
ontbijt nu tweemaal per dag
op het rendier dat rijdt
op de land-omarmende zeeën.”*

(trotse speerpunt van strijd: bevelhebbende krijger)

(rendier dat de land-omarmende zeeën berijdt: groot of groots schip)

(Betekenis: van wrongel etende boer naar scheepsvoer etende zeevaarder.

Met andere woorden: geen echte kerel.)

De handelaren werden erg kwaad om dit vers en zeiden dat Grettir er niet mee weg zou komen. Haflidi te schande te zetten.

Haflidi zei toen: “Grettir verdient het zeker om tot op zekere hoogte door jullie vernederd te worden, maar ik ga mijn goede naam niet riskeren vanwege zijn slechte gemoed en onachtzaamheid. Nu we in zulk gevaar verkeren is het niet het goede moment om hem terug te betalen. Maar houdt het in gedachten als je aan wal gaat, als je dat wilt.”

“Als jij dit kan verdragen, waarom wij dan niet?” zeiden zij. “Waarom zouden jij verzen ons meer raken, dan dat ze jou doen?”

Haflidi vroeg hen zich als zodanig op te stellen en vanaf dat moment klaagden zij minder over Grettirs hekeldichten.

De reis was lang en zwaar. Het schip begon nu op verschillende plaatsen te lekken en de bemanning werkte zo hard, dat ze compleet uitgeput raakte.

Bards jonge vrouw had er een gewoonte van gemaakt om Grettirs mouwen voor hem vast te naaien³, en de mannen staken daarmee de draak.

Haflidi ging naar de plaats waar Grettir lag en sprak een vers:

15.

*“Sta op van waar je ligt begraven, Grettir.
Het schip ploegt diep door de golven
terwijl jij kwebbelt
met die vrolijke vrouw.
Ze heeft jou de mouwen stevig om je armen geregen.
Die vrouw, wil nu
dat je jouw kameraden respecteert
zolang er geen land in zicht is.”*

Meteen kwam Grettir overeind en sprak een vers:

16.

*“Ik sta op, hoewel het schip onder me
op en neer gaat en stampet.
Ik weet dat de vrouw geïrriteerd zal zijn
door mijn slappe houding aan boord.
Die schone dame
zal het verachterlijk vinden
als ik de anderen hier
altijd mijn werk laat doen.”*

Toen snelde hij naar het achterdek waar de mannen aan het hozen waren en vroeg hen wat zij wilden dat hij zou doen. Zij zeiden dat hij weinig goeds zou doen.

“Vele handen maken licht werk,” antwoordde hij.

Haflidi vroeg hen zijn hulp niet te weigeren – “Misschien denkt hij overal van af te komen door alleen al zijn hulp aan te bieden.”

In die tijd waren er op de schepen geen spuigaten voor het hozen. Het hozen gebeurde toen met emmers of kuipen. Het was een lastig, nat en vermoeiend karwei. Er werden twee emmers gebruikt. Wanneer de een naar beneden ging, kwam de ander omhoog. De mannen zeiden Grettir om beneden emmers vol te scheppen en zeiden dat hij nu kon laten zien waartoe hij in staat was.

Hij riep terug: “hoe minder inspanning, hoe beter!” Hij ging naar beneden en vulde de emmers. Er waren boven twee man nodig om de emmers te legen die hij aangaf. Het duurde niet lang of zij beiden gaven het op van vermoeidheid. Toen namen vier anderen hun plaatst in. Met hen gebeurde hetzelfde. Sommigen claimen dat er uiteindelijk acht mannen voor hem bezig waren met het leeggooien van de emmers, toen het schip helemaal leeg gehoord was. Hierna, spraken de handelaren heel anders over Grettir, want zij realiseerden zich wat hij met zijn grote kracht kon bereiken. Vanaf dat moment was hij altijd de eerste om te helpen waar hij ook nodig was.

Zij dreven nu af naar het oosten, naar open zee. Een zware mist kwam opzetten en het was erg donker. Op een nacht, totaal onverwacht, raakten ze een rots die een gat in de kiel onder de voorsteven maakte, waardoor het schip vol water liep. De sloepen werden overboord gezet met daarin de

vrouwen en alle losse eigendommen. Dichtbij lag een eilandje en daarheen brachten ze die nacht zoveel van hun eigendommen als ze konden.

Toen de dag aanbrak, begonnen ze zich af te vragen waar ze gestrand waren. Enigen van hen die eerder overzee waren geweest, herkenden de kust van Zuid-Moer in Noorwegen. Niet ver bij hen vandaan, een klein stuk van het vasteland af, lag een eiland genaamd Haramarsey. Daarop bevond zich een grote nederzetting en had de plaatselijke leenman zijn boerderij.

1. Destijds algemeen gebruikt als ruil- en betaalmiddel en een belangrijk IJslands exportmiddel.
2. Zoals bij veel saga-gedichten, en met name bij die van Grettir omdat die relatief weinig aandacht hebben gekregen, zijn de geleerden het vaak nog niet eens over de precieze betekenis. Dit gedicht kan op twee manieren worden gelezen. Beledigend, zoals in de lopende tekst, of complimenteaus zoals hieronder:

*Het leven veranderde voor de luidruchtige Haflidi
sinds hij at
van de wrongel op Reydarfell;
denkende thuis heer en meester te zijn.
Kijk, de bevelhebbende krijger
gebruikt nu, op het rendier dat rijdt
op de land-omarmende zeeën,
tweemaal per dag de maaltijd van de strijd.*

(Betekenis: hoewel eens zijn voornaamste prestatie het eten thuis van wrongel was, is hij nu als bevelhebber op een schip elke dag klaar voor de strijd – met andere woorden: wat een kerel!)

3. De mouwen van de kleding waren erg breed en zonder knopen. Voor de warmte moesten, iedere keer wanneer een kledingstuk werd aangedaan, de mouwen boven de polsen aaneen worden geregen (Fox & Palsson; 1974; p. 34).

18

De naam van de leenman die op het eiland woonde, was Thorfinn. Hij was een belangrijk hoofdman en een zoon van Kar de Oude, die daar lange tijd had gewoond.

Bij het aanbreken van de dag, zagen de mensen op het eiland dat enige zeelieden in moeilijkheden verkeerden en rapporteerden het aan Thorfinn, die onmiddellijk zijn grote veerboot – met zestien riemen aan iedere zijde – te water liet. Er waren bijna dertig mannen aan boord en ze roeiden uit alle macht om de lading van het handelsschip te redden, dat daarna zonk, en vele eigendommen gingen hiermee verloren. Thorfinn liet alle mensen van het schip naar zijn huis brengen, waar zij een week bleven om hun spullen te drogen. Toen gingen de handelaren op weg naar het zuiden en hebben de saga daarmee verlaten.

Grettir bleef achter bij Thorfinn en hield zich rustig. Meestal zei hij erg weinig. Thorfinn gaf hem zijn eten, maar nam weinig notitie van hem. Grettir toonde zich afstandelijk en weigerde hem te vergezellen wanneer hij overdag naar buiten ging. Dit ergerde Thorfinn, maar hij kon er zich niet toe zetten Grettir zijn gastvrijheid te weigeren. Thorfinn was een man die groots woonde en zijn huis graag openstelde, genoot van het leven en ervan hield dat anderen ook gelukkig waren.

Grettir hield ervan uit te gaan en bezocht vaak de andere boerderijen op het eiland. Er was een man die Audun heette en die woonde op een plaats genaamd Vindheim. Grettir ging daar dagelijks heen en sloot vriendschap met hem, en zat daar bijna de hele dag.

Op een avond, erg laat, maakte Grettir aanstalten terug te lopen naar Thorfinns boerderij, toen hij een groot vuur zag opschieten op de landtong beneden Auduns boerderij. Hij vroeg wat daar aan de hand was. Audun zei dat er voor hem geen reden was zich daar druk om te maken.

“Wanneer wij in ons land zoiets zouden zien,” zei Grettir, “zouden wij zeggen dat het de gloed was van een verborgen schat.”

“De hoeder van dat vuur,” antwoordde de boer, “is iemand naar wie we beter geen onderzoek kunnen doen.”

“Toch wil ik het weten,” zei Grettir.

“Op die landtong,” zei Audun, “ligt een grafheuvel, waarin Kar de Oude, de vader van Thorfinn, ligt begraven. Eerst hadden vader en zoon

slechts een boerderij op het eiland, maar Kars geest waart sinds zijn dood rond en heeft alle andere boeren bang gemaakt en weggejaagd, zodat nu het hele eiland Thorfinns eigendom is, en niemand die onder zijn bescherming staat, wordt door Kar kwaad gedaan.”

“Je hebt er goed aan gedaan me dit te vertellen,” zei Grettir. “Ik zal morgen terugkomen. Houd dan gereedschap voor me klaar om mee te graven.”

“Ik raad je aan om je er niet mee te bemoeien,” zei Audun, “want ik weet dat je je daarmee Thorfinns woede op de hals zult halen.”

Grettir zei dat hij bereid was dat te riskeren.

De nacht ging voorbij en Grettir kwam vroeg in de ochtend terug. Het gereedschap om mee te graven stond voor hem klaar en de boer vergezelde Grettir naar de grafheuvel.

Grettir brak het graf open en werkte uit alle macht. Hij stopte niet voordat hij de houten steunen had bereikt. Op dat moment was het al laat in de middag. Toen rukte hij het houtwerk weg. Audun raadde hem dringend af naar beneden te gaan, maar Grettir vroeg hem het touw in de gaten te houden, want: “ik ben van plan uit te zoeken wat zich daar binnen bevindt.”

Toen ging hij de grafheuvel binnen. Het was er erg donker en het rook onaangenaam. Hij onderzocht hoe het graf was opgebouwd en vond de beenderen van een paard. Toen stootte hij tegen een zetelrug en merkte dat er een man in zat. Daar lag een grote hoeveelheid gouden en zilveren kostbaarheden opgestapeld, en de mans voeten rustten op een kist vol zilver. Grettir nam alle schatten en bracht ze naar het touw. Maar onderweg werd hij stevig vastgegrepen. Hij liet de kostbaarheden vallen en vocht terug.

Zij tweeën worstelden genadeloos en vernielden alles om hen heen. De grafbewoner deed een woeste uitval en Grettir moest lange tijd meegeven, totdat hij zich realiseerde dat hij al zijn kracht nodig had. Zij ontzagen elkaar niet en kwamen al vechtend op de plaats waar de beenderen van het paard lagen. Daar worstelden zij lange tijd en ieder op zijn beurt werd verschillende keren op de knieën gebracht. Tenslotte viel de grafbewoner met een vreselijke dreun achterover, waarop Audun boven van het touw weg vluchtte, denkende dat Grettir gedood moest zijn. Grettir trok toen zijn zwaard Jokulsnaut¹, sloeg het in de hals van de grafbewoner zodat het hoofd eraf vloog en legde dat tussen diens dijen². Vervolgens bracht hij alle kostbaarheden naar het touw en ontdekte dat Audun was vertrokken. Zodoende moest hij met zijn handen het touw inklimmen. Eerst bond hij de schat aan het uiteinde van het touw vast, zodat hij deze achter zich kon ophalen.

Grettir voelde zich erg stijf na zijn worsteling met Kar, maar wendde

zijn stappen richting Thorfinns huis en droeg de kostbaarheden met zich mee. Hij vond ze allen aan het avondeten. Thorfinn wierp een kwade blik op Grettir toen deze het drankhuis binnenkwam en vroeg hem wat er zo dringend was, dat hij niet op tijd voor het eten kon komen, zoals andere mensen.

“Menig kleinigheid vindt ’s avonds laat plaats,” antwoordde Grettir.

Toen spreidde hij op tafel alle kostbaarheden uit die hij uit het graf had meegenomen. Er was bovenal een ding, waarop Grettirs oog viel: een mooi kort-zwaard. Hij zei dat hij nooit eerder zo’n goed wapen had gezien en overhandigde het als laatste. Thorfinns ogen gloeiden op toen hij het zwaard zag, want het was een erfstuk en was nooit uit de familie geweest.

“Waar heb je deze schat vandaan?” vroeg Thorfinn.

Grettir sprak een vers:

17.

*“Verspreider van goud dat schittert op golven,
mijn hoop op het verkrijgen van de schat
uit de grafheuvel is de bodem in geslagen:
men zal hier snel van horen.
Niettemin, voorzie ik
dat weinig makers van zwaard-stormen
daar, alleen,
blijmoedig zullen zoeken naar Fafnirs schat.”*

(verspreider van goud: gulle man)

(Grettir realiseert zich dat Thorfinn misschien zelf de schat wil houden)

(makers van zwaard-stormen: krijgers)

(Fafnir: naam van een draak; zijn schat: goud)

Thorfinn zei: “Je hebt geen bang hart. Tot nu toe had niemand zin die grafheuvel open te breken. Omdat ik weet dat het een verspilling van kostbaarheden is om ze in de grond of een heuvel te begraven, kan ik niet zeggen dat je er verkeerd aan hebt gedaan, speciaal omdat je ze naar mij hebt teruggebracht. Maar waar heb je dat mooie zwaard gevonden?”

Grettir antwoordde met een vers:

18.

*“Verspreider van goud dat schittert op golven,
uit de Helse donkerte van de grafheuvel
verkreeg ik het zwaard, verwonder van mannen:
de ondode werd geveld.
Zou het van mij zijn,
deze gesel van mannen,
deze kostbare vernietiger van helmen,
dan zou het mijn hand nooit verlaten.”*

“Goed gesproken,” zei Thorfinn. “Maar voordat ik je het zwaard kan geven moet je eerst jouw dapperheid op een of andere manier tonen, omdat ik het nooit van mijn vader heb gekregen, toen hij nog leefde.”

Grettir zei: “Niemand weet wie het uiteindelijk het beste zal dienen.”

Thorfinn nam de schat en bewaarde het zwaard naast zijn bed. De winter kwam en bracht Juul, en er gebeurde in die periode niets meer dat verteld moet worden.

1. Jokulsnaut: naut staat voor geschenk. Jokuls geschenk derhalve.
2. Of tussen de billen. Zodat het hoofd niet opnieuw zou aangroeien.

19

De vorige zomer had jarl Eirik Hakonszoon zich gereed gemaakt om zijn land te verlaten. Hij was naar het Westen gezeild, om zich in Engeland, bij zijn zwager koning Knut de Grote¹ te voegen. Hij had zijn zoon jarl Hakon tot heerser over Noorwegen benoemd. Omdat deze nog slechts een kleine jongen was, had hij zijn broer, jarl Svein, het bestuur van het rijk en de zorg over Hakon toevertrouwd.

Voordat hij Noorwegen verliet, had jarl Eirik al zijn leenmannen en herenboeren bij zich geroepen. Jarl Eirik was een bekwaam heerser en zij bespraken vele aspecten aangaande de wetten en het bestuur van het land. Het was een schandelijke praktijk, vonden de mensen daar, dat het in het land was toegestaan, dat rovers en berserkers mensen van hoog aanzien konden uitdagen voor een tweegevecht² vanwege hun geld of vrouwen, zonder dat er weergeld werd betaald voor degene die werd gedood. Velen hadden op deze manier hun geld verloren en waren tot schande gebracht, en sommigen hadden zelfs hun leven verloren. Om deze reden schafte jarl Eirik alle tweegevechten in Noorwegen af en verklaarde hij alle rovers en berserkers die de vrede verstoorden vogelvrij. Thorfinn Karszoon van Haramarsey was bij deze ontmoeting aanwezig en bracht mede deze verandering teweeg, want hij was een wijs man en een goede vriend van de jarl.

De ergsten, zo werd gezegd, waren twee broers genaamd Thorir Vetpens en Ogmund de Kwade. Zij kwamen uit Halogaland en waren groter en sterker dan alle anderen. Ze vervielen gewoonlijk in de berserkers-razernij en spaarden niemand wanneer ze kwaad waren. Gewoonlijk namen ze vrouwen en dochters mee, hielden ze voor een week of twee en stuurden ze dan terug. Waar zij ook kwamen pleegden ze overvallen of veroorzaakten ze andere problemen. Jarl Eirik had hen in heel Noorwegen vogelvrij verklaard. De man die het actiefst was geweest om ze vogelvrij verklaard te krijgen, was Thorfinn, en zij waren vastbesloten hem terug te betalen met alle haat die in hen zat. Toen ging de jarl op reis, zoals wordt verteld in zijn saga³, en kwam het bestuur, met het regentschap, van Noorwegen in handen van jarl Svein.

Thorfinn keerde terug naar zijn boerderij en verbleef daar de meeste tijd tot aan Juul, zoals al was verteld. Tegen Juul maakte hij zich gereed om naar een van zijn andere boerderijen te gaan, in een plaats genaamd Slysford op het vasteland. Hij had daar veel vrienden uitgenodigd, maar zijn vrouw

kon niet met hem meegaan omdat hun volwassen dochter ziek was, zodat zij beiden thuis moesten blijven. Grettir en acht van de knechten bleven bij hen. Thorfinn ging met dertig vrijen naar het Juulfeest, waar veel vrolijkheid was en flink werd gefeest.

De dag voor het Juulfeest begon met helder en stralend weer. Grettir bracht de dag grotendeels buitenshuis door en keek naar de vaartuigen die vanuit het noorden en zuiden langs de kust zeilden, omdat iedereen naar feesten op weg was. De boerendochter voelde zich inmiddels beter en kon met haar moeder buiten rondlopen. Zo ging de dag voorbij.

Toen kreeg Grettir een boot in de gaten die naar het eiland kwam geroeid. Deze was niet groot, maar was van voor tot achter met elkaar overlappende schilden bedekt en boven de waterlijn geverfd. De mannen aan boord roeiden kordaat richting Thorfinns boothuis. Ze lieten de boot op het strand lopen en sprongen aan wal. Grettir telde de mannen. Het waren er twaalf in totaal en hun aanblik zag er niet vredelievend uit. Nadat ze hun boot uit het water hadden gesleept renden ze naar Thorfinns boothuis, waar, zoals eerder genoemd, zijn grote veerboot was opgeslagen. Hij had altijd dertig mannen gebruikt om haar naar zee te brengen, maar deze twaalf sleepten haar ogenblikkelijk naar buiten het kiezelstrand op. Toen tilden ze hun eigen boot op en droegen haar het boothuis in.

Het was Grettir duidelijk dat zij niet van plan waren op een uitnodiging te wachten. Daarom ging hij naar ze toe, begroette ze vriendelijk, en vroeg wie ze waren en wie hun leider was.

De man die hij aansprak antwoordde meteen, en zei dat zijn naam Thorir en zijn bijnaam Vetpens was. Toen noemde hij de naam van zijn broer Ogmund en die van de rest van hun kameraden.

“Ik verwacht,” voegde hij eraan toe, “dat jouw meester Thorfinn van ons heeft gehoord. Maar is hij thuis?”

“Jullie hebben geluk mannen,” zei Grettir, “omdat jullie op een erg gunstig moment zijn gekomen, tenminste wanneer jullie de mannen zijn waarvoor ik je houd. De heer des huizes is weg en alle vrije mannen van zijn huishouding zijn met hem meegegaan. En zij zijn niet van plan eerder terug te komen dan wanneer het Juulfeest voorbij is. Zijn vrouw en dochter zijn thuis en als ik een rekening te vereffenen had, zou dit precies het moment zijn waarop ik had willen arriveren. Want alles wat je nodig hebt, kun je hier pakken: bier om te drinken en ander plezier.”

Thorir was stil, terwijl Grettir doorpraatte. Toen keek hij Ogmund aan en zei: “Gaat niet alles zoals ik voorspeld had? Ik had het in mijn hoofd wraak te nemen op Thorfinn omdat hij verantwoordelijk is voor onze vogelvrij-

verklaring. Deze man vertelt ons precies wat we horen willen zonder dat we ieder woord uit zijn mond hoeven te trekken.”

“Iedereen is meester van zijn eigen woorden,” zei Grettir. “Als jullie mee willen komen naar het huis, dan zal ik jullie hulp bieden waar ik kan.”

Zij bedankten hem en zeiden dat ze zijn uitnodiging zouden accepteren. Toen ze het woongedeelte bereikten, nam Grettir Thorir bij de hand en leidde hem naar de hal. Hij praatte er flink op los. Thorfinns vrouw was de hal aan het versieren en maakte alles gereed voor Juul. Toen ze Grettir hoorde praten, kwam ze naar de deur en vroeg wie het was die Grettir zo warm verwelkomde.

Grettir antwoordde: “Het zal raadzaam zijn, goede vrouw, deze gasten goed te ontvangen. Heer Thorir Vetpens is gearriveerd met elf van zijn kameraden en ze zijn van plan hier met Juul te blijven. Dat is een goede zaak, want we hadden tot nu toe weinig gezelschap.”

Zij zei: “Ik noem hen geen heren, noch zijn zij fatsoenlijke mannen, maar doortrapte rovers en boosdoeners. Ik zou er een groot deel van mijn eigendom voor over hebben wanneer zij hier niet, precies op dit moment, waren gekomen. Je bewijst Thorfinn een heel slechte dienst, nadat hij jou heeft gered van het scheepswrak en je deze winter als een vrij man onderdak heeft geboden, berooid als je was.”

“Je zou er beter aan doen,” zei Grettir, “als je je eerst over de natte kleren van je gasten zou ontfermen dan me te bekritisieren. Later zul je daar nog voldoende tijd voor hebben.”

Toen zei Thorir: “Wordt niet kwaad, mijn goede vrouw! Je zult niets te kort komen ondanks dat je man van huis is, want je zult een man in zijn plaats krijgen en dat zullen ook je dochter en alle andere vrouwen van de huishouding.”

“Gesproken als een ware man,” zei Grettir. “Ze zullen niet kunnen klagen dat ze verwaarloosd worden. Daarop vluchtten alle vrouwen de kamer uit en begonnen overmand door angst te huilen.

Grettir zei tegen de berserkers: “Geef me alle dingen die je aan de kant wil leggen, jullie wapens en natte kleding, want de vrouwen zullen niet erg meewerken wanneer ze bang zijn.”

Thorir zei dat hij weinig gaf om het vrouwen gejack. “Maar,” zei hij, “jij verdient het om op een totaal andere manier behandeld te worden dan de rest van de mensen hier. Ik denk dat we van jou een echte vriend kunnen maken.”

“Dat moet jezelf uitmaken,” zei Grettir. “Maar ikzelf behandel niet alle mannen eender.”

Ze legden de meeste van hun wapens aan de kant.

Daarna zei Grettir: "Ik denk dat jullie nu beter aan tafel kunnen gaan en wat te drinken nemen. Jullie zijn vast dorstig van het roeien."

Zij zeiden dat ze helemaal klaar waren voor een drinkpartij, maar wisten niet waar de kelder was. Dus toen Grettir vroeg of zij alles aan hem wilden overlaten, stemden ze daar graag mee in. Grettir ging weg en bracht bier mee dat hij ze te drinken gaf. Ze waren erg moe en dronken met grote teugen. Lange tijd voorzag hij ze ruimschoots van het sterkste bier dat zij hadden, ondertussen vertelde hij ze vele grappige verhalen. Ze maakten samen een ontzagwekkend kabaal en de mensen van de huishouding hadden niet de minste behoefte mee te doen.

Toen zei Thorir: "Tot nu toe had ik nooit een vreemdeling ontmoet die me zo goed behandelde als deze man. Hoe moeten we je belonen, Grettir, voor alles wat je hebt gedaan?"

Grettir antwoordde: "Ik verwacht op dit ogenblik geen beloning voor mijn diensten. Maar wanneer we op het moment dat je vertrekt nog steeds zulke goede vrienden zijn als we nu lijken, dan zou ik erg graag deel uit maken van je gezelschap. Ik mag dan een mindere man zijn dan iemand van jullie, maar ik zal jullie niet weerhouden van grootse daden."

Zij waren verrukt over zijn woorden en wilden onmiddellijk kame-raadschap met hem zweren. Grettir weigerde beleefd en zei: "Er is waarheid in het oude gezegde dat 'bier een andere man maakt'. Laten we het niet overhaasten en blijven bij hetgeen ik heb gezegd. We hebben allemaal nogal een onstuimig karakter."

Zij verklaarden dat zij niet de bedoeling hadden om terug te komen op de belofte. De avond vorderde en het werd erg donker. Grettir zag dat ze aardig beneveld raakten en vroeg: "Denken jullie niet dat het nu tijd is om naar bed te gaan?"

Thorir zei: "Zo zal het zijn, maar eerst moet ik mijn belofte aan de vrouw des huizes gestand doen."

Grettir verliet daarop de kamer en schreeuwde luid: "Vrouwen, ga naar bed! Dat is de wil van heer Thorir."

De vrouwen schreeuwden verwensingen naar hem en huilden als wolven, net toen de berserkers de kamer verlieten.

"Laten we naar buiten gaan," zei Grettir. "Ik zal jullie de voorraad-schuur laten zien waar Thorfinn zijn kleren bewaard."

Zij stemden toe en gingen allemaal naar buiten, naar een enorm bijgebouw dat erg stevig was gebouwd en een sterk slot op de buitendeur had. Daar tegenaan stond een grote en goed gebouwde plee. Slechts een

houten schot scheidde de twee bijgebouwen die boven de grond uitrezen en bereikt moesten worden via enkele traptreden.

De berserkers begonnen rumoerig te worden en duwden Grettir rond. Hij ontweek hen speels en toen ze het 't minst verwachten, sprong hij naar buiten, greep de grendel, smeedde de deur dicht en deed haar op slot. Thorir en zijn maten dachten eerst dat de deur vanzelf was dichtgefallen en besteedden er geen aandacht aan. Zij hadden licht bij zich, waarmee Grettir ze al Thorfinns kostbaarheden had laten zien en ze keken nog een tijdje rond.

Grettir spoedde zich terug naar het woonhuis en toen hij de deuropening had bereikt, vroeg hij met luide stem waar de vrouw van de boer was. Ze was te bang om te antwoorden.

“Er valt hier een goede vangst te behalen,” zei hij. “Liggen er hier ergens geschikte wapens?”

“Er liggen genoeg wapens,” antwoordde ze, “maar ik weet niet hoe die jou van nut kunnen zijn.”

“Daar zullen we naderhand over praten,” zei hij. “Laat ieder doen wat hij kan. Het is nu of nooit.”

“Het zou inderdaad een godsgeschenk zijn als iets ons nu kan redden,” zei ze. “Boven Thorfinns bed hangt een grote hellebaard die eigendom was van Kar de Oude. Daar zijn ook een helm, een maliënkolder en dat goede kort-zwaard. De wapens zullen niet falen als je hart standvastig blijft.”

Grettir nam de helm, de speer, gordde het zwaard om en ging snel naar buiten. De vrouw riep haar knechten en gebod hen deze goede man te volgen. Vier van hen haastten zich naar hun wapens, maar de andere vier durfden niet dichterbij te komen.

Terugkerend naar de berserkers, zij vonden dat Grettir een lange tijd nodig had om terug te komen en begonnen onraad te ruiken. Ze renden naar de deur en vonden deze afgesloten. Toen duwden ze tegen de houten afscheiding totdat ieder plank kraakte. Tenslotte braken zij door het houten schot en kregen doorgang naar de plee en daarvandaan gingen ze naar de treden. Ze vervielen in de berserkers-razernij en huilden als honden.

Precies op dat moment arriveerde Grettir. Hij nam de hellebaard in beide handen en stak haar recht in Thorirs middel, precies op het moment dat deze de trap afkwam. Het blad was erg lang en breed. Ogmund de Kwade bevond zich net achter hem en duwde Thorir vooruit, zodat de speer helemaal tot op de haak doordrong en tussen de schouderbladen uit zijn rug kwam en binnendrong in de borst van Ogmund. Beiden vielen dood neer, doorboort met de speer. Alle anderen die naar buiten waren gekomen

sprongen van de treden. Grettir viel ze om de beurt aan, nu eens stotend met de speer dan weer houwend met het zwaard, terwijl zij zichzelf verdedigden met de houtblokken die op de grond lagen of met al het andere dat ze te pakken konden krijgen. Vanwege hun immense kracht waren het levensgevaarlijke mannen om mee af te rekenen, zelfs wanneer ze ongewapend waren.

Grettir doodde twee van de Halogalanders op het hooiveld. Toen verschenen de vier knechten. Ze hadden staan kibbelen over wie welk wapen zou nemen. Ze kwamen naar voren toen de berserkers zich terugtrokken, maar renden meteen terug naar het huis toen de berserkers zich tegen hen keerden. Zes vikingen sneuvelden daar en allen door Grettirs hand. De overgebleven zes probeerden weg te komen naar de landingsplaats en zochten dekking in het boothuis. Zij verdedigden zichzelf met roeispanten. Grettir ontving enkele harde klappen van een van hen en ontsnapte ternauwernood aan een ernstig letsel.

De knechten gingen terug naar het woonhuis en gaven hoog op over hun eigen heldendaden. De vrouw van de boer stuurde hen erop uit om uit te zoeken wat er met Grettir was gebeurd, maar dat weigerden zij.

Grettir doodde twee mannen in het boothuis, maar vier anderen ontkwamen. Ze renden twee aan twee weg in verschillende richtingen. Hij achtervolgde de twee die het dichtste bij hem waren. De nacht was erg donker. Zij renden naar Vindheim, de plaats waarover eerder werd gesproken, en zochten dekking in een graanschuur. Daar vochten zij een lange tijd totdat Grettir ze uiteindelijk doodde. Tegen die tijd was hij verschrikkelijk stijf en uitgeput. De nacht was grotendeels voorbij en het was erg koud geworden. Sneeuw viel in vlagen. Hij had weinig zin om de twee die nu nog over waren achterna te gaan. In plaats daarvan ging hij terug naar de boerderij. De vrouw des huizes ontstak een licht en zette het bij de ramen van de zolderkamer in de top van het huis, waar het hem als baken kon dienen. Door op het licht af te gaan slaagde hij er uiteindelijk in thuis te komen. Toen hij de deur bereikte, kwam de dame naar hem toe en heette hem welkom.

“Je hebt hiermee grote eer verdiend,” zei ze, “en je hebt mij en mijn huishouding gered van een schandelijk lot, dat we nooit te boven waren gekomen wanneer je ons niet had gered.”

“Ik ben, denk ik, zo goed als dezelfde persoon die je eerder deze avond overladen hebt met scheldwoorden,” zei Grettir.

“We wisten niet,” zei ze, “dat je zo’n machtige krijger was, zoals je nu bewezen hebt te zijn. Voel je vrij om alles in dit huis te nemen, zover het voor ons gepast is te geven en voor jou een eer is te ontvangen. En ik twijfel er

niet aan dat Thorfinn je nog beter zal belonen wanneer hij thuis komt.”

“Op dit ogenblik is er weinig behoefte aan beloningen,” zei Grettir.
“Maar ik zal jouw aanbod accepteren totdat je man terugkeert. Ik denk dat je nu rustig kunt gaan slapen, voor wat betreft de berserkers.”

Grettir had die avond weinig te drinken gehad en lag de hele nacht in zijn wapenuitrusting. De volgende morgen, bij het eerste daglicht, werden alle mannen van het eiland bijeengeroepen om op zoek te gaan naar de twee berserkers die de nacht ervoor waren ontsnapt. Tegen het eind van de dag werden zij dood, door de kou en hun verwondingen, liggend onder een rots gevonden. Zij werden weggedragen en begraven op een plaats aan de kust, onder het getij, met enige stenen boven hen⁴. Hierna keerden de eilanders terug naar huis met een gevoel dat ze in rust konden leven. Toen Grettir terug ging naar de boerenvrouw sprak hij dit vers:

19.

*“Twaalf hanteerders van strijd-vlammen
heb ik gezonden naar een zee-schoot graf,
alleen en onverschrokken bracht ik
een snelle dood over hen allen.
Vrouw, hooggeboren boom van goud,
welke daad, door één man volbracht,
zal ooit eer waardig zijn
als dit een kleinigheid is?”*

(strijd-vlam: zwaard)

(boom van goud: vrouw)

“In deze tijd zijn er zeker weinig mannen zoals jij,” zei ze. Ze liet hem in de Hoogzetel⁵ zitten (ereplaats) en gaf hem het beste van alles. Zo bleef het totdat Thorfinn terugkeerde.

★★★★★

1. Knut de Grote, ook de Oude genoemd, heerste over Engeland en Denemarken.
2. Tweegevecht: *hólmanga* betekent letterlijk 'naar een eiland gaan'. Het formele gevecht vond plaats op een afgebakend terrein, kennelijk vaak een eilandje. Er werd om de beurt geslagen, bijvoorbeeld met een zwaard. Kapotte schilden mochten driemaal door een nieuw vervangen worden. Als er bloed was gevloeid kon het gevecht beëindigd worden, als de gewonde man zich vrij kocht. Op IJsland werden de tweegevechten in 1006 afgeschaft.
3. Jarl Eiriks Saga bestaat niet meer.
4. Volgens een oude Noorse wet had iedereen recht op een Christelijke begrafenis op gewijde grond, behalve: criminelen, verraders, bestandbrekers, dieven en zelfmoordenaars. Zij allen dienden begraven te worden op de vloed- of hoogwaterlijn (Fox & Palsson; 1974; p. 44).
5. Hoogzetel: *öndvegí*, was de centrale plek van een bank in de grote hal en was de rechtmatige plaats voor de eigenaar van de boerderij. Deze positie was niet noodzakelijk letterlijk hoger van niveau, alleen in eer. Tegenover het hoofd van de huishouding zat de eregast.
Hoogzetel zuilen: *öndvegissúlur*. De hoogzetel was vaak afgewerkt met versierde zuilen. Deze hadden een duidelijk religieuze betekenis. Vaak wordt in de saga's verteld hoe degenen die van Noorwegen naar IJsland emigreren, hun zuilen meenemen. Wanneer ze het land naderden gooiden ze de gesneden houten posten overboord. Goddelijke krachten zouden de zuilen vervolgens naar de plaats leiden waar de reizigers moesten gaan wonen.

20

Toen het Juulfeest voorbij was, maakte Thorfinn zich gereed voor de thuisreis en gaf hij aan zijn vele gasten mooie geschenken voordat ze weggingen. Vervolgens zeilde hij weg met zijn groep mannen tot ze dichtbij zijn boot-huis kwamen. Daar zagen zij een schip op het zand liggen en onmiddellijk herkenden ze het als zijn grote veerboot. Thorfinn had op dat moment niets over de vikingen gehoord en zei zijn mannen snel aan land te gaan, “want ik vermoed,” zei hij, “dat dit niet het werk is van een van mijn vrienden.”

Thorfinn was de eerste die voet aan wal zette en rechtstreeks naar het boothuis liep, waar hij een boot zag liggen die hij herkende als het eigendom van de berserkers.

Hij zei tegen zijn mannen: “Ik vermoed dat hier zaken hebben plaatsgevonden waarvoor ik het hele eiland zou willen geven als ik ze kon terugdraaien.”

Zij vroegen hem waarom.

Toen zei hij: “Hier zijn vikingen geweest die ik ken als de slechtste in heel Noorwegen, namelijk: Thorir Vetpens en Ogmund de Kwade. Zij zullen hier niet zijn geweest om ons een plezier te doen en ik vertrouw die Ijslander niet erg.”

Hij sprak hier uitgebreid over met zijn metgezellen.

Grettir was thuis en weerhield de mensen ervan naar het strand te gaan. Hij zei dat hij het niet erg vond, wanneer de heer des huizes een beetje nerveus werd van hetgeen gebeurd kon zijn. Toen vroeg de echtgenote toestemming om naar beneden te gaan, en hij zei dat ze vrij was te gaan waar zij wilde, maar dat hij niet ging.

Dus haastte zij zich op weg om Thorfinn te ontmoeten en omhelsde hem innig.

Hij was verheugd haar te zien en zei: “God is geprezen dat ik jou en mijn dochter veilig en wel aantref. Maar wat is er met jullie gebeurd sinds ik ben weggegaan?”

“Het is uiteindelijk goed afgelopen,” zei ze. “Maar het scheelde een haartje of we hadden een schande ondergaan die nooit uitgewist had kunnen worden, als jouw wintergast ons niet had geholpen.”

Thorfinn zei: “Laten we nu gaan zitten, dan kun je me het hele verhaal vertellen.”

Ze vertelde hem tot in detail wat er had plaatsgevonden en gaf hoog op van Grettirs moed en vindingrijkheid.

Thorfinn zweeg terwijl zij sprak. Toen ze uitgesproken was, zei hij: “Het oude gezegde is inderdaad waar: ‘Er is tijd nodig om mensen te leren kennen’. Maar waar is Grettir?”

“Hij is in de hal van de boerderij,” antwoordde zij.

Ze gingen huiswaarts, naar de boerderij. Thorfinn liep naar Grettir toe, omhelsde hem en bedankte hem met de mooiste woorden voor de onverschrokken en grootmoedige handelwijze die hij had getoond.

“En ik zal je iets zeggen,” zei Thorfinn, “dat slechts weinig mannen hun vrienden zouden zeggen. Ik hoop dat je ooit hulp nodig hebt, en dan zul je weten of ik je echt tot vriend zal zijn. Ik zal nooit echt in staat zijn je terug te betalen voor al je goede daden, zolang je niet in moeilijkheden komt te verkeren. Maar je zult bij mij gastvrijheid kennen telkens wanneer je haar wilt accepteren en je zult worden beschouwd als de beste van mijn mannen.”

Grettir bedankte hem vriendelijk en zei: “Ik zou jouw aanbod eerder ook hebben aangenomen”.

Grettir bleef de rest van de winter daar en stond op heel goede voet met Thorfinn. Door deze daad werd hij beroemd in heel Noorwegen, vooral in die streken waar de berserkers het meest hadden huisgehouden.

In de lente vroeg Thorfinn Grettir wat hij van plan was te gaan doen en deze antwoordde dat hij naar het noorden, naar de jaarmarkt in Vogar, wilde gaan. Thorfinn zei dat al het geld dat hij nodig had tot zijn beschikking zou staan. Maar Grettir zei dat hij niet meer nodig had dan wat reisgeld. Thorfinn zei dat het hem toekwam en vergezelde hem naar zijn schip. Toen gaf hij hem het uitmuntende kort-zwaard dat Grettir, zolang als hij leefde bij zich droeg. Het was een heel dierbaar bezit. Ook nodigde Thorfinn hem uit om terug te komen telkens wanneer hij hulp nodig had.

Grettir reisde naar Vogar, dat overspoeld werd door mensen. Velen die hij nooit eerder had gezien, begroetten hem hartelijk vanwege zijn heldendaad: het doden van de vikingen. Vele hoofdmannen nodigden hem uit bij hen te blijven, maar hij gaf er de voorkeur aan terug te keren naar zijn vriend Thorfinn. Hij regelde een plaats op een handelsschip dat toebehoorde aan ene Thorkel, die woonde in Salten¹ in Halogaland en behoorde tot een belangrijke familie daar. Toen Grettir bij Thorkels boerderij aankwam, verwelkomde die hem hartelijk en nodigde hij Grettir met veel woorden uit bij hem de winter door te brengen. Grettir accepteerde de uitnodiging en bleef de winter bij Thorkel als een geëerd gast.

1. Nu: de Saltford in de buurt van Bodö, Noorwegen.

21

Er was een man genaamd Bjorn die bij Thorkel verbleef. Hij was een verre verwant van Thorkel, kwam uit een goede familie, maar was nogal een heet-hoofd. Hij was niet algemeen geliefd, omdat hij praatjes rondstrooide over de mannen die zich bij Thorkel ophielden en daardoor velen van hem wegjoeg. Grettir en hij konden helemaal niet met elkaar opschieten. Bjorn keek op hem neer, Grettir was weinig inschikkelijk en het kwam tot een openlijke ruzie. Bjorn was een luidruchtig man die graag pochte. Gewoonlijk zochten veel jonge mannen zijn gezelschap en hingen 's avonds buiten met hem rond.

Het gebeurde vroeg in de winter dat een woeste bruine beer zijn hol verliet en zo wild werd dat hij mens noch dier spaarde. Iedereen dacht dat hij uit zijn winterslaap was gehaald door de herrie die Bjorn en zijn gezelschap altijd maakten. Het beest werd zo onhandelbaar dat het de kudde aanviel voor de ogen van de mensen. Thorkel, zijnde de meest vermogende man van dat gebied, had daarvan het meeste te lijden.

Op een dag riep hij zijn mannen bij elkaar om met hem mee te komen en het berenhol te zoeken. Zij vonden het in een klif bij de zee. Onder een overhangende rots was een grot, met een smal pad dat naar de ingang leidde. Daaronder wachtte een loodrechte afgrond tot op de keien van het strand, die een ieder die struikelde een zekere dood voorspelde. Overdag lag de beer in dit hol, maar 's nachts ging hij gewoonlijk op pad. Geen omheining kon de schapen tegen de beer beschermen en honden waren nutteloos. Het was een zeer netelige situatie.

Thorkels bloedverwant Bjorn verklaarde dat het moeilijkste deel voorbij was nu ze het hol hadden gevonden. "Nu zullen we zien," zei hij, "hoe het spelletje tussen mij en mijn naamgenoot¹ zal aflopen."

Grettir deed alsof hij Bjorn niet had gehoord.

Bjorn maakte er een gewoonte van 's nachts uit te gaan, terwijl alle anderen naar bed gingen. Op een nacht ging hij naar het berenhol en ontdekte dat de beer erin zat, woest brullend. Bjorn ging op het pad liggen, plaatste het schild over zich heen en was van plan te wachten totdat het beest als gebruikelijk naar buiten kwam. De beer echter, kreeg lucht van hem en wachtte lang met naar buiten komen. Bjorn werd, terwijl hij daar lag, erg slaperig en slaagde er niet in wakker te blijven. Plotseling kwam de beer zijn hol uit, zag hem daar liggen, klauwde naar hem, trok het schild van hem af en

gooide dit over het klif. Bjorn schrok wakker, lichtte zijn hielen en rende naar huis. Hij ontsnapte ternauwernood aan de klauwen van de beer.

Zijn vrienden wisten er alles van, want zij hadden hem in de gaten gehouden. De volgende morgen vonden ze zijn schild en staken hiermee flink de draak.

Tijdens Juul ging Thorkel zelf op weg naar het hol met Bjorn, Grettir en anderen van zijn mannen, een groep van acht in totaal. Grettir had een bontmantel die hij afdeed, toen zij de beer aanvielen. Het was nogal moeilijk bij hem te komen, omdat ze hem alleen met hun speren konden steken, die de beer afweerde met zijn bek. Bjorn bleef ze aansporen hem aan te vallen, maar zelf kwam hij niet dichtbij genoeg om in enig gevaar te komen. Tenslotte, toen niemand op hem lette, nam hij Grettirs bontmantel en gooide die in het hol naar de beer. Zij slaagden er niet in de beer eruit te krijgen en keerden aan het eind van de dag terug naar huis. Toen Grettir zich gereed maakte om te gaan, miste hij zijn mantel en zag dat de beer erop lag.

“Wie van jullie heeft een streek met mij uitgehaald en mijn mantel in het hol gegoooid?” vroeg hij.

Bjorn antwoordde: “Iemand die niet bang is om het toe te geven.”

“Ik zal me niet druk maken om wissewasjes, zoals deze,” zei Grettir.

Toen begaven zij zich op weg naar huis. Nadat ze een klein eindje op weg waren brak het riempje van Grettirs beenbeschermer. Thorkel zei de anderen op hem te wachten, maar Grettir zei dat dat niet nodig was.

Toen zei Bjorn: “Verbeeld je niet, dat Grettir weg zal rennen en zijn mantel achterlaten. Hij wil de eer hebben het beest eigenhandig te hebben gedood nadat we het met zijn achten hebben opgegeven. Dan zou hij zijn reputatie waarmaken, maar tot dusverre is hij erg terughoudend geweest tijdens de aanval op de beer.”

“Ik weet niet hoe dit voor jou zal aflopen,” zei Thorkel. “Maar jij bent wat moed aangaat niet zijn gelijke, dus hou op met sarren.”

Bjorn zei dat noch Thorkel noch Grettir het recht had woorden in zijn mond te leggen.

Er lag een heuvel tussen de anderen en Grettir, die was teruggekeerd naar het smalle pad. Dit keer waren er geen anderen om rekening mee te houden bij de aanval. Hij trok zijn zwaard Jokulsnaut en maakte een lus vast aan het gevest van zijn kort-zwaard, die hij om zijn pols liet glijden. Want hij dacht, dat hij zijn plannen beter kon uitvoeren wanneer hij zijn handen vrij had. Hij liep zonder aarzelen over het pad. Toen de beer de man zag komen, deed hij een woeste uitval. Hij sloeg naar hem met de klauw die het verst van het klif verwijderd was. Grettir sloeg hem met zijn zwaard en hakte zijn poot

eraf, net boven de klauw. Toen probeerde de beer hem met zijn goede klauw te slaan, maar om dat te doen, moest hij terugzakken op zijn stomp, die korter was dan hij had verwacht waardoor hij voorover viel in Grettirs armen. Grettir pakte het beest bij de oren en hield het op armlengte van zich af, zodat de beer hem niet kon bijten. Hij zei later, dat het afhouden van de beer de grootste krachtproef was die hij ooit had uitgevoerd. Doordat het beest zo wild vocht en het pad zo smal was, vielen zij beide over de rand van het klif. De beer, die zwaarder was, viel als eerste op de keien beneden. Grettir viel boven op hem. De beer was zwaargewond aan de zijde die naar onderen was gekeerd. Grettir greep zijn kort-zwaard, stootte het in het hart van de beer en doodde hem. Nadat hij zijn mantel had gehaald die in stukken was gescheurd, ging hij naar huis. Hij nam ook het gedeelte van de poot mee dat hij eraf had geslagen.

Thorkel zat met zijn mannen te drinken toen Grettir binnenkwam. Zij lachten allemaal om de gescheurde mantel die hij droeg. Hij legde het stuk van de berenpoot op tafel.

Thorkel zei: “Waar ben je nu, Bjorn mijn bloedverwant? Nooit zag ik jouw wapens zo veel effect hebben en nu wil ik dat je Grettir een geschenk aanbiedt, ter compensatie van schande die je op hem wierp.”

Bjorn zei dat dat kon wachten – “en het kan me weinig schelen of Grettir daar blij mee is of niet”.

Grettir sprak toen een vers:

20.

“Vaak keerde die moordadige wezel (moordadige wezel: Bjorn)
druipend van angstzweet in de schemer terug;
er vloeide geen bloed, nadat hij
zijn winter-geklede vijand had bezocht. (de beer)
Niemand zag me zitten
bij het berenhol diep in de nacht,
toch liet ik dat met bont beklede beest
zijn grot uitkomen.”

“Het is waar,” zei Bjorn, “dat je moedig hebt gevochten. Ook is het waar dat onze meningen verschillen. Ik neem aan, dat je denkt, dat jouw schimp-scheuten me raken.”

Thorkel zei: “Ik heb liever niet, Grettir, dat je jezelf wreekt op Bjorn.

Ik zal je het volle weergeld betalen voor een mans leven, zodat jullie twee verzoend zijn.”

Bjorn zei dat hij zijn geld beter aan iets anders zou kunnen besteden dan daarvoor compensatie te betalen en - “ik denk dat het beter is dat Grettir en ik met elkaar afrekenen, aangezien ‘het verlies van de ene man winst is voor de andere’.”

Grettir vond het een goed idee.

Thorkel zei: “Maar ik vraag jou, Grettir, om met mijn belang rekening te houden en Bjorn niet aan te vallen, zolang jullie beiden bij mij zijn.”

“Dat beloof ik,” zei Grettir.

Bjorn zei dat hij niet in angst voor Grettir rond zou lopen, waar ze elkaar ook zouden ontmoeten. Grettir grijnsde en wilde geen geld aannemen op rekening van Bjorn. Ze bleven de rest van de winter daar.

1. Bjorn is IJslands voor beer.

22

In de lente ging Grettir met Thorkels mannen noordwaarts naar Vogar. Thorkel en hij gingen als goede vrienden uit elkaar. Bjorn ging naar het westen naar Engeland met Thorkels schip, waarvan hij kapitein was. Hij bleef die zomer in Engeland en kocht de waren waar Thorkel hem om had gevraagd. Laat in de herfst keerde hij terug vanuit de Westelijke delen.

Grettir bleef in Vogar totdat de handelsschepen vertrokken waren en zeilde vervolgens met enige handelaren zuidwaarts tot aan de haven genaamd Gatar, gelegen aan de monding van de Trondheim Fjord; daar spanden zij dekzeilen over het schip voor hun verblijf. Toen ze daarmee klaar waren, zagen ze een schip vanuit het zuiden het land naderen, dat zij onmiddellijk herkenden als een van de schepen die naar Engeland was gezeild. Het legde verder uit de kust aan en zijn bemanning kwam aan land. Grettir ging er met zijn metgezellen op uit om ze te bezoeken.

Bij hun ontmoeting zag Grettir dat Bjorn een van de bemanningsleden was, en zei tegen hem: “Het is goed, dat we elkaar hier ontmoeten, want wij hebben nog een rekening te vereffenen. Ik wil uitzoeken wie van ons de betere is.”

Bjorn zei dat de ruzie, wat hem betreft, verleden tijd was. “Maar,” zei hij, “als er onrecht was gedaan, laat me daar dan zoveel compensatie voor betalen dat je tevreden zult zijn.”

Grettir sprak toen een vers:

21.

*“Ik versloeg de lichtgeraakte hoektand,
nieuws van die daad verspreidde zich ver;
dat wreed-hartige beest verscheurde
de krijgers lange vacht.
De onbetrouwbare bewaker van ringen
wiens werk dat was, zal betalen.
Ik denk niet, dat ik iemand ben
om anderen in grootspraak te overtroeven.”*

(hoektand: de beer)

(bewaker van ringen: man)

Bjorn zei dat er geld was betaald voor gewichtigere zaken dan deze.

Grettir antwoordde dat er niet veel mensen rondliepen die kwaadwillige streken met hem hadden uitgehaald. Hij had nooit compensatie geaccepteerd en dat zou hij ook nu niet doen. “We zullen hier niet beiden ongedeerd vandaan gaan, als ik mijn zin krijg. Ik zal je brandmerken als lafaard als je nu niet durft te vechten.”

Bjorn zag in dat uitvluchten hem niet zouden helpen, dus nam hij zijn wapens en ging aan land. Zij stormden op elkaar af en vochten. Het duurde niet lang voordat Bjorn gewond raakte en meteen daarna viel hij dood op de grond neer.

Toen zijn metgezellen dit zagen, gingen ze aan boord van hun schip en zeilden noordwaarts langs de kust om Thorkel op te zoeken en zij vertelden hem wat er was gebeurd. Hij zei dat het niet eerder kwam dan hij verwacht had. Kort daarna voer hij zuidwaarts naar Trondheim waar hij jarl Svein ontmoette.

Grettir ging, nadat hij Bjorn had gedood, naar het zuiden, naar Moer, om zijn vriend Thorfinn te bezoeken en vertelde hem precies wat er was gebeurd.

Thorfinn ontving hem vriendelijk. “Ik ben blij,” zei hij, “dat je nu een vriend nodig hebt. Blijf bij me tot deze kwestie voorbij is.”

Grettir bedankte hem voor zijn aanbod en zei dat hij het dit keer zou aannemen.

Jarl Svein verbleef in Steinker bij Trondheim, toen hij van de dood van Bjorn hoorde. Een van de volgelingen van de jarl was Bjorns broer, wiens naam Hjarrandi was. Hij was woedend toen hij hoorde dat Bjorn was gedood en vroeg de jarl om steun in deze zaak. De jarl beloofde dat hij die zou geven. Hij zond boodschappers naar Thorfinn en sommeerde zowel Grettir als Thorfinn voor hem te verschijnen. Meteen toen ze het bevel van de jarl hadden gehoord, maakten zij zich klaar om te vertrekken en gingen naar Trondheim. De jarl regelde een ontmoeting om over de zaak te praten en vroeg Hjarrandi daarbij aanwezig te zijn. Hjarrandi zei dat hij niet van plan was zijn broer te wegen tegen een geldbuidel. “Of ik onderga hetzelfde lot als hij, en anders wreek ik hem.”

Toen de zaak werd bekeken, werd duidelijk dat Bjorn Grettir vaak had geprovoceerd maar Thorfinn bood aan zoveel geld te betalen als de jarl dacht dat passend was voor Bjorns erfgenamen. Hij sprak langdurig over de vrijheid die Grettir de mensen in het noorden had gebracht door het doden van de berserkers, zoals eerder werd beschreven.

De jarl antwoordde: “Jij spreekt ware woorden, Thorfinn! Dat was

inderdaad een flinke opruiming! We denken dat het eerzaam is compensatie in geld te accepteren, zoals jij voorstelt. Daarbij, Grettir is een beroemd man, gekend om zijn kracht en dapperheid.”

Hjarrandi echter, accepteerde de overeenkomst niet en de samenkomst kwam tot een einde. Thorfinn stelde een van zijn verwanten, Arnbjorn genaamd, aan om Grettir iedere dag te vergezellen, want hij wist dat Hjarrandi wachtte op een kans om hem te doden.

23

Op een dag wandelden Grettir en Arnbjorn voor hun plezier door de straten van de stad. Zij passeerden een poort waaruit plotseling een man kwam stormen. Deze hield een aks met beide handen vast en sloeg naar Grettir. Omdat Grettir niet op zijn hoede was, reageerde hij nogal traag. Arnbjorn echter zag de man komen, greep Grettir en duwde hem met zoveel kracht aan de kant dat hij op zijn knie viel. De bijl raakte hem in het schouderblad en drong door tot onder de oksel en veroorzaakte een diepe wond. Grettir draaide zich snel om en trok zijn zwaard. Hij zag dat het Hjarrandi was die hem had aangevallen. De aks zat vastgeslagen in het wegdek en Hjarrandi was traag met haar los te trekken. Grettir sloeg op hem in en hakte zijn arm eraf ter hoogte van de schouder. Toen kwamen er vijf van Hjarrandi's volgelingen aanrennen en een gevecht volgde. Grettir en Arnbjorn maakten korte metten met hen en doodden vijf van Hjarrandi's mannen, terwijl er een ontsnapte¹. Die ging onmiddellijk naar de jarl om het nieuws te verkondigen.

De jarl was woedend toen hij het hoorde en belegde voor de volgende dag een vergadering. Thorfinn en zijn partij verschenen daar.

De jarl bracht een aanklacht van doodslag tegen Grettir in, die haar erkende en zei dat hij zich gedwongen zag zich te verdedigen. "Ik draag er de tekens van," zei hij. "Ik zou zijn gedood, wanneer Arnbjorn me niet had verdedigd."

De jarl zei dat het jammer was dat hij niet was gedood. "Je zult de dood veroorzaken van veel mannen wanneer je in leven blijft."

Grettirs kameraad en vriend Bersi, de zoon van Torfa de Dichteres, verbleef op dat moment bij de jarl. Thorfinn en hij stapten voor de jarl en vroegen hem genade te tonen. Zij stelden voor dat de jarl zelf over de kwestie zou beslissen zoals hij dacht dat het beste was, zolang Grettirs leven gespaard werd en hij het recht hield om in Noorwegen te blijven. De jarl stond afwijzend tegenover een overeenkomst, maar uiteindelijk gaf hij toe aan hun verzoek en werd er een tijdelijke bestand gemaakt waarin stond dat Grettir bescherming genoot tot aan de lente. Maar het bestand was niet eerder definitief totdat Gunnar, de broer van Bjorn en Hjarrandi, aanwezig zou zijn. Gunnar bezat een huis in Tunsberg.

Zo ging de lente voorbij.

1. Klopt ook niet in het origineel.

24

Gunnar verbleef in de stad en wachtte op een kans om Grettir aan te vallen. Op een dag zat Grettir in een herberg te drinken, omdat hij Gunnar uit de weg wilde gaan. Plotseling werd er zó hard op de deur gebonsd dat die in stukken brak. Vier gewapende mannen stormden naar binnen en vielen Grettir aan. Het was Gunnar met zijn volgelingen.

Grettir greep zijn wapens die boven z'n hoofd hingen en week uit naar een hoek van waaruit hij zichzelf verdedigde. Hij hield zijn schild voor zich en hieuw met zijn kort-zwaard, en zij kwamen nauwelijks dichterbij. Hij slaagde erin, een slag uit te delen aan een van Gunnars mannen en die had daar genoeg aan. Toen baande Grettir zich een weg naar voren en dreef hen voor zich uit naar de andere kant van de herberg, waar er nog een viel.

Vervolgens trachtte Gunnar met zijn overgebleven metgezel te vluchten, maar diens voet bleef haken achter de drempel toen hij de deur bereikte. Hij viel voorover en kon niet snel genoeg overeind komen. Gunnar beschermde zichzelf met zijn schild en week terug van Grettir terwijl deze hem fanatiek onder druk zette. Toen sprong Grettir op een verhoging naast de deur. Gunnars handen en schild bevonden zich nog steeds aan de binnenkant van de deur. Grettir hieuw naar beneden tussen Gunnar en diens schild en hakte beide handen bij de polsen af. Gunnar viel achterwaarts de deuropening uit en Grettir gaf hem zijn doodsteek. Op dat moment slaagde Gunnars kameraad erin op te staan. Hij nam de benen en rende meteen naar de jarl om te gaan vertellen wat er was gebeurd.

Svein was furieus toen hij dit verhaal hoorde en riep onmiddellijk een vergadering bij elkaar in de stad. Toen Thorfinn en Thorstein Galjoen het nieuws hoorden, riepen zij al hun volgelingen en vrienden bijeen en vertrokken met een erg groot gezelschap naar de bijeenkomst.

De jarl was erg chagrijnig en wilde nauwelijks naar iemand luisteren. Thorfinn was de eerste die voor de jarl verscheen, en zei: "Ik ben gekomen om een respectabele vergoeding aan te bieden voor de doodslagen die Grettir heeft begaan. U alleen zult de voorwaarden bepalen en het vonnis vellen, zolang zijn leven wordt gespaard."

De jarl antwoordde in grote woede: "Je lijkt onvermoeibaar in je verzoeken Grettirs leven te sparen, maar jij hebt, voorzover ik zie, geen zaak. Hij heeft nu drie broers gedood, de een na de ander, en allemaal zo moedig

dat ze elkaar niet wilden wegen tegen een geldbuidel. Nu, Thorfinn, zal het je niet helpen te pleiten voor Grettir. Ik zal me in dit land niet aan zo iets onrechtvaardigs bezondigen als een vergoeding te accepteren voor een dergelijke misdaad.”

Toen stapte Bersi, de zoon van Torfa de Dichteres, naar voren en bood de jarl in zijn pleidooi al zijn bezittingen aan. “Grettir,” zo zei hij, “is een man van goede afkomst en is een goede vriend van mij. Hopelijk ziet u in, mijn heer, dat het beter is een mans leven te sparen en daarmee de welwillendheid van velen te verkrijgen, en om zelf te beslissen over de op te leggen straf, dan een daad te begaan die niet tot eer strekt en te riskeren of u de man sowieso te pakken kunt krijgen.”

De jarl antwoordde: “Dat strekt je tot eer, Bersi. Als altijd laat je zien wat een edelmoedig man je bent. Niettemin ben ik niet van plan de wetten van het land te overtreden door het leven te sparen van een man die zijn dood heeft verdiend.”

Toen stapte Thorstein Galjoen naar voren. Hij begroette de jarl en ook hij bood, in een welsprekende toespraak, weergeld aan voor Grettir. De jarl vroeg wat hem bewoog om weergeld aan te bieden ten gunste van zo’n man. Thorstein zei dat Grettir zijn broer was.

De jarl zei dat hij dat niet geweten had. “Het laat jouw manhaftige geest zien,” zei hij, “dat je hem wilt helpen. Ik heb echter al bepaald dat ik in deze zaak geen compensatie zal accepteren dus behandel ik al jullie verzoeken gelijk. Zo gauw als ik het regelen kan, zal ik Grettirs leven nemen, wat het ook kost.”

Toen sprong de jarl op en weigerde nog meer te horen over een vergoeding. Thorstein en de anderen gingen terug naar huis en troffen voorbereidingen om zich te verdedigen. Toen de jarl zich dat realiseerde, beval hij al de mannen van zijn wacht onder de wapenen en trok in slagorde op. Voordat zij verschenen, hadden Thorstein en de anderen een wacht bij de poort ingericht. Thorfinn, Thorstein, Grettir zelf en Bersi stonden in de voorste rij en ieder had een grote groep volgelingen achter zich.

De jarl sommeerde hen om Grettir over te geven en geen problemen over zichzelf af te roepen. Zij herhaalden hun eerdere aanbod, maar de jarl wilde niet luisteren.

Thorfinn en Thorstein zeiden dat er meer op het spel stond voor de jarl dan alleen het nemen van Grettirs leven. “Een lot zal ons allen treffen,” riepen ze, “en men zal zeggen dat je veel voor het leven van een man hebt gegeven, wanneer we allemaal geveld op de grond liggen.”

De jarl antwoordde dat hij geen van hen zou sparen. Een gevecht stond

op punt van uitbreken, toen veel van de hem welgezinde mannen naar hem toe kwamen en hem smeekten zich niet zo'n ellende op de hals te halen. Hij moest in zijn achterhoofd houden dat deze mannen zware verliezen zouden veroorzaken onder zijn eigen volgelingen, voordat zij vielen. De jarl realiseerde zich de juistheid van deze woorden en bedaarde enigszins.

Toen werden de voorwaarden voor een vergoeding geregeld, die Thorfinn en Thorstein graag bereid waren te betalen, zolang Grettirs leven gespaard werd.

De jarl zei: "Jullie moeten weten, dat, ofschoon ik instem met dit compromis, ik het niet beschouw als een volle amnestie. Ik heb alleen geen zin te vechten met mijn eigen mannen, alhoewel deze hele zaak laat zien hoe weinig jullie me respecteren."

Thorfinn zei toen: "Aan u is de grotere eer, mijn heer, dat u alleen zult bepalen hoeveel compensatie betaald moet worden."

De jarl zei dat hij toestond dat Grettir in vrede naar IJsland kon vertrekken, zo gauw als er een schip vertrok, tenminste als zij dat wensten. Zij stemden toe en betaalden de jarl het geld dat hij verlangde. Er ging weinig liefde verloren toen hun wegen zich scheidden. Grettir ging met Thorfinn mee nadat hij hartelijke afscheid had genomen van zijn broer Thorstein.

Thorfinn verkreeg groot aanzien voor de steun die hij Grettir had verleend gezien de overmacht waarmee hij geconfronteerd was. Niet een van de mannen die Grettir had geholpen werd ooit weer in de gunst van de jarl aangenomen, behalve Bersi.

Grettir maakte dit vers:

22.

*Thorfinn, vriend
van Thunds elite
was voorbestemd
me te helpen,
toen de vrouw
die opgesloten is
in het rijk van de doden
mijn leven begeerde.*

(Thund, alias van Odin; Odins elite: gekozen krijgers in het Walhalla)

(Godin van de doden: Hel)

23.

*Hij, de klif-reuzendoder
en het dwergenverblijf,
machtig schip
van verre zeeën;
voorkwam,
het meest van alle mannen,
dat ik ten prooi viel
aan slechte Loki's dodelijke nicht.*

(reuzendoder: de god Thor)

(dwergeverblijf: steen; IJslands steinn; Thor + steinn = Thorstein; Grettirs broer)

(machtig schip van verre zeeën: een galjoen; Thorsteins bijnaam)

(Loki's nicht: godin Hel)

En nogmaals:

24.

*Geen van de volgelingen
van de Ding-leider
had het lef
ons aan te vallen.
Toen de beer
hun fort van gedachten
wilde treffen
met zijn schild-vuur.*

(Ding-leider: koning; hier: jarl Svein)

(Bersi IJslands = "beer")

(fort van gedachten: hoofd of borst)

(schild-vuur: zwaard)

Grettir keerde met Thorfinn terug naar het noorden en bleef bij hem totdat hij een schip vond met enige handelaren die op weg waren naar IJsland. Thorfinn gaf hem vele waardevolle kledingstukken en een gekleurd zadel met een hoofdstel. Zij gingen met vriendschap uit elkaar en Thorfinn nodigde hem uit bij hem langs te komen wanneer hij ooit naar Noorwegen mocht terugkeren.

★★★★★

25

Terwijl Grettir in het buitenland verbleef woonde Asmund Grijslok op Bjarg. Hij werd beschouwd als een vooraanstaand boer in Midfjord. Thorkel Krabbelaar was tijdens Grettirs afwezigheid gestorven. Thorvald Asgeirszoon woonde toen op Ass in het Vatnsdal en werd een groot hoofdman. Hij was de vader van Dalla, die trouwde met Isleif, later bisschop in Skalholt. Asmund genoot grote steun van Thorvald bij rechtszaken en veel andere kwesties.

Er groeide in Asmunds huishouding een jongen op genaamd Thorgils Makszoon, een nauwe bloedverwant van Asmund. Thorgils was een sterke man en verdiende onder Asmunds begeleiding veel geld. Asmund kocht land op Laekjarmot voor hem, waar hij ging wonen. Thorgils was zeer succesvol in het runnen van zijn boerderij en ging ieder jaar naar Strandir waar hij walvissen en andere benodigdheden verkreeg. Hij was onverschrokken en waagde zich zover als de oostelijke Almenningar¹.

In die tijd waren de bloedbroeders² Thorgeir Havarszoon en Thormod Kolbruns-Dichter op het toppunt van hun activiteiten. Zij bezaten een boot, graaiden en roofden naar believen in de wijde omtrek en hadden niet de reputatie erg rechtvaardig en vreedzaam te zijn.

Een zekere zomer vond Thorgils Makszoon een walvis bij de Almenningar en hij ging er onmiddellijk met zijn mannen op uit om hem in stukken te snijden. Toen de bloedbroeders hiervan hoorden, gingen ook zij daarheen en op het eerste gezicht leek het alsof de zaken vreedzaam geregeld zouden worden. Thorgils bood ze de helft van dat deel van de walvis aan dat nog niet gesneden was, maar zij wilden dat hele gedeelte of anders de helft van de gehele walvis, zowel gesneden als niet gesneden.

Thorgils weigerde stellig iets van het vlees op te geven dat hij reeds had gesneden. Dreigementen vlogen over en weer, beide zijden pakten hun wapens en een gevecht begon. Fanatiek vochten Thorgeir en Thorgils een lange tijd samen, zonder dat de anderen zich erin mengden. Uiteindelijk, na een lang en hard gevecht werd Thorgils door Thorgeir gedood.

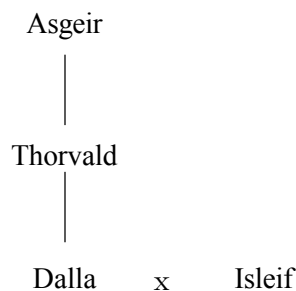
Op een andere plek was Thormod in gevecht met Thorgils' volgelingen. Hij kwam als overwinnaar uit de strijd en doodde er drie.

Na Thorgils' dood keerden zijn metgezellen terug naar Midfjord en

namen zijn lichaam mee. Ze voelden dat ze een groot verlies hadden geleden. De bloedbroeders namen bezit van de hele walvis. Thormod refereert aan deze kwestie in het gedicht dat hij later maakte ter nagedachtenis aan Thorgeir.

Asmund Grijslok vernam dat zijn bloedverwant Thorgils was gedood. Als naaste verwant was hij verantwoordelijk voor de vervolging. Hij ging naar de plaats, benoemde getuigen voor de verwondingen en bracht de zaak voor het Alding, wat in dit geval de juiste gang van zaken leek, omdat de daad was begaan in een ander Kwartier³. En zo verstreek enige tijd.

1. Bedoeld wordt: ten oosten van de Horn, het noordwestelijkste punt van IJsland.
2. Bloedbroeders zwerden dat ze hetzelfde lot zouden ondergaan en dat ze elkaar zouden wreken, als volle broers dus. Dit pact werd bezegeld door een religieuze ceremonie die onder meer bestond uit een symbolische wedergeboorte, waarin ze bloed mengden en onder een boog van gestapelde turf doorgingen.
3. IJsland was administratief verdeeld in vier naar de windstreken genaamde kwartieren. Ieder kwartier had negen Goði's die in dat deel de controle hadden over drie plaatselijke voorjaarsvergaderingen, zoals bijvoorbeeld het Hunavatn Ding. Omdat het Noordelijk-Kwartier dichter bevolkt was had het vier vergaderingen en twaalf Goði's. Op het Alding had je de vier 'Kwartier-rechtbanken' naar het idee van de vier kwarten (ingesteld rond 965), daar kon je terecht komen als de zaak voor jou op het plaatselijke Ding niet naar wens was verlopen, of zoals hier dat de doodslag in een ander kwartier had plaatsgevonden. Vroeg in de elfde eeuw werd op het Alding een vijfde rechtbank ingesteld. Zaken die onbeslist bij een van de Kwartierrechtbanken eindigden (besluiten werden pas bij bijna unanimiteit genomen), werden doorverwezen naar deze vijfde rechtbank, die besliste bij meerderheid.

26

Er was een man genaamd Thorstein. Hij was de zoon van Thorkel Kuggi¹, wiens vader Thord de Bruller was. Thord was de zoon van Olaf Wolvenjong, wiens vader Thorstein de Rode, de zoon was van Aud de Diepzinnige. Thorstein Kuggi's zoons moeder, Thurid, was de dochter van Asgeir de Onstuimige die de broer was van Asmund Grijsloks vader.

Thorstein Kuggi's zoon was gelijkkelijk met Asmund Grijslok verantwoordelijk voor de aanklacht inzake Thorgils' dood. Asmund zond hem een boodschap om te komen. Thorstein was een groot krijger en erg agressief. Hij ging direct naar zijn verwant Asmund en zij bespraken de zaak. Thorstein wilde extreme maatregelen en stond erop dat er geen weergeld zou worden geaccepteerd. Hij zei dat ze met hun connecties sterk genoeg stonden om er een vonnis uit te slepen van verbanning of bloedwraak.

Asmund antwoordde alle maatregelen te steunen die hij voorstond. Zij reden toen noordwaarts, naar hun bloedverwant Thorvald en vroegen zijn steun, die hij onmiddellijk toezegde. Daarna bereidden zij hun zaak voor tegen Thorgeir en Thormod. Vervolgens reed Thorstein terug naar zijn woning bij Ljarskogar in het Hvamm-district.

Er was een man genaamd Skeggi die op een boerderij woonde in de buurt van Hvamm en ook hij sloot zich in deze zaak bij Thorstein aan. Skeggi was de zoon van Thorarin Veulen-wenkbrauw, wiens vader Thord de Bruller was. Skeggi's moeder, Fridgerd, was de dochter van Thord van Hofdi.

Ze reden met een groot gevolg naar het Alding en bepleitten hun zaak vurig. Asmund en Thorvald reden met zestig mannen vanuit het noorden en verbleven verschillende dagen in Ljarskogar.

1. Kuggi: kogge; plomp soort schip.

Er woonde in die tijd op Reykjaholar een man genaamd Thorgils. Hij was de zoon van Ari, de zoon van Mar, de zoon van Atli de Rode, wiens vader Ulf de Schele, de eerste kolonist op Reykjanes was. Thorgils Ari'szoons moeder, Thorgerd, was de dochter van Alf van Dalir. Alf had een andere dochter genaamd Thorelf. Zij was de moeder van Thorgeir Havarszoon. Vanwege hun verwantschap kon Thorgeir rekenen op de steun van Thorgils¹, die de machtigste hoofdman in het Kwartier van de West-Fjorden was.

Thorgils was erg vrijgevig en verleende aan iedere vrije man gastvrijheid voor zolang als zij accepteren wilden. Derhalve was er altijd een groot aantal mensen bij hem op Reykjaholar. Thorgils genoot groot aanzien voor zijn genereuze wijze van leidinggeven en was zowel goedhartig als zeer wijs. Thorgeir verbleef gewoonlijk in de winter bij hem en in de zomer ging hij naar Strandir.

Na Thorgils Makszoon te hebben gedood, ging Thorgeir naar Reykjaholar en vertelde Thorgils Ari'szoon wat er was gebeurd. Thorgils zei dat zijn huis voor hem openstond. "Maar," zei hij, "ze zullen deze zaak zwaar vervolgen en ik ben niet genegen ze erger te maken. Ik zal een man naar Thorstein sturen en hem weergeld aanbieden voor de dood van Thorgils. Als hij de overeenkomst weigert, zal ik deze zaak niet met geweld verdedigen."

Thorgeir verklaarde dat hij zich zou verlaten op zijn inzicht.

In de herfst zond Thorgils een boodschapper naar Thorstein Kuggi's-zoon om tot overeenstemming te komen. Maar Thorstein was er absoluut op tegen enig geld aan te nemen als vergoeding voor de dood van Thorgils. Niettemin was hij gewillig om voor de andere doodslagen het advies van wijze mannen te volgen. Toen Thorgils dit hoorde, riep hij Thorgeir bij zich voor overleg en vroeg hem welke steun hij het meest gepast achtte. Thorgeir zei dat hij er de voorkeur aan gaf het land te verlaten, wanneer een vonnis tot verbanning werd opgelegd. Thorgils antwoordde dat hij proberen zou dat te regelen.

Een schip was voor de winter opgelegd langs de rivier de Nordura in de Borgarfjord en in het geheim betaalde Thorgils voor een overtocht voor de twee bloedbroeders. En zo ging de winter voorbij.

Thorgils hoorde dat Thorstein een grote groep mannen had

verzameld om naar het Alding te gaan en dat zij in Ljarskogar verbleven. Dus stelde hij zijn vertrek uit met de bedoeling dat zij vanuit het noorden zouden arriveren, voordat hij aankwam vanuit het westen. En dat gebeurde. Toen Thorgils naar het Zuiden reed, gingen de bloedbroeders met hem mee. Onderweg vermoordde Thorgeir ene Torfi Spierbundel bij Maskelda en twee andere mannen genaamd Skuf en Bjarni in het Hundadal. Thormod zegt daarover in zijn gedicht over Thorgeir het volgende:

25.

*Het lot begunstigde de krijger
toen het zwaarden regende:
De zoon van Mak betaalde voor zijn trots,
raven plukten aan rauw vlees.
Later hielp de berijder van golven,
die bekwame strijd-werker,
graag een handje
om Skuf en Bjarni te doden.*

(berijder van golven: zeevaarder; hier Thorgeir)

Thorgils betaalde in het dal direct en ter plekke voor de dood van Skuf en Bjarni. Hij werd langer door de kwestie opgehouden dan hij gedacht had. Thorgeir ging richting het schip maar Thorgils ging naar het Ding, waar hij niet arriveerde voordat het hof was begonnen aan het vonnis in de zaak Thorgils Makszoon.

Asmund Grijslok vroeg op dat moment de verdediging² naar voren te komen. Thorgils Ari'szoon verscheen voor het gerecht en bood weergeld aan als vergoeding op voorwaarde dat Thorgeir niet zou worden veroordeeld tot verbanning. Hij trachtte de verdediging te versterken door aan te voeren dat vonden in de Almenningar vrij waren voor een ieder.

De vraag of dit een steekhoudende verdediging was of niet, werd verwezen naar de Wetspreker. Skapti, die destijds Wetspreker was³, steunde Asmunds op grond van hun verwantschap. Hij verklaarde dat deze wet alleen gold bij mannen van gelijke positie, maar dat een boer voorrang had boven een zwerver.

Asmund voerde verder aan dat Thorgils had aangeboden het niet gesneden gedeelte van de walvis te delen met de bloedbroeders toen zij

arriveerden en hiermee werd het argument van de verdediging van tafel geveegd. Thorstein en zijn groep verwanten vervolgden hun zaak resoluut en zeiden dat zij niet tevreden waren met een minder vonnis dan een verbanning van Thorgeir.

Thorgils zag in dat hem geen andere keus werd gelaten: of al zijn mannen roepen en proberen de zaak te beslechten met geweld, waarvan de uitkomst zeer onzeker zou zijn, of toegeven aan het door de tegenpartij gevraagde vonnis. Omdat Thorgeir al veilig aan boord van het schip was, liet Thorgils de zaak verder op zijn beloop. Aldus werd Thorgeir verbannen. Thormod kreeg alleen een boete opgelegd voor de mensen die hij had gedood en werd daarna gevrijwaard. Asmund en Thorstein verkregen grote eer door deze rechtszaak.

Iedereen reed daarna van het Ding naar huis. Enigen meenden dat Thorgils niet veel moeite had gedaan in de zaak, maar hij schonk daar weinig aandacht aan en liet hen zeggen wat ze wilden. Toen Thorgeir hoorde dat hij was verbannen, zei hij dat, als hij zijn zin kreeg, zij die hem vogelvrij hadden verklaard er uiteindelijk de volle prijs voor zouden betalen.

Er was een man die bekend stond als Gaut Sleita'szoon, de zoon van Helgi de Bedrieger, een bloedverwant van Thorgils Makszoon. Hij was van plan met hetzelfde schip te reizen als Thorgeir, met wie hij op erg slechte voet stond, en gedroeg zich dreigend en provocerend tegenover hem. De handelaren zagen in dat het beter was ze niet samen op een schip te hebben. Thorgeir zei dat het hem niet uitmaakte hoe dreigend Gaut zijn voorhoofd fronsste. Niettemin besloten zij dat Gaut het schip moest verlaten. Hij ging naar de noordelijke districten. Op dat moment gebeurde er niets, maar de kwestie legde de kiem tussen hen voor een vete die later uitbrak⁴.

★★★★★

1. Thorgeir en Thorgils waren eerste neven.
2. Enkele vertalingen hebben als extra zin: "En Thorstein Kuggi'szoon stond in de buurt van het gerecht met al zijn mannen die volledig bewapend waren." Deze zin komt uit de *Fóstbræðrasaga*.
3. Skapti Thoroddszoon was Wetspreker van 1004 tot 1030.
4. Thorgeir doodt later Gaut, zoals wordt beschreven in de *Fóstbræðra Saga* (hoofdstuk 15). Engels: The Saga of the Sworn Brothers.

In de loop van die zomer keerde Grettir Asmundszoon terug naar IJsland en ging bij de Skagafjord aan wal. Hij had inmiddels zo'n reputatie wat betreft zijn kracht en moed dat geen van de jonge mannen verondersteld werd zijn gelijke te zijn. Hij reed snel naar huis, naar Bjarg, en Asmund ontving hem op gepaste wijze. Atli was toen verantwoordelijk voor de zaken op de boerderij en de twee broers konden goed met elkaar opschieten. Op dat moment was Grettir zo arrogant geworden dat hij dacht dat er niets was dat zijn krachten te boven ging.

Veel van de jongeren met wie Grettir had gespeeld bij het Meer van Midfjord voordat hij vertrok, waren nu volwassen. Een van hen, Audun Asgeirszoon, woonde nu op Audunarstaðir in het Víðidal. Diens vaders vader Audun, was de zoon van Asgeir de Onstuimige. Audun Asgeirszoon was een goede boer en een vriendelijke man. Hij was van alle mannen in de noordelijke delen de sterkste, alsook de meest goedgehartige.

Grettir was de vernedering die hij meende ondergaan te hebben door Audun bij het balspel niet vergeten, zoals eerder werd verteld, en hij was erop uit te testen wie van hen er sindsdien het meest aan kracht gewonnen had. Met dit doel ging hij aan het begin van de hooitijd naar Audunarstaðir. Grettir toonde zich zo indrukwekkend mogelijk en reed op het gekleurde en rijk versierde zadel dat Thorfinn hem had gegeven. Hij had een voortreffelijk paard en droeg zijn beste wapens.

Vroeg in de morgen arriveerde Grettir op Audunarstaðir en klopte op de deur. Er waren weinig mensen thuis. Op zijn vraag of Audun thuis was, antwoordden zij, dat hij naar de melkschuur¹ op de heuvel was gegaan om etenswaren te halen. Grettir nam het hoofdstel van zijn paard en omdat het hooiveld nog niet was gemaaid, ging het paard naar dat deel waar het gras het weligst groeide. Grettir ging de hal binnen, ging op de bank zitten en viel in slaap.

Kort daarna keerde Audun naar huis terug en zag in het hooiveld een paard met een gekleurd zadel op zijn rug. Hij had twee paarden om het voedsel te dragen, een van de twee droeg huiden waarin skyr² zat en die waren bij de hals dichtgebonden; het waren zogenaamde skyrzakken. Audun haalde de bepakking van de paarden en droeg de skyr in zijn armen naar binnen. Zijn ogen hadden zich nog niet aan het duister aangepast en Grettir

stak zijn been uit vanaf de bank. Audun struikelde er over en kwam op een skyrzak terecht met als gevolg dat het touw waarmee deze was dichtgebonden los raakte. Audun sprong op en vroeg welke schoft er in zijn huis was. Grettir gaf hem zijn naam.

“Dat was niet erg slim van je,” zei Audun. “Wat kom je hier doen?”

“Ik wil met je vechten,” antwoordde Grettir.

“Eerst moet ik voor mijn eten zorgen,” zei Audun.

“Ga je gang,” zei Grettir, “als je niemand anders hebt die het voor je doen kan.”

Audun boog voorover om een skyrzak op te rapen, smet hem in Grettirs armen en zei hem te nemen wat hem was gegeven. Grettir zat helemaal onder de skyr en voelde dat als een grotere vernedering dan wanneer Audun hem een bloedige wond had toegebracht. Toen kwamen ze op elkaar af en raakten hevig slaags. Grettir deed een felle uitval naar hem, maar Audun ontweek zijn greep. Hij realiseerde zich dat Grettir sterker dan hij was geworden. Ze stormden op en neer door de hal en gooiden alles omver dat bij hen in de buurt stond. Geen van beiden spaarde zichzelf, Grettir echter kreeg de overhand, en op het laatst viel Audun op de grond, nadat hij al Grettirs wapens had afgerukt. Ze vochten hard en maakten 'n geweldig kabaal, toen ook de grond begon te trillen. Grettir hoorde iemand naar de boerderij rijden, afstijgen en snel naar binnen komen. Hij zag een goed uitzijnde man in een rode mantel met een helm op zijn hoofd. De man was naar de hal gekomen vanwege het rumoer van het worstelen dat hij hoorde en vroeg wat er gaande was. Grettir gaf hem zijn naam.

“Maar wie vraagt dat?” voegde hij daaraan toe.

“Mijn naam is Bardi,” antwoordde de nieuwkomer.

“Ben jij Bardi Gudmundszoon van Asbjarnarnes?”

“Ja, dat ben ik,” antwoordde hij. “Maar waar ben jij op uit?”

Grettir zei: “Audun en ik zijn een beetje aan het spelen.”

“Jullie spel ken ik niet,” zei Bardi. “Maar jullie zijn geen gelijke partij. Jij bent een herrieschopper, Grettir, en opvliegend, terwijl Audun welgemoed en goedhartig is. Dus laat hem onmiddellijk opstaan.”

Grettir zei: “Velen zoeken de grendel achter de deur³. Jij zou er beter aan doen je broer Hall te wreken, dan tussen Audun en mij te komen als we aan het wedijveren zijn.”

“Dat wordt me altijd verteld,” zei Bardi, “en ik ben er niet zeker van of hij ooit gewroken zal worden. Hoe dan ook, ik wil dat je Audun met rust laat, want hij is een verstandig man.”

Grettir deed wat Bardi verlangde, alhoewel hij er niet blij mee was.

Bardi vroeg waar ze onenigheid om hadden.
Grettir antwoordde met een vers:

26.

*“Wie weet, of Odin ook jou niet
de hals van buiten zal laten opzwellen
voor jouw strijd lust en kracht.
Dat is een kwelling!
Dat is hoe de goud-bewakende god
lang geleden mijn woorden verstikte,
voordat de jonge slang
zijn huis verliet.”*

(Odin: hier Audun – een van Odins bijnamen)

(goud-bewakende god: Odin – hier: Audun)

(slang: Grettir)

Bardi zei dat het niet verrassend was dat hij revanche zocht.

“Nu zal ik een overeenkomst tussen jullie regelen,” zei hij. “Ik wil dat jullie de zaak laten rusten zoals die is en het conflict beëindigen.”

Zij stemden ermee in omdat zij bloedverwanten waren, maar Grettir had weinig op met Bardi of zijn broers. Toen reden ze samen weg.

Onderweg zei Grettir tegen Bardi: “Ik heb gehoord dat je deze zomer van plan bent om naar het zuiden, naar de Borgarfjord te gaan. Ik stel voor, dat ik dan met je mee zal gaan, wat denk ik, een beter aanbod is dan je verdient.”

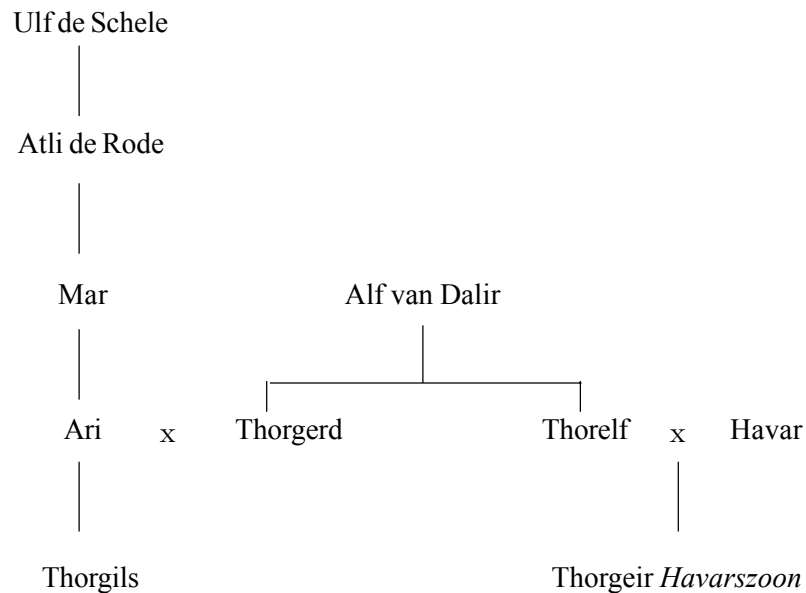
Bardi was opgetogen over dit aanbod en nam het onmiddellijk dankbaar aan. Toen gingen ze uiteen.

Plots keerde Bardi om en riep naar Grettir: “Ik moet een voorbehoud maken. Je kunt niet komen tenzij mijn pleegvader Thorarin het goedkeurt, aangezien hij de leider van de expeditie is.”

“Ik dacht,” zei Grettir, “dat je bekwaam genoeg was om je eigen afspraken te maken. Ik laat andere mensen niet beslissen waar ik heen ga. Ik zal het erg hoog opnemen wanneer je me afwijst.”

Toen ging ieder zijn eigen weg. Bardi beloofde Grettir een bericht te sturen “als Thorarin wenst dat je meegaat”. Anders kon hij rustig thuis blijven. Grettir reed huiswaarts, naar Bjarg en Bardi naar zijn boerderij.

1. Net als in veel bergachtige landen was, en is het in IJsland gebruikelijk om het vee in de zomer de bergen in te brengen, of vrij rond te laten lopen, om het grasland zo optimaal te benutten. De “*sef*” verwijzen naar hutten die speciaal voor herders en melkmeisjes waren gebouwd.
2. Skyr: typisch IJslands product, het is geronnen melk, een soort kwark.
3. Betekenis: velen halen zich onnodig moeilijkheden op de hals. Komt waarschijnlijk van het idee, dat als je jezelf buitensluit, je via de buitenkant van de deur de grendel moet proberen weg te schuiven. Zo dichtbij en o zo lastig.

Stamboom bij hoofdstuk 27

29

Die zomer werd er een groot paardengevecht gehouden bij Langafit onder Reykir, dat druk werd bezocht. Atli van Bjarg had een goede hengst van Kengala's ras: grijsbruin, met zwarte manen en een donkere streep over de rug. Zowel hij als zijn vader schatten het paard hoog in. De gebroeders Kormak en Thorgils van Mel hadden een bruine hengst, een goede vechter, en zij kwamen overeen zijn krachten te meten met Atli's paard. Er waren daar ook vele andere voortreffelijke paarden aanwezig.

Odd de Armlastige-Dichter, Kormaks bloedverwant, moest hun paard later op de dag leiden in het gevecht. Hij was uitgegroeid tot een sterke man en had een hoge dunk van zichzelf. Daarbij was hij brutaal en roekeloos. Grettir vroeg Atli wie zijn hengst in het gevecht moest leiden.

“Daar ben ik niet geheel zeker van,” zei Atli.

“Zou je willen dat ik hem bijsta?” vroeg Grettir.

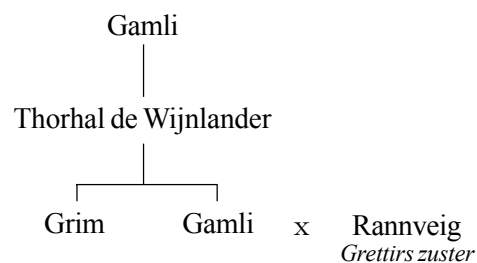
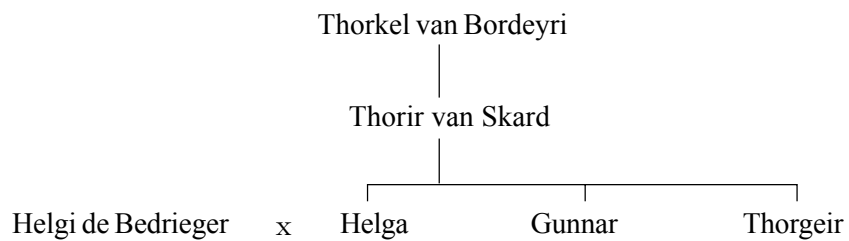
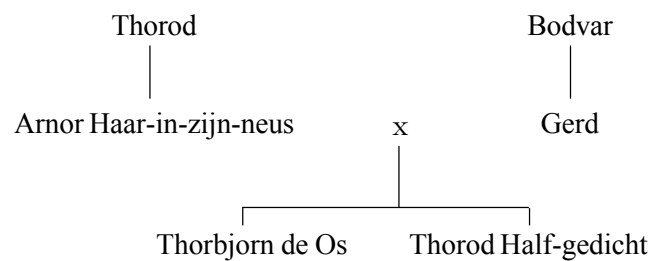
“Dan zul je jezelf moeten beheersen, broer,” antwoordde Atli. “Want we hebben te maken met erg opdringerige types.”

“Laat ze betalen voor hun gesnoef,” zei Grettir, “als ze het niet onder controle kunnen houden.”

Toen werden de hengsten naar buiten geleid en werden de merries samen vastgebonden aan de rand van de oever, net boven een diepe poel in de rivier. De paarden vochten goed en het bood een prachtig schouwspel. Odd vuurde zijn paard fanatiek aan, terwijl Grettir zijn paard terughield. Met een hand hield hij de staart beet en met de andere de stok waarmee hij het paard aanvuurde. Odd stond aan de voorkant van zijn paard en het was moeilijk er zeker van te zijn dat hij niet Atli's paard met zijn stok prikte om het terug te drijven. Grettir liet niet merken dat hij het zag. Toen de paarden dichtbij de rivier kwamen, stootte Odd met zijn gepunte stok naar Grettir en raakte hem in het schouderblad omdat Grettir met zijn rug naar hem toestond. Hij stootte nogal hard zodat het vlees opzwol, maar het was geen ernstige wond. Op hetzelfde moment steigerden de paarden. Grettir dook onder de flank van zijn paard door en joeg zijn stok met zoveel geweld in Odds zij dat drie van diens ribben braken. Odd viel in de poel en nam zijn paard en alle merries, die daar bij de oever waren vastgebonden, met zich mee. Enige mensen doken het water in en trokken Odd uit de rivier.

Er ontstond een groot tumult. Kormaks mannen aan de ene kant,

en die van Bjarg aan de andere, grepen naar hun wapens. Toen de mannen uit Hrútafjörð en Vatnsnes dit zagen, kwamen ze tussenbeide en scheidden hen. Ze gingen allemaal in grote woede naar huis. Maar voor een tijdje bleef alles rustig. Atli had weinig te melden over het incident. Grettir echter deed geen moeite zich in te houden en zei dat als het aan hem lag, ze elkaar opnieuw zouden ontmoeten.

30

Er woonde op Thorodsstaðir in de Hrútafjörður een man genaamd Thorbjörn. Hij was de zoon van Arnor Haar-in-zijn-neus, wiens vader Thorod land genomen had aan die zijde van de Hrútafjörður helemaal tot op hoogte van Bakki. Thorbjörn was een buitengewoon sterke man en werd de Os genoemd. Hij had een broer Thorod, die Half-gedicht werd genoemd. Hun moeder was Gerd, de dochter van Bodvar uit Bodvarsholar.

Thorbjörn was een groot krijger en had altijd voldoende mannen om zich heen. Hij stond erom bekend dat hij meer moeite had om landarbeiders te krijgen dan andere boeren, en hij betaalde ze nauwelijks voor hun werk. Hij was niet makkelijk in de omgang.

Een van zijn bloedverwanten was ook genaamd Thorbjörn. Hij werd de Reiziger genoemd. Hij was een handelaar en hij en zijn naamgenoot waren partners. De meeste tijd verbleef hij op Thorodsstaðir en de mensen vonden niet dat hij het beste in Thorbjörn de Os boven bracht. Hij was sluw en sprak spottend over verschillende mannen.

Er was een man genaamd Thorir, de zoon van Thorkel van Borðeyri. Zijn dochter Helga trouwde met Sleitu-Helgi (Helgi de Bedrieger). Eerst woonde Thorir op Melar in de Hrútafjörður, maar na de doodslagen bij Fagrabrekka verkocht hij zijn land in Melar aan Thorhal de Wijnlander, de zoon van Gamli, en vertrok hij naar het zuiden, naar het Haukadal en ging op Skard wonen.

Thorhals zoon Gamli trouwde met Rannveig, Asmund Grijsloks dochter en Grettirs zuster. Op dat moment woonden zij op Melar en het ging hen goed.

Thorir van Skard had twee zonen: Gunnar en Thorgeir. Het waren veelbelovende mannen, die de boerderij van hun vader hadden overgenomen. Ze brachten echter de meeste tijd door met Thorbjörn de Os, en werden buitengewoon overheersend en arrogant.

In de zomer waarin dit alles plaatsvond, reden Kormak en Thorgils met een bloedverwant van hun genaamd Narfi voor enige zaken naar het zuiden naar het Nordurardal. Odd de Armlastige-Dichter was hersteld van zijn verwondingen die hij had opgelopen bij het paardengevecht en was bij hen. Terwijl zij zuidelijk van het hoogland waren, verliet Grettir Bjarg met twee van Atli's knechten. Zij reden naar Burfell en daarvandaan over de bergkam

naar de Hrutfjord, tot zij in de avond Melar bereikten, waar ze drie nachten doorbrachten.

Rannveig en Gamli verwelkomden Grettir hartelijk en nodigden hem uit langer te blijven, maar hij wilde terug rijden naar huis. Grettir hoorde toen dat Kormaks gezelschap zou zijn teruggekeerd uit het zuiden en de nacht hadden doorgebracht op Tunga.

Grettir maakte zich klaar om Melar vroeg in de ochtend te verlaten. Gamli zei hem op zijn hoede te zijn en bood 'm enkele van zijn mannen aan om hem te vergezellen. Gamli's broer Grim, een meer dan kranig man, ging samen met een ander met Grettir mee. De groep, vijf in getal, reed door tot zij de Hrutfjardarhals ten westen van Burfell bereikten, waar een groot rotsblok genaamd Grettishaf ligt. Grettir bracht een groot deel van de dag door in een poging de steen op te tillen en liet zo de tijd verstrijken totdat Kormaks mannen arriveerden. Grettir ging naar hen toe en allen kwamen van hun paarden. Grettir zei dat het gepaster zou zijn voor vrije mannen om zo flink mogelijke klappen uit te delen in plaats van met stokken te vechten als landlopers. Kormak verzocht zijn mannen de uitdaging aan te nemen en te vechten met alles wat ze waard waren.

Toen renden de twee groepen naar elkaar toe en vochten. Grettir leidde zijn mannen voorwaarts en zei hen er op toe te zien dat niemand hem vanachter kon aanvallen. Zij vochten enige tijd en mensen van beide partijen raakten gewond.

Dezelfde dag was Thorbjorn de Os over de bergkam naar Burfell gereden en zag het gevecht in volle gang, toen hij terugkeerde met Thorbjorn de Reiziger, Thorirs zonen Gunnar en Thorgeir, en Thorodd Half-gedicht. Toen zij de troep vechtenden bereikten, riep Thorbjorn zijn mannen op om tussenbeide te komen, maar zij vochten zo onstuimig dat niemand in de buurt kon komen. Grettir sloeg heftig om zich heen en toen de zoons van Thorir hem in de weg kwamen te staan, stootte hij ze omver. Dit maakte hen woedend en het gevolg was, dat Gunnar een van Atli's mannen diens doodsklap gaf. Toen Thorbjorn dit zag, beval hij hen op te houden, en zei dat hij zijn steun zou geven aan de partij die naar hem luisterde. Op dat moment waren twee van Kormaks mannen gesneuveld. Grettir zag in dat het verder geen zin zou hebben wanneer Thorbjorn de tegenpartij zou steunen, dus maakte hij een eind aan het gevecht. Iedereen die deel had genomen aan de vechtpartij was gewond. Grettir was geërgerd dat ze uit elkaar waren gehaald. Daarna reden beide partijen naar huis en troffen nooit een regeling over dit incident.

Thorbjorn de Reiziger maakte spottende opmerkingen over dit alles en de relaties tussen de mannen van Bjarg en die van Thorbjorn de Os raakten, als gevolg daarvan gespannen, tot er uiteindelijk sprake was van echte vijandschap, die zich pas later openbaarde. Atli kreeg geen compensatie aangeboden voor zijn knecht, maar ging verder alsof hij er niets van afwist. Grettir bleef op Bjarg tot de oogstmaand¹. Het is niet bekend of hij en Kormak elkaar ooit opnieuw hebben ontmoet. Het wordt tenminste nergens vermeld.

1. Oogstmaand: *Haustmánuður*, valt gedeeltelijk in september, maar merendeels in oktober.

31

Nadat Bardi Gudmundszoon en zijn broers Grettir verlieten, reden ze naar huis, naar Asbjarnarnes. Zij waren de zonen van Gudmund, de zoon van Solmond. Solmonds moeder, Thorlaug, was de dochter van Saemund van de Hebriden, die de pleegbroer was van Ingimund de Oude. Bardi was een man met veel aanzien. Al snel ging hij op weg om zijn pleegvader Thorarin de Wijze op te zoeken, die hem warm verwelkomde en vroeg hoe het ging met het verkrijgen van hulp voor de expeditie die zij hadden gepland. Bardi antwoordde dat hij een man was tegengekomen wiens hulp hij meer waard achtte dan die van twee anderen tezamen. Thorarin zweeg een moment en zei toen: “Dat moet Grettir Asmundszoon zijn.”

“Een wijze man kan de toekomst raden,” zei Bardi. “Precies, dat is de man, pleegvader.”

Thorarin antwoordde: “Het is waar dat Grettir alle mannen die nu in ons land leven overtreft, en zolang hij gezond blijft, zal het lang duren voordat hij met wapens wordt verslagen. Maar ik twijfel eraan of hij geluk zal hebben. Jij zult het nodig hebben dat niet al je mannen die meegaan op de expeditie geboren zijn onder een slecht gesternte. Daar zullen er al genoeg van zijn, zelfs als hij niet met je meerijdt. Mijn raad zou zijn dat hij in geen geval meegaat.”

“Ik had nooit verwacht, pleegvader,” zei Bardi, “dat je me de man wil ontzeggen die zo onverschrokken is bij alles dat hij onderneemt. Een man zoals ik die weinig keus lijkt te hebben, kan niet overal voorzieningen tegen treffen.”

“Je zult slagen,” antwoordde Thorarin, “ook als je de beslissingen aan mij overlaat.”

Zo gebeurde wat Thorarin wenste en werd er geen boodschap naar Grettir gestuurd. Bardi ging naar het zuiden, naar de Borgarfjord waar de “Slag op de Heide”¹ plaatsvond.

Grettir was op Bjarg toen hij hoorde dat Bardi naar het zuiden was gereden. Hij was woedend dat hem geen bericht was gestuurd en zei dat het hier niet bij zou blijven. Hij kwam erachter wanneer zij uit het zuiden werden terugverwacht en reed naar de boerderij op Thoreyjargnup, waar hij van plan was, in een hinderlaag te liggen voor Bardi en zijn mannen wanneer zij terugreden. Hij ging de helling achter de boerderij op en wachtte daar.

Diezelfde dag reed Bardi, na de Slag op de Heide, terug over de Tvidaegra. Ze waren met zijn zessen en allen waren ernstig gewond. Toen ze ter hoogte van de boerderij waren zei Bardi: "Er staat een grote man op de helling die volledig bewapend is. Wie denk je dat het is?"

Zij zeiden dat ze niet wisten wie het was.

Bardi zei: "Ik geloof dat het Grettir Asmundszoon is. En als dat zo is, zal hij naar ons op zoek zijn. Ik vermoed dat hij het niet op prijs heeft gesteld dat hij niet met ons mee is geweest. Ik denk niet dat we nu in een goede gesteldheid verkeren, wanneer hij ons kwaad wil doen. Vanwege zijn gewelddadige karakter zal ik het zekere voor het onzekere nemen en iemand om hulp naar Thoreyjargnup sturen."

Zij waren het er mee eens dat dit een wijs besluit was, en zo geschiedde. Bardi en de anderen vervolgden hun weg. Grettir keek waar ze heen gingen en kwam hen tegemoet. Ze begroetten elkaar en Grettir vroeg of er enig nieuws was. Bardi vertelde hem onbevreesd wat er was gebeurd. Grettir vroeg wie de mannen waren die hij bij zich had en Bardi antwoordde dat het zijn broers en zijn zwager Eyjolf waren.

"Je hebt uiteindelijk jouw schande uitgewist," zei Grettir. "Dus het volgende, wat ons te doen staat, is uit te zoeken wie hier het sterkst is."

"Ik heb dringender zaken te doen," zei Bardi, "dan zonder reden een gevecht met jou aan te gaan. Ik denk dat ik genoeg heb gedaan om daarvoor geëxcuseerd te worden."

"In mijn ogen ben je een lafaard, Bardi," zei Grettir, "als je niet met me durft te vechten."

"Noem het zoals je wilt," zei Bardi. "Als je mensen wenst te intimideren, zoek dan iemand anders dan mij. En het zal je niet moeilijk vallen, want jouw arrogantie kent geen grenzen meer."

Verstoord door Bardi's voorspelling, begon Grettir te twifelen of hij een van hen zou aanvallen. Het leek hem geen goed idee omdat zij met z'n zessen waren en hij alleen. Op dat moment, arriveerde een groep mannen van Thoreyjargnup en voegde zich bij Bardi. Grettir trok zich terug en ging naar zijn paard. Bardi en zijn mannen vervolgden hun weg en ze groetten elkaar niet toen zij uit elkaar gingen. Voorzover bekend ontmoetten Bardi en Grettir elkaar hierna niet meer.

Grettir zelf heeft eens gezegd dat hij alle vertrouwen in zichzelf had om tegen drie man tegelijk te vechten, ongeacht welke drie. Zelfs voor vier zou hij niet wijken zonder het te proberen, maar tegen nog meer zou hij alleen vechten wanneer zijn leven op het spel stond.

Zo vertelt hij in dit vers:

27.

*Bekwaam in de Walkuren² kunst, vertrouw ik mijzelf
het op te nemen tegen drie man
waar ook de storm van Hild
vraagt om gedenkwaardige daden.
Maar als de keus aan mij is
zal ik niet meer dan vier schip-bestormers
tegemoet treden
in het gulzige lawaai van Gungnir.*

(Walkuren kunst: oorlog)

(Hild: naam van een Walkure; storm van de Walkure: strijd)

(schip-bestormers: vikingen)

(Gungnir: Odins speer; gulzige Gungnir: strijd)

Nadat Bardi en hij uit elkaar gingen, keerde Grettir terug naar Bjarg. Hij betreurde het ernstig dat hij niets kon vinden om zijn kracht op te beproeven. Hij deed overal navraag of er iets was waar hij het tegen op kon nemen.

★★★★★

1. De Slag op de Heide wordt verondersteld in 1009 te hebben plaatsgevonden. De aanleiding voor het gevecht (Bardi's wraak voor de moord op zijn broer Hall) en het verdere verloop van het leven van Bardi zijn te lezen in de *Heiðarviga Saga* (Engels: *Saga of the Slayings on the Heath*).
2. Walkuren: dienaressen van Odin. Hun belangrijkste taak was het uitkiezen van de helden die vervolgens op het slagveld zouden sneuvelen om opgenomen te worden in het Walhalla en zich daar voor te bereiden op de Ragnarok.

Er was een man genaamd Thorhall die woonde op Thorhallsstaðir in het Forsaeludal¹, landinwaarts van het Vatnsdal. Hij was de zoon van Grim, wiens vader Thorhall, de zoon was van Fridmund, de eerste kolonist in het Forsaeludal. Thorhalls vrouw heette Gudrun. Zij hadden een zoon genaamd Grim en een volwassen dochter genaamd Thurid. Thorhall was behoorlijk vermogend, met name wat betreft zijn levende have. Zijn veestapel overtrof die van iedere andere man. Hij was geen hoofdman, maar niettemin een betrouwbare boer.

Hij had grote problemen met het vinden van een geschikte herder omdat het op zijn boerderij enorm spookte. Hij raadpleegde vele wijze mannen over wat hij zou moeten doen, maar niemand kon hem enig bruikbaar advies geven.

Thorhall had goede paarden en reed iedere zomer naar het Ding. Een zekere zomer, op het Alding, ging hij naar het onderkomen² van Skapti Thorroddszoon de Wetspreker. Skapti was een uitzonderlijk wijs man en gaf goede raad aan ieder die hem raadpleegde. Er bestond in dat opzicht 'n groot verschil tussen Thorodd de vader en Skapti de zoon. Thorodd was helderziend, maar was volgens sommigen niet recht door zee, terwijl Skapti iedere man het advies gaf, waarvan hij dacht dat het hem zou helpen als het precies werd opgevolgd. Zodoende verdiende hij de naam: Vader-Verbeteraar.

Aldus ging Thorhall naar Skapti's tent, waar Skapti - wetende dat hij een vermogend man was - hem hoffelijk ontving en hem vroeg wat het nieuws was.

“Ik wil je om advies vragen,” zei Thorhall.

“Daarin ben ik een weinig bedreven,” antwoordde Skapti, “maar wat is jouw probleem?”

“Het gaat hierom,” zei Thorhall. “Ik heb grote moeite mijn herders te behouden. Sommigen worden afgetuigd en anderen verlaten me voortijdig. Niemand die weet wat hem te wachten staat, is bereid voor mij te werken.”

Skapti antwoordde: “Er moet een of andere kwade geest aan het werk zijn, als men minder geneigd is jouw kudde te hoeden dan die van anderen. Daar je bij mij bent gekomen voor advies, zal ik je een herder verschaffen met de naam Glam. Hij is afkomstig uit het Sylgsdal in Zweden en kwam vorige

zomer naar IJsland. Hij is een grote sterke man, maar er zijn er niet veel die hem sympathiek vinden.”

Thorhall zei dat hem dat niet uitmaakte, zolang hij maar goed op de schapen paste.

Skapti zei dat niemand anders veel kans had, wanneer deze man met al zijn kracht en onverschrokkenheid tekort zou schieten. Toen vertrok Thorhall. Dit gebeurde tegen het einde van het Ding.

Twee van Thorhalls reebruine paarden waren zoek en hij ging zelf op pad om ze te zoeken. Dit werd gezien als bewijs dat hij geen erg voorname man was. Hij ging omhoog naar de Sleda bergkam en zuidwaarts langs de heuvel genaamd Armannsfell.

Toen zag hij een man de heuvel af het Godaskog (Goði'sbos) uit komen die een paard met een lading sprokkelhout op zijn rug leidde. Algauw ontmoetten zij elkaar en Thorhall vroeg hem zijn naam. Hij zei dat deze Glam was. Hij was een goedgebouwde man met een buitengewoon vreemd uiterlijk, grote grijze ogen en een hoofd vol wolfgrijs haar.

Thorhall schrok een beetje toen hij deze man zag, maar realiseerde zich snel dat dit de man was die naar hem toe was gestuurd.

“In welk werk ben je het best?” vroeg Thorhall.

Glam zei dat hij makkelijk in staat was om in de winter op de schapen te passen.

“Wil je mijn schapen hoeden?” vroeg Thorhall. “Skapti heeft me je toevertrouwd.”

“Mijn diensten zullen het nuttigst voor jou zijn, als ik vrij ben in deze mijn eigen gang te gaan,” zei hij. “Want ik ben nogal slecht gehumeurd wanneer iets me niet bevalt.”

“Dat hindert me niet,” zei Thorhall. “Ik wil graag dat je naar mij toekomt.”

“Dat zou ik kunnen doen,” zei hij. “Zijn er speciale moeilijkheden?”

“Het lijkt er te spoken,” zei Thorhall.

“Ik ben niet bang voor geestjes,” zei Glam. “Des te minder saai zal het zijn.”

“Die eigenschappen zul je nodig hebben,” zei Thorhall. “Het is zeker geen plek voor een lafaard.”

De voorwaarden werden overeengekomen en Glam zou met Winter-
nachten³ arriveren. Daarop gingen ze uit elkaar en vond Thorhall zijn paarden op de plek waar hij ze net had gezocht. Hij bedankte Skapti voor zijn gunst en reed naar huis.

De zomer ging voorbij zonder dat Thorhall iets van zijn herder hoorde. Niemand wist iets over hem, maar op het afgesproken tijdstip verscheen hij op Thorhallsstaðir.

Thorhall behandelde hem vriendelijk, maar de rest van de huishouding mocht hem niet en het minst van al de vrouw van de boer. Hij begon zijn werk als herder wat hem niet moeilijk viel. Hij had een diepe dreunende stem en de schapen groepten bij elkaar wanneer hij naar ze schreeuwde.

Er was een kerk op Thorhallsstaðir, maar Glam kwam er niet bij in de buurt. Hij onthield zich van de mis, had geen geloof en was eigennuttig en nors. Iedereen vond hem onaangenaam.

Zo verging de tijd tot aan Kerstavond. Glam stond vroeg op en riep om zijn eten. De vrouw van de boer antwoordde: "Het is niet juist voor een Christen om op deze dag te eten, omdat het morgen eerste Kerstdag is. Het is onze plicht vandaag te vasten."

"Je hebt alle soorten bijgeloof die ik als waardeloos beschouw," antwoordde Glam. "De mensen maken op mij niet de indruk beter af te zijn, dan ze destijds waren, toen ze zich nog niet bezighielden met zulke praktijken. De gebruiken van de mensen leken me beter toen zij nog heiden werden genoemd. Ik wil mijn eten en houd me niet voor de mal."

"Ik ben er zeker van," zei zij, "dat het je vandaag slecht zal vergaan als je deze kwade daad begaat."

Glam zei haar onmiddellijk zijn eten te brengen, anders zou zij degene zijn die er slecht vanaf kwam. Ze durfde niets anders te doen dan hij haar gelastte. Toen hij zijn portie had gegeten, ging hij in een kwade stemming naar buiten. Het was erg donker en het sneeuwde. Het was stormachtig weer en naarmate de dag vorderde, werd het slechter. De stem van de herder werd vroeg in de dag gehoord, maar later op de dag minder.

De sneeuw begon te stuiven en in de avond stak een sneeuwstorm op. Iedereen ging naar de gebedslezing in de kerk en zo ging de tijd voorbij tot de nacht viel. Glam echter keerde niet naar huis terug. Zij hadden het erover om buiten naar hem te gaan zoeken, maar de storm was zo hevig en de nacht zo donker dat niemand ging. Glam keerde niet terug op Kerstavond en iedereen wachtte tot de gebedslezing voorbij was.

Toen het volledig licht was, begaven zich enige mannen op weg om hem te zoeken. Zij vonden de schapen, door de storm rond gesmeten, overal verspreid in de sneeuwbanken. Enkele waren de bergen in gerend. Toen vonden zij boven in de vallei een grote vertrappele plek, die eruit zag alsof er een machtige schermutseling had plaatsgevonden, omdat de rotsen en aarde

op vele plaatsen verscheurd waren. Ze keken wat nauwkeuriger en zagen Glam niet ver bij hen vandaan op de grond liggen. Hij was dood, zijn lichaam zwart als Hel en opgezwollen tot de omvang van een stier.

Zij raakten vervuld van angst. Niettemin probeerden ze hem naar de kerk te dragen, maar ze kregen hem niet verder dan de hoek van een kloof een klein eindje weg. Na dit gedaan te hebben, gingen ze naar huis om aan de boer verslag uit te brengen.

Hij vroeg wat de dood van Glam veroorzaakt kon hebben. Ze vertelden dat ze voetafdrukken waren gevolgd die zo groot waren als de bodem van een vat dat in de sneeuw was geslagen, en die vanaf de vertrapelde grond naar de steile rots aan het einde van de vallei leidden – en overall langs het spoor lagen grote druppels bloed. Zij concludeerden dat de kwade geest, die er eerder was geweest, Glam moest hebben gedood, maar dat hij hem een wond moest hebben toegebracht, die toereikend was, want van dat spook werd nooit meer iets vernomen.

Op tweede Kerstdag werd een nieuwe poging ondernomen om Glams lichaam naar de kerk te brengen. Trekdiere werden voor hem ingespannen, maar meteen aan het eind van de glooiing, toen zij op vlakke grond kwamen, kregen ze er geen beweging meer in. Daarna werd het lichaam achtergelaten.

De derde dag ging er een priester met hen mee. Ze zochten de hele dag, maar konden Glam niet vinden. De priester weigerde opnieuw mee te gaan en toen hij niet bij hen was, vonden ze Glam. Ze gaven het op om hem naar de kerk te brengen en begroeven hem ter plekke onder een steenhoop⁴.

Het duurde niet lang voordat men zich er van bewust werd dat Glam niet rustig in zijn graf lag. Er gebeurden vreselijke dingen. Vele mannen vielen bewusteloos neer toen ze hem zagen en anderen verloren hun verstand of liepen ernstige verwondingen op.

Onmiddellijk na Kerst dachten de mensen hem te zien bij de boerderij. De paniek was groot en velen verlieten de streek. Vervolgens ging Glam 's nachts schrijlings op het dak zitten en trommelde er zo wild met zijn hielen op dat het huis bijna in stukken viel. Al snel zwierf zijn geest dag en nacht rond. Zelfs mensen met dringende zaken durfden zich nauwelijks nog in de vallei te wagen. Dit alles was een verschrikkelijke ramp voor de mensen in het district.

1. Forsaeludal betekent Schaduw- of Schemerdal en is een verwijzing naar het feit dat de zon daar enige weken in midwinter niet tot op de bodem doordringt. Het ligt in een smal ravijn met grillige rotsformaties en watervallen rondom. Het is dan ook geen wonder dat men dacht dat het er spookte.
2. IJslands: *búð* betekent zoiets als (markt)kraam. Het waren tijdelijke onderkomens met muren van turf en steen, maar zonder permanent dak. Als dak werd waarschijnlijk een soort tentzeil gebruikt. Op het Alding had iedere hoofdman zijn eigen *búð*. Het wordt in deze tekst vertaald met onderkomen of tent.
3. Winternachten (*Veturnætur*), periode van twee dagen, rond midden oktober, wanneer de winter begon. Belangrijk moment waarop geofferd werd, spelen werden gehouden, getrouwd werd en de dieren werden geslacht voor de winter.
4. Een dergelijke begrafenis toont geen respect voor de dode.

33

In de lente verwierf Thorhall wat dienstvolk en begon opnieuw te boeren. De verschijningen werden minder toen de dagen op zijn langst waren. De tijd verstreek tot midzomer.

Die zomer arriveerde een schip op het Hunavatn. Er was een man genaamd Thorgaut aan boord; een grote machtige buitenlander met de kracht van twee mannen. Hij was nergens in dienst en was alleen, en omdat hij zonder geld zat, was hij op zoek naar werk.

Thorhall reed naar het schip, ontmoette Thorgaut en vroeg hem of hij niet bij hem wilde komen werken. Thorgaut zei dat hij dat inderdaad wilde en voegde daaraan toe dat het hem niet uitmaakte wat hij deed.

“Je moet jezelf voorbereiden,” zei Thorhall, “op werk dat niet geschikt is voor iemand die niet sterk in zijn schoenen staat, vanwege de verschijningen die er de laatste tijd zijn geweest. Ik wil jou daarover niet misleiden.”

Thorgaut antwoordde: “Ik ben niet het type om op te geven, alleen omdat ik een klein geestje zie. Als het mij bang maakt zal niemand anders zich daar op zijn gemak voelen. Om die reden zal ik niet van het werk afzien.”

De voorwaarden werden makkelijk overeengekomen en Thorgaut werd aangesteld om gedurende de winter de schapen te hoeden. De zomer ging voorbij en Thorgaut ontfermde zich vanaf Winternachten over de schapen. Iedereen kon goed met hem opschieten. Glam bleef naar het huis komen en schrijlings op het dak zitten¹.

Thorgaut vond het erg vermakelijk en zei dat de ellendeling dichterbij moest komen – “voordat ik bang voor hem word”.

Thorhall adviseerde hem dat voor zich te houden – “Het is beter als jullie tweeën elkaars krachten niet zouden beproeven”.

Thorgaut antwoordde: “Het is zeker dat al je moed je heeft verlaten. Maar door geklets als dit zal ik niet meteen in de schemer doodvallen.”

De winter verstreek en Kerstmis naderde. Op Kerstavond trok de herder erop uit met zijn schapen.

De vrouw van de boer zei: “Nu hoop ik dat onze eerdere ervaring zich niet zal herhalen.”

“Wees niet bevreesd, mevrouw,” antwoordde hij. “Er zal iets moeten gebeuren dat het waard is te worden verteld, eer ik niet terugkom.”

Toen ging hij terug naar zijn schapen. Het was nogal koud en er was zware sneeuwval. Thorgaut keerde gewoonlijk met de schemering terug, maar om die tijd kwam hij nu niet. De mensen gingen als gebruikelijk naar de kerk, maar dachten dat de zaken een bekend patroon volgden. De boer wilde een zoektocht naar de herder opzetten, maar de kerkgangers praatten zich hier onderuit en zeiden dat ze zich 's nachts niet zouden blootstellen aan de macht van de trollen. De boer durfde zich niet alleen buiten te wagen, zodat de zoektocht niet doorging.

Nadat ze op Kerstdag gegeten hadden, gingen ze erop uit om de herder te zoeken. Eerst gingen ze naar Glams stenengraf, want ze vermoedden dat de verdwijning van de herder door hem veroorzaakt moest zijn. Bij het naderen van de steenhoop wachtte hen een afschuwelijk gezicht. Daar lag de herder, zijn nek gebroken en alle botten van zijn lichaam verbrijzeld. Ze droegen hem naar de kerk en niemand werd later door Thorgaut kwaad gedaan². Glam echter werd woester dan ooit en veroorzaakte zoveel moeilijkheden dat uiteindelijk iedereen van Thorhallsstaðir wegluchtte, behalve de boer en zijn vrouw.

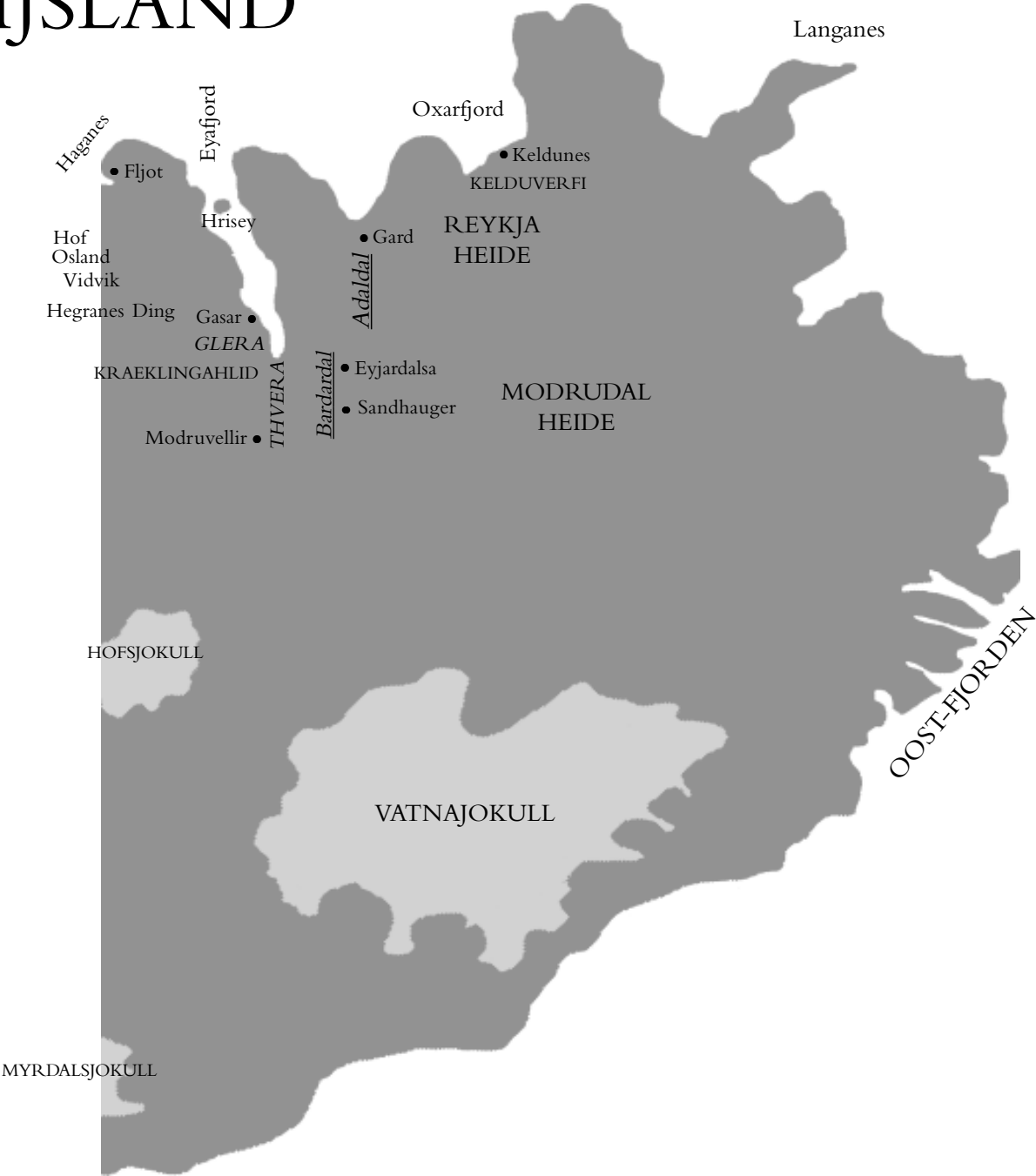
Thorhalls veehoeder was al lange tijd bij hem in dienst en Thorhall was aan hem gehecht geraakt. Om deze reden en omdat de veehoeder een vriendelijke man was die goed op de koeien lette, wilde Thorhall niet dat hij wegging. De man was erg oud en was onwillig te vertrekken, want hij zag in dat de veestapel van de boer ten gronde zou gaan als er niemand was om er op te letten.

Op een morgen, na midwinter, ging de vrouw van de boer naar de koeienstal om als gewoonlijk de koeien te melken. Het was midden op de dag, want niemand zou zich eerder buiten wagen, behalve de veehoeder die meteen op pad ging zodra het licht werd. Ze hoorde een grote dreun in de koeienstal en een ontzagwekkend geloei. Zij rende terug naar binnen en schreeuwde dat ze geen idee had wat voor afschuwelijks zich in de stal afspeelde. De boer ging naar buiten en toen hij bij de koeien kwam, zag hij ze op elkaar in stoten. Dit tafereel beviel hem totaal niet, dus ging hij de stal in en zag daar de veehoeder op zijn rug liggen met zijn hoofd in één hok en zijn voeten in een ander. De boer liep naar hem toe en voelde aan hem, maar zag al snel dat hij dood was. Zijn rug was gebroken over de platte steen die de twee hokken scheidde.

Nu leek het de boer niet langer veilig op zijn boerderij te blijven en Thorhall vluchtte met alles dat hij dragen kon. Glam doodde al het vee dat was achtergelaten. Daarna zwierf Glam door de hele vallei en verwoestte iedere boerderij landinwaarts van Tunga.

IJSLAND

Thorhall verbleef gedurende de rest van de winter bij vrienden. Niemand durfde zich met paarden of honden in de vallei te begeven, want de dieren werden onmiddellijk gedood.

Toen de lente vorderde en de dagen op hun langst waren, verminderden de spookverschijningen enigszins. Thorhall wilde terugkeren naar zijn land, hoewel het moeilijk voor hem was dienstvolk te vinden. Niettemin, hij ging en nam opnieuw zijn intrek op Thorhallsstaðir. Zodra de herfst naderde, begon alles opnieuw en namen de spokerijen toe. De boerendochter was dit keer het voornaamste doelwit en uiteindelijk leidde het tot haar dood. Er werd van alles geprobeerd om het spoken te stoppen, maar niets werkte. Iedereen meende dat het hele Vatnsdal onbewoond zou raken, tenzij een oplossing gevonden kon worden.

★★★★★

1. Dit is een folkloristisch motief dat in het IJslands overal terugkomt. Kwade geesten en heksen “rijden op een huis”, dat wil zeggen: ze zitten schrijlings op het dak en maken een enorm kabaal en soms vernielen ze daarbij de hele boel. Het is een soort standaard “pesterij” en wellicht een metafoor voor het spookachtige lawaai dat mensen in en op hun huizen dachten te horen.
2. Met andere woorden: zijn geest rust in vrede.

34

Om terug te keren naar Grettir Asmundszoon, hij bleef gedurende de herfst die volgde op zijn ontmoeting met Doodslag-Bardi bij Thoreyjar-gnup thuis op Bjarg. Toen de winter naderde, reed hij noordwaarts langs de berghals naar het Víðidal en verbleef op Audunarstaðir. Audun en hij verzoenden zich geheel met elkaar. Grettir gaf hem een kostbare strijdbijl en zij beloofden elkaar hun vriendschap. Audun woonde lange tijd op Audunarstaðir en had vele afstammelingen. Zijn zoon was genaamd Egil, die trouwde met Ulfheid, de dochter van Eyjolf Gudmundszoon. Hun zoon Eyjolf, die gedood werd op het Alding, was de vader van Orm, de kapelaan van bisschop Thorlak.

Grettir reed noordwaarts naar het Vatnsdal en bracht een bezoek aan Tunga. Jokul Bardszoon, zijn moeders broer, woonde op dat moment daar. Jokul was een grote, sterke man en buitengewoon agressief. Hij was een koopman en erg moeilijk in de omgang, maar ook een getalenteerd man. Hij verwelkomde Grettir die drie nachten bij hem bleef hartelijk.

Glams spokerijen werden zo berucht, dat er haast over niets anders werd gepraat. Grettir vroeg tot in detail hoe de incidenten zich hadden voorgedaan.

Jokul vertelde hem dat de verhalen niet overdreven waren - “Ben je nieuwsgierig om daar eens te gaan kijken, verwant?”

Grettir zei dat dat zo was.

Jokul vroeg hem niet te gaan, want, zei hij: “Het zal een danige beproeving van je geluk zijn¹. Je verwanten lopen met jou, zoals je bent, een groot risico². Wij beschouwen geen enkele jonge man als een partij voor jou, maar van kwade schepsels, zoals Glam, kan alleen kwaad worden gewonnen. Je kunt veel beter met mensen vechten, dan met dat soort geesten.”

Grettir zei dat hij nog steeds erg graag op Thorhallsstaðir wilde gaan kijken om te zien wat daar gebeurde.

Jokul zei: “Ik zie dat het geen nut heeft het je af te raden, maar het gezegde is waar: ‘Geluk en bekwaamheid gaan niet altijd hand in hand’.”

“Rampspoed staat voor je eigen deur, als het eenmaal bij de burens is binnen gegaan,” zei Grettir. “Neem liever in overweging welk lot uiteindelijk jezelf zal treffen³.”

“Het kan zijn,” antwoordde Jokul, “dat we beiden kunnen zien, wat voor ons ligt, en ook dat geen van ons het kan veranderen.”

Daarna scheidden hun wegen en geen van beiden was blij met de voorspelling van de ander.”

1. Met andere woorden: het zal een zeer riskante onderneming zijn.
2. Is misschien te lezen als: En je bent een belangrijke man voor jouw familie.
3. Grettirs profetische toespeling verwijst naar het feit dat koning Olaf Haraldszoon enige jaren later Jokul ter dood liet brengen, zoals valt te lezen in de St. Olaf's Saga.

35

Grettir reed naar Thorhallsstaðir waar hij hartelijk werd verwelkomd door de boer. Deze vroeg Grettir waar hij naar toe ging en Grettir antwoordde dat hij, als de boer het toestond, de nacht daar wilde doorbrengen. Thorhall zei dat hij dankbaar zou zijn als hij blijven zou.

“Weinigen,” zei hij, “menen dat er veel te winnen valt door nu hier te verblijven. Je moet de verhalen hebben gehoord over wat zich hier voordoet en ik zou graag zien dat je hier weer heelhuids vandaan gaat, maar dan nog weet ik zeker dat je jouw paard zult verliezen, want niemand die hier komt, slaagt erin zijn paard ongedeerd te houden.”

Grettir zei dat er meer dan genoeg paarden op de wereld waren die hij krijgen kon als er iets mocht gebeuren met deze. Thorhall was opgetogen dat Grettir wenste te blijven en ontving hem met open armen. Grettirs paard werd zorgvuldig achter slot en grendel gezet en beiden gingen naar bed. De nacht ging voorbij zonder dat Glam zich liet zien.

“Jouw aanwezigheid heeft reeds iets goeds gedaan,” zei Thorhall. “Want Glam waart gewoonlijk iedere nacht rond en maakt een puinhoop van het dak of breekt deuren kapot, zoals je zelf aan de sporen kunt zien.”

“Dan,” zei Grettir, “zal hij zijn oude gewoonte erg snel weer oppakken, of hij zal het voor meer dan een nacht opgeven. Ik zal nog een nacht blijven en zien wat er gebeurt.”

Toen gingen ze bij Grettirs paard kijken en zagen dat het niet beroerd was. De boer dacht dat alles in dezelfde richting wees.

Grettir bleef een tweede nacht en weer verscheen het wezen niet. De boer werd hoopvol en ging naar het paard kijken. Daar zag hij dat de stal was opengebroken, het paard naar buiten was gesleept en alle botten in zijn lichaam waren gebroken.

Thorhall vertelde Grettir wat had plaatsgevonden en raadde hem aan te vertrekken – “jou wacht een wisse dood als je op Glam wacht”.

Grettir antwoordde: “Een glimp van het wezen is wel het minste dat ik vragen kan voor mijn paard.”

De boer zei dat er niets te winnen viel door Glam te zien – “hij ziet er niet uit als een menselijke gestalte. Maar ik beschouw ieder uur dat je hier bent als gezegend.”

De dag ging voorbij en toen het uur aanbrak om naar bed te gaan,

zei Grettir dat hij zijn kleren niet uit zou doen. Hij ging op de bank liggen tegenover de boer zijn bedstee en bedekte zichzelf met 'n ruigbehaarde bontmantel. Het ene uiteinde klemde hij onder zijn voeten en het andere eind trok hij achter zijn hoofd, zodat hij door een opening bij de nek kon kijken. Hij zette zijn voeten schrap tegen een sterke balk die voor de bank zat.

Het raamwerk van de buitendeur was helemaal weggebroken en daarvoor in de plaats was een snel en slordig in elkaar getimmerd houten schot bevestigd. Het gedeelte dat eens de hal van de ingang had gescheiden, was helemaal opengebroken, zowel boven de steunbalk als eronder. Alle bedden waren van hun plaats gerukt en het was er nauwelijks geschikt voor bewoning. Die nacht bleef in de hal een licht branden.

De nacht was ongeveer voor een derde verstreken, toen Grettir buiten een hard geluid hoorde. Iets was bezig het gebouw te beklimmen en zat schrijlings op het dak van de hal en trapte zo hard met zijn hielen dat iedere balk van het huis kraakte. Dit ging zo een lange tijd door. Toen klom het naar beneden en kwam richting de deur. Grettir zag, toen de deur open ging, het wezen zijn abnormaal grote en afschuwelijke hoofd naar binnen steken. Glam bewoog langzaam. Eenmaal binnen ging hij rechtop staan en raakte het dak. Hij draaide richting de hal, rustte met zijn armen op de dwarsbalk en spiedde door de hal. De boer was muisstil. Hij had zijn portie al gehad met hetgeen hij had gehoord van wat zich buiten had afgespeeld. Grettir lag daar, doodstil.

Glam zag iets op een hoopje liggen op de bank. Hij kwam verder de hal in en pakte de mantel stevig beet met zijn hand. Grettir drukte zijn voeten tegen de zware balk en de mantel bleef waar hij was. Glam sleurde er opnieuw aan, veel harder, maar de mantel gaf nog steeds niet mee. De derde keer trok hij met beide handen en met zoveel kracht dat hij Grettir omhoog uit de zetel trok. Tussen hen in scheurde de mantel in tweeën. Glam keek naar het gedeelte dat hij in zijn hand hield en verbaasde zich erover dat iemand zo hard tegen hem kon trekken.

Op dat moment dook Grettir onder Glams armen, greep hem rond zijn middel en klemde zich uit alle macht tegen hem aan, met de bedoeling hem zo naar de grond te werken. Maar het wezen greep Grettirs armen zo stevig vast dat hij moest loslaten. Toen trok Grettir zich terug van de ene naar de andere bank. De banken vlogen in het rond en alles om hen heen ging aan gruzelementen. Glam probeerde naar de deur te komen, terwijl Grettir dat probeerde te verhinderen door met zijn voet weerstand te bieden tegen alles dat hij kon vinden. Niettemin slaagde Glam erin hem de hal uit te slepen.

Toen begon er een machtig gevecht, omdat het wezen hem de boer-

derij uit probeerde te sleuren. Grettir zag in dat het al moeilijk genoeg was om binnen met hem af te rekenen en buiten zou het nog veel lastiger worden, dus worstelde hij uit alle macht om hem te verhinderen naar buiten te gaan. Glam verdubbelde zijn kracht, trok Grettir stevig naar zich toe en dwong hem naar het portaal. Toen Grettir zich realiseerde dat hij hem niet tegen kon houden, stortte hij zich met een plotselinge beweging in de armen van het wezen en zette beide voeten tegen een rots die vastzat in de grond bij de deur. Hierop was Glam niet voorbereid en omdat hij juist aan Grettir sleurde om hem naar zich toe te trekken, wankelde hij achteruit en brak door de deur. Zijn schouders trokken het kozijn en de dakspanten mee. Het houten dakwerk en het bevroren turf er bovenop werden uit elkaar gerukt. Glam duikelde het huis uit en viel op zijn rug met zijn gezicht omhoog en Grettir landde boven op hem. De maan scheen voluit, maar er dreven telkens donkere wolken voorbij, die hem beurtelings vrijlieten en bedekten. Net op het moment dat Glam viel, kwam de maan te voorschijn en Glam richtte zijn ogen er dreigend op.

Grettir zelf, heeft verteld dat dit de enige aanblik was die hem ooit deed huiveren. Plotseling vloeide alle kracht uit Grettir weg. Van uitputting maar ook vanwege het gruwelijke rollen van Glams ogen. Hij was niet bij machte zijn zwaard te trekken en lag daar tussen hemel en aarde.

Glam bezat meer boosaardige kracht dan de meeste geesten, want hij sprak nu op deze wijze:

“Je hebt veel moeite gedaan om de confrontatie met mij aan te gaan, Grettir,” zei hij, “en het zal geen verrassing zijn dat je er weinig geluk van zult hebben. Ik kan je vertellen dat je nu de helft van de kracht en manhaftigheid hebt verkregen die jou zouden zijn toebedeeld, als je mij niet had ontmoet. De kracht die je op dit moment hebt, kan ik je niet ontnemen, maar ik kan wel bepalen dat je nooit sterker zult worden dan dat je nu bent. Niettemin is je kracht voldoende, zoals velen tot hun schade zullen ondervinden. Tot nu toe heb je faam met jouw daden verkregen, maar vanaf dit moment zal jou verbanning en strijd ten deel vallen, bijna al jouw daden zullen ten kwade keren en het geluk zal je in de steek laten. Je zult vogelvrij worden verklaard en het zal jouw lot zijn altijd alleen te dwalen. En deze vloek leg ik je op: mijn ogen zullen je altijd voor de geest blijven en dit zal het voor jou moeilijk maken alleen te leven, en uiteindelijk zal het tot je dood leiden.”

Toen het wezen was uitgesproken, verliet de onmacht die over Grettir was gevallen hem. Hij trok zijn kort-zwaard, sloeg Glams hoofd eraf en legde het tussen diens dijen. Toen kwam de boer naar buiten, die zijn kleren had aangedaan terwijl Glam zijn toespraak hield, maar hij waagde zich niet eerder

dichterbij totdat Glam was geveld. Thorhall prees God en bedankte Grettir hartelijk voor het overwinnen van deze kwade geest. Ze gingen aan het werk en verbrandden Glam tot koude sintels, deden de as in een leren huid en begroeven deze op een plaats zover mogelijk weg van grasland en paden. Daarna gingen ze terug het huis in; de dag was op dat moment bijna aan- gebroken. Grettir was erg stijf en ging liggen om te rusten.

Thorhall liet enkele mannen van de omliggende boerderijen komen om ze te laten zien en weten wat er was gebeurd. Iedereen die van deze prestatie hoorde, realiseerde zich het belang van Grettirs daad en ze waren het er allemaal over eens dat in het hele land voor kracht, moed en initiatief er geen gelijke was aan Grettir de zoon van Asmund.

Thorhall nam hartelijk afscheid van Grettir en stuurde hem op weg met overvloedige cadeaus; hij gaf hem een goed paard en voortreffelijke kleren, want alle die hij had gedragen, waren in stukken gescheurd. Zij gingen met vriendschap uit elkaar. Grettir reed naar Ass in het Vatnsdal waar Thorvald hem warm verwelkomde en tot in detail vroeg over zijn ontmoeting met Glam. Grettir vertelde hem alles en zei dat zijn kracht nooit tevoren zo op de proef was gesteld als tijdens hun lange gevecht.

Thorvald zei hem zich wijs te gedragen - “dan zal alles goedkomen. Zo niet, dan zal het ongeluk je achtervolgen.”

Grettir zei dat zijn temperament niet was verbeterd, dat hij zelfs meer moeite had om zich in de hand te houden dan tevoren en veel sneller aanstoot nam. In een ding, had hij gemerkt, was er grote verandering over hem gekomen. Hij was zo bang voor het donker geworden, dat hij, na het vallen van de avond nergens alleen heen durfde te gaan - hij meende allerlei verschijningen voor zich te zien. Sindsdien is het een uitdrukking geworden dat ‘Glam iemand zijn ogen leende’ of dat men dingen ziet ‘met Glams ogen’, wanneer dingen anders lijken dan dat ze zijn.

Toen Grettir zijn zaken had geregeld, reed hij terug naar Bjarg en bracht de winter thuis door.

★★★★★

36

In de herfst dat Grettir naar het noorden ging, naar het Vatnsdal, gaf Thorbjorn de Os een groot feest waarop velen waren verzameld. Thorbjorn de Reiziger was aanwezig op het feest en er werd over van alles gepraat. De mensen uit de Hrútafjörð deden navraag naar Grettirs avontuur op de berghals die zomer. Thorbjorn de Os prees Grettirs handelwijze en zei dat Kormak het onderspit zou hebben gedolven, wanneer er niemand was gekomen om ze te scheiden.

Toen sprak Thorbjorn de Reiziger. “Het was zo,” zei hij. “Ik zag Grettir geen enkele moedige daad verrichten en ik denk zelfs dat hij bang was toen wij op de plek aankwamen, want hij wilde maar al te graag vertrekken. Ook zag ik hem geen poging doen om de dood van Atli’s man te wreken. Ik geloof niet in Grettirs moed, behalve als hij voldoende mensen bij zich heeft.”

Thorbjorn maakte hierover nog veel meer schertsende opmerkingen. De meeste mensen waren het niet met hem eens en zeiden dat het domme praat was, want Grettir zou deze zaak nooit laten rusten als hij ervan hoorde. Verder gebeurde er niets noemenswaardigs bij de feestelijkheden en iedereen ging naar huis. Er bestond die winter veel wrijving tussen beide kampen, maar niemand ondernam enige actie. Die winter gebeurde niets vermeldenswaardigs.

★★★★★

Vroeg in de volgende lente, voor de bijeenkomst van het Alding, arriveerde een schip uit Noorwegen. De bemanning had veel nieuws te vertellen. Bovenal dat de Noorse kroon in andere handen was overgegaan. Die lente had Olaf Haraldszoon, na de slag van Nesjar¹ jarl Svein het land uit gejaagd en was nu koning. Er werden veel opmerkelijke dingen over koning Olaf verteld. Men zei onder andere, dat alle mannen die ergens bijzonder bekwaam in waren zich zeer in zijn gunst mochten verheugen en dat hij hen tot zijn hovelingen maakte. Dit nieuws plezierte veel van de jonge mannen op IJsland zo zeer dat ze allemaal naar het buitenland wilden reizen.

Toen Grettir ervan hoorde, raakte ook hij erop gespitst naar Noorwegen te zeilen en hoopte, net als alle anderen, op eer van de koning. Een schip lag afgemeerd bij Gasar in de Eyjafjord. Grettir regelde daarop een overtocht en bereidde zich voor naar het buitenland te vertrekken. Ook deze keer had hij niet veel om mee te nemen.

Asmund werd nu zeer zwak van ouderdom en kwam nauwelijks nog zijn bed uit. Hij en Asdis hadden een jonge zoon genaamd Illugi, een buitengewoon veelbelovende jongeling. Atli had inmiddels de leiding over de boerderij en alle bezittingen geheel overgenomen. Dit was een grote verbetering, want hij was zowel voorkomend als vooruitziend.

Grettir ging naar zijn schip. Op hetzelfde schip had Thorbjorn de Reiziger zich verzekerd van een overtocht voordat iemand wist dat ook Grettir aan boord zou zijn. Velen raadden hem af met hetzelfde schip als Grettir te reizen, maar Thorbjorn zei dat hij desondanks zou gaan. Hij deed nogal lang over zijn voorbereidingen en kwam niet eerder noordelijk, naar Gasar, toen het schip al klaar lag voor vertrek.

Voordat Thorbjorn vanuit het westen vertrok, was Asmund Grijslok ziek geworden en stond niet meer op uit zijn bed.

Thorbjorn de Reiziger arriveerde laat op de dag aan de kust toen de bemanning, dichtbij hun tent, buiten hun handen aan het wassen was, voordat ze zou gaan eten. Men groette Thorbjorn toen hij voorbij de rijen tenten reed en vroeg of hij nog nieuws had.

“Ik heb jullie niets te vertellen,” zei hij, “behalve dat ik ervan uitga dat Asmund, de krijger van Bjarg, nu dood is.”

De meesten van hen waren het erover eens dat een waardig man de wereld had verlaten.

“Hoe is het gebeurd?” vroegen zij.

“Die krijger kwam niet groots aan zijn eind,” antwoordde Thorbjorn. “Hij stikte als een hond in de rook van zijn eigen haard. Maar het is geen verlies, want hij was toch al seniel.”

“Wat een vreemde manier om over zo’n man te praten,” zeiden zij. “Grettir zou er niet blij mee zijn als hij dit hoorde.”

“Dat kan ik verdragen,” zei Thorbjorn. “Grettir zal zijn kort-zwaard hoger moeten heffen dan hij afgelopen zomer deed bij de Hrutafjardarhals alvorens ik bang voor hem word.”

Grettir hoorde elk woord dat Thorbjorn zei, maar onderbrak hem niet zolang hij aan het woord was.

Toen hij was uitgepraat, zei Grettir: “Ik voorspel, Reiziger, dat jij niet zult sterven door de rook uit jouw haard en wellicht zul je ook niet van ouderdom sterven. Het is merkwaardig zo minachtend te praten over onschuldige mannen.”

Thorbjorn zei: “Ik ben niet van plan er iets van terug te nemen. En ik denk niet dat jij je erg moedig gedroeg toen we je uit de handen redden van de mensen uit Mel, die jou afranselden als een stierenkop.”

Toen sprak Grettir een vers:

28.

*“De boog-slingeraars tong
is te lang met zijn woorden
een hardvochtige wraak
haalt men zich daarvoor op de hals.
Velen die het schild roepen
om wondbijtende zwaarden te pareren
hebben met hun leven betaald, Reiziger,
voor veel minder kwaad dan jij.”*

(boog-slingeraar: krijger)

(velen die het schild roepen: veel krijgers)

Thorbjorn zei: “De dag dat ik sterven zal, is dezelfde als altijd, hoeveel je ook wauwelt.”

“Mijn voorspellingen zijn over het algemeen geen lang leven beschoren,” zei Grettir, “en dat zal ook nu het geval zijn. Verdedig jezelf, als je wilt. Je zult er nooit een betere gelegenheid toe krijgen.”

Toen sloeg Grettir naar Thorbjorn die zijn arm hief om de slag af te weren. Maar deze raakte zijn arm boven de pols, het zwaard schampte af en trof zijn nek, zodat zijn hoofd er af vloog. De handelaren verklaarden dat het een voortreffelijke slag was, zoals een ware volgeling van de koning betaamt. En ze voegden eraan toe dat het geen verlies was, dat Thorbjorn was gedood, want hij was een twistzieke man met een boosaardige tong.

Kort daarna staken zij in zee en bereikten laat in de zomer de zuidkust van Noorwegen, ter hoogte van Hordaland. Daar vernamen zij, dat koning Olaf in het noorden, in Trondheim verbleef. Grettir verschaftte zichzelf een plaats bij enkele handelaren om daarvandaan naar het noorden te gaan omdat hij de koning wilde opzoeken.

1. De Slag bij Nesjar vond plaats in de Langesundfjord op 25 maart 1016 (in het zuiden van Noorwegen in de buurt van Larvik).

Er was een man genaamd Thorir, die woonde op Gard in het Adaldal. Hij was de zoon van Skeggi Bodolfszoon, die land had genomen in Kelduhverfi, op landerijen die zich helemaal uitstrekten tot aan Keldunes, en was getrouwd met Helga, de dochter van Thorgeir uit Fiskilaek. Thorir Skeggi'szoon was een zeevaarder en een man met 'n grote reputatie. Hij had twee zoons, Thorgeir en Skeggi genaamd. Beiden waren veelbelovende mannen en op dat moment volwassen.

Thorir was die zomer in Noorwegen geweest, waarin koning Olaf vanuit het westen, vanuit Engeland, aankwam. Hij had destijds hechte vriendschap gesloten met zowel de koning als met bisschop Sigurd, zoals blijkt uit het feit dat Thorir een grote knorr¹ in het bos had laten bouwen en de bisschop vroeg deze te zegenen, hetgeen hij deed. Daarna ging Thorir naar IJsland en liet, toen hij genoeg had van de zeevaart, de knorr uit elkaar halen. De koppen van voor- en achtersteven plaatste hij boven de huisdeur waar zij lange tijd het weer bleven voorspellen. De een hilde wanneer een zuidenwind in aantocht was, de ander voor een noordenwind.

Toen Thorir hoorde dat koning Olaf alleenheerser over Noorwegen was geworden, meende hij een gunst van hem te kunnen verwachten, dus stuurde hij zijn zoons naar Noorwegen om de koning te ontmoeten met de bedoeling dat hij ze in zijn gevolg zou opnemen. Laat in de herfst bereikten ze de zuidkust van het land en namen een roeiboot om langs de kust naar het noorden te varen omdat ze van plan waren naar de koning te gaan. Zij bereikten een haven net ten zuiden van Stad, waar zij voor een paar dagen binnenliepen. Vanwege het slechte weer en ruim voorzien van eten en drinken kwamen zij niet veel buiten.

Om terug te keren naar Grettir en zijn mannen, ook zij reisden noordwaarts langs de kust en omdat de winter zojuist begonnen was, kwamen ze vaak in slecht weer terecht. Toen zij de omgeving van Stad bereikten, kwamen ze terecht in een machtige storm met vorst en sneeuwjachten, en op 'n avond slaagden ze er ternauwernood in aan land te komen. Iedereen was uitgeput door de kou en ze waren genoodzaakt aan te leggen bij een zandbank, waar zij beschutting voor hun goederen en eigendommen vonden. In het geloof dat hun gezondheid en zelfs levens ervan afhingen klaagden de handelaren bitter dat ze niet in staat waren vuur te maken.

Daar brachten zij onder zeer beklagenswaardige omstandigheden de avond door.

Toen de avond verstreek zagen zij een groot fel brandend vuur aan de andere kant van de zee-engte waar zij waren ingevaren. Toen Grettirs scheepsmaten het vuur zagen, spraken ze erover en zeiden ze dat degene die er wat van krijgen kon een gelukkig man zou zijn. Zij aarzelden een tijdje of ze het schip zouden losmaken, maar waren het er allemaal over eens dat het te riskant zou zijn. Vervolgens bespraken ze uitvoerig of iemand zo bekwaam zou zijn dat hij het vuur kon halen. Grettir bemoeide zich er niet mee, en zei dat er eens mannen waren geweest die daarvoor niet zouden zijn teruggeschrokken.

De handelaren zeiden dat ze daarmee niet beter af waren, wanneer ze nu zo'n man niet konden vinden. "Zou jij het niet aandurven, Grettir?" vroegen ze. "Van jou wordt gezegd dat je de dapperste man van IJsland bent, en je weet heel goed hoe we erom zitten te springen."

Grettir antwoordde: "Het lijkt mij geen grote prestatie om het vuur te halen, maar ik weet niet of jullie het beter zullen belonen, dan degene die het doet verwacht."

"Waarom," zeiden zij, "houd je ons voor mannen van zo weinig eer dat wij je niet goed zullen belonen?"

"Goed," zei Grettir, "als jullie denken dat het echt zo dringend is, zal ik het proberen, maar mijn voorgevoel zegt me dat het mij weinig goeds zal brengen."

Zij verzekerden hem dat dit nooit gebeuren zou en zeiden hem dat hij sprak als een rechtschapen man.

Daarna maakte Grettir zich gereed het water in te gaan. Haastig trok hij zijn kleren uit en deed alleen een mantel met kap en 'n broek van grof materiaal aan. Hij stroopte de mantel op en bond een koord van bast rond zijn middel, en nam een vat mee. Daarmee sprong hij overboord, zwom de zee-engte over en ging aan land. Hij zag een hut en hoorde daarvandaan luide stemmen die vrolijkheid verraadden. Grettir ging erop af.

Nu moet worden verteld welke mensen er in de hut waren. Het waren de al eerder genoemde zonen van Thorir. Zij hadden daar vele nachten doorgebracht, in afwachting van een weersverandering en een gunstige wind om ze voorbij Stad naar het noorden te brengen. Ze waren met z'n twaalf en waren aan het drinken geslagen. Zij hadden hun boot stevig vastgemaakt in de binnenhaven waar voor reizigers een beschut verblijf was gemaakt. Men had een grote hoeveelheid stro naar binnen gebracht, ook was er een groot vuur op de vloer.

Grettir haastte zich de hut binnen, niet wetende wie daar waren. Zijn mantel was meteen stijfbevoren toen hij aan land kwam en hij zag er angst-aanjagend groot uit, als ware hij een trol. De mensen binnen schrokken zich dood en hielden hem voor een boze geest. Zij sloegen naar hem met alles wat ze te pakken konden krijgen. Er volgde een enorm tumult. Grettir weerde de slagen af met zijn armen. Enigen sloegen hem met brandende stukken hout en het vuur verspreidde zich door de hele hut. Uiteindelijk ontkwam hij met zijn vuur en keerde terug naar zijn metgezellen, die hun lof over zijn durf en behendigheid luidruchtig uitten, en zeiden dat niemand zijn gelijke was. De nacht verstreek en de bemanning dacht toen ze het vuur eenmaal had, dat ze gered was.

De volgende morgen was het goed weer. De handelaren werden vroeg wakker en maakten zich gereed om hun reis te vervolgen. Ze hadden het er toen over de mensen te bezoeken die het vuur hadden gehad en uit te zoeken wie ze waren. Zij maakten het schip los en zeilden de zee-engte over, maar in plaats van een hut aan te treffen, vonden ze niets anders dan een hoop as met een groot aantal menselijke beenderen daartussen. Klaarblijkelijk was de hut met allen die erin waren verbrand. Zij vroegen Grettir of hij dit ongeluk had veroorzaakt en noemden het een walgelijke daad. Grettir zei dat hetgeen hij had vermoed, nu bewaarheid werd, dat zij het halen van het vuur slecht zouden belonen, en zei dat het ondankbaar werk was zulke verachtelijke gasten als hen te helpen. Hiervan ondervond Grettir veel schade, want overal waar de handelaren kwamen, vertelden zij dat Grettir de mensen in de hut had verbrand.

Algauw werd bekend dat het de eerder genoemde zonen van Thorir van Gard en hun metgezellen waren die waren omgekomen. De handelaren weigerden Grettir nog langer aan boord van hun schip te hebben en joegen hem weg. Hij werd zo veracht dat nauwelijks iemand hem een dienst wilde bewijzen. Grettir meende dat het er slecht voor hem uitzag, maar hij wilde koste wat het kost voor de koning verschijnen. Dus ging hij naar het noorden, naar Trondheim waar de koning verbleef. Voordat Grettir arriveerde, had deze het hele verhaal reeds gehoord, want velen hadden het druk gehad met hem te belasteren. Grettir verbleef verschillende dagen in de stad voordat hij er in slaagde voor de koning te verschijnen.

1. Knorr: type handelsschip.

Op een dag toen de koning in vergadering was, verscheen Grettir voor hem en groette hem eerbiedig.

De koning keek hem aan en vroeg: “Ben jij Grettir de Sterke?”

“Zo word ik genoemd,” antwoordde deze, “en ik ben hier gekomen in de hoop door u bevrijdt te worden van de laster die over mij wordt verspreid, voor een incident, waarvan ik zeg, dat ik daar niet verantwoordelijk voor ben.”

Koning Olaf zei: “Jij bent waardevol genoeg, maar ik weet niet of je het goede geluk met je draagt om jouw naam van deze aanklacht te zuiveren. Hoe dan ook, het lijkt me waarschijnlijk dat je de mannen niet opzettelijk in de hut hebt verbrand.”

Grettir zei dat hij zich graag van de beschuldigingen wilde bevrijden, als de koning dacht, dat het zo zou mogen zijn. Toen verzocht de koning hem waarheidsgetrouw alles te vertellen wat er gebeurd was.

Grettir verhaalde toen alles, wat hiervoor beschreven is, en voegde daaraan toe dat iedereen nog in leven was toen hij met zijn vuur naar buiten kwam – “En nu bied ik aan elke beproeving te ondergaan die u als wettelijk beschouwt.”

Koning Olaf zei: “Ik verorden, dat je, om je zaak te bewijzen, gloeiend ijzer zult dragen¹; het zal zijn zoals het lot beschikt.”

Grettir beviel dit heel goed. Hij begon te vasten om zichzelf voor te bereiden op het Godsoordeel. De dag van de reinigingsproef brak aan. De koning ging samen met de bisschop en een grote menigte naar de kerk, want velen waren nieuwsgierig om Grettir te zien, na alles wat er over hem verteld werd. Daarna werd Grettir zelf naar de kerk geleid en toen hij naar binnen ging, keken velen naar hem en ze zeiden dat hij de meeste mannen in kracht en gestalte overtrof.

Grettir liep verder over het middenpad. Plots rende een opgeschoten en erg onaantrekkelijke jongen naar voren, die zei: “Wat een vreemd gebruik kent men in dit land, dat zich Christelijk noemt, om boosdoeners, rovers en dieven toe te staan in vrede rond te gaan om zich aan een Godsoordeel te kunnen onderwerpen. Want wat zou een verdorven man anders doen behalve zijn eigen leven te redden, zolang hij kan? Hier nu is een boosaard die schuldig is bevonden aan misdaden, en die onschuldige mannen in een hut

heeft verbrand, en toch krijgt hij de kans een reinigingsoordeel te ondergaan. Dit is een verschrikkelijk onrecht.”

Hij ging naar Grettir toe, wees met zijn vinger naar hem², trok scheve gezichten en noemde hem de zoon van een mensen-etende zeetrol en riep vele andere grove scheldnamen. Grettir werd woedend en verloor zijn zelf-beheersing. Hij hief daarop zijn vuist en sloeg de jongen onder diens oor, zodat deze onmiddellijk bewusteloos neerviel, en enigen zeiden dat hij ter plekke dood bleef. Maar niemand scheen te weten waar de jongen vandaan kwam of wat er van hem was geworden, maar de gangbare uitleg was, dat hij een of andere onreine geest was, die was gezonden om Grettir ongeluk te brengen.

In de kerk ontstond een hevig tumult en de koning kreeg te horen dat de man die was gekomen om zichzelf te zuiveren een vechtpartij was begonnen.

Koning Olaf kwam verder de kerk in en zag wat er was gebeurd, en zei: “Jij bent een gedoemd man, Grettir. De beproeving, die helemaal was voorbereid, kan nu niet plaatsvinden. Aan jouw ongeluk valt niets te doen.”

Grettir zei: “Ter wille van mijn familie, oh koning, had ik meer ereblijk van u verwacht, dan ik nu schijn te krijgen,” en hij legde zijn verwantschap met koning Olaf uit, zoals eerder is beschreven³.

“Ik zou nu graag hebben,” vervolgde Grettir, “dat u me opneemt in uw gevolg. Veel mannen die bij u zijn, zijn niet de betere van mij als krijger.”

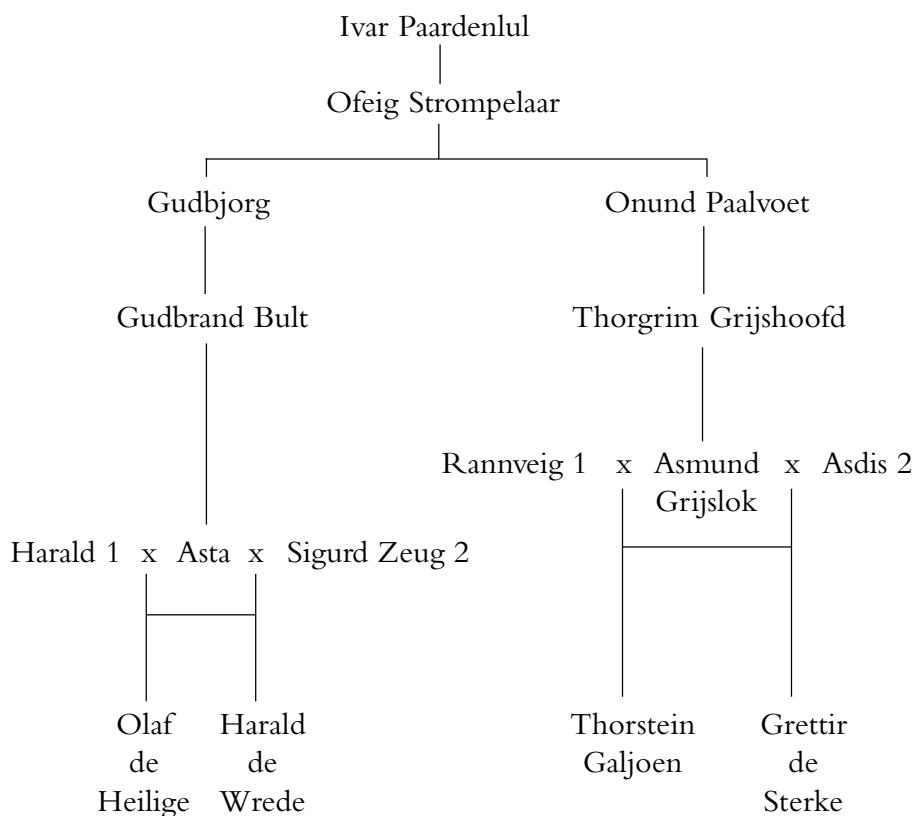
“Dat zie ik,” zei de koning, “er zijn weinigen in kracht en moed jouw gelijke, maar jouw ongeluk is veel te groot om bij ons te blijven. Wat mij betreft kun je in vrede gaan en de winter doorbrengen waar je wilt, maar in de zomer moet je terugkeren naar IJsland, waar je voorbestemd bent je beenderen te laten rusten.”

“Eerst zou ik mijzelf van de aanklacht wegens de verbranding willen zuiveren, als ik mag,” zei Grettir, “want ik deed het niet met opzet.”

“Dat is erg aannemelijk,” zei de koning, “maar sinds je de kans op een Godsoordeel hebt vergooid door jouw heetgebakerdheid, zul je jezelf nooit verder van deze beschuldiging kunnen zuiveren dan je tot nu toe gedaan hebt. Onstuimigheid leidt altijd tot kwaad. Als er ooit een man vervloekt is, dan ben jij het wel.”

Grettir bleef hierna nog een tijdje in de stad, maar kreeg van koning Olaf niets meer gedaan dan al gezegd is. Vervolgens ging hij naar het zuiden van het land, met de bedoeling later oostwaarts, naar Tunsberg te gaan om zijn broer Thorstein Galjoen te bezoeken. Niets wordt over deze reis verteld, totdat hij aankwam in het oosten bij Jadar.

1. Het oordeel van het Gloeiende IJzer: na volgens de wet te zijn beschuldigd, en drie dagen met vasten en gebed te hebben doorgebracht, plaatst de priester het ijzer met een tang voor het altaar. Na het uitspreken van formules wordt het ijzer in een vuur geplaatst en besprenkeld met wijwater. Daarna draagt hij de mis op. De gedaagde gaat ter communie en dan besprenkelt de priester opnieuw het ijzer, onder het uitspreken van de woorden: "De zegen van God de Vader, de zoon en de Heilige Geest valt op dit ijzer ter onderscheid van het juiste oordeel van God". De beschuldigde moet zo'n drie meter met het gloeiende ijzer in de hand lopen. Daarna worden zijn handen voor een periode van drie dagen bedekt. Wanneer na drie dagen bloed en / of pus van zweren in het spoor van het ijzer wordt gevonden, dan ben je schuldig. Maar als de wond netjes was geheeld, dan zou eer aan God worden bewezen.
2. Dit moet gezien worden als: een vinger-langs-de-hals-halen gebaar. Een gebaar dat Grettirs dood voorstelt of voorspelt.
3. Zie hoofdstuk 1 en onderstaande stamboom.

40

Met Kerst arriveerde Grettir bij het huis van een boer genaamd Einar. Hij was een vermogend man, getrouwd, en had een huwbare dochter genaamd Gyrid. Zij was een knappe vrouw en werd beschouwd als een uitstekende huwelijks-partij. Einar nodigde Grettir uit Kerst bij hem door te brengen en deze nam de uitnodiging aan.

In een groot deel van Noorwegen was het in die tijd niet ongevoerd dat vogelvrijen en criminelen plotseling uit het bos kwamen en boeren uitdaagden tot een tweegevecht om hun vrouwen, of met geweld hun eigendommen namen als er onvoldoende mankracht aanwezig was.

Op een dag gedurende het Kerstfeest kwam er een hele groep van deze misdadigers naar Einars huis. Hun leider was een grote berserker genaamd Snaekoll. Hij daagde Einar uit om zijn dochter aan hem over te geven of anders haar te verdedigen, als hij zichzelf daarvoor mans genoeg voelde. Maar de boer was geen jonge man meer en ook geen krijger.

Hij voelde dat hij in grote moeilijkheden verkeerde en vroeg Grettir met gedempte stem wat hij hem aanraadde - "want jij wordt gezien als een vermaard man".

Grettir adviseerde hem nergens mee in te stemmen wat hij als oneervol beschouwde. De berserker zat op zijn paard en droeg een helm waarvan het kin-stuk niet was vastgemaakt. Hij hield een met ijzer omrand schild voor zich en keek vreselijk dreigend. Hij zei tegen de boer:

"Je kunt maar beter snel beslissen: het is het een, of het ander. Wat raadt die grote rouwdouwer die naast je staat aan om te doen? Kan het zijn, dat hij zelf met mij wil spelen?"

"De boer en ik, het is om het even," zei Grettir, "want geen van beiden is er op gebrand te vechten."

"Des te angstiger zullen jullie zijn om mij tegemoet te treden wanneer ik kwaad word."

"Dat valt nog te bezien," zei Grettir.

Toen de berserker zich realiseerde dat hij met praten niets bereikte, begon hij luid te huilen en beet in de rand van zijn schild. Hij stopte het schild in zijn mond, keek dreigend over het bovenste randje en raakte door het dulle heen. Met grote passen beende Grettir op hem af en toen hij

naast het paard van de berserker was, schopte hij zijn voet met zoveel kracht tegen de onderkant van het schild dat het diens mond in vloog, de bovenkaak brak en de onderkaak naar beneden op zijn borst viel. In een beweging greep hij met zijn linkerhand de berserkers helm en trok hem van zijn paard. Met zijn rechterhand pakte hij het kort-zwaard dat hij droeg en sloeg hem in de nek, en hieuw zijn hoofd af. Toen Snaekolls metgezellen dit zagen, vluchtten zij alle kanten op. Grettir deed geen moeite ze te achtervolgen, want hij zag dat het allen lafaards waren. De boer en vele anderen bedankten hem hartelijk voor deze moedige en vastberaden daad die erg veel indruk op hen had gemaakt.

Grettir bleef de rest van het Kerstfeest daar en werd tot hij wegging goed verzorgd. De boer deed hem uitgeleide met overvloedige geschenken. Toen ging Grettir oostwaarts naar Tunsberg om zijn broer Thorstein te bezoeken, die hem met open armen ontving en hem vroeg naar zijn reizen en overwinning op de berserker. Grettir vertelde hoe hij de berserker had gedood en sprak een vers:

29.

*“Met een machtige trap van mijn enkels doorn,
voelde Snaekoll, de hoeder van strijd-kabaal,
zijn omrande strijd-schild
beuken op zijn voedseldeur.
Het ijzer omrande schild
spleet zijn tandenhuis wijd open
zodat zijn kaken open vielen
tot op zijn borst.”*

(enkels doorn: voet)

(hoeder van strijd-kabaal: krijger)

(voedseldeur: mond)

“Jij zou het op veel manieren ver kunnen brengen, verwant,” zei Thorstein, “als tegenspoed jou niet achtervolgde.”

“Toch zal men vertellen over daden die zijn verricht,” zei Grettir.

41

Grettir bleef de rest van de winter, tot in de lente, bij Thorstein. Op een morgen toen de broers op de slaapzolder lagen, staken Grettirs armen boven het beddengoed uit. Thorstein die al wakker was, bleef er naar kijken. Kort daarna ontwaakte ook Grettir.

Thorstein zei: “Ik heb je armen bekeken, broer, en ik vind het niet vreemd dat jouw slagen velen zo zwaar vallen, want nog nooit heb ik een man gezien met armen zoals die van jou.”

“Je had kunnen weten,” zei Grettir, “dat ik de daden die ik heb verricht niet had kunnen doen, als ik niet krachtig was gebouwd.”

“Ik had liever gehad,” zei Thorstein, “dat je armen wat dunner waren en je meer geluk zou hebben.”

Toen zei Grettir: “Het gezegde is waar: ‘niemand is zijn eigen schepper’. Laat me nu jouw armen eens zien.”

Thorstein deed het; hij was buitengewoon lang en dun. Grettir zei met een lach: “Daar hoef ik niet lang naar te kijken. Jouw ribben lijken op haken en ik geloof niet dat ik ooit een ander stel staken zag als waarmee jij rondloopt. Ik denk dat je nauwelijks zo sterk bent als een vrouw.”

“Dat mag dan zo zijn,” zei Thorstein, “maar toch moet je weten, dat deze dunne armen je zullen wreken – of anders zul je nooit gewroken worden.”

“Wat weten wij van hetgeen er gaat gebeuren als het einde nadert?” zei Grettir. “Maar het lijkt me zeer onwaarschijnlijk.”

Verder wordt er niets meer over hun gesprek verteld. Later die lente vond Grettir een schip en voer in de zomer terug naar IJsland. De broers gingen vol vriendschap uit elkaar en zagen elkaar nimmer weer.

★★★★★

42

Nu gaat het verhaal verder, waar het eerder was afgebroken. Bij het nieuws van Thorbjorn de Reizigers dood, zoals reeds werd beschreven, ontstak Thorbjorn de Os in woede en zei dat veel mensen rekeningen te vereffenen hadden.

Asmund Grijslok had die zomer lange tijd ziek gelegen. Toen hij dacht dat het einde nabij was, liet hij zijn verwanten bij zich komen, en zei dat hij wilde dat Atli na zijn dood het hele landgoed zou overnemen.

“Maar ik vrees,” zei Asmund, “dat herrieschoppers je niet met rust zullen laten. Dus wens ik dat al mijn verwanten hem met alles wat in hun macht ligt zullen steunen. Over Grettir kan ik niets zeggen, want zijn omstandigheden lijken mij aan de spelingen van het lot te zijn overgeleverd. Hij mag dan sterk zijn, ik vrees dat hij zelf met zoveel moeilijkheden te maken krijgt waarmee hij moet afrekenen, dat hij zijn verwanten niet kan steunen. Hoewel Illugi nog jong is, zal hij opgroeien tot een heldhaftig man, mits hij ongedeerd blijft.”

Toen Asmund alles naar wens met zijn zoons had geregeld, werd zijn ziekte erger. Hij stierf kort daarna en werd begraven op Bjarg in de kerk die hij had laten bouwen. Zijn dood werd door de mensen in het district betreurd als een groot verlies.

Atli werd een uitstekend boer en hield er een grote huishouding op na die hij goed voorzag. Tegen het eind van de zomer ging hij op weg naar Snaefellsnes om gedroogde vis te halen. Hij nam een groot aantal paarden met zich mee en reed van huis naar Melar in de Hrutafjord om zijn zwager Gamli te bezoeken. Grim Thorhallszoon, Gamli's broer, en een andere man maakten zich gereed om Atli te vergezellen. Zij reden westwaarts over de Haukadalsskard pas en volgden de route die naar Snaefellsnes leidt. Daar kochten zij meer dan genoeg gedroogde vis die zij op zeven paarden laadden. Toen ze klaar waren, keerden ze terug naar huis.

Thorbjorn de Os hoorde dat Atli en Grim van huis waren. Op dat moment waren de broers Gunnar en Thorgeir, de zoons van Thorir van Skard, bij hem. Thorbjorn was jaloers op Atli's populariteit en drong er bij de broers op aan een hinderlaag voor hem te leggen, voordat hij terugkeerde van Snaefellsnes. Dus reden zij huiswaarts, naar Skard, en wachtten daar op de terugkeer van Atli en de anderen met hun beladen stoet. Toen zij de boerderij op Skard bereikten, konden zij Atli en zijn mannen voorbij zien rijden en de broers gingen hen onmiddellijk met hun knechten achterna.

Toen Atli hen zag komen, vroeg hij de anderen de paarden af te laden.

“Zij moeten van plan zijn,” zei hij, “mij weergeld aan te bieden voor mijn knecht die Gunnar afgelopen zomer doodde. We moeten niet als eerste aanvallen, maar wanneer zij het gevecht zoeken verdedigen wij onszelf.”

Thorirs zonen bereikten hen en kwamen onmiddellijk van hun paarden. Atli begroette hen en vroeg of ze nog nieuws hadden - “Of zijn jullie gekomen om me compensatie te bieden voor mijn knecht, Gunnar?”

Gunnar antwoordde: “Jullie mannen van Bjarg verdienen iets anders daarvoor dan weergeld. De dood van Thorbjorn de Reiziger, die Grettir doodde, komt eerder in aanmerking voor weergeld.”

“Daar heb ik me niet voor te verantwoorden,” zei Atli, “bovendien ben jij in die zaak niet de aanklager.”

Gunnar zei dat dat niet uitmaakte - “Laten we ze nu aanvallen en profiteren van het feit dat Grettir afwezig is.”

Ze gingen op Atli af en waren met in totaal acht man, terwijl Atli en zijn mannen met z'n zessen waren. Atli ging voor zijn mannen staan en trok het zwaard Jokulsnaut dat Grettir hem had gegeven.

Toen zei Thorgeir: “Arrogante mannen hebben veel gemeen: hoog droeg Grettir zijn zwaard afgelopen zomer op de Hrutafjardarhals.”

Atli zei: “Hij is ook meer gewend om grootse daden te verrichten, dan ik ben.”

Toen vochten zij. Gunnar viel Atli furieus aan, als in een razernij.

Nadat zij een tijdje hadden gestreden, zei Atli: “Er valt geen eer te behalen door elkaars knechten te doden. Het zou gepaster zijn wanneer we het zelf uitvochten, hoewel ik nooit eerder met wapens heb gestreden.”

Gunnar wilde er niets van weten.

Atli gebod zijn knechten naar de paarden te gaan kijken - “en ik ga uitproberen hoe zij reageren.”

Toen begon hij zo fanatiek te vechten dat Gunnar en zijn mannen werden teruggedreven. Atli doodde twee metgezellen van de broers. Daarna richtte hij zich op Gunnar zelf en sloeg naar hem. Diens schild werd onder de handgreep doormidden geslagen en hij werd onder de knie in het been geraakt. Onmiddellijk haalde Atli nog eens uit en dit werd Gunnars doodsteek.

Nu moet verteld worden over Grim Thorhallszoon, die de confrontatie aanging met Thorgeir. Omdat beide krachtige mannen waren vochten zij lange tijd. Toen Thorgeir zijn broer Gunnar zag sneuvelen, probeerde hij te vluchten, maar Grim rende hem achterna en achtervolgde hem totdat Thorgeir struikelde en voorover viel. Grim sloeg 'm zijn aks tussen de schouders en begroef haar in zijn lichaam. Ze spaarden het leven van de drie overgebleven mannen. Toen verzorgden ze hun wonden, bepakten de paarden en reden naar huis, om de doodslagen bekend te maken.

Atli bleef die herfst thuis met een grote groep mannen. Thorbjorn de Os ontstak in woede, maar kon niets uitrichten omdat Atli zoveel vrienden had. Grim bleef tijdens de winter bij hem, en dat deed ook zijn zwager Gamli. Een andere zwager, Glum Ospakszoon van Eyri in Bitra, was daar ook. Een grote groep mannen bevond zich op Bjarg en er was gedurende de winter veel feestvreugde.

Thorbjorn de Os belastte zich met de zaak van de dood van Thorirs zoons. Hij beschuldigde Grim en Atli, die zichzelf verdedigden op grond van het feit dat de broers hen onwettig hadden aangevallen en daardoor hun onschendbaarheid hadden verspeeld. De zaak werd voor het Hunavatn Ding gebracht en beide partijen verschenen met tal van mannen. Atli had meer dan genoeg steun vanwege zijn vele machtige bloedverwanten. Zij die bevriend waren met beide partijen, probeerden te bemiddelen om een overeenkomst te bereiken. Iedereen was het erover eens dat Atli een goed karakter had, vreedzaam, maar onbevreesd wanneer hij in het nauw werd gedreven. Thorbjorn realiseerde zich dat hem niets eervollers overbleef dan in te stemmen met een regeling. Atli stelde de voorwaarde dat hij niet zou instemmen met een verbanning uit zijn district of naar het buitenland.

Twee mannen werden aangewezen als bemiddelaar: Thorvald Asgeirszoon ten gunste van Atli, en Solvi de Luisterrijke om Thorbjorn te vertegenwoordigen. Solvi's vader was Asbrand, de zoon van Thorbrand, de zoon van Harald Ring, die land had genomen op Vatnsnes helemaal tot aan de rivier de Ambattara in het westen, en de rivier de Thvera in het oosten, en verder tot aan de riviermonding van Bjargaoss en de hele zijde van Bjorg tot aan de zee.

Solvi was een persoon van veel vertoon, maar ook een man met verstand en daarom koos Thorbjorn hem om namens hem te onderhandelen.

Toen maakten ze de regeling bekend waartoe zij hadden besloten. De helft van het weergeld zou moeten worden betaald voor Thorirs zoons en de andere helft werd kwijtgescholden vanwege de onwettige aanval op Atli's leven. De dood van Atli's knecht op Hrutafjardarhals zou worden gelijk gesteld met de twee die samen met Thorirs zoons waren gedood. Grim Thorhallszoon moest het district verlaten. Atli stond erop het weergeld zelf te betalen.

Atli was tevreden met deze overeenkomst, maar Thorbjorn was geërgerd. Toen ze uit elkaar gingen waren ze in naam verzoend, maar Thorbjorn liet zich ontvallen dat dit, als het aan hem lag, niet het einde zou zijn van hun affaire.

Atli reed, na Thorvald voor zijn steun bedankt te hebben, van het Ding naar huis. Grim Thorhallszoon trok naar het zuiden, naar de Borgarfjord en ging op Gilsbakki wonen, waar hij bekend stond als een uitstekend boer.

Er was een knecht genaamd Ali die op de boerderij van Thorbjorn de Os woonde. Hij was zowel koppig als lui. Thorbjorn zei dat hij hem zou slaan als hij niet harder werkte. Maar Ali zei dat hij daar geen zin in had en nam een zeer provocerende houding aan. Thorbjorn zei hem dat hij dat niet nog eens zou moeten proberen, maar Ali antwoordde als tevoren, totdat Thorbjorn het niet meer pikte en hem tegen de grond sloeg en ruw behandelde.

Daarna vertrok Ali van de boerderij en ging noordwaarts langs de berg-hals naar Midfjord. Hij stopte niet, voordat hij Bjarg had bereikt. Atli was thuis en vroeg waar hij heenging. Ali zei dat hij een plaats zocht om te werken.

“Ben jij niet een knecht van Thorbjorn?” vroeg Atli.

“Wij konden niet goed met elkaar overweg,” zei Ali. “Ik bleef er niet lang, maar het beviel me slecht zolang het duurde. We gingen zo uit elkaar, dat het me leek, dat de deuntjes die Thorbjorn uit mijn keel kneep hem niet aanstonden. Nooit zal ik teruggaan om daar te werken, wat er ook van me mag worden. En het is waar dat er een groot verschil bestaat tussen jullie twee in de wijze waarop jullie je knechten behandelen. Ik zou heel graag bij jou willen werken als dat mogelijk is.”

“Ik heb knechten genoeg zonder daarvoor in Thorbjorns huishouding te hoeven kijken en hem de knechten te ontnemen die hij al heeft ingehuurd,” zei Atli. “Je komt me voor als een zwakkeling en zou er beter aan doen naar hem terug te gaan.”

“Ik zal daar niet uit vrije wil heengaan,” zei Ali. Ali bleef enige tijd op Bjarg. Op een ochtend ging hij met Atli's knechten mee en werkte alsof hij overal handen had. Daarmee ging hij de hele zomer door. Atli negeerde hem, maar stond toe dat hij te eten kreeg, want hij was tevreden over het werk dat hij deed.

Toen vernam Thorbjorn dat Ali op Bjarg was. Hij reed daar met twee anderen heen en riep Atli naar buiten te komen om met hem te praten. Atli ging naar buiten en groette hen.

Thorbjorn zei: “Je probeert opnieuw een confrontatie met me aan te gaan en me tegen te werken, Atli. Waarom heb je mijn knecht in dienst genomen? Het is onrechtvaardig zoiets te doen.”

Atli antwoordde: “Ik ben er niet zeker van dat hij jouw knecht is.

Ik hou hem zeker niet hier als je bewijzen kunt dat hij bij jouw huishouding hoort. Maar ik heb geen zin hem mijn huis uit te gooien.”

“Je krijgt voorlopig je zin,” zei Thorbjorn, “maar ik eis die man terug en verbied hem voor jou te werken. Ik zal nog eens terugkomen en het is niet zeker dat we dan als betere vrienden uit elkaar gaan dan nu.”

Atli antwoordde: “Ik zal thuisblijven en wachten op hetgeen gebeuren zal.”

Vervolgens reed Thorbjorn huiswaarts. Toen de knechten die avond terugkeerden naar de boerderij, vertelde hij Ali van zijn gesprek met Thorbjorn en vroeg Ali te vertrekken, want hij wilde hem daar niet langer houden.

Ali zei: “Het oude gezegde is zeker waar: ‘de mannen die het meest geprezen worden, stellen me het meest teleur’. Ik had niet van je verwacht dat je me nu zou wegsturen, nadat ik mezelf deze zomer voor jou kapot heb gewerkt. Ik dacht dat je me bescherming zou bieden. En dit terwijl je de schijn van goedheid over je ophoudt. Nu zal ik voor je ogen worden afgeranseld als je me weigert te helpen.”

Door zijn woorden kreeg Atli medelijden en gaf het idee op hem weg te sturen. Zo verstreek de tijd tot het hooiseizoen begon.

Op een dag, net voor Midzomer, reed Thorbjorn de Os naar Bjarg toe. Hij droeg een helm, had een zwaard om zijn zij gegord en had in zijn hand een speer met een erg lang en breed blad. Het was een regenachtige dag.

Atli had zijn knechten erop uitgestuurd om te hooien en enkele van zijn mannen waren in het noorden, bij Horn aan het vissen. Atli zelf en verschillende anderen waren thuis.

Thorbjorn arriveerde tegen de middag. Hij was alleen en reed door tot aan de deur. Die was gesloten en niemand was buiten. Thorbjorn klopte op de deur en verborg zich bij de boerderij, zodat hij vanaf de ingang niet gezien kon worden. De mensen in huis hoorden iemand kloppen en een van de vrouwen ging naar buiten. Thorbjorn ving een glimp van haar op, maar liet zich niet zien, want hij was iets anders van plan. De vrouw ging terug de hal in. Atli vroeg haar wie gekomen was. Ze antwoordde dat ze buiten niemand had gezien. Terwijl ze dit bespraken, gaf Thorbjorn een harde klap op de deur.

Atli zei: “Die persoon wil mij zien. En hij zal iets met me willen afhandelen, maar ik weet niet of het nuttig zal zijn, of niet.”

Hij verliet de kamer en ging naar de deur. Hij zag niemand. Omdat het hard regende ging hij niet naar buiten, maar hield met iedere hand een deurpost vast en keek rond.

Plotseling stormde Thorbjorn op de deuropening af en met beide handen dreef hij zijn speer in Atli's middel, zodat deze hem doorstak.

Atli zei, toen hij de steek ontving: "Brede speren zijn in de mode tegenwoordig."

Toen viel hij voorover op de drempel. De vrouwen die in de hal waren kwamen naar buiten en zagen dat Atli dood was. Thorbjorn had op dat moment zijn paard al bestegen. Hij maakte bekend dat hij verantwoordelijk was voor de doodslag en reed naar huis.

Atli's moeder, Asdis van Bjarg, liet de mensen komen. Atli's lichaam werd afgelegd en naast zijn vader begraven.

Zijn dood bracht veel verdriet, want hij was zowel wijs als geliefd. Er werd geen weergeld betaald voor zijn dood en deze werd ook niet geëist, want het was Grettirs plicht om de zaak op zich te nemen als hij ooit terug zou keren naar IJsland. Zo rustte de zaak gedurende die zomer. Thorbjorn kreeg weinig bijval voor zijn daad, desondanks bleef hij rustig thuis.

46

Diezelfde zomer, net voor het Alding bijeenkwam, arriveerde een schip in Gasar. De bemanning bracht nieuws over Grettirs reizen, inclusief de hutbrand. Thorir van Gard was woedend toen hij het verhaal hoorde en voelde zich verplicht wraak te nemen op Grettir voor de dood van zijn zoons. Thorir reed met een groot gevolg naar het Ding en bracht de zaak van de verbranding naar voren, maar men was afkerig haar te bespreken zolang er niemand aanwezig was die zich ervoor moest verantwoorden. Thorir zei dat hij voor zo'n schandelijke daad niet met minder genoeg zou nemen dan een verbanning van Grettir uit heel IJsland.

Skafti de Wetspreker antwoordde hem: "Dit is zeker een kwade daad, als het werkelijk is gegaan zoals wordt verteld. Maar één mans verhaal is slechts een half verhaal en de meeste mensen geven de voorkeur aan de duistere kant als er twee versies zijn. Onder de huidige omstandigheden zal ik Grettir voor deze daad niet vogelvrij verklaren."

Thorir was een machtig figuur in zijn district, een groot hoofdman en populair bij veel andere belangrijke mannen. Hij drukte zijn zaak zo resoluut door, dat er geen gelegenheid was om Grettir onschuldig verklaard te krijgen. Thorir verklaarde Grettir vogelvrij in heel IJsland en bewees ook later zijn felste vijand te zijn, zoals vaak zou blijken. Hij zette een prijs op Grettirs hoofd, zoals gebruikelijk was met vogelvrijen en reed naar huis. Velen zeiden dat dit meer door macht dan volgens de wet was bewerkstelligd. Hoe dan ook, de uitspraak bleef van kracht. Verder gebeurde er niets vermeldenswaardigs meer tot na midzomer.

Tegen het eind van de zomer kwam Grettir Asmundszoon terug naar IJsland en ging aan land bij de rivier de Hvita in de Borgarfjord. Mensen uit het district gingen naar het schip toe en Grettir vernam in een keer al het nieuws: eerst dat zijn vader dood was, vervolgens dat zijn broer was gedood en als derde dat hij in het hele land vogelvrij was verklaard.

Toen sprak Grettir een vers:

30.

*“De wijze verzen-plukker werd vol getroffen:
mijn vogelvrijverklaring,
en in stilte betreur ik
de dood van een vader en een broer.
Morgen echter zullen vele scheuten
van de Walkurens oorlogsboom
des te treuriger zijn om mijn zorgen.
Oh, breker van zwaarden in strijd.”*

(Walkurens oorlogsboom: strijd; zijn scheuten: krijgers)

(breker van zwaarden: krijger)

Men zegt dat Grettirs humeur op geen enkele manier veranderde toen hij dit nieuws hoorde en dat hij nog net zo opgewekt was als voorheen. Grettir bleef een tijdje aan boord van zijn schip, omdat hij geen paard kon krijgen dat hem beviel.

Er was een man genaamd Svein die op Bakki woonde, landinwaarts van Thingnes. Hij was een goede boer en een vrolijke kerel. Hij componeerde vaak verzen waar men veel plezier aan beleefde. Hij bezat een buitengewoon snelle merrie, bruin van kleur, die hij Zadelkop noemde.

Op een nacht verliet Grettir Hvitavellir, want hij wilde niet dat de handelaren ervan wisten. Hij nam een zwarte cape met een kap die hij als vermomming over zijn kleren droeg. Hij ging omhoog bij Thingnes en verder noordwaarts naar Bakki; tegen die tijd was het licht. Hij zag een bruin paard in de wei, liep erheen en deed het een hoofdstel om, daarna besteeg hij het paard en reed landinwaarts langs de oever van de rivier de Hvita. Hij ging

onder Baer langs naar de Flokadalsa rivier en vervolgens omhoog over het pad bovenlangs Kalfanes. Tegen die tijd stonden de knechten van Bakki op en vertelden de boer dat een vreemdeling zijn paard had bestegen.

Svein stond op, lachte en sprak dit vers:

31.

*“Weg reed hij, de gehelmde-boom,
de berijder van de voorsteven;
bij de boerderij
bemachtigde de dief Zadelkop.
Deze listige figuur,
drager van het schild,
zal gevaarlijker daden verrichten, dan deze.
Bovenal heeft hij mij gefopt.”*

(gehelmde boom: krijger)

(berijder van de voorsteven: zeevaarder)

Vervolgens pakte hij zijn paard en reed hem achterna. Grettir reed door totdat hij het land boven de boerderij in Kropp bereikte en daar ontmoette hij een man genaamd Halli, die zei dat hij op weg was naar de kust, naar het schip in Hvitarvellir.

Grettir sprak een vers:

32.

*“Verspreid, boom met takken van de iep,
het woord wijd en zijd
dat je Zadelkop hebt gevonden
ver weg bij Kropp.
Daar zat op de merries rug een man
die speelt met hoge inzet
en een zwarte mantel draagt:
Halli, haast je!”*

(Iep: boog; zijn boom: boogschutter)

Toen gingen ze ieder hun eigen weg. Halli volgde het pad naar de kust, maar had Kalfanes nog niet bereikt voordat Svein hem tegemoet kwam rijden. Zij wisselden een snelle groet.

Toen sprak Svein een vers:

33.

*“Heb je hem gezien, die grappenmaker,
die sluwe smeerlap, en waarheen hij reed
op het paard van de naburige boerderij?
Hij stelt ons zwaar op de proef.
Alle boeren hier zullen roepen
om wraak op die dief
wat er ook gebeurt, hij zal bont en blauw achterblijven
als ik hem te pakken krijg.”*

“Daartoe zou je in staat moeten zijn,” zei Halli, “want ik heb de man gezien die zei dat hij Zadelkop bereed en hij vroeg me het overal te vertellen. De man was erg groot en droeg een zwarte mantel.”

“Hij moet een hoge dunk van zichzelf hebben,” zei Svein. “Ik zal erachter komen wie hij is.”

Toen reed Svein hem verder achterna.

Grettir bereikte Deildartunga waar een vrouw buitenstond. Hij knoopte een gesprek aan en sprak dit vers:

34.

*“Edele bewaker van goud,
vertel dit luchthartige vers aan de paardenhoeder, die het betaamt:
De aal van de laagte
heeft zijn paard weggenomen.
Ik, de stoutmoedige dienaar van Odins mede
zal die merrie als de bliksem berijden
en niet rusten,
voordat ik Gilsbakki bereik.”*

(bewaker van goud: vrouw)

(aal van de laagte: slang; Grettirs naam betekent slang)

(Odins mede: dichtkunst; zijn dienaar: dichter)

De vrouw leerde het vers van buiten en Grettir reed door.

Kort daarna, voordat de vrouw naar binnenging, reed Svein voorbij. Toen hij bij haar arriveerde, sprak hij dit vers:

35.

*“Welke zwaaiër van zoevende zwaarden
reed hier een moment geleden hard weg
in de kolkende storm
op een donker paard?
Die stoutmoedige man,
met beschaamde hondenogen,
zal treuren om zijn verloren glorie,
hij ontvluchtte me vandaag lange tijd.”*

Zij droeg hem het vers voor dat haar geleerd was.

Hij overdacht de regels, en zei toen: “Waarschijnlijk ben ik geen speelkameraadje voor deze man, maar ik zal hem hoe dan ook vinden.”

Toen reed hij door het district. Hij en Grettir hadden elkaar steeds in het zicht. Het weer was nat en stormachtig. Grettir bereikte in de loop van die dag Gilsbakki en toen Grim Thorhallszoon hoorde van zijn komst, begroette hij hem hartelijk en nodigde hem uit te blijven. Grettir nam het aanbod aan. Hij liet Zadelkop loslopen en vertelde Grim hoe hij aan het paard was gekomen.

Toen arriveerde Svein. Hij steeg af en zag zijn paard.

Hij sprak dit vers:

36.

*“Wie bereed mijn merrie?
Wat zal mijn beloning zijn?
Wie zag een grotere dief?
Wat speelt de vermomde voor spel?”*

Grettir had inmiddels zijn natte kleren uitgetrokken. Hij hoorde het vers en antwoordde:

37.

*“Ik bereed de merrie naar Grims huis.
Hij wordt meer geacht dan een pachter.
Ik kan je weinig aanbieden.
Maar laat ons vrienden zijn.”*

“Precies, zo zal het zijn,” zei Svein. “Jouw rit op het paard is volledig betaald.”

Daarna begonnen zij om de beurt verzen voor te dragen en Grettir zei, dat hij het hem niet kwalijk kon nemen, dat hij op zijn eigendommen lette. Svein bracht daar de nacht door, net als Grettir, en beiden maakten vele humoreske verzen over het incident, die zij de “Zadelkop verzen” noemden. De volgende ochtend reed Svein naar huis, en Grettir en hij gingen als goede vrienden uit elkaar.

Grim vertelde Grettir over de zaken die gedurende zijn afwezigheid in het noorden, in Midfjord, hadden plaatsgevonden. Daarbij ook dat er geen weergeld voor Atli was betaald en dat Thorbjorn de Os in zo’n machtige positie verkeerde dat Asdis wellicht niet in staat zou zijn nog langer op Bjarg te wonen als de situatie zich niet zou wijzigen.

Grettir bleef slechts een paar nachten bij Grim, omdat hij niet wilde dat het nieuws van zijn terugkeer het noorden bereikte voordat hij daar zelf arriveerde.

Grim zei hem terug te komen als hij hulp nodig had. “Maar,” zei hij, “ik zou graag de straf vermijden om vogelvrij te worden verklaard die volgens de wet op me valt als ik jou onderdak zou verlenen.” Grettir zei dat Grim een grootmoedig man was, en voegde daaraan toe: “Waarschijnlijk zal ik jouw goede hulp later harder nodig hebben.”

Toen reed Grettir noordwaarts over de Tvidaegra Heide en verder naar Bjarg, waar hij om middernacht arriveerde. Iedereen sliep, behalve zijn moeder. Hij liep naar de achterkant van het huis en ging naar binnen door de deur die daar was, want hij kende daar de weg. Hij liep de hal binnen en zocht op de tast zijn moeders bed. Zij vroeg wie daar was en Grettir gaf zijn naam.

Ze ging rechtop zitten en kuste hem, slaakte een diepe zucht en zei: “Welkom thuis, verwant. Maar hoe vergankelijk is voor mij het bezit van zoons! Degene die ik het hardst nodig had is gedood, jij bent vogelvrij en men hoeft voor jou geen weergeld te betalen, en mijn derde is te jong om iets te kunnen doen.”

“Het is een oud gezegde,” zei Grettir, “dat ‘men het ene ongeluk overwint door een nog groter te ondergaan’. Er bestaat echter een grotere troost dan geld en ik verwacht dat Atli gewroken zal worden. Volgens mij zijn er op zijn minst een paar blij wanneer Thorbjorn en ik het met elkaar uitvechten.”

Ze zei dat dit waarschijnlijk juist was. Grettir bleef daar enige tijd en slechts weinigen wisten ervan. Hij probeerde uit te zoeken wat de mensen in het district aan het doen waren. Niemand had gehoord dat Grettir naar

Midfjord was gekomen. Hij vernam dat Thorbjorn de Os op diens boerderij was en slechts weinig mannen bij zich had. Dit was na het hooiseizoen.

★★★★★

Op een mooie dag reed Grettir westwaarts over de bergrug naar Thoroddsstaðir, waar hij tegen het middaguur aankwam en op de deur klopte. Enkele vrouwen kwamen naar buiten en begroetten hem, niet wetende wie hij was. Hij vroeg naar Thorbjorn en zij vertelden hem dat hij naar de velden was gegaan om samen met zijn zestienjarige zoon Arnor hooi te binden. Thorbjorn was een harde werker en zat zelden te niksen. Dit gehoord hebbende, nam Grettir afscheid en reed over het pad naar Reykir.

Vanaf de bergkam strekte zich tot aan de boerderij een moeras uit met goed gras, daar had Thorbjorn een grote hoeveelheid hooi gesneden die nu helemaal droog was. Hij was van plan het op te binden en naar huis te brengen met behulp van zijn zoon, terwijl een vrouw de restjes bij elkaar harkte. Grettir reed langs het laagste deel van het veld, terwijl Thorbjorn en zijn zoon hogerop waren; zij hadden één opper klaar en begonnen aan de tweede. Thorbjorn had zijn schild en zwaard bij de opper neergelegd, zijn zoon echter had een handbijl bij zich.

Thorbjorn zag iemand naderen en zei tegen zijn zoon: “Er rijdt een man naar ons toe. Laten we stoppen met het binden van hooi en kijken wat hij wil.” En dat deden ze.

Grettir steeg af van zijn paard. Hij droeg een helm op zijn hoofd, een kort-zwaard aan zijn zij en had een lange speer in zijn hand, zonder weerhaken maar met een met zilver ingelegde schacht. Hij ging op de grond zitten en verwijderde de spijker waarmee de punt was vastgezet aan de schacht, teneinde te voorkomen dat Thorbjorn de speer naar hem terug kon gooien.

Toen zei Thorbjorn: “Dat is een grote man en ik zal nooit iemand in de verte kunnen herkennen als dat Grettir Asmundszoon niet is, die een grote rekening met ons te vereffenen heeft. We zullen hem onverschrokken tegemoet treden en geen spoor van angst tonen. Laten we het slim aanpakken. Ik treed hem van voren tegemoet en kijk wat er tussen ons gebeurt, want ik durf het tegen iedere man op te nemen als ik hem alleen kan ontmoeten. Jij moet achter hem zien te komen en hem jouw bijl met beide handen tussen de schouders slaan. Je hoeft niet bang te zijn dat hij je zal verwonden, want hij zal zijn rug naar je hebben toegekeerd.”

Noch Thorbjorn, noch zijn zoon droeg een helm. Grettir liep het

moeras in en toen hij op werpafstand was, gooide hij zijn speer naar Thorbjorn. De schacht zat niet zo vast als hij had bedoeld en de speer raakte uit koers. De speerpunt kwam los en viel op de grond. Thorbjorn pakte zijn schild op en hield het voor zich. Nu hij zeker wist wie het was, trok hij zijn zwaard en ging op Grettir af. Grettir trok zijn kort-zwaard en terwijl hij het rondzwaaide, zag hij de jongen achter zich staan, daarom bleef hij continu in beweging. Toen hij zag dat de jongen binnen slagafstand was gekomen, hief hij zijn zwaard in de lucht en raakte Arnors hoofd – met de platte kant van het zwaard – met zo’n klap dat diens schedel brak en dat werd zijn dood.

Thorbjorn stormde naar voren en sloeg naar Grettir, die pareerde met de beukelaar¹ in zijn linkerhand en aanviel met zijn zwaard. Hij spleet Thorbjorns schild in tweeën en het zwaard trof met zoveel kracht diens hoofd dat het doordrong tot in de hersenen. Thorbjorn viel ter plekke dood neer. Grettir bracht hem niet meer wonden toe. Hij zocht naar zijn speerpunt en toen hij die niet kon vinden, klom hij op zijn paard en reed naar Reykir waar hij de doodslagen bekend maakte.

De vrouw, die met hen buiten in het veld was, was getuige van de strijd. Zij rende doodsbang naar huis en vertelde het nieuws dat Thorbjorn en zijn zoon waren gedood. Iedereen op de boerderij was compleet verrast, want niemand wist van Grettirs aankomst. Zij stuurden een bericht naar de dichtstbijzijnde hofstede. Kort daarop arriveerde een grote groep mensen die de lijken naar de kerk bracht. De bloedvete viel toen aan Thorodd Half-gedicht, die onmiddellijk een groep mannen verzamelde.

Grettir reed terug naar Bjarg en vertelde zijn moeder wat er was gebeurd. Ze was verheugd over het nieuws, en zei dat hij nu zijn verwantschap had getoond met het Vatnsdal-geslacht.

“Maar,” zei ze, “dit zal het begin betekenen en de échte basis vormen van jouw vogelvrijverklaring. En ik weet zeker dat Thorbjorns verwanten je hier nooit lang zullen laten blijven. Ze weten nu tenminste dat je kwaad kunt worden.”

Toen sprak Grettir een vers:

38.

*“In Hamelfjord stormde Odins wind.
Waar de Os,
de beer-omhelzende reuzenvijand
al zijn kracht verzamelde en werd geveld.*

*Atli's doodslag, lang ongewroken,
is met gelijke munt betaald.
Levenloos zeeg hij ineen
op de schone aarde."*

(Hamelfjord = Hrutafjord) (Odins wind: strijd)

(vijand van de reuzen: Thor + beer = Bjorn: Thorbjorn)

Asdis zei dat dit waar was. "Maar ik weet niet, wat je nu voorhebt," voegde ze daaraan toe.

Grettir zei dat hij zijn vrienden en verwanten in het westen wilde gaan bezoeken - "Ik zal je niet in problemen brengen."

Toen maakte hij zich gereed voor vertrek, en moeder en zoon gingen met veel genegenheid uit elkaar. Eerst ging hij naar Melar in de Hrutafjord en vertelde Gamli, zijn zwager, tot in detail hoe het er bij de doodslag van Thorbjorn aan toe was gegaan.

Gamli vroeg hem de Hrutafjord snel te verlaten - "zolang Thorbjorns verwanten een groep mannen bij elkaar heeft. We zullen je zo goed als we kunnen steunen wat betreft de gerechtelijke vervolging van Atli's dood."

Daarna reed Grettir westwaarts over de Laxardal Heide en stopte niet, voordat hij de boerderij van Thorstein Kuggi'szoon op Ljarskogar bereikte, waar hij het grootste deel van de herfst verbleef.

1. Beukelaar: klein rond schild met een knop in het midden.

Thorodd Half-gedicht deed navraag om uit te zoeken wie Thorbjorn en zijn zoon gedood kon hebben. Met zijn mannen ging hij naar Reykir waar hun verteld werd dat Grettir daar was geweest en had verkondigd dat hij verantwoordelijk was voor de doodslagen. Thorodd begreep wat er moest zijn gebeurd en ging naar Bjarg, waar zich een groot aantal mensen had verzameld en vroeg of Grettir aanwezig was.

Asdis zei dat hij was weggereden en dat zij hem niet zou verbergen – “als hij al hier zou zijn geweest. Jij zou tevreden moeten zijn en de zaak laten rusten, want hetgeen nu is gebeurd is zeker geen buitensporige wraak voor Atli. Jij hebt je nooit afgevraagd hoe zijn dood me heeft aangegrepen. Het is goed de zaak te laten rusten, zoals ze is.”

Toen reden ze naar huis terug en zagen geen mogelijkheid iets te ondernemen.

De speer die Grettir was verloren, werd niet gevonden in de herinnering van de mensen die toen leefden. In de laatste dagen van Wetspreker Sturla Thordszoons leven, werd hij ontdekt in hetzelfde moeras waar Thorbjorn sneuvelde. Dit moeras wordt nu Spjotsmyri (Speermoeras) genoemd. Dit is het bewijs dat Thorbjorn daar werd gedood en niet in Midfitjar, zoals ergens anders wordt beweerd.

Thorbjorns verwanten vernamen dat Grettir in Ljarskogar was en verzamelden hun mannen met de bedoeling daarheen te gaan. Gamli, in Melar, hoorde hiervan en liet Thorstein en Grettir weten van de komst van de groep uit Hrutafjord.

Toen Thorstein dit hoorde, stuurde hij Grettir op weg naar Tunga, naar Snorri de Goði om daar te blijven, want op dat moment stonden ze op goede voet. Hij adviseerde Grettir Snorri om hulp te vragen en in het geval dat deze hem niet helpen wilde, raadde hij Grettir aan westwaarts naar Thorgils Ari'zoon in Reykjaholar te gaan: “Hij zal je zeker opnemen voor de winter. Blijf in de West-Fjorden totdat deze zaak is geregeld.”

Grettir zei dat hij zijn raad zou opvolgen. Hij reed naar Tunga, waar hij Snorri de Goði ontmoette en hem om onderdak vroeg.

Snorri antwoordde: “Ik ben nu een oude man en ben niet genegen om vogelvrijen te herbergen, tenzij ik daartoe genoodzaakt ben. Wat is er gebeurd dat die grote krijger je heeft weggestuurd?”

Grettir antwoordde dat Thorstein hem vaak zijn gunsten had getoond - “er zijn echter meer mannen in deze zaak nodig, dan hij alleen, wil het iets uitmaken.”

Snorri zei: “Ik zal je met woorden bijstaan, als je dat helpen kan. Maar je moet elders je verblijf zoeken.”

Na deze woorden gingen ze uiteen. Grettir reed westwaarts naar Reykjanes. De mannen uit de Hrútafjörður arriveerden op Samsstaðir, waar zij hoorden dat Grettir Ljarskogar had verlaten, en keerden om.

50

Grettir arriveerde op Reykjaholar net voor Winternachten en vroeg Thorgils om onderdak voor de winter. Thorgils zei dat hij te eten kon krijgen, net als andere vrije mannen. “Maar,” voegde hij eraan toe, “het is hier niet erg comfortabel toeven.”

Grettir zei dat hij daar niet om gaf.

“Dan is er nog een ander probleem,” vervolgde Thorgils. “Er verblijven hier twee mannen die als weerspannig bekend staan, namelijk de bloedbroeders Thorgeir en Thormod. Ik weet niet hoe jullie met elkaar kunnen opschieten, maar ik laat ze hier altijd blijven, zolang als ze willen. Jij kunt ook blijven als je wilt, maar ik sta niet toe dat jullie ruzie met elkaar zoeken.”

Grettir zei dat hij niet degene zou zijn die problemen zou veroorzaken, vooral niet als het de uitdrukkelijke wens van de gastheer was.

Kort daarna kwamen de bloedbroeders terug naar de boerderij. Er was enige wrijving tussen Thorgeir en Grettir, maar Thormod gedroeg zich correct. Thorgils vertelde hen alles wat hij Grettir had gezegd, en zij hadden zoveel achting voor hem dat geen van hen een verkeerd woord tegen de ander zei, hoewel ze elkaar niet echt lagen. Zo ging het eerste gedeelte van de winter voorbij.

Men zegt dat Thorgils eigenaar was van de eilanden genaamd Olafseyjar, die vanaf Reykjanes ongeveer anderhalve zeemijl (7,5 km) de fjord in lagen. Thorgils bezat daar een mooie os, die hij in de herfst niet had binnengebracht. Thorgils had het er steeds over dat hij hem voor Kerst terug wilde halen.

Op een dag gebeurde het dat de bloedbroeders zich gereed maakten om de os te gaan halen, tenminste als ze een derde man konden vinden om te helpen. Grettir bood aan met hen mee te gaan en ze verwelkomden het idee, dus vertrokken ze gedrieën in een tien-riemen-boot. Het was een koude dag met een noordelijke wind. Het schip lag bij Hvalshausholm. Terwijl de wind aanwakkerde staken zij van wal. Ze bereikten het eiland en vingen de os.

Toen vroeg Grettir wat zij liever deden, de os aan boord brengen of de boot stilhouden, want er stond een sterke branding bij het eiland. Ze vroegen hem de boot vast te houden. Grettir stond halverwege naast de boot aan de zijde die van het land was afgekeerd en het zeewater reikte tot aan zijn schouderbladen. Hij hield de boot zo stevig vast dat deze geen centimeter

van zijn plek kwam. Thorgeir greep de achterkant van de os en Thormod de kop, zo tilden ze hem aan boord en namen ze plaats om weg te roeien. Thormod roeide aan de voorstevan, Thorgeir midscheeps en Grettir op het achterschip en zo voeren zij de baai in. Tegen de tijd dat ze het klif bij Hafraklett bereikten, kwamen ze in een storm terecht.

Toen zei Thorgeir: "Het achterschip verslapt."

Grettir zei: "Het achterschip zou blijven als het roeien midscheeps in orde was."

Thorgeir kromde toen zijn rug en trok zo heftig aan de spanen dat beide dollen afbraken. Hij zei: "Roei harder, Grettir, terwijl ik de dollen herstel."

Grettir roeide krachtig door terwijl Thorgeir de dollen maakte. Toen Thorgeir op het punt stond weer te gaan roeien waren Grettirs riemen zo versleten dat ze braken tegen het dolboord. Thormod zei dat het beter was om minder hard te roeien en niets kapot te maken. Grettir greep twee zware planken die aan boord waren, boorde twee gaten in het dolboord, en begon zo furieus te roeien dat iedere spant in de boot kraakte. Omdat de boot goed gebouwd was en de mannen aan boord erg sterk waren, slaagden ze erin Hvalshausholm te bereiken.

Grettir vroeg wat zij liever deden: de os mee naar de boerderij nemen, of de boot op het strand trekken. Zij verkozen de boot op het strand te zetten en trokken hem aan land met al het water dat er in zat, en het dikke ijs erop ook, want hij was helemaal met ijs bedekt. Grettir vertrok met de os, die erg stijf in zijn poten was, omdat hij aan een paal had vastgelegen en erg vet was. Toen ze bij Tittlingsstaðir aankwamen, raakte hij uitgeput en kon niet verder.

De bloedbroeders gingen naar de boerderij, want geen van hen wilde de ander bij zijn werk helpen. Thorgils vroeg naar Grettir en zij vertelden hem waar ze uit elkaar waren gegaan. Hij stuurde mannen om hem te zoeken. Toen ze bij Hellisholar aankwamen, zagen zij een man tegemoet komen met een os op zijn rug: het was Grettir die de os droeg. Iedereen stond versteld van hetgeen waartoe hij in staat was. Thorgeir echter was jaloers op Grettirs kracht.

Op een dag enige tijd na Kerst ging Grettir alleen naar buiten om te baden. Thorgeir wist dat en zei tegen Thormod: "Laten we naar buiten gaan en kijken hoe Grettir reageert als ik hem aanval wanneer hij het water verlaat."

"Het idee bevalt me helemaal niet," zei Thormod, "en hij zal je er ook niet vriendelijk voor behandelen."

“Toch zal ik het doen,” zei Thorgeir.

Hij liep de helling af en hield zijn aks in de lucht.

Grettir liep net van het water weg en toen ze elkaar troffen zei

Thorgeir: “Is het waar, Grettir, dat je eens gezegd hebt, dat je nooit weg zou lopen van een man alleen?”

“Dat weet ik niet zeker,” antwoordde Grettir, “maar voor jou loop ik zeker niet weg.”

Thorgeir zwaaide zijn aks. Op hetzelfde moment gooide Grettir zich tegen Thorgeirs middel en smiet hem hard tegen de grond.

Thorgeir zei tegen Thormod: “Blijf jij daar staan kijken terwijl deze duivel me vloert?”

Thormod greep Grettir bij zijn voeten en probeerde hem van Thorgeir af te trekken, maar kreeg geen centimeter beweging in hem. Thormod droeg een kort-zwaard en wilde het net trekken toen Thorgils verscheen en hen zei te kalmeren en Grettir niet langer lastig te vallen. Dit deden ze en ze maakten er een geintje van. Voor zover verteld wordt hadden zij verder geen conflicten meer. Men dacht dat Thorgils was gezegend met geluk om in staat te zijn zulke heethoofden in toom te houden. In de lente vertrokken zij allen.

Grettir ging naar de Thorskaðfjörður. Iemand vroeg hem wat hij van het eten en winterverblijf op Reykjahólar had gevonden, en hij antwoordde: “Ik ben nooit ergens geweest waar ik zo blij was mijn eten te krijgen – dat wil zeggen: wanneer ik het te pakken kon krijgen¹.”

Toen ging hij verder westwaarts over de heide.

1. Met andere woorden: ik was dankbaar voor elke dag die voorbij was.

51

Thorgils Ari'szoon reed naar het Alding met een groot gevolg. Alle aanzienlijke mannen uit het hele land kwamen daarheen. Al snel ontmoette hij Skafti de Wetspreker en ze begonnen een gesprek.

“Is het waar, Thorgils,” vroeg Skapti, “dat je deze winter onderdak hebt verleend aan drie van de meest onhandelbare mannen in het land, alle drie vogelvrij verklaard, en dat je ze zo in toom wist te houden dat geen van hen de ander kwaad deed?”

Thorgils antwoordde dat het waar was.

Skafti zei: “Dat is een teken van groots leiderschap. Maar wat denk je van hun karakters, en hoe dapper is ieder van hen?”

“Ik beschouw hen allen als buitengewoon heldhaftig,” antwoordde Thorgils, “maar ik denk dat twee van hen de betekenis van angst kennen. Alleen, er is een verschil, want Thormod is een godvrezend man en is erg gelovig, terwijl Grettir zo bevreesd is voor het donker, dat hij na het vallen van de avond nergens heen zal gaan als het aan hem ligt. Maar ik denk niet, dat mijn bloedverwant Thorgeir weet wat angst is.”

“Hun karakters zullen zijn, zoals je zegt,” zei Skafti, en met deze woorden gingen ze uit elkaar.

Op dit Alding bracht Thorodd Half-gedicht zijn aanklacht in de zaak van de dood van Thorbjorn de Os naar voren, want door de invloed van Atli's verwanten was hem dit niet gelukt bij het Hunavatn Ding. Hier, zo meende hij, was het minder waarschijnlijk dat zijn zaak werd verworpen. Atli's verwanten zochten in deze zaak raad bij Skafti de Wetspreker, en deze zei, dat hij dacht een legale en steekhoudende verdediging te zien die hen volledige compensatie zou brengen.

Daarop werd de zaak voorgelegd om een regeling te treffen en de meerderheid was het erover eens dat de dood van Atli en die van Thorbjorn tegen elkaar afgewogen konden worden. Toen Skafti hiervan hoorde, ging hij naar de mannen die de regeling opstelden en vroeg hoe ze tot hun besluit waren gekomen. Zij stelden dat de twee gedode mannen van gelijke status waren.

Skafti vroeg: “Wat gebeurde er eerst, Grettirs vogelvrijverklaring, of Atli's dood?”

Zij kwamen er achter dat er een week verschil zat tussen beide gebeurtenissen: Grettir werd vogelvrij verklaard op het Alding en de doodslag op Atli vond kort na het Alding plaats.

“Dat vermoedde ik al,” zei Skafti. “Jullie hebben dit feit over het hoofd gezien en hebben een man die vogelvrij was – en die daardoor niet in staat is zichzelf te verdedigen of als aanklager op te treden – behandeld als partij bij de rechtszaak. Ik stel dat Grettir in deze zaak geen partij is, zodat, de in lijn volgende bloedverwant van de overledene volgens de wet de zaak van Atli’s doodslag moet overnemen.”

Thorodd Half-gedicht vroeg: “Wie moet zich dan verantwoorden voor de dood van mijn broer Thorbjorn?”

“Zoek dat zelf maar uit,” antwoordde Skafti. “Maar Grettirs verwanten zijn niet verplicht te betalen voor zijn daden, als zij hem niet vrij kunnen kopen.”

Toen Thorvald Asgeirszoon vernam dat Grettir als partij was uitgesloten in de zaak, zochten zij naar Atli’s naaste bloedverwant. Dit bleken Skeggi Gamli’szoon van Melar en Ospak Glumzoon van Eyri in Bitra te zijn, die beide fanatieke en ambitieuze mannen waren. Thorodd werd nu verplicht het weergeld voor de dood van Atli te betalen, een som van tweemaal honderd zilverstukken.

Toen deed Snorri de Goði een voorstel: “Mannen van Hrútafjörð! Zijn jullie bereid in te stemmen het weergeld te behouden in ruil voor het opheffen van Grettirs vonnis? Ik verwacht dat hij als vogelvrije veel kwaad zal berokkenen.”

Grettirs verwanten omarmden dit voorstel en zeiden dat zij niets om het geld gaven als Grettir in vrede en vrijheid kon leven. Thorodd wist dat hij in een moeilijk parket verkeerde en wat hem betreft: hij was bereid het voorstel aan te nemen.

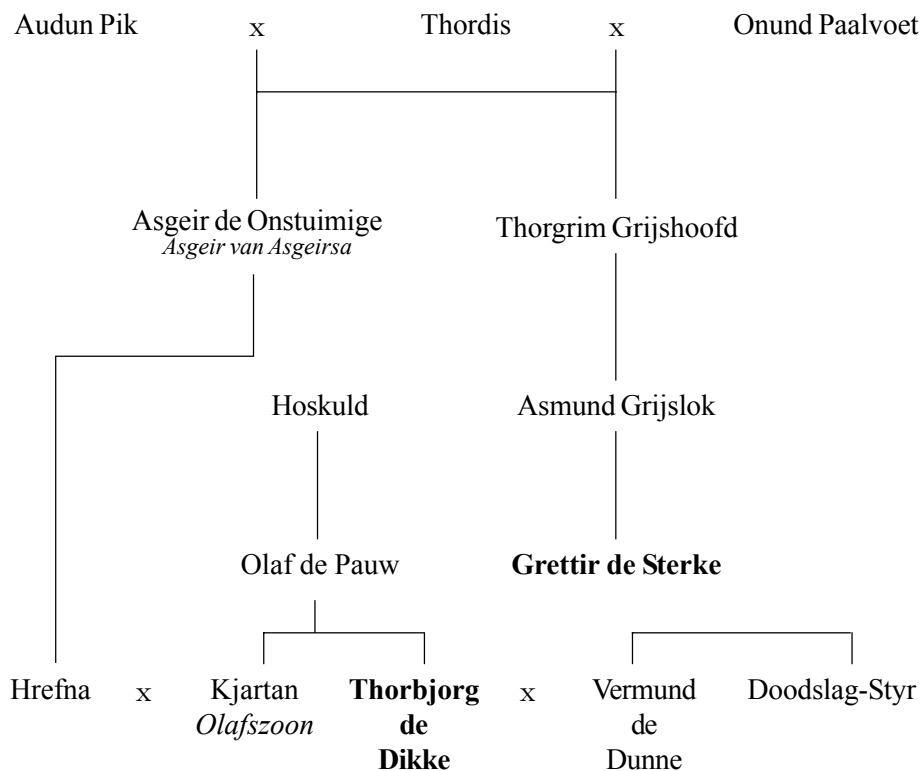
Snorri zei hen eerst uit te zoeken of Thorir van Gard ermee wilde instemmen dat Grettirs vonnis werd opgeheven, maar toen Thorir hiervan hoorde ontstak hij in woede, en zei dat Grettir nooit van zijn verbanning zou worden ontheven of aan hem zou ontsnappen.

“In plaats van zijn vonnis op te heffen,” zei hij, “zal er een hogere prijs op zijn hoofd worden gezet dan voor welke vogelvrije ook.”

Omdat hij zo faliekant gekeerd was tegen het idee kwam de amnestie tot niets. Gamli en zijn mannen namen het geld onder hun hoede en bewaarden het, maar Thorodd Half-gedicht ontving geen compensatie voor zijn broer Thorbjorn. Daarop zetten Thorir en hij ieder een beloning op

Grettirs hoofd van drie marken zilver¹. Men beschouwde dit als een buitengewone zet, want nooit eerder was een prijs van meer dan drie marken in totaal op iemands hoofd gezet. Snorri zei het erg onverstandig te vinden zoveel moeite te doen om een man vogelvrij te houden, die in staat was zoveel onheil aan te richten, en hij zei dat velen de tol ervoor zouden betalen. Toen gingen ze uit elkaar en reed men van het Alding naar huis.

1. Mark: *mörk* gewichtsmaat, een mark is ongeveer 214 gram.

Toen Grettir de Thorskafjord Heide westwaarts naar het Langadal was overgestoken, vergreep hij zich aan de eigendommen van de kleine boeren aldaar en nam van ieder wat hij wilde. Van enkelen nam hij wapens en van anderen kleding. De een bood meer verzet dan de ander, maar nadat hij weg was, zeiden ze allemaal dat ze ertoe gedwongen waren.

Destijds woonde er in de Vatnsfjord ene Vermund de Dunne, de broer van Doodslag-Styr. Hij was getrouwd met Thorbjorg, de dochter van Olaf Hoskuldzoon de Pauw. Ze werd Thorbjorg de Dikke genoemd.

Op het moment dat Grettir zich in het Langadal ophield, was Vermund naar het Alding gereden. Grettir ging noordwaarts over de bergkam naar Laugabol, waar een man genaamd Helgi woonde, de voornaamste boer daar. Daarvandaan nam Grettir een goed paard mee dat de boer bezat en reed door naar het Gervidal, waar een man genaamd Thorkel woonde. Deze was van alles goed voorzien en desondanks toch nog een onbeduidend man. Grettir nam van Thorkel, die niet durfde te klagen of weerstand te bieden, alles wat hij wilde. Daarvandaan ging Grettir naar Eyri en trok vervolgens langs die zijde van de fjord. Hij nam van iedereen zowel voedsel als kleren en behandelde veel van de boeren tamelijk hardhandig, zodat men het zwaar te verduren had.

Grettir ging onverschrokken door en bekommerde zich nergens om. Hij trok verder totdat hij aankwam bij het Vatnsfjardardal waar hij vele nachten in een zuivelhut verbleef. Hij sliep daar in het bos en was in het geheel niet meer op zijn hoede.

Toen de herders dit in de gaten kregen, vertelden zij op de boerderijen dat een duivelse bruid naar het district was gekomen, die hen niet makkelijk in de omgang toescheen. De boeren sloten zich aaneen tot een groep van dertig man. Ze verborgen zich in het bos zonder dat Grettir er iets van merkte en lieten hem door herders in de gaten houden totdat zich een gelegenheid zou voordoen om hem te grijpen, hoewel ze geen idee hadden wie de man was.

Op een dag, toen Grettir lag te slapen, kwamen de boeren op hem af. Toen ze hem zagen beraadslaagden ze hoe ze hem met het minste risico voor zichzelf gevangen konden nemen. Zij besloten dat tien van hen zich op hem zouden storten terwijl de anderen zijn voeten zouden vastbinden.

Dit gebeurde en zij wierpen zich op hem, maar Grettir reageerde zo krachtig dat hij ze allemaal van zich afgooide en erin slaagde op handen en knieën te komen. Op dat moment konden zij touwen om hem en zijn benen gooien. Grettir trapte twee van hen zo hard tegen de oren dat ze bewusteloos bleven liggen. Vervolgens sprong de een na de ander bovenop hem en ging hij een tijd flink tekeer. Uiteindelijk slaagden zij erin hem te overweldigen en vast te binden.

Daarna bespraken zij wat ze met hem zouden doen. Zij vroegen Helgi van Laugabol hem van hen over te nemen en op hem te passen totdat Vermund terugkeerde van het Ding.

Helgi antwoordde: “Ik vind, dat ik wel belangrijkere dingen te doen heb, dan hem te laten bewaken door mijn knechten. Ik heb bewerkelijke landerijen en zal hem zeker niet meenemen.”

Toen vroegen zij Thorkel uit het Gervidal hem op te nemen en zeiden dat hij een welvarend man was.

Thorkel protesteerde en zei dat hij er geen mogelijkheid toe zag – “Ik woon alleen met mijn vrouw op mijn boerderij ver bij iedereen vandaan. Jullie zadelen mij niet op met dit probleem,” zei hij.

“Thoralf van Eyri,” zeiden zij, “dan moet jij Grettir meenemen en zolang het Ding duurt op hem letten, of draag hem anders over aan de dichtstbijzijnde boerderij en neem de verantwoordelijkheid op je om er voor te zorgen dat hij niet ontsnapt. Lever hem net zo stevig gebonden af zoals je hem nu overneemt.”

Thoralf antwoordde: “Ik neem Grettir niet mee, want ik heb noch de voorraden noch het geld om hem te onderhouden. Daarbij, hij is niet op mijn land gevangen genomen. Voorzover ik kan overzien brengt het eerder moeilijkheden dan eer, hem op te nemen of zelfs maar iets met hem van doen te hebben. Hij zal nooit een voet in mijn huis zetten.”

Om de beurt werd het aan elk van de boeren gevraagd, maar allen weigerden. Dit gekibbel van hen was de basis voor het gedicht genaamd Grettirs Rondgang¹ dat joviale personen componeerden en verfraaiden met vele grappen ter algemeen vermaak.

Na de zaak langdurig besproken te hebben, kwamen zij overeen dat zij hun geluk niet tot ongeluk zouden laten worden, dus gingen zij onmiddellijk aan het werk om daar in het bos een galg op te richten waaraan zij Grettir zouden ophangen. Hierover waren zij opgetogen.

Toen zagen ze in de vallei beneden hen drie mensen rijden. Een van hen droeg helder gekleurde kleren. Ze veronderstelden dat het

Thorbjorg, de bazin van de Vatnsfjord moest zijn, en zo was het ook. Ze was op weg naar de zuivelhut. Thorbjorg was een buitengewoon resolute vrouw en zeer wijs. Zij had de leiding bij plaatselijke zaken en regelde alles wanneer Vermund van huis was.

Ze reed omhoog naar de menigte en werd van haar paard geholpen. De boeren verwelkomden haar hartelijk.

Zij vroeg: “Wat voor soort vergadering houden jullie hier? En wie is deze dik-genekte man die hier geboeid zit?”

Grettir gaf zijn naam en groette haar.

“Wat heeft jou bewogen, Grettir?” vroeg zij, “hierheen te komen en mijn Ding-mannen² lastig te vallen.”

“Je kunt niet overal rekening mee houden,” zei Grettir. “Ik moet toch ergens zijn.”

“Het is een groot ongeluk,” zei ze, “dat deze troep boerenpummels je gevangen heeft genomen en het je zo slecht verging. En wat zijn jullie van plan met hem te doen?”

De boeren zeiden haar dat ze van plan waren hem aan de galg op te knopen voor de oproer die hij had veroorzaakt.

Zij zei: “Het kan zijn dat Grettir dit heeft verdiend, maar het leven nemen van een man zo vermaard en uit zo’n vooraanstaande familie als Grettir, zal meer zijn dan jullie mannen uit Isafjord aankunnen, zelfs wanneer het geluk hem niet goed gezind is. Wat wil je doen om je leven te redden, Grettir, als ik je zou sparen?”

Hij antwoordde: “Wat stel je voor?”

“Je moet een eed zweren,” antwoordde zij, “dat je hier in de Isafjord geen problemen zult veroorzaken. Ook zul je geen wraak nemen op hen die een hand hadden in de aanval en je gevangen namen.”

Grettir zei dat het zou zijn zoals zij wenste. Daarop werd hij losgemaakt. Later zei hij dat hij nog nooit zo’n zelfbeheersing had getoond, door degenen die zo hadden lopen opscheppen over zijn gevangenneming geen aframming te geven.

Thorbjorg vroeg hem met haar mee naar huis te gaan en gaf hem een paard om op te rijden. Hij ging met haar mee naar de Vatnsfjord en wachtte daar op de terugkomst van Vermund. Zij verzorgde hem goed en werd om deze zaak zeer geroemd.

Vermund had een gezicht als een donderwolk toen hij thuiskwam en vroeg waarom Grettir daar was. Thorbjorg vertelde hem alles wat er was voorgevallen tussen Grettir en de mannen uit Isafjord.

Vermund vroeg: “Waar heeft hij het aan verdiend dat jij zijn leven hebt gespaard?”

“Daarvoor waren veel redenen,” antwoordde Thorbjorg. “Allereerst zul jij gezien worden als een grotere hoofdman dan tevoren, omdat je getrouwd bent met een vrouw die de moed heeft zoiets te doen. Verder zou zijn bloedverwante Hrefna³ niet hebben gewild dat ik hem liet doden. En ten derde, hij is in veel opzichten een man met buitengewone vaardigheden.”

“Je bent een wijze vrouw,” zei hij, “in de meeste dingen. Ik dank je voor wat je hebt gedaan.”

Toen sprak hij tot Grettir: “Voor een krijger zoals jij Grettir, moet het vernederend zijn jezelf te laten pakken door zulke boerenpummels. Maar dat gebeurt altijd met hen die onrust zaaien.”

Grettir sprak toen een vers:

39.

*“Groot was mijn gebrek
aan geluk
in het midden
van de zee-daks fjord
toen deze
oude zwijnen
vaste grip kregen
op mijn schedel.”*

(zee-dak: ijs; Ijsfjord: Isafjord)

“Wat waren ze van plan met je te doen toen ze je eenmaal te pakken hadden?” vroeg Vermund.

Grettir sprak:

40.

*“Velen zeiden
dat ik
de bruidsgift
van Sigar had verdiend.
Totdat zij
de lijsterbes tak ontmoetten
versierd met bladeren
en omhuld met glorie.”*

(Sigar: half legendarische koning die Hagbard strafte voor flirten met zijn dochter Signy door hem op te hangen)

(tak van lijsterbes: Thor redde zich eens van verdrinking door een lijsterbes tak te grijpen: woordspeling op Thor-bjorg, 'Thors-redding'.

Vermund vroeg hem: "Als de beslissing aan hen was geweest, zouden ze je dan hebben opgehangen?"

Grettir sprak:

41.

*"Mijn hoofd
zou snel
in een strop
zijn gegaan,
als Thorbjorg,
die wijze vrouw,
deze dichter
niet had gered."*

ord: Isafjord)

Vermund vroeg hem: "Nodigde zij je uit om bij haar te blijven?"

Grettir antwoordde:

42.

*"Ze vroeg me
met haar mee te gaan,
de boom die de man van Sif
een helpende hand bood:
ze gaf een goed paard
en schonk vrede
aan de riem
van de vrouw van Thund."*

(man van Sif: Thor)

(de boom: lijsterbes, zie vers 40)

(Thund: bijnaam van Odin; vrouw van Odin: Jord; Jord: Godin van de Aarde;
riem van de aarde: Midgaardslang; slang: Grettir)

“Jouw leven zal groots en vol moeilijkheden zijn,” zei Vermund. “Nu heb je geleerd om op je hoede te zijn voor je vijanden. Maar ik heb geen zin je hier te houden en me daarvoor de woede van vele machtige mannen op de hals te halen. Het allerbeste voor jou is je bloedverwanten op te zoeken, want er zullen maar weinig mannen bereid zijn je onderdak te geven, als ze het kunnen vermijden. En jij schikt je niet makkelijk naar de wil van een ander.”

Grettir bleef een tijdje in de Vatnsfjord en ging daarvandaan naar de West-Fjorden. Hij deed een beroep op veel van de hoofdmannen daar, maar steeds gebeurde er iets dat voorkwam dat zij hem onderdak gaven.

1. Grettirs Rondgang: *Grettisfaersla* dit naar verhouding lange gedicht is door een preutse eigenaar in het oorspronkelijke manuscript onleesbaar gemaakt. Onder andere met behulp van ultra-violet licht heeft Ólafur Halldórsson, rond 1960, gedeelten van de tekst kunnen ontcijferen, zonder dat daarmee de betekenis van het gedicht echt duidelijk is geworden. Het schijnt zelfs nog maar de vraag te zijn of de tekst wel betrekking heeft op “onze” Grettir de Sterke.
2. Ding-mannen: iedere vrije man was verplicht zich aan te sluiten bij een Goði daarmee werd hij een Ding-man van die Goði.
3. Hrefna was Thorbjorgs schoonzuster, want zij was getrouwd met Thorbjorgs broer Kjartan Olafzoon. Zie stamboom pagina 208 en 209.

Ellida-grim

Asgrim

Thorhal

Tegen het einde van de herfst keerde Grettir terug naar het zuiden en stopte niet voordat hij Ljarskogar bereikte, waar zijn verwant Thorstein Kuggi'zoon hem hartelijk verwelkomde. Thorstein nodigde hem uit daar de winter door te brengen en Grettir nam het aanbod dankbaar aan.

Thorstein was een zeer vlijtig man en handig met zijn handen, ook zijn mannen liet hij hard werken. Grettir was iemand die weinig zin in werken had, zodat ze in dat opzicht niet goed met elkaar konden opschieten.

Thorstein had op zijn boerderij een kerk laten bouwen. Ook liet hij een klein eindje bij het huis vandaan een brug bouwen, die met veel vernuft werd gemaakt. Aan de buitenkant van de brug, onder de steunbalken, waren op zo'n manier ringen en bellen bevestigd dat men het op Skarfsstaðir, een halve zeemijl weg, kon horen wanneer iemand over de brug liep, zó schudden en rinkelden de bellen. Thorstein had veel werk gemaakt van het bouwen van de brug, want hij was een kundig smid. Grettir was een bekwame hulp bij het slaan van het ijzer, maar meestentijds was hij daarvoor te lui. Hij hield zich erg rustig gedurende de winter, zodat er verder niet veel te vertellen valt.

De mannen uit de Hrútafjörðr echter hadden vernomen dat Grettir bij Thorstein verbleef en vroeg in de lente verzamelden ze zich. Toen Thorstein hiervan hoorde, zei hij Grettir ergens anders een schuilplaats te zoeken, in plaats van daar te blijven. "Want ik zie dat jij niet bereid bent te werken en ik kan geen mannen gebruiken die helemaal niets doen."

"Waar wil je dan, dat ik heenga?" vroeg Grettir.

Thorstein raadde hem aan naar het zuiden van het land te gaan en zijn verwanten te bezoeken, "kom maar bij me terug als zij je niet helpen".

Grettir deed wat hij had gezegd en ging zuidwaarts naar de Borgarfjörðr om Grim Thorhallszoon te bezoeken. Hij bleef bij hem tot na het Alding. Toen verwees Grim hem naar Skafti de Wetspreker in Hjalli. Grettir ging verder zuidwaarts over de lage heide, vermeed de plaatsen waar boerderijen lagen en stopte niet eerder voordat hij aankwam in Tunga, bij Thorhal de zoon van Asgrim, de zoon van Ellida-grim. Thorhal kende Grettir, vanwege hun verre verwantschap¹ maar ook omdat Grettir nu in het hele land bekend was vanwege zijn vaardigheden. Thorhal was een wijs man en behandelde Grettir goed, maar hij wilde niet dat deze daar lang bleef.

1. Onund Paalvoet, Grettirs overgrootvader kwam naar IJsland met Asmund, de broer van Thorhals overgrootvader, zie hoofdstuk 7 en 8. Hun voorouders waren goed bevriend en kennelijk werden goede vrienden destijds als verwanten gezien (of het woord verwant had destijds een bredere betekenis).

Grettir ging vanuit Tunga landinwaarts naar het Haukadal, en daarvandaan noordwaarts naar Kjol. Daar verbleef hij het grootste gedeelte van de zomer. Niemand die via Kjol naar het noorden of zuiden reisde was er zeker van dat hij ze niet zou ontdoen van hetgeen ze bij zich hadden, want hij had weinig kans daar iets anders op te pikken.

Op een dag toen Grettir zoals gewoonlijk in het noorden op de berg-
richel van Dufunesskeid was, zag hij een man zuidwaarts over Kjol rijden. Het was een grote man gezeten op een mooi paard met een beslagen hoofdstel en versiersels bij de oren. Hij leidde een ander paard aan de teugel dat beladen was met zakken. De man droeg een breed gerande hoed, zodat zijn gezicht niet duidelijk te zien was.

Het paard en zijn bagage bevielen Grettir zeer. Hij ging naar hem toe, begroette hem en vroeg hoe hij heette.

Hij zei dat zijn naam Loft was, en voegde er aan toe: “Ik weet hoe jij heet. Jij bent Grettir Asmundszoon de Sterke. Waar ben je naar op weg?”

“Daarover heb ik nog geen beslissing genomen,” antwoordde Grettir. “Maar wat ik me wel heb voorgenomen is uit te zoeken of je enkele van jouw eigendommen die je bij je hebt aan mij wilt overhandigen.”

Loft zei: “Waarom zou ik jou geven, wat van mij is – of wat wil je me ervoor geven?”

Grettir antwoordde: “Heb je nog niet gehoord dat ik gewoonlijk niet betaal? En toch komt het de meeste mensen voor dat ik desondanks krijg wat ik wil.”

Loft zei: “Je kunt mensen die het goedvinden dit aanbod doen, maar ik overhandig je niet zo maar iets wat van mij is. Laten we ieder onze eigen weg gaan.” En zijn paard aansporend reed hij Grettir voorbij.

“Zo snel zullen wij niet uit ekaar gaan,” zei Grettir, en greep de teugel van Lofts paard voor diens handen en hield hem met beide handen vast.

“Ga je eigen weg,” zei Loft tegen hem. “Je krijgt niets van me zolang ik het kan behouden.”

“Dat zullen we dan wel zien,” zei Grettir.

Loft reikte naar beneden langs het hoofdstel, greep de teugels tussen het bit en de plek waar Grettir ze vasthield en rukte zo hard dat ze door Grettirs handen gleden, totdat Loft het hele hoofdstel van hem weg trok.

Grettir keek naar zijn handpalmen en realiseerde zich dat deze man kracht in zijn klauwen had, en niet te weinig ook.

Hij keek naar hem en vroeg: "Waar ga je nu heen?"

Loft antwoordde hem met een vers:

43.

*"Ik ben op weg
naar de ijsketel van de storm
onder het uitgestrekte
ijsoppervlak;
daar kan
de zalm der aarde
de kiezelsteen
in het land der vuisten ontmoeten."*

(ijsketel: grot)

(ijsoppervlak: gletsjer (waarschijnlijk de Balljokull, zie vers 44)

(zalm van de aarde: slang; slang: Grettir)

(kiezelsteen: IJslands: hall; land van vuisten: hand; IJslands: mund;

dus: een man genaamd Hallmund)

Grettir zei: "Niemand kan er zeker van zijn jou te vinden als jij je niet wat duidelijker uitspreekt." Toen sprak Loft een vers:

44.

*"Ik wil me niet
voor jou verbergen
als je vastbesloten bent
me op te zoeken.
Het is in het land
van Borgarfjord,
waar de mannen
het Balljokull noemen."*

Vervolgens gingen ze uit elkaar. Grettir realiseerde zich dat hij geen partij was voor deze man en sprak dit vers:

45.

*“Zelden wil ik in de positie verkeren
met de koene Illugi
en Atli, niet erg bedreven in de wapenregen
ver weg van mijn zijde
als toen de onverschrokken Loft
mij brutaal de teugels uit de hand trok.
De wijze vrouw wrijft zich in de ogen
als ik bang zou worden.”*

(wijze vrouw: hier Asdis, zijn moeder)

Daarna verliet Grettir Kjol en reed zuidwaarts naar Hjalli, waar hij Skafti ontmoette en hem om hulp vroeg.

Skafti antwoordde: “Mij is verteld dat jij nogal wat problemen veroorzaakt en mensen van hun eigendommen berooft. Dat past niet bij een man van zulke hoge komaf als jij. De zaak zou makkelijker te overwegen zijn als je het roven opgaf. Maar omdat ik verondersteld word de Wetspreker van dit land te zijn, zou het niet gepast zijn de wet te breken door vogelvrijen onderdak te verlenen. Ik zou willen dat je ergens heengaat waar je mensen niet van hun bezit hoeft te beroven.”

Grettir zei hij dat graag zou doen, maar voegde daaraan toe, dat hij nauwelijks alleen kon zijn vanwege zijn angst voor het donker.

Skafti zei dat Grettir niet vrij was te kiezen wat hij het liefst wilde: “En vertrouw niemand ooit zozeer, dat, hetgeen in de West-Fjorden met je is gebeurd zich kan herhalen. Al velen hebben door overmoed hun leven verloren.”

Grettir bedankte hem voor zijn goede raad en keerde in de herfst naar de Borgarfjord terug. Hij ontmoette zijn vriend Grim Thorhallszoon en vertelde hem wat Skafti had gezegd. Grim adviseerde hem naar het noorden te gaan naar de Fiskivotn op de Arnarvatn Heide, en dat deed hij.

Grettir ging noordwaarts naar de Arnarvatn Heide en bouwde daar een hut waarvan de resten nog steeds te zien zijn. Daar ging hij wonen en omdat hij alles wilde doen in plaats van te roven verschaftte hij zich een net en een boot en ving vis om van te leven. Het was een ellendige tijd voor hem in de bergen vanwege zijn grote angst voor het donker. Toen andere vogelvrijen hoorden dat Grettir daarheen was gegaan, wilden ze hem onmiddellijk opzoeken, want ze realiseerden zich de bescherming die hij hen kon bieden.

Er was een man afkomstig uit Noord-IJsland genaamd Grim. Hij was een vogelvrije en de mannen uit de Hrútafjörður kochten hem om om Grettir te doden. Ze beloofden hem gratie en geld als hij zou slagen. Hij zocht Grettir op en vroeg hem om onderdak.

“Ik zie niet in hoe je bij mij beter af kunt zijn,” antwoordde Grettir. “Jullie vogelvrijen zijn een onbetrouwbaar stel, maar aan de andere kant, ik haat het alleen te zijn als ik het kan vermijden. Echter, iedereen die bij me wil blijven, moet al het hier voorkomende werk doen.”

Grim zei dat hij niets anders had verwacht en drong er sterk bij Grettir op aan te mogen blijven. Uiteindelijk gaf Grettir toe en nam hem op. Hij bleef daar tot in de winter en wachtte op een kans Grettir te doden, maar vond geen eenvoudige gelegenheid hem aan te vallen. Grettir vertrouwde hem niet en hield dag en nacht zijn wapens bij de hand en Grim durfde niet in actie te komen wanneer hij wakker was.

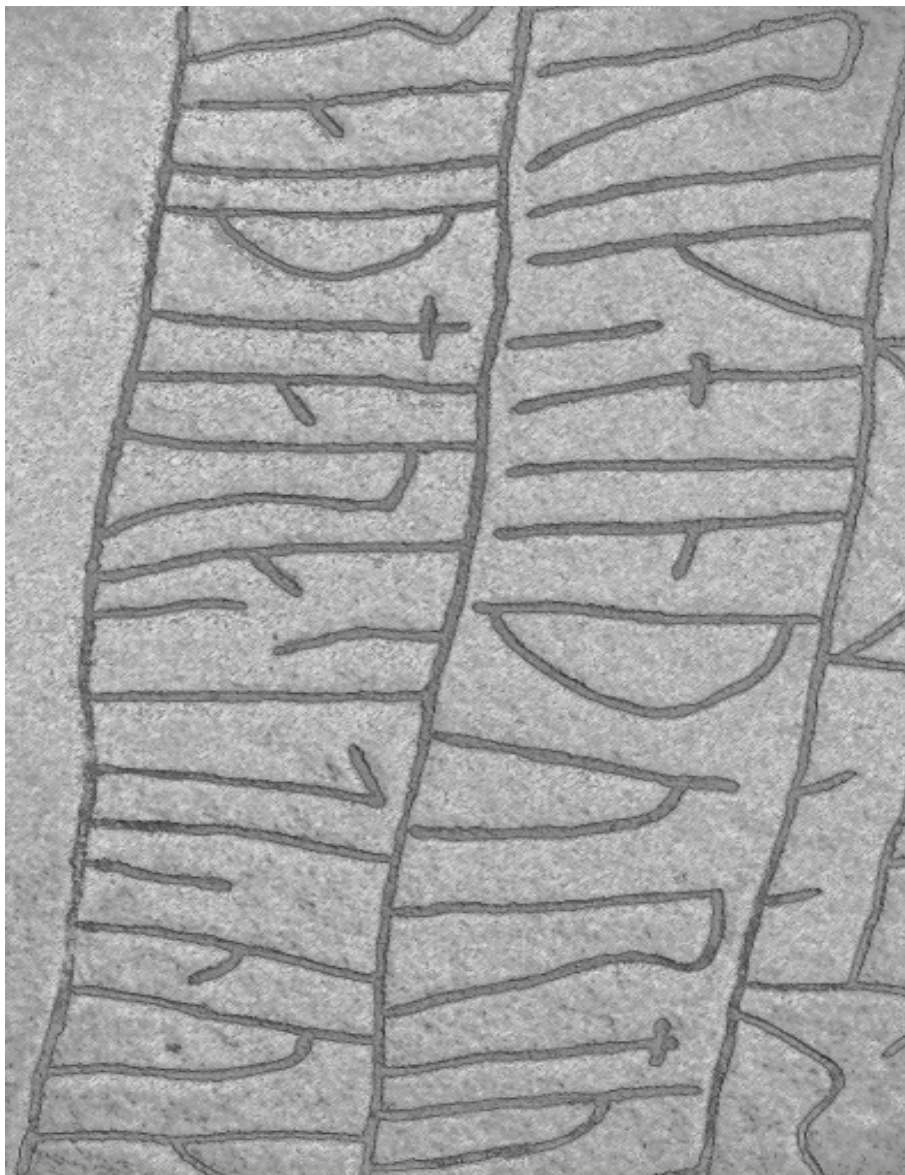
Op een morgen kwam Grim terug van het vissen. Hij ging de hut in en stampte met zijn voeten om uit te zoeken of Grettir sliep. Grettir lag stil en verroerde zich niet. Grettirs kort-zwaard hing boven zijn hoofd. Grim dacht dat hij nooit een betere kans zou krijgen. Hij maakte een hoop lawaai om te kijken of Grettir er iets van zou zeggen, maar er gebeurde niets. Grim was ervan overtuigd dat Grettir vast in slaap was. Hij sloop stilletjes naar het bed, reikte naar het zwaard, pakte en hief het.

Juist toen hij sloeg, sprong Grettir op en greep het kort-zwaard met één hand. Met zijn andere hand kreeg hij Grims schouder te pakken en gooide hem zo hard tegen de grond dat hij bijna bewusteloos raakte.

“Dus zo behandel je me, nadat je zo vriendelijk deed,” zei Grettir.

Hij dwong Grim de ware toedracht te vertellen en daarna doodde

hij hem. Nu beseftte Grettir wat het betekenen kon een vogelvrije onderdak te verlenen. De winter ging voorbij en niets vond Grettir erger dan zijn angst voor het donker.

56

Thorir van Gard hoorde waar Grettir zijn verblijf had en broedde op een plan om hem te laten doden.

Er was een man genaamd Thorir Roodbaard, een gezette, vastberaden man en een dodelijk vechter, op grond waarvan hij in het hele land vogelvrij was verklaard. Thorir van Gard zond hem een bericht en toen zij elkaar ontmoetten, vroeg hij Roodbaard een opdracht uit te voeren en Grettir de Sterke te doden. Roodbaard zei dat dat geen eenvoudige opgave was, omdat Grettir een intelligente man was die met de ogen open sliep.

Thorir vroeg hem het te proberen, en zei: “Het is een grootse daad voor een sterk man zoals jij. Ik zal ervoor zorgen dat je vogelvrijverklaring wordt ingetrokken en geef je daarbij nog meer dan genoeg geld.”

Roodbaard stemde hiermee in en Thorir vertelde hem hoe hij te werk moest gaan om Grettir te overwinnen. Daarna ging Roodbaard op weg naar het oosten, want hij dacht dat dit zijn bewegingen minder verdacht zou maken. Hij arriveerde op de Arnarvatn Heide waar Grettir inmiddels een winter had doorgebracht. Toen Grettir en hij elkaar tegen het lijf liepen, vroeg Roodbaard hem om onderdak voor de winter.

Grettir antwoordde: “Ik kan niet toestaan dat iemand nog eens zo’n streek probeert uit te halen als die gladde prater afgelopen herfst. Hij deed zich erg vriendelijk voor, maar nadat hij een tijdje hier was geweest, probeerde hij mijn leven te nemen. Ik neem het risico niet meer vogelvrijen in huis te halen.”

“Ik kan het je zeker niet kwalijk nemen,” zei Thorir, “dat je vogelvrijen wantrouwt. Het kan zijn dat je over mij hebt horen vertellen als een bloedig man en vredeverstoorder, maar nooit dat ik zo’n monsterlijke daad beging dat ik mijn gastheer verraadde. Slecht is het lot van hen die een slechte naam hebben, want men dicht ze nog slechter toe. Daarbij, ik zou hier niet heen zijn gekomen, als ik een betere keus had. Maar ik denk niet dat er veel mensen zijn die ons kunnen overwinnen wanneer we elkaar steunen. Probeer het een tijdje om te zien of je met me kunt opschieten en stuur me weg als je iets onbetrouwbaars bespeurt.”

“Goed,” zei Grettir, “ik zal het met jou nog eens riskeren, maar je kunt er zeker van zijn dat als ik jou van enig verraad verdenk het je dood zal zijn.”

Thorir stemde toe. Dus verleende Grettir hem onderdak en ontdekte dat hij, in alles wat hij ondernam, de kracht had van twee mannen. Hij stond klaar voor elk karwei dat Grettir hem te doen gaf. Grettir hoefde geen enkel klusje zelf te doen en hij had nog nooit zo comfortabel geleefd sinds hij verbannen was. Niettemin bleef hij zo waakzaam dat Thorir geen enkele kans kreeg hem aan te vallen.

Thorir Roodbaard bracht twee jaar bij Grettir op de Heide door. Uiteindelijk begon het hem te vervelen en dacht hij na welk plan hij toe zou kunnen passen dat Grettir niet zou doorzien.

Op een nacht in de lente terwijl ze sliepen kwam er een zware storm opzetten. Grettir werd wakker en vroeg waar hun boot was. Thorir sprong op, rende naar de boot, brak hem in stukken en gooide de stukken in het rond, zodat het leek alsof de storm hem had verwoest.

Daarna ging hij naar de hut terug en zei met luide stem: “We hebben pech gehad, vriend. Onze boot is aan splinters en de netten staan ver in het meer uit.”

“Ga ze ophalen, dan,” zei Grettir, “want als de boot vernield is, denk ik, dat jij daarvoor verantwoordelijk bent.”

“Van alle dingen die ik kan,” zei Thorir, “is zwemmen datgene wat me het slechtste afaat. In bijna al het andere denk ik dat ik opgewassen ben tegen iedere andere normale man. Je weet heel goed dat je niets hebt hoeven doen, sinds ik hier kwam. Ik zou je niet vragen dit te doen als ik er zelf toe in staat was.”

Grettir stond op, nam zijn wapens en ging naar het meer. Er liep een strook land het meer in met aan de verre kant daarvan een bult. Het water was tot aan de kant erg diep en had de oever uitgehold.

Grettir zei: “Zwem naar de netten en laat me zien waartoe je in staat bent.”

“Ik heb je al gezegd,” zei Thorir, “dat ik niet zwemmen kan. Ik weet niet waar nu al jouw heldenmoed en onverschrokkenheid zijn gebleven.”

“Dan zal ik de netten maar ophalen,” zei Grettir, “maar beschaam mijn vertrouwen niet.”

“Denk niet zulke schandelijke en verachtelijke dingen van me,” zei Thorir.

“Je zult zelf onthullen wat voor ’n man je bent,” zei Grettir.

Toen gooide hij zijn kleren en wapens aan de kant en dook naar de netten in het water. Hij verzamelde ze, keerde terug naar de oever en gooide ze op de wal. Toen hij de kant op wilde gaan, greep Thorir snel het kort-

zwaard en trok het. Hij rende op Grettir af toen deze de oever op stapte en sloeg naar hem. Grettir wierp zichzelf achterwaarts in het water en zonk als een baksteen. Thorir hield het water in de gaten, met de bedoeling te voorkomen dat hij aan land kwam, mocht hij bovenkomen. Grettir zwom onder water en bleef zo dicht mogelijk bij de kant tot hij de baai achter hem bereikte en uit het zicht van Thorir aan land ging. Voordat deze het in de gaten had, tilde Grettir hem boven zijn hoofd en smeed hem met zoveel geweld naar beneden dat het zwaard uit zijn hand viel. Grettir slaagde erin het te grijpen en zonder een woord te zeggen sloeg hij Thorirs hoofd eraf. Zo eindigde zijn leven.

Daarna weigerde Grettir resoluut om vogelvrijen onderdak te geven, hoewel hij het nauwelijks verdragen kon alleen te zijn.

★★★★★

Thorir van Gard vernam op het Alding dat Thorir Roodbaard was gedood en realiseerde zich nu dat hij geen eenvoudige zaak bij de hand had. Hij besloot toen vanaf het Ding over de lagere heide westwaarts te rijden. Hij had een groep van bijna tachtig man bij zich en was vastbesloten Grettir van zijn leven te beroven. Toen Grim Thorhallszoon van zijn plannen hoorde, stuurde hij een bericht naar Grettir en waarschuwde hem op zijn hoede te zijn. Grettir, die altijd op de uitkijk stond voor reizigers, zag op een dag een aantal mannen in de richting van zijn verblijfplaats komen.

Hij rende naar een kloof tussen twee rotsen. Hij had niet de bedoeling te vluchten, want hij had nog niet de hele groep gezien. Op dat moment verscheen Thorir met zijn hele partij. Hij zei hen Grettirs hoofd van zijn romp te scheiden, zeggende dat de schoft nu maar weinig kans had.

“Tussen lip en beker is nog veel onzeker,” antwoordde Grettir. “Je bent van ver gekomen om me te vinden en een paar van jullie zullen de tekenen van ons spel dragen voordat we uit elkaar gaan.”

Thorir spoorde zijn mannen aan hem aan te vallen. De kloof was zo nauw dat hij haar van één kant goed verdedigen kon, maar hij was erg verwonderd dat niemand hem van achteren aanviel of verwondde. Al snel sneuvelen enkele van Thorirs mannen en raakten anderen ernstig gewond. Zij konden evenwel niets uitrichten.

Toen zei Thorir: “Ik heb gehoord dat Grettir buitengewoon sterk en moedig is, maar ik wist niet dat hij zo in magie bedreven is als ik nu kan zien, want er sneuvelen twee keer zoveel mannen achter zijn rug als voor hem. Ik zie nu dat we hier niet met een man maar met een trol vandoen hebben.”

Hij beval zijn mannen terug te trekken, en dat deden ze. Grettir verwonderde zich hierover want hij was verschrikkelijk uitgeput. Thorir en zijn mannen draaiden om en reden weg naar de noordelijke delen. Hun expeditie werd als erg oneervol beschouwd. Thorir had achttien man verloren en veel anderen waren gewond.

Grettir liep verder de kloof in en trof daar een man van grote gestalte aan, die ernstig gewond tegen een rots zat. Grettir vroeg zijn naam, en hij antwoordde dat hij Hallmund heette – en voegde daaraan toe: “Je herkent me misschien als ik je vertel dat je vond dat ik de teugels nogal stevig vastpakte

toen ik jou die zomer op Kjol ontmoette. Ik denk dat ik dat nu heb goed gemaakt.”

“Een ding is zeker,” zei Grettir, “je hebt me laten zien wat een edelmoedig man je bent. Of ik in staat zal zijn je een wederdienst te bewijzen is een andere zaak.”

“Nu wens ik,” zei Hallmund, “dat je met me mee naar mijn huis gaat, want het moet hier op de Heide vervelend voor je zijn.”

Grettir zei dat hij dat graag zou willen. Samen gingen zij zuidwaarts naar de voet van de Balljokull waar Hallmund in een grote grot woonde samen met zijn dochter, die er stevig gebouwd en indrukwekkend uitzag. Ze behandelden Grettir goed en zij verzorgde hun wonden. Grettir bracht daar een groot deel van de zomer door.

Hij componeerde een gedicht over Hallmund, waarin deze regel voorkomt:

46.

*“Met grote passen beent,
Hallmund verder in zijn berg zaal.”*

en verder dit vers:

47.

*“Het strijdlustige zwaard kruipt
als een slang over sporen van wonden
toen het weer stormachtig wapens regende
in Hamelfjord.
Deze betrouwbare krijgers van Kelda
hadden de kans mijn wake te houden,
maar moedige Hallmund uit de grot
hielp me ongedeerd te ontsnappen.”*

(Hamelfjord: Hrutfjord zie vers 38)

Er werd gezegd dat Grettir bij de confrontatie zes mannen doodde en Hallmund twaalf. Met het verstrijken van de zomer begon Grettir te verlangen naar de bewoonde wereld waar hij zijn vrienden en verwanten wilde bezoeken. Hallmund zei hem bij hem langs te komen wanneer hij naar het zuiden van het land ging en Grettir beloofde dat te zullen doen.

Daarop ging hij westwaarts naar de Borgarfjord en daarvandaan naar de dalen van Breidafjord waar hij Thorstein Kuggi'szoon om raad vroeg waar vervolgens heen te gaan.

Thorstein zei dat Grettirs vijanden nu zo talrijk waren dat weinigen bereid zouden zijn hem onderdak te verlenen. "Maar je kunt zuidwaarts naar Myrar gaan en zien wat je daar aantreft.

Die herfst ging Grettir naar Myrar.

Bjorn de krijger uit het Hitardal¹ woonde destijds op Holm. Hij was de zoon van Arngeir, die de zoon was van Bersi de Goddeloze, wiens vader Balki, de eerste kolonist in de Hrutafjord was, zoals reeds werd verteld. Bjorn was heldhaftig en een groot hoofdman en herbergde altijd vogelvrijen. Toen Grettir op Holm arriveerde, verwelkomde Bjorn hem hartelijk vanwege de vriendschap tussen hun voorouders. Grettir vroeg of hij hem helpen wilde.

Bjorn zei dat Grettir inmiddels zoveel vijanden had in het hele land, dat mensen het zouden vermijden hem onderdak te geven om niet de veroordeling te riskeren die daarvoor stond². “Maar,” zei hij, “ik zou je wat kunnen helpen als je de mannen die onder mijn bescherming staan met rust laat, wat je de anderen in deze streek ook aandoet.”

Grettir beloofde dat.

Bjorn vervolgde: “Mij is een plek opgevallen, in de berg die zich uitstrekt langs de rivier de Hitara, waar je je goed verdedigen en verbergen kunt als je het slim aanpakt. Er bevindt zich daar een gat dat helemaal door de berg heengaat en dat vanaf de weg te zien is, want de hoofdweg loopt er onderlangs. Eronder ligt een puinhelling die zo steil is dat weinigen hem kunnen beklimmen wanneer een flinke man ter verdediging bij de holte staat. Het is het overwegen waard, denk ik, of het niet het beste zou zijn daar te blijven; want daarvandaan kun je makkelijk naar Myrar en de zee afdalen om jezelf te voorzien.”

Grettir zei zijn advies op te volgen wanneer hij hem een beetje wilde helpen. Toen ging Grettir naar de Fagraskogafjall en vestigde zich in de grot. Hij bedekte de opening van het hol met grijze wollen stof, zodat het vanaf de weg leek alsof je nog steeds door het gat heen kon kijken. Hij ging de bewoonde wereld in en begon voorraden te verzamelen. De mensen in Myrar vonden dat zij een gevaarlijke bezoeker aan Grettir hadden.

Thord Kolbeinszoon woonde toen op Hitarnes en was een uitstekend dichter. In die tijd waren Bjorn en hij grote vijanden, zodat het Bjorn niet slecht uitkwam, wanneer Grettir de mannen van Thord of zijn vee geweld aandeed.

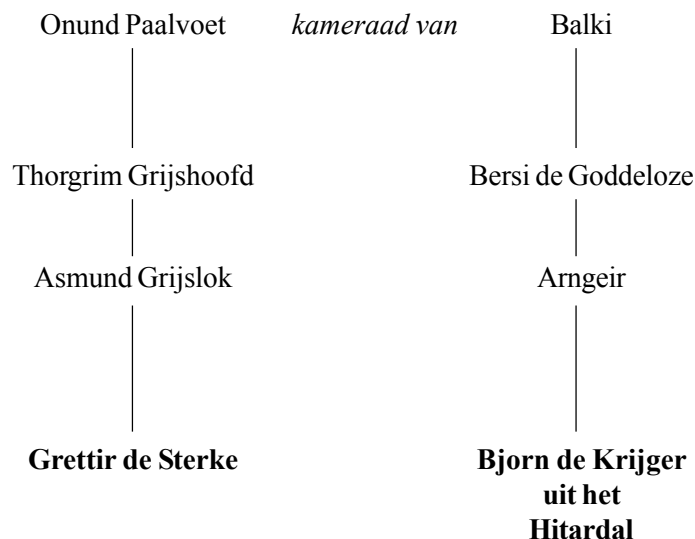
Grettir was vaak bij Bjorn en zij daagden elkaar uit tot vele kracht-

spelletjes. De Saga van Bjorn vertelt dat zij elkaars gelijken waren bij het sporten, maar de meeste mensen geloven dat Grettir de sterkste man was die IJsland had gekend sinds de dagen dat Orm Storolfszoon³ en Thoralf Skolmszoon stopten met hun krachtproeven. Grettir en Bjorn zwommen in één keer de hele lengte van de rivier de Hitara af, vanaf boven aan het meer tot aan de zee. Zij brachten de stapstenen aan in de rivier die sindsdien noch door overstroming, noch door vorst, noch door ijsgang van hun plaatsen zijn gebracht.

Grettir bleef een winter op de Fagraskogafjall zonder dat hij werd aangevallen en toch verloren velen hun eigendom door zijn toedoen, zonder er iets voor terug te krijgen. Ze konden niets tegen hem beginnen, want hij kon zichzelf makkelijk verdedigen en was altijd goed bevriend met hen die het dichtste bij hem stonden.

★★★★★

1. Over hem bestaat een aparte saga: *Bjarnar Saga Hitdælakappa*.
2. Namelijk zelf vogelvrij te worden verklaard.
3. Orm heeft zijn eigen verhaal: *Orms Páttur Stórolfssonar*. Het is een prachtig kort verhaal en sterk was ie zeker.

59

Er was een man genaamd Gisli. Hij was de zoon van de Thorstein, die Snorri de Goði had laten doden¹. Gisli was een grote sterke man met een voorkeur voor opzichtige kleding en wapens. Hij had een hoge dunk van zichzelf en mocht graag opscheppen. Hij was een handelaar en kwam die zomer aan land bij de rivier de Hvita, nadat Grettir een winter in de bergen had doorgebracht. Thord Kolbeinszoon reed naar het schip en werd hartelijk verwelkomd door Gisli, die hem alles van zijn koopwaar aanbood dat hij wilde hebben. Thord accepteerde zijn aanbod en zij begonnen een gesprek.

Gisli vroeg: “Is het waar, wat wordt verteld, dat je onderhand niet meer weet hoe je van die vogelvrije moet afkomen die jou zoveel schade berokkend?”

“We hebben nog geen poging ondernomen,” antwoordde Thord, “maar veel mensen denken dat hij een lastige man is om te pakken te krijgen, zoals velen tot hun schade hebben ondervonden.”

“Het verbaast me niet dat je moeilijk met Bjorn kunt afrekenen als je niet eens van die ander af kunt komen. Helaas zal ik deze winter te ver weg zijn om de zaak voor jou recht te kunnen zetten.”

“Het te laten bij van horen zeggen, is de veiligste manier voor jou om met hem om te gaan.”

“Praat me niet van Grettir,” zei Gisli. “Ik heb voor veel grotere uitdagingen gestaan tijdens mijn campagnes met koning Knut de Grote en op de Westelijke zeeën. Van mij wordt gezegd dat ik mijn plaats aan boord heb verdiend. Mocht ik ooit de kans hebben met Grettir te vechten dan zou ik mijzelf en mijn wapens voldoende vertrouwen.”

Thord zei dat Gisli niet zonder beloning zou blijven als hij Grettir doodde – “En er staat een hogere prijs op zijn hoofd, dan voor iedere andere vogelvrije. In het begin waren het zes marken zilver, deze zomer deed Thorir van Gard er drie bij, maar iedereen is het erover eens dat degene die de beloning krijgt ze ook echt verdiend heeft.”

“Men doet alles voor geld,” zei Gisli, “vooral handelaren zoals ik. Maar we moeten dit onder ons houden, want Grettir zal des te meer op zijn hoede zijn als hij hoort dat ik samen met jou iets van plan ben. Ik zal de komende winter buiten in Olduhrygg doorbrengen. Ligt zijn schuilplaats niet aan de

weg daarheen? Hij zal dit niet voorzien en ik zal niet veel mannen meenemen om hem aan te vallen.”

Thord was verheugd over het plan. Hij reed kort daarna naar huis en hield de zaak stil.

Maar nu werd bewezen wat vaak wordt gezegd, namelijk dat ‘in het bos een luisteraar vaak nabij is’. Enkele vrienden van Bjorn uit het Hitardal waren in de buurt tijdens hun gesprek en rapporteerden het tot in detail aan hem. Bjorn bracht Grettir ervan op de hoogte toen zij elkaar ontmoetten, en zei, dat ze wel zouden zien hoe hij die test zou doorstaan.

“Het zou geen slechte grap zijn,” zei Bjorn, “als je hem een beetje aftuigt maar niet doodt, als je het kunt vermijden.”

Grettir grijnsde maar gaf geen commentaar.

Tegen de tijd dat de schapen bijeen gedreven werden, ging Grettir vanuit de bergen naar Flysjuhverfi om zich wat schapen te verschaffen. Hij slaagde erin om vier hamels (gecastreerde rammen) te vangen. De boeren kregen hem in de gaten en gingen hem achterna. Grettir bereikte de helling onder zijn grot, net voordat de boeren verschenen. Zij probeerden de schapen van hem weg te drijven, zonder hem met wapens aan te vallen. Ze waren met z’n zessen en blokkeerden de weg. Grettir ontstak in woede bij de gedachte de schapen te verliezen. Hij greep twee van de boeren en gooide ze van de helling, zodat ze bewusteloos bleven liggen. Toen de anderen dit zagen deden ze een halfhartige aanval. Grettir nam de schapen, haakte ze met de hoorns aan elkaar, gooide er twee over iedere schouder en liep naar boven naar zijn schuilplaats. De boeren gingen terug met het idee dat ze het onderspit hadden gedolven en waren meer dan ooit ontevreden met hun lot.

Gisli bleef die herfst op zijn schip totdat het klaar was om aan land te worden getrokken. Er gebeurden verscheidene zaken die hem vertraagden, zodat hij laat klaar was. Hij reed net voor Winternachten weg vanuit het zuiden en verbleef op Hraun, aan de zuidoever van de rivier de Hitara.

De volgende morgen, voordat hij verder reed, zei hij tegen zijn metgezellen: “Vandaag, tijdens het rijden, dragen we helder gekleurde kleren om de vogelvrije te laten zien dat we niet het gewone slag reizigers zijn dat hier ieder dag voorbij komt.”

Ze waren met zijn drieën in totaal en deden wat Gisli had gezegd.

Toen ze de rivier waren overgestoken zei hij: “Hier, zo werd mij verteld, leeft de vogelvrije, boven in de top van de berg en het is geen gemakkelijke plaats om te naderen. Zou het hem geen plezier doen hierheen te komen, ons te ontmoeten en onze eigendommen te bekijken?”

Zij zeiden dat hij dat gewoonlijk deed.

Diezelfde ochtend was Grettir vroeg opgestaan in zijn schuilplaats. Het was koud, het vroom en er was enige sneeuw gevallen. Hij zag vanuit het zuiden drie mannen langs de rivier de Hitara rijden met hun elegante kleding en gelakte schilden die schitterden in het zonlicht. Het kwam bij Grettir op wie ze zijn konden en hij had zin om hen van enige eigendommen te ontdoen. Hij was erg benieuwd die grote opscheppers te ontmoeten die zo opzichtig rondgingen. Hij nam zijn wapens en haastte zich het puin af.

Toen Gisli het kletteren van de stenen hoorde, zei hij: “Er komt een man – nogal een grote – van de heuvel af die ons wil ontmoeten. We moeten onverschrokken handelen, want we kunnen een goede vangst maken.”

Zijn metgezellen zeiden dat deze kerel hen niet recht in de armen zou lopen als hij niet erg veel vertrouwen in zichzelf had – “En het is gepast dat hij die vraag zal ontvangen.”

Toen sprongen ze van hun paarden.

Op dat moment verscheen Grettir en hij pakte de tas met kleren vast die Gisli achter zijn zadel meedroeg, en zei: “Dit is voor mij. Ik verlaag me vaak voor kleinigheden.”

Gisli antwoordde: “Nee, dat is het niet. Weet je niet met wie je vandoen hebt?”

Grettir antwoordde: “Ik kan niet zeggen dat het me geheel duidelijk is, maar aangezien ik slechts om zo’n kleinigheid vraag, kun je niet verwachten dat ik jou een speciale behandeling geef.”

“Voor jou lijkt het misschien weinig,” zei Gisli, “maar ik zou eerder afstand doen van dertig maal honderd el wollen stof, dan van dit. Wat een bullebak ben je, en je probeert het niet eens te verhullen. Aanvallen jongens! We zullen zien waartoe hij in staat is.”

Zij gingen op Grettir af, die zich een stukje liet terugzakken naar een rots – die nog steeds aan de kant van de weg staat en Grettishaf wordt genoemd, alwaar hij zich verdedigde. Gisli spoorde zijn mannen aan tot de aanval, maar Grettir zag dat hij helemaal niet zo moedig was als hij zich voordeed, want hij bleef steeds achter hen. Grettir verloor toen zijn geduld, deed een uitval met zijn zwaard en gaf een van Gisli’s mannen diens doodsteek. Vervolgens sprong hij van zijn rots en viel ze zo krachtig aan dat Gisli helemaal teruggedreven werd langs de voet van de berg. Toen viel Gisli’s andere metgezel.

Grettir zei: “Je laat niet veel bewijs zien dat je wijd en zijd moedige daden hebt verricht en je hebt jouw kameraden schandelijk in de steek gelaten.”

Gisli antwoordde: “Het is het heetste vuur dat op jezelf brandt². En het is een zware klus om te gaan met een man met zulke duivelse kracht.”

Zij wisselden een paar slagen voordat Gisli zijn wapens weggooide en langs de voet van de heuvel wegluchtte. Grettir gaf hem de tijd om alles wat hij maar wilde weg te gooien, en bij iedere gelegenheid wierp Gisli steeds iets van zijn kleren weg. Grettir versnelde nooit zijn pas om het gat tussen hen dicht te lopen. Gisli rende door de bergen, recht door het Kaldardal, rond de hellingen bij Aslaugarhlid en bovenlangs Kolbeinsstaðir en verder door het lavaveld van Borgarhraun.

Op dat moment was hij compleet uitgeput en had hij alleen zijn ondergoed nog aan. Grettir volgde nog steeds en was de hele tijd niet verder dan een armlengte weg. Hij brak een grote tak af. Gisli stopte niet totdat hij de rivier de Haffjardara bereikte, die gezwollen en moeilijk over te steken was. Gisli stond op het punt het water in te rennen, toen Grettir een sprint inzette, hem greep en het verschil in kracht tussen hen liet zien.

Grettir gooide hem tegen de grond, ging bovenop hem zitten en vroeg: “Ben jij de Gisli die Grettir Asmundszoon wilde ontmoeten?”

“Ik heb hem nu gevonden,” antwoordde Gisli, “maar ik weet niet hoe onze wegen zullen scheiden. Houd hetgeen je van me hebt genomen en laat me gaan.”

Grettir zei: “Je zult niet begrijpen wat ik ga zeggen, dus moet ik je iets geven opdat je het zult herinneren.” Toen trok hij Gisli’s hemd over diens hoofd en liet de tak op zijn rug en beide zijden spelen. Gisli bleef worstelen om weg te komen, maar Grettir ranselde hem de huid open voordat hij hem liet gaan. Gisli dacht dat hij liever niets van Grettir leren zou dan nog eens zo’n pak ransel te krijgen. Noch deed hij ooit iets anders om zo’n aframming te verdienen.

Zodra Gisli was opgestaan, rende hij weg naar een grote poel in de rivier en zwom naar de overkant. In de avond bereikte hij totaal uitgeput de boerderij genaamd Hrossholt. Daar lag hij een week in bed, zijn lichaam gezwollen. Daarna ging hij terug naar zijn verblijf.

Grettir ging terug, zocht de spullen bij elkaar die Gisli had weggegooid en nam ze mee naar huis. Gisli kreeg ze nooit terug.

Velen dachten dat Gisli zijn verdiende loon had gekregen voor zijn houding en opschepperij.

Grettir maakte dit vers over hun confrontatie:

48.

Het paard, dat zou moeten bijten (gedurende een paardengevecht)
maar slechts een beetje met z'n tanden knabbelt,
vlucht snel weg van het andere paard
en bewaart zijn adem tot het laatste.
Die dag op Myrar
rende de bemoeizieke Gisli
scheten latend van mij weg,
beroofd van roem en eer.

De lente hierna maakte Gisli zijn schip gereed. In de sterkste bewoordingen verbood hij dat zijn eigendommen vervoert zouden worden over de zuidelijke route door de bergen, want hij zei dat de Duivel zelf daar woonde. Gisli reed helemaal langs de kust naar het zuiden toen hij naar zijn schip toeging. Hij ontmoette Grettir nooit meer. Voor de rest van zijn leven had iedereen een lage dunk van hem, noch horen we meer van hem in deze saga.

Grettirs relatie met Thord Kolbeinszoon werd almaar slechter. Thord maakte vele plannen om Grettir weg te jagen of gedood te krijgen.

★★★★★

1. Dit verhaal is te lezen in de *Eyrbyggja Saga* en de *Heiðarviga Saga*.
2. Dat wil zeggen: "iedereen koestert uiteindelijk slechts zijn eigen hachje".

60

Toen Grettir twee winters op de Fagraskogafall had doorgebracht en de derde was begonnen, ging hij zuidwaarts naar Myrar, naar de boerderij genaamd Laekjarbug, waar hij zonder toestemming van de eigenaar zes hamels nam. Daarvandaan ging hij richting de kust naar Akrar en dreef twee stieren en vele schapen weg om te slachten en daarna volgde hij de rivier de Hitara stroomopwaarts.

Toen de boeren zijn bezoek gewaar werden, zonden zij een bericht naar Thord van Hitarnes en vroegen hem de leiding te nemen bij het doden van Grettir. Hij zocht uitvluchten, maar toen zij aandrongen, liet hij zijn zoon Arnor, die later Jarls-dichter werd genoemd, met hen mee gaan, en drukte hen op het hart Grettir niet te laten ontsnappen. Ze zonden boodschappers het hele district rond.

Er was een man genaamd Bjarni die woonde op Jorvi in Flysjuhverfi. Hij verzamelde een groep mannen aan de andere kant van de rivier Hitara. Het was de bedoeling dat op beide oevers van de rivier een groep mannen zou komen.

Grettir had twee mannen bij zich: de ene was een sterke man genaamd Eyjolf, de zoon van een boer in Fagraskogar, en nog een ander.

Thorarin van Akrar en Thorfinn van Laekjarbug waren de eersten die arriveerden, met een groep van bijna twintig man in totaal. Grettir wilde de rivier oversteken, maar Thorgeir, Arnor en Bjarni verschenen op de westoever. Een smalle landtong stak aan Grettirs kant vooruit in de rivier en toen hij de mannen naderbij zag komen, dreef hij het vee daarop, want hij wilde nooit iets laten gaan wat hij eenmaal te pakken had kunnen krijgen.

De mannen van Myrar vielen hem onmiddellijk aan en weerden zich dapper. Grettir vroeg zijn metgezellen er op toe te zien dat ze hem niet in de rug konden aanvallen. Er was niet genoeg ruimte om hem met veel mannen tegelijk aan te vallen. Een hevige strijd volgde. Grettir hieuw links en rechts met zijn kort-zwaard en zij vonden het niet eenvoudig in zijn buurt te komen. Enige van de Myrarmannen sneuvelden daar en anderen raakten gewond. De groep mannen aan de andere kant van de rivier arriveerde nogal laat, want er was geen doorwaadbare plek in de buurt. Ze hadden niet lang gevochten voordat de aanvallers zich terug trokken. Thorarin van Akrar was een zeer oude man zodat hij niet deelnam aan de aanval.

Toen de strijd voorbij was, verscheen zijn zoon Thrand samen met Thord's neef Thorgils Ingjaldszoon en Finnbogi, de zoon van Thorgeir Thorhaddszoon uit het Hitardal, en Steinolf Thorleifszoon uit het Hraundal. Zij spoorden iedereen aan tot een nieuwe aanval en ze begonnen nogmaals een hevig gevecht.

Grettir zag in dat hem geen andere keuze werd gelaten, dan te vluchten, of anders zijn uiterste best te doen en zichzelf niet te sparen. Hij deed zó'n furieuze uitval dat niemand stand kon houden, want er waren zoveel mannen dat hij er niet zeker van was weg te kunnen komen, maar hij wilde zoveel mogelijk aanrichten voordat hijzelf werd gedood. En hij probeerde ook altijd iemand tegemoet te treden die hij als een uitdaging beschouwde. Eerst ging hij op Steinolf uit het Hraundal af, gaf een houw op diens hoofd en kliefde de schedel tot op zijn schouders. Gelijk daarna haalde hij uit naar Thorgils Ingjaldszoons middel en sloeg hem bijna in tweeën. Toen wilde Thrand naar voren springen om zijn verwant te wreken, maar Grettir hieuw naar diens rechter dij en hakte daar al zijn spieren af, zodat hij niet meer vechten kon. Vervolgens bracht hij Finnbogi een ernstige wond toe.

Toen riep Thorarin en beval ze terug te trekken, want "hoe langer jullie doorvechten, des te slechter je het met hem krijgen zult want hij pikt jullie mannen er een voor een uit."

Ze deden wat hij had gezegd en weken terug. Tien mannen waren ter plekke gedood en nog eens vijf waren dodelijk gewond of verminkt. Bijna allen die bij de strijd waren geweest, hadden wonden opgelopen. Grettir was verschrikkelijk vermoeid maar slechts licht gewond. De Myrarmannen vertrokken, ze hadden zware verliezen geleden, want vele krachtige mannen waren daar gevallen.

De mannen aan de andere kant van de rivier kwamen langzaam vooruit en arriveerden niet voordat het gevecht voorbij was. Toen zij de verpletterende nederlaag van hun kameraden zagen, was Arnor niet genegen zich in gevaar te begeven, waarvoor hij ernstig werd bekritiseerd door zijn vader en vele anderen. Men vond niet dat hij zich als een ware krijger had gedragen. De plaats waar zij vochten wordt nu Grettisoddi (Grettirs Landtong) genoemd.

Grettir en zijn metgezellen namen 'n aantal paarden want ze waren allen verwond en reden terug langs de voet van de berg. Toen zij Fagraskogar bereikten, bleef Eyjolf achter. Een boerendochter stond buiten en vroeg hen of er nog nieuws was. Grettir gaf haar een uitvoerig verslag van de strijd, en sprak dit vers:

49.

*“Godin, die de bierhoorns serveert!
De gapende wond op Steinolfs hoofd
zal niet gemakkelijk helen –
naast hem sneuvelden anderen.
Hopeloos is Thorgils toekomst,
want al diens botten zijn gebroken;
Men zegt, dat nog acht
slopers van schatten dood zijn.”*

(Godin die de bierhoorns opdient: vrouw)

(slopers van schatten: mannen)

Daarna ging Grettir naar zijn schuilplaats en bracht daar de winter door.

61

De volgende keer dat Bjorn Grettir ontmoette, zei deze hem dat hij vond dat dit nu wel een érg serieuze zaak was “en je zult hier niet veel langer kunnen blijven. Je hebt verwanten en vrienden van mij gedood, maar ik zal niet op mijn belofte aan jou terugkomen, zolang je hier bent.”

Grettir zei dat hij zijn lijf en leden had moeten verdedigen “maar het is erg vervelend dat het je onaangenaam is.”

Bjorn zei dat het nou eenmaal gebeurd was. Kort daarna kwamen enige mannen wier verwanten door Grettir waren gedood bij Bjorn en verzochten hem die herrieschopper niet langer toe te staan daar te blijven en hen nog langer lastig te vallen. Bjorn zei dat het zou gebeuren zo gauw de winter voorbij was.

Thrand, de zoon van Thorarin van Akrar, herstelde van zijn wonden. Hij werd een flink en daadkrachtig man en trouwde met Steinunn, de dochter van Hrut van Kambsnes. Thorleif uit het Hraundal, de vader van Steinolf was een vooraanstaand man. Van hem stamt het geslacht van de Hraundalers af.

Er wordt daarna niets meer vermeld over verdere ontmoetingen tussen Grettir en de Myrarmannen, gedurende zijn verblijf op de berg. Bjorn en hij bleven vrienden, hoewel het Bjorn andere vriendschappen kostte door Grettir toe te staan daar te blijven, want de mensen waren ontstemd dat ze geen weergeld voor hun verwanten ontvingen.

Rond de tijd dat het Ding bijeenkwam, verliet Grettir het Myrar district en ging hij opnieuw naar de Borgarfjord om Grim Thorhallszoon te bezoeken. Hij vroeg hem advies hoe hij zich zou moeten gedragen. Grim zei dat hij onvoldoende middelen ter beschikking had om hem daar te houden, daarom ging Grettir op weg naar zijn vriend Hallmund en bleef bij hem tot de zomer op zijn eind liep.

In de herfst ging Grettir naar Geitland waar hij wachtte tot het weer opklaarde. Vervolgens beklom hij de Geitlandsjokull en liep over de gletsjer naar het zuid-oosten. Hij had een ketel en aanmaakhout¹ bij zich. Men veronderstelt dat hij daar op advies van Hallmund heenging, die alle uithoeken van het land kende.

Grettir ging door totdat hij een lange en nogal nauwe vallei vond, die aan alle zijden op zo'n manier door de gletsjer was ingesloten, dat die over het dal heen hing. Hij vond een plaats om af te dalen en zag mooie met gras en

kreupelhout begroeide hellingen. Er waren hete bronnen en Grettir vermoedde dat de reden was dat de plaats niet door de gletsjer was bedekt. Een klein beekje met aan weerskanten glooiende oevers stroomde door het dal. De zon was daar iedere dag slechts kort te zien. Het aantal schapen in het dal scheen Grettir ontelbaar toe. Zij waren veel beter en vetter dan hij ooit had gezien.

Grettir bleef daar en bouwde een hut van het hout dat hij daar vond. Hij leefde van schapenvlees en één schaap daar was beter om te slachten dan twee elders.

Een ooi met een lichtbruine kop zonder hoorns die volgens hem alle anderen overtrof in grootte was daar met haar lam. Grettir had zijn zinnen op het lam gezet, dus ving en slachtte hij het. Er zat een half gewicht² niervet in het lam, en het was beter dan al het andere. Maar toen Bruinkop haar lam miste, kwam ze iedere nacht naar Grettirs hut en blaatte zo, dat hij geen enkele nacht de slaap kon vatten. Hij betreurde het zeer dat hij het lam, tot haar ontsteltenis, had gedood.

Iedere avond, wanneer de schemering inviel, hoorde hij verderop in de vallei een stem roepen, en gewoonlijk renden de schapen dan naar dezelfde schaapskooi.

Grettir zelf heeft verteld dat een half-trol, een reus genaamd Thorir, over de vallei heerste, onder wiens bescherming hij daar verbleef. Naar hem noemde Grettir de vallei: Thorisdal. Hij zei dat Thorir enige dochters had gehad waarmee hij zich vermaakte en dat beviel hen prima, want daar kwamen niet veel mensen. Om het vasten in acht te nemen, maakte Grettir het tot regel alleen vet en lever te eten gedurende de vastenperiode.

Die winter gebeurde er niets bijzonders. Grettir vond het daar zo saai, dat hij er niet langer kon blijven. Hij verliet de vallei en ging over de gletsjer naar het zuiden, daalde er vanaf en bereikte vanuit het noorden het midden van de Skjaldbreid. Daar plaatste hij een vlakke steen, waarin hij een gat sloeg zodat iedereen die door het gat keek de kloof kon zien die naar het Thorisdal leidt.

Daarop trok hij door het zuiden van IJsland en vervolgens naar de Oost-Fjorden. Hij gebruikte de hele zomer en winter voor deze reis en bezocht alle aanzienlijke mannen, maar hij vond ze allemaal tegen zich zodat hij nergens onderdak of schuilgelegenheid kon krijgen. Dus keerde hij terug naar het noorden en verbleef op verschillende plaatsen.

★★★★★

1. Aanmaakhout: droog hout, in was gedoopt en bewaard in een houten omhulsel.
2. Een half gewicht is 21,5 kilogram.

Kort nadat Grettir de Arnarvatn Heide verlaten had, arriveerde daar een man genaamd Grim, de zoon van een weduwe uit Kropp. Hij had de zoon van Eid Skeggi'szoon uit Ass gedood en was daarvoor vogelvrij verklaard. Hij verbleef nu op de plaats waar Grettir eerder was geweest en ving meer dan genoeg vis in het meer. Hallmund nam het Grim kwalijk dat hij Grettirs plek had ingenomen en besloot ervoor te zorgen dat Grim er niet beter van zou worden, hoe vaak hij ook zou gaan vissen.

Zo gebeurde het op een dag dat Grim een honderdtal vissen ving, die hij naar de hut bracht en netjes buiten uitspreidde. De volgende ochtend echter toen hij naar buiten kwam, waren alle vissen weg.

Hij vond het erg vreemd, ging terug naar het meer en ving er dit keer tweehonderd. Hij bracht ze naar huis en legde ze neer. Het gebeurde als tevoren: 's ochtends waren ze allemaal weg en nu begon hij iets te vermoeden.

Op de derde dag ving hij driehonderd vissen, bracht ze weg en hield de wacht bij zijn hut. Grim keek door een gat in de deur naar buiten of er iemand aankwam. De tijd verstreek en toen ongeveer een derde van de nacht voorbij was, hoorde hij iemand naderbij komen met een nogal zware tred.

Grim pakte, toen hij dit hoorde, onmiddellijk zijn aks, die erg scherp was, en wilde weten wat deze man van plan was. De vreemdeling droeg een grote mand op zijn rug die hij neerzette. Hij keek rond en zag niemand buiten. Hij neusde goedkeurend rond tussen de vissen. Vervolgens gooide hij ze allemaal in zijn mand, die daarmee vol was. De visvangst was zo groot dat Grim dacht dat een paard niet meer dragen kon. De man bukte zich om de last op zijn rug te tillen. Op het moment dat hij omhoog kwam, rende Grim naar buiten, nam zijn bijl in beide handen en begroef het hele blad in diens nek.

De vreemdeling reageerde snel en vluchtte met de mand op zijn rug zuidwaarts naar de berg. Grim ging hem achterna om te zien of hij hem goed geraakt had. Zij gingen zuidwaarts helemaal naar de voet van de Balljokull, waar de man een grot binnen ging. Er brandde een helder vuur in de grot waarnaast een erg grote maar indrukwekkende vrouw zat. Grim hoorde dat ze hem begroette als haar vader en hem Hallmund noemde. Hij wierp zijn lading af en slaakte een diepe zucht. Ze vroeg waarom hij onder het bloed zat.

Hij antwoordde haar met een vers:

50.

*“Het is mij duidelijk
dat niemand
vertrouwen kan
op zijn eigen kracht,
want zo faalt
op het laatste uur
iemand's moed,
wanneer geluk tekort schiet.”*

Ze vroeg hem tot in detail over het incident en hij vertelde alles wat was gebeurd.

“Nu moet je luisteren,” zei hij, “als ik je al mijn belevenissen vertel. Ik zal er een vers over dichten en ik wil dat je het daarna in runen snijdt op een staf.”

Dat deed ze, en hij sprak de Hallmundarkvida (Hallmunds gedicht), waarin het volgende voorkomt:

51.

*“Ik dacht dat ik heel wat was
toen ik Grettir
met volle kracht
losrukte van die teugels.
Ik zag ook,
dat hij
een behoorlijke tijd
naar zijn lege handpalmen staarde.*

52.

*Vervolgens
kwam Thorir
naar de heide
van Arnarvatn;*

*en wij tweeën
speelden,
het spel van speerpunten,
met tachtig man.*

53.

*Houwende slagen
van Grettirs hand
leken hun schilden
krachtig te raken;
maar ik heb gehoord
dat men dacht
dat de zwaardsporen die ik achterliet
veel groter waren.*

54.

*De helden die
van achteren kwamen
sloeg ik armen
en hoofden af;
zodat de krijgers
van Kelda
daar met achttien man
bleven liggen.*

55.

*Ik heb reuzen
en hun soort
en rots-bewoners
hard aangepakt,
en vele kwade wezens
overwonnen
en half-trollen
de dood gebracht.*

56.

*Ook elvenvolk
en boze geesten,
bijna alle bracht
ik schade toe.”*

Hallmund vermeldde veel van zijn belevenissen in het gedicht, want hij was het hele land rond geweest.

Daarop zei zijn dochter: “Deze man was zeker geen stoethaspel, wat ook niet zo verwonderlijk is, want je hebt hem slecht behandeld, maar wie zal jou nu wreken?”

Hallmund antwoordde: “Ik ben er niet zeker van of die gelegenheid zich ooit zal voordoen. Maar ik meen te weten dat Grettir me zou wreken als hij daartoe in staat was. Het zal echter niet makkelijk zijn tegen het geluk van deze man in te gaan, want hij is voorbestemd tot grote daden.”

Hallmunds krachten begonnen tijdens de voordracht weg te vloeien en zodra hij er mee klaar was, stierf hij. Zij kon zich niet beheersen en weende bitter.

Daarop kwam Grim te voorschijn en zei haar zich te vermannen “want niemand leeft langer dan zijn voorbestemde dag. Hij heeft het over zichzelf afgeroepen, want ik kon toch niet blijven toekijken hoe hij mij beroofde?”

Ze zei dat er veel waars school in hetgeen hij had gezegd “en onrechtvaardigheid wordt slecht beloond.”

Ze monterde weer wat op door hun gesprek. Grim bleef vele nachten in de grot en leerde het gedicht uit zijn hoofd. Hij en Hallmunds dochter konden goed met elkaar opschieten.

Grim bracht de hele winter na Hallmunds dood door op de Arnarvatn Heide. Thorkel Eyjolfzoon trad hem later op de Heide tegemoet en zij vochten. Hun strijd eindigde ermee dat Grim Thorkels leven in zijn hand had, maar hem niet doden wilde. Als wederdienst nam Thorkel hem op in zijn huis, regelde dat hij naar het buitenland kon en voorzag hem ruim van middelen. Men vond dat ze elkaar grootmoedig hadden behandeld. Grim werd naderhand een groot reiziger en er is een lange saga over hem.

We keren nu terug naar Grettir. Toen hij de Oost-Fjorden verliet, deed hij alles om niet herkend te worden en verstopte zich omdat hij Thorir niet tegen het lijf wilde lopen. Die zomer bracht hij in de openlucht door op de Modrudal Heide en op verschillende andere plaatsen. Soms was hij ook een tijdje op de Reykja Heide.

Thorir hoorde dat Grettir op de Reykja Heide was en verzamelde een groep mannen en reed daarheen, vastbesloten om hem niet te laten ontsnappen. Ternauwernood kreeg Grettir hen in de gaten, voordat ze arriveerden. Hij bevond zich met een andere man bij een melkschuur die een klein eindje van de weg af lag. Toen zij de troep zagen, moesten ze snel handelen. Grettir zei dat ze moesten zorgen dat hun paarden in de schuur kwamen te liggen, en dat gebeurde. Thorir reed hen noordwaarts voorbij over de heide, miste de plek, van zijn vriend Grettir en keerde terug naar huis.

Toen de groep naar het westen voorbij gereden was, zei Grettir: “Zij zullen niet tevreden zijn met hun expeditie wanneer ze mij niet aantreffen. Jij blijft hier en houdt een oogje op de paarden, terwijl ik ze achterna ga om ze te ontmoeten. Het zou een goede grap zijn, als ze me niet zouden herkennen.”

Zijn metgezel probeerde hem daarvan te weerhouden, maar hij ging toch. Hij trok andere kleding aan, zette een hoed op die zijn gezicht bedekte en nam een staf in zijn hand. Toen ging hij naar de weg waarop ze hem tegemoet kwamen. Zij begroetten hem en vroegen of hij enige mannen over de heide had zien rijden.

“Ik moet de mannen gezien hebben, die jullie aan het zoeken zijn,” antwoordde hij. “Het scheelde maar heel weinig, of je had hen ontmoet, omdat ze hier aan jullie linkerhand, net ten zuiden van die moerassen waren.”

Zodra ze dat hoorden, galoppeerden ze richting het moeras. Het land was daar zo drassig dat ze er niet doorheen konden komen en hun paarden eruit moesten slepen. Een groot deel van de dag brachten ze daar ploeterend door. Ze vervloekten hem, die zwerver die ze zo’n streek had geleverd.

Grettir keerde snel terug naar zijn metgezel en toen zij elkaar ontmoetten, sprak hij dit vers:

57.

*“Ik reed niet om deze bomen te ontmoeten,
die de bedreiging van schilden vormen.
Ik draag een zwaar lot
alleen ga ik door.
Ik wilde de dappere bestormers
van Vidris muur ontmoeten¹;
Waar Thorirs grote groep heentrekt
wijk ik terug.”*

(bomen, bedreiging der schilden: krijgers)

(Vidri: bijnaam Odin; Odins muur: schilden; bestormers van schilden: krijgers)

Zij reden nu in volle galop westwaarts het dal in en kwamen langs de boerderij in Gard, voordat Thorir met zijn mannen terugkeerde. Toen zij in de buurt van de boerderij kwamen, sloot zich een man bij hen aan die hen niet herkende. Zij zagen een jonge vrouw die mooi gekleed ging buiten bij de boerderij staan. Grettir vroeg wie die vrouw was en de nieuwkomer antwoordde dat het Thorirs dochter was.

Toen sprak Grettir een vers:

58.

*“Wijze Zon-godin,
met goud bedekt;
hoe weinig mijn woorden er vaak toe doen,
breng ze over aan jouw vader.
Dat ik langs zijn grootse boerderij reed
een juweel gezeten op het paard
dat galoppeerde over het land van de voorsteven,
met slechts twee metgezellen in zijn gevolg.”*

(Godin met goud bedekt: vrouw)

(land van de voorsteven: zee; zijn paard: schip; juweel: zeevaarder)

Hieruit begreep de nieuwkomer wie de anderen waren en reed weg om de mensen in die gemeenschap te vertellen dat Grettir zojuist voorbij was gereden.

Toen Thorir naar huis terugkeerde, leek het velen toe dat Grettir zich de huid om het hoofd had gewonden². Thorir stuurde toen spionnen om

Grettirs bewegingen in de gaten te houden. Uit voorzorg zond Grettir zijn metgezel met hun paarden naar het westen van het district, terwijl hij zelf de bergen in ging en een lange mantel met kap droeg, die hem onherkenbaar maakte. Aan het begin van de winter ging hij naar het noorden, zonder dat hij herkend werd.

Iedereen vond dat het Thorir nu net zo, of zelfs slechter was vergaan dan bij hun eerdere confrontatie.

1. Bij gedicht 57. Uit andere bronnen zijn ook deze regels bekend:
*“Je denkt misschien dat ik gek ben,
maar ik wachtte op een betere kans.”*
2. Met andere woorden: dat Grettir ze voor het lapje had gehouden of hen voor schut had gezet. De uitdrukking schijnt zijn oorsprong te hebben in de shamanen, of medicijnvrouwencultuur waar een huid om het hoofd werd gewonden of geslagen ten einde een andere vorm aan te nemen en / of magie te beoefenen.

Er was een priester genaamd Stein die woonde op Eyjardalsa in het Bardardal. Hij was een goede boer en een vermogend man. Hij had een volwassen zoon genaamd Kjartan, een energieke jonge man.

Er was een man genaamd Thorstein de Witte die woonde op Sandhaugar ten zuiden van Eyjardalsa. Zijn vrouw, Steinvor, was jong en had een vrolijk karakter. Zij hadden enkele kinderen die op dat moment nog klein waren. Hun boerderij, zo werd algemeen gedacht, was behekst door trollen.

Het gebeurde twee winters voordat Grettir naar het noorden in de bewoonde wereld kwam. Steinvor, de boerenvrouw van Sandhaugar, was zoals gewoonlijk naar de kerstmis in Eyjardalsa gegaan, terwijl haar man thuisbleef. 's Avonds ging men liggen om te slapen en 's nachts hoorden zij een verpletterend lawaai in de hal dat zich in de richting van het bed van de boer bewoog. Niemand durfde zijn bed uit te gaan om te kijken wat er aan de hand was omdat ze slechts met weinigen waren. Toen zijn vrouw de volgende ochtend thuiskwam, was de boer verdwenen en niemand wist wat er van hem was geworden. Zo ging het volgende seizoen voorbij.

De winter erna wilde de vrouw des huizes opnieuw naar de kerstmis en vroeg haar knecht thuis te blijven. Hij was erg onwillig, maar zei te zullen doen wat zij wenste. Hetzelfde gebeurde als tevoren: deze keer verdween de knecht en iedereen vond het erg vreemd. Toen ze bloedvlekken op de buitendeur vonden, realiseerden zij zich dat een of andere kwade geest beide mannen moest hebben meegenomen. Het nieuws hieromtrent verspreidde zich wijd en zijd.

Grettir hoorde ervan, en omdat hij zeer bedreven was in het verdrijven van geesten en schimmen richtte hij zijn stappen naar het Bardardal en arriveerde op Kerstavond in Sandhaugar. Hij behield zijn vermomming en noemde zichzelf Gest (gast of bezoeker). De vrouw des huizes zag dat hij enorm groot was, maar de anderen die daar woonden waren vreselijk bang voor hem. Hij vroeg daar die nacht te mogen blijven.

De vrouw des huizes zei dat er eten voor hem klaarstond, “maar je verblijft hier op eigen risico.”

Hij stemde toe en voegde daaraan toe: “Ik zal hier in het huis blijven,” zei hij, “en jij kunt naar de mis gaan, wanneer je dat zou willen.”

Zij zei: “Je moet een dapper man zijn wanneer je het aandurft hier te blijven.”

“Ik stel me niet tevreden met altijd hetzelfde te doen,” zei hij.

Toen zei zij: “Ik blijf liever niet thuis, maar ik kan de rivier niet over komen.”

“Ik zal meegaan en je er over zetten,” zei Gest.

Daarop maakte zij zich gereed om met haar kleine dochter naar de mis te gaan. Het had flink gedoooid, de rivier was gewassen en er dreven ijsschotsen op.

De boerenvrouw zei: “Het is voor man of paard onmogelijk om de rivier over te steken.”

“Er zijn altijd doorwaadbare plaatsen,” zei Gest, “wees maar niet bang.”

“Draag eerst het meisje naar de overkant,” zei zij. “Ze is lichter.”

“Ik heb geen zin om twee keer te gaan,” zei hij. “Ik zal jullie beiden op mijn arm dragen.”

Ze sloeg een kruis en zei: “Dat is onmogelijk, en wat doe je dan met het meisje?”

“Ik vind wel een manier,” zei hij en tilde ze beiden op en zette het meisje op haar moeders schoot. Hij droeg ze beiden op zijn linkerarm, zodat hij zijn rechterarm vrij had en waadde de rivier in. Beiden waren te bang om te schreeuwen. De rivier golfde meteen tot aan zijn borst. Een grote ijsschots dreef naar hem toe, maar hij strekte zijn vrije hand en duwde hem weg. Toen werd het zo diep dat het water tot aan zijn schouders reikte. Hij waadde energiek door tot hij de andere oever bereikte en zette hen aan wal.

Toen keerde hij om. Het schemerde tegen de tijd dat hij terugkeerde op Sandhaugar en om zijn eten riep. Toen hij zijn portie had gegeten zei hij de mensen op de boerderij verder de hal in te gaan. Toen pakte hij de tafels en enige losse stukken hout, stapelde ze door de hele hal en maakte zo een grote barricade zodat niemand van hen er overheen kon komen. Niemand durfde hem ervan te weerhouden of te protesteren. De ingang was in de muur van de hal onder de achtergevel. Daar dichtbij stond een bank, waarop Gest zonder zijn kleren uit te trekken was gaan liggen. Bij de deur in de kamer werd een licht angelaten. Zo lag hij daar tot diep in de nacht.

De boerenvrouw bereikte Eyjardalsa voor de mis en iedereen was stomverbaasd dat ze erin was geslaagd de rivier over te steken. Ze zei dat ze niet wist of het een man of een trol was die haar naar de overkant had gedragen.

De priester zei dat het zeker een man was “hoewel er weinig zijn gelijke zijn. Laten wij erover zwijgen; het kan zijn dat hij voorheeft om jou te

helpen met jouw moeilijkheden.”

De boerenvrouw bracht de nacht daar door.

65

We keren nu terug om te vertellen over Gest. Midden in de nacht hoorde hij buiten een hard dreunend geluid. Daarop kwam een kolossale trolvrouw de hal binnen. In de ene hand hield ze een trog en in de andere een nogal groot kapmes. Toen ze binnen was keek ze om zich heen en zodra ze Gest zag liggen, snelde ze op hem af. Hij sprong echter overeind en zij vielen elkaar woest aan. Ze worstelden lange tijd in de hal; zij was sterker maar hij ontweek haar bekwaam. Alles wat bij hen in de buurt lag ging aan stukken, zelfs het paneelwerk van de achtermuur werd afgebroken. Ze sleepte hem door de hal richting de deur en verder naar het portaal, waar hij krachtig tegenstand bood. Ze wilde hem de boerderij uitslepen, maar slaagde er niet in voordat zij het hele deurkozijn hadden gesloopt en om hun schouders meedroegen.

Toen sleurde ze hem mee naar de rivier, rechtstreeks naar het ravijn. Gest was verschrikkelijk vermoeid, maar had geen andere keus dan of zichzelf schrap te zetten of naar beneden meegesleurd te worden en in het ravijn gegooid te worden. Ze vochten de hele nacht lang met elkaar en hij meende dat hij wat kracht betreft nooit eerder met zo'n monster van doen had gehad. Ze drukte hem zo stevig tegen zich aan, dat hij niets met zijn armen kon, behalve zich vastklemmen om haar middel. Toen ze uiteindelijk de rand van het ravijn bereikten, tilde hij haar van d'r voeten en slingerde het trolwif uit balans en bevrijdde daarbij zijn rechterhand. Onmiddellijk greep hij naar het kort-zwaard dat hij droeg, trok het en sloeg naar de trol d'r schouder, hakte haar rechter arm af en bevrijdde zichzelf. Ze stortte zich in het ravijn tussen de rotsen en verdween in de waterval.

Gest bleef stijf en uitgeput achter en lag lange tijd op de rand van het klif. Bij zonsopgang keerde hij naar huis terug en ging bont en blauw op bed liggen.

Toen de vrouw des huizes thuis kwam van de mis, trof ze haar huis nogal in wanorde aan. Ze ging naar Gest en vroeg wat er was gebeurd, en waarom alles gebroken en kapot was. Hij vertelde haar het hele voorval. Zij was erg onder de indruk en vroeg wie hij was. Hij vertelde haar zijn echte naam en zei dat hij een priester wenste te zien, en vroeg haar er een te sturen. Zo geschiedde.

Toen Stein, de priester, op Sandhaugar arriveerde, realiseerde hij zich onmiddellijk dat het Grettir Asmundszoon was die zichzelf Gest noemde.

De priester vroeg hem wat hij dacht dat er van de mannen was geworden die verdwenen waren en Grettir antwoordde dat hij aannam dat ze in het ravijn moesten zijn verdwenen. De priester zei dat hij zijn verhalen niet kon geloven zonder bewijs daarvan te zien. Grettir zei dat ze het later precies te weten zouden komen en de priester ging naar huis. Grettir lag vele dagen in bed. De vrouw des huizes behandelde hem erg goed en zo ging het Kerstfeest voorbij.

Grettir zelf verklaarde, dat de trolvrouw zich in het ravijn had gestort toen ze haar wond kreeg toegebracht, maar de mensen uit het Bardardal zeggen dat ze verrast door het daglicht in steen veranderde terwijl ze aan het worstelen waren en stierf toen hij haar arm afhakte. Nog steeds staat daar op het klif een rots in de vorm van een vrouw. De bewoners van het dal verborgen Grettir gedurende die winter.

Op een dag na Kerst ging Grettir naar Eyjardalsa en toen hij de priester ontmoette zei hij tegen hem: "Ik zie priester, dat je weinig geloof hecht aan mijn verhaal. Nu wil ik dat je met me mee naar de rivier gaat om te zien hoe aannemelijk het je toeschijnt."

De priester deed aldus. Toen ze de waterval bereikten, zagen zij daarboven onder de rots een grot. Het klif was zo steil, dat niemand daar naar boven kon komen en het was bijna tien vadem (ruim 18 meter) tot aan het water. Zij hadden een touw bij zich.

De priester zei: "Het lijkt mij volstrekt onmogelijk dat je daar naar beneden gaat."

Grettir antwoordde: "Het is wel zeker mogelijk, maar alleen zij die moedig zijn zullen zich daar het beste voelen. Ik ben nieuwsgierig te zien wat er in de waterval is, terwijl jij het touw in de gaten houdt."

De priester zei dat het aan hem was en sloeg een paal in de bovenkant van het klif, stapelde er stenen tegenaan en ging er naast zitten.

66

Nu moet over Grettir verteld worden hoe hij een steen vastmaakte in een lus aan het einde van het touw en hem van boven in het water liet zakken.

“Hoe had je gedacht om daar nu naar beneden te komen?” vroeg de priester.

“Ik wil nergens aan vastzitten wanneer ik de waterval in ga,” zei Grettir. “Dat zegt mijn intuïtie me.”

Daarop maakte hij zich gereed naar beneden te gaan. Hij had weinig kleren aan en gordde alleen zijn kort-zwaard om. Hij had geen andere wapens bij zich. Toen dook hij van de rots de waterval in. De priester zag zijn voetzolen verdwijnen, maar kwam verder niet te weten hoe het hem verging. Grettir dook onder de waterval, wat erg moeilijk was want de draaikolken waren sterk. Hij moest helemaal naar de bodem duiken voordat het hem lukte achter de waterval te komen. Daar bevond zich een richel waar hij opklim, en waar de rivier over de rand van het klif stortte, was een grote grot.

Grettir ging de grot binnen waar een groot vuur brandde en zag daar een monsterlijk grote reus liggen die verschrikkelijk was om aan te zien. Toen Grettir hem naderde, sprong de reus op, greep een spies en sloeg naar de indringer, want men kon er zowel mee houwen als steken. Er zat een houten handgreep aan en was van het soort dat men destijds heptisax¹ noemde. Grettir sloeg terug met zijn kort-zwaard en raakte de handgreep zodat deze doormidden ging. Vervolgens reikte de reus achter zich naar een zwaard dat daar in de grot hing. Op dat moment sloeg Grettir hem van voren in de borst en sneed bijna diens hele ribbenkast en buik open waardoor zijn ingewanden eruit gutsten en in de rivier verdwenen, waar zij werden meegevoerd door de stroming.

De priester, die boven bij het touw zat, zag enige slijmerige, bloederige strengen meegevoerd worden door de stroming. Hij raakte in paniek en was ervan overtuigd dat Grettir dood was. Hij verliet het touw en rende naar huis, waar hij 's avonds arriveerde. De priester zei zeker te weten dat Grettir dood was en zei dat de dood van zo'n man een groot verlies was.

Om terug te keren naar Grettir, hij diende de reus snel nog wat extra slagen toe tot die dood was. Toen ging hij dieper de grot in, ontstak een licht en keek rond. Er wordt niet verteld hoeveel kostbaarheden hij daar

vond, maar men neemt aan dat het er vele waren. Hij bleef daar tot diep in de nacht en vond de beenderen van twee mensen, die hij wegdroeg in een zak. Toen verliet hij de grot, zwom terug naar het touw en schudde eraan. Hij dacht dat de priester daar zou zijn, maar toen hij zich realiseerde dat de priester naar huis was gegaan, moest hij zich met zijn handen aan het touw omhoog trekken en bereikte zo de top van het klif.

Vervolgens ging hij naar huis, naar Eyjardalsa. De zak, waarin zich de beenderen bevonden, legde hij in het kerkportaal samen met een heel mooi gekerfde runenstaf, met daarop dit vers:

59.

*“Ik ging de donkere kloof in
waar de steen stortende afgrond
de zwaaijer van de stok der zwaardenstorm
met zijn vochtige koude mond aangaapte.
De wervelende stroming drukte hard
op mijn borst in de hal van Nauma
met haar haat trof de draaikolk
de schouders van de dichter.”*

(steen stortende afgrond: waterval)

(zwaaijer van de stok der zwaardenstorm: krijger)

(Nauma: naam van een reuzin)

en ook deze:

60.

*“De lelijke minnaar van de trolvrouw
kwam me in de grot tegemoet.
Hij vocht waarlijk stoutmoedig
en tamelijk lang met mij.
Zijn hard snijdende heptisax
hieuw ik bij de schacht af;
mijn heldere strijdvlam spleet,
zijn zwarte buik en borst dwars doormidden.”*

(strijdvlam: zwaard)

Daarop stond ook vermeld dat het Grettir was die de beenderen had meegebracht uit de grot. Toen de priester de volgende morgen naar de kerk ging, vond hij de staf en alles dat er bij lag en las de runen. Grettir echter was al terug gegaan naar Sandhaugar.

1. Het woord 'Heptisax' komt alleen in de *Grettis Saga* voor. Omdat in Beowulf, het oud-Engelse helden-epos, ook een soortgelijke zwaardnaam voorkomt, zien tal van wetenschappers dit als een bewijs voor een parallel met de Saga van Grettir de Sterke. Een andere opinie, en meer over deze kwestie, valt te lezen in: The long arm of coincidence; the frustrated connection between Beowulf and Grettis saga van Magnús Fjalldal.

Toen de priester Grettir opnieuw ontmoette, vroeg hij hem tot in detail wat er was gebeurd, en Grettir vertelde hem het hele verhaal van zijn onder-neming. Hij voegde daaraan toe dat de priester met weinig vertrouwen bij het touw was gebleven. De priester moest toegeven dat dat waar was. Men was ervan overtuigd dat deze monsters verantwoordelijk waren geweest voor de verdwijningen in het dal. Sindsdien werd er in het dal door spokerij en geestlopen geen schade meer toegebracht en men vond dat Grettir het land daar van een groot kwaad had gezuiverd. De priester begroef de beenderen op het kerkhof.

Grettir bracht de winter op Sandhaugar door, maar hield zich gedekt voor de mensen. Thorir van Gard hoorde een gerucht dat Grettir in het Bardardal zou zijn en stuurde een groep mannen op pad om hem te doden. Daarop raadde men Grettir aan te vertrekken en ging hij naar het westen.

Toen hij op Modruvellir aankwam, waar hij Gudmund de Rijke ontmoette, vroeg hij Gudmund om hulp. Deze zei dat het voor hem niet gepast zou zijn hem onderdak te verlenen.

“Je enige mogelijkheid is,” zei Gudmund, “je ergens te vestigen waar je niet voor je leven hoeft te vrezen.”

Grettir zei dat hij niet wist waar dat zou kunnen zijn.

“Er is een eiland,” zei Gudmund, “in de Skagafjord, genaamd Drangey. Het is een uitstekende plaats om een verdediging op te zetten, omdat het alleen beklommen kan worden met een ladder. Als je daar weet te komen, kan ik me niet voorstellen dat iemand er ooit op hoopt je te kunnen overwinnen met wapens of listen, vooropgesteld dat je de ladders goed bewaakt.”

“Dat moet geprobeerd worden,” zei Grettir. “Maar ik ben zo bang voor het donker dat ik niet alleen kan zijn, zelfs niet als mijn leven er vanaf hangt.”

“Dat mag dan zo zijn,” zei Gudmund, “maar vertrouw niemand meer dan jezelf. Veel mensen zijn helemaal niet wat ze lijken.”

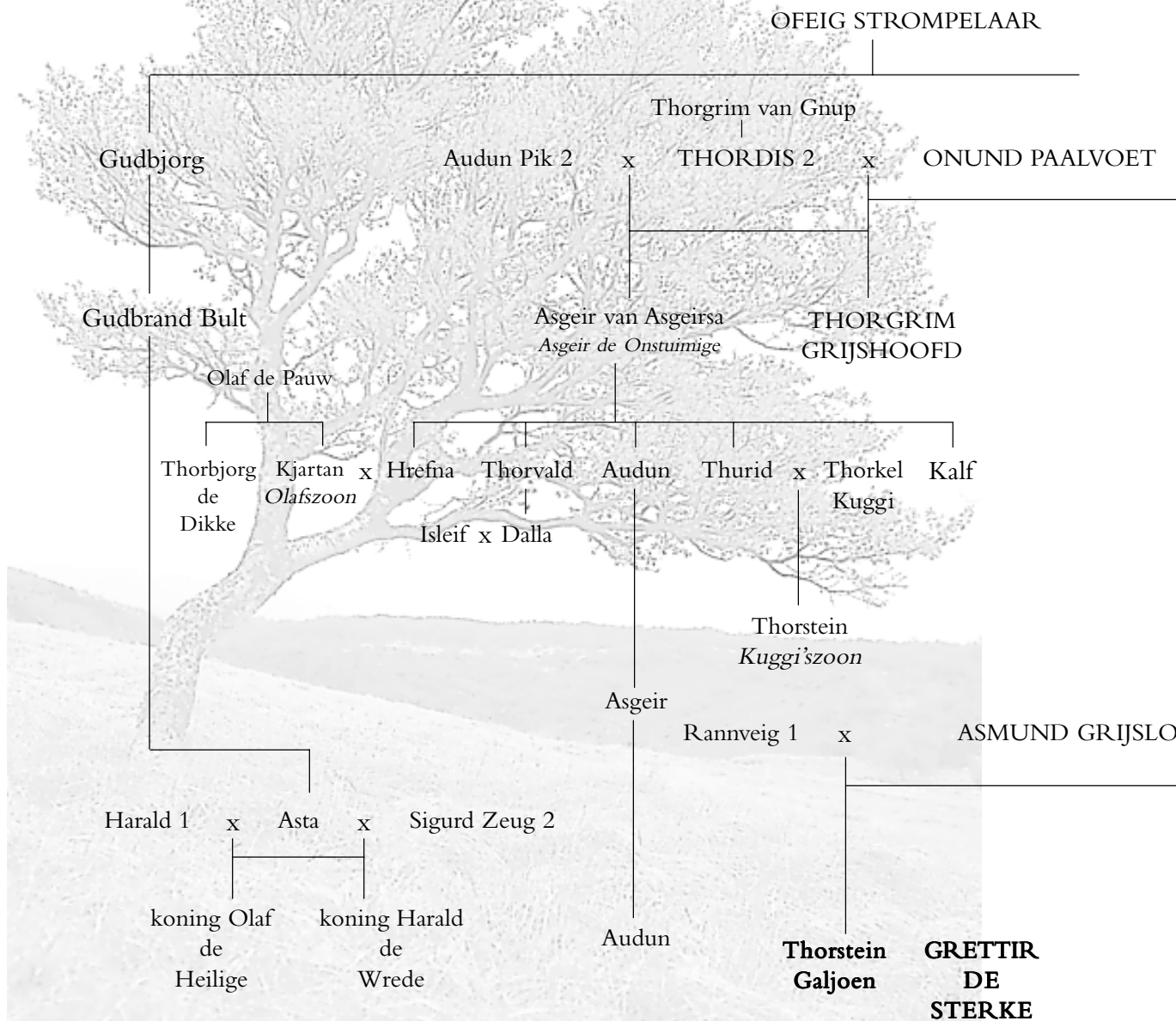
Grettir bedankte hem voor zijn goede raad en verliet Modruvellir. Hij stopte niet alvorens hij Bjarg bereikte, waar zijn moeder en Illugi hem blij begroetten. Hij bleef een paar nachten daar en hoorde dat Thorstein Kuggi's-zoon was gedood in de herfst, voordat hij naar het Bardardal ging. Het leek hem toe dat hij nu nog maar weinig kanten op kon.

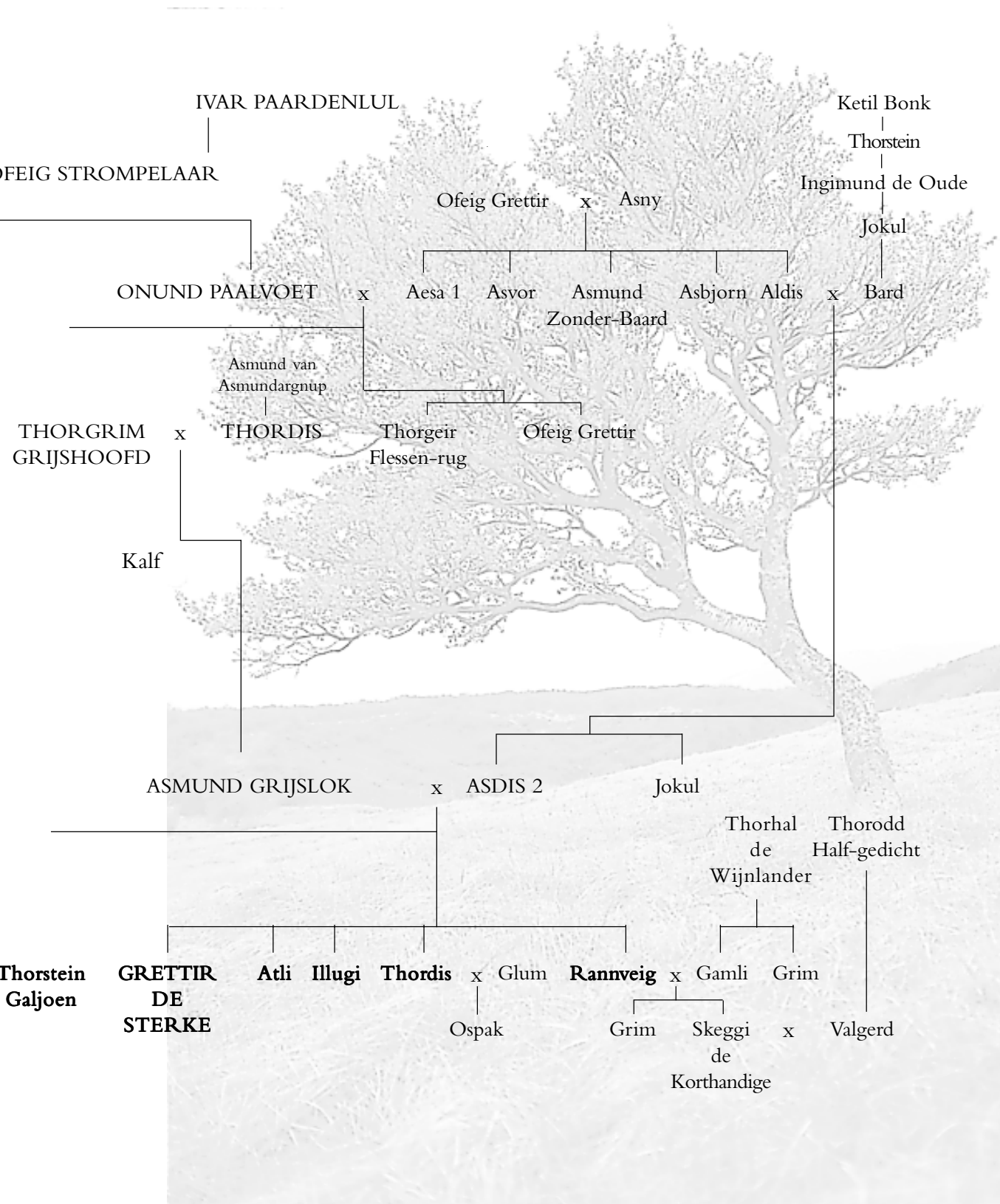
Grettir reed zuidwaarts over de Holtavarda Heide, met de bedoeling de dood van Hallmund te wreken wanneer hij Grim tegen zou komen. Maar toen hij het Nordurardal bereikte, vernam hij dat Grim twee of drie jaar daarvoor was vertrokken, zoals al eerder werd verteld. Grettir hoorde het nieuws zo laat omdat hij twee jaar ondergedoken was geweest en een derde in het Thorisdal had doorgebracht zonder iemand te ontmoeten die hem wilde vertellen wat er was gebeurd.

Daarop richtte hij zijn schreden naar de Breidafjardardalir (de dalen rond de Breidafjord) en belaagde de mensen die de Brattabrekka overstaken. Opnieuw vergreep hij zich aan de eigendommen van kleine boeren, dit was rond midzomer.

Toen deze zomer op zijn eind liep, schonk Steinvor van Sandhaugar het leven aan een zoon genaamd Skeggi. Eerst werd gezegd dat hij de zoon was van Kjartan, de zoon van Stein de priester van Eyjardalsa. Skeggi onderscheidde zich van al zijn broers en zusters in kracht en gestalte. Op zijn vijftiende was hij de sterkste man in Noord-IJsland en toen werd het vaderschap aan Grettir toegeschreven. Iedereen dacht dat hij zou uitgroeien tot een buitengewoon man, maar hij stierf op een leeftijd van zestien winters en er zijn geen verhalen over hem.

GRETTIRS VERWANTEN

Na de doodslag op Thorstein Kuggi'szoon, stond Snorri de Goði op zeer slechte voet met zijn zoon Thorodd en met Sam, de zoon van Bork de Vette. Er wordt niet duidelijk uiteengezet welke misstap zij begaan hadden, behalve dat zij hadden geweigerd een belangrijke taak uit te voeren die Snorri hen had opgedragen. Het gevolg was dat Snorri zijn zoon Thorodd zijn huis uitgooide en hem zei niet eerder terug te komen dan dat hij een vogelvrije had gedood, en zo stond de zaak ervoor.

Thorodd vertrok toen naar Dalir. Destijds woonde op Breidabolstað in het Sokkolfssdal een zekere weduwe genaamd Geirlaug. Zij herbergde een jonge man die vogelvrij was verklaard omdat hij iemand had verwond en liet hem als herder voor haar werken. Thorodd Snorri'szoon hoorde hiervan, reed naar Breidabolstað en vroeg waar de herder was.

De vrouw des huizes zei dat hij bij de schapen was “maar wat wil je eigenlijk van hem?”

“Ik wil zijn leven nemen,” antwoordde hij. “Hij is een vogelvrije.”

Zij zei: “Jij die denkt zo'n groot krijger te zijn, zal niet veel aan prestige winnen door zo'n armzalig schepsel als hem te doden. Ik zal je zeggen, waar je een grotere heldendaad kunt begaan, als je er zoveel aan gelegen is jezelf te bewijzen.”

“Waar dan?” vroeg hij.

“Daarginds in de bergen,” antwoordde ze, “verbergt Grettir Asmunds-zoon zich. Reken met hem af, hij is meer van jouw kaliber.”

Thorodd verwelkomde het idee en zei: “Zo zal het zijn”.

Hij gaf zijn paard de sporen en reed dieper het dal in. Toen hij de heuvels onderlangs de rivier de Austra bereikte, zag hij een gezadeld en vaal-gekleurd paard. Daar zag hij ook een grote man die wapens bij zich had, en onmiddellijk ging hij op hem af. Grettir groette hem en vroeg wie hij was.

Thorodd gaf zijn naam en zei: “Waarom vraag je niet liever naar hetgeen ik kom doen, in plaats van mijn naam te vragen!”

“Omdat,” zei Grettir, “het waarschijnlijk geen erg gewichtige zaak is. Ben jij niet de zoon van Snorri de Goði?”

“Dat ben ik inderdaad,” zei Thorodd, “en nu zullen we zien wie van ons sterker is.”

“Daar valt gemakkelijk achter te komen,” zei Grettir. “Of heb je soms niet gehoord dat ik mensen weinig geluk breng?”

“Dat weet ik,” zei Thorodd, “maar de tijd is gekomen om het toch te riskeren.”

Hij trok zijn zwaard en viel Grettir onstuimig aan, terwijl deze zichzelf zonder zijn wapens tegen Thorodd te gebruiken met zijn schild verdedigde. Dit ging een tijdje door zonder dat Grettir een wond opliep.

Grettir zei toen: “Laten we stoppen met dit spel. Je zult nooit de overwinning behalen in de strijd met mij.”

Daarop sloeg Thorodd zo hard als hij kon.

Grettir kreeg er genoeg van, greep hem beet en zette hem naast zich neer, en zei: “Ik kan alles met je doen wat ik wil en ik heb geen angst dat je me zou kunnen doden. Maar ik ben bang voor die oude grijskop van een vader van jou, Snorri de Goði, en voor zijn raadgevingen die al veel mannen op de knieën hebben gekregen. En jij zou jezelf een doel moeten stellen dat je in staat bent te volbrengen. Het is geen kinderspel om met mij te vechten.”

Toen Thorodd inzag dat hij niets bereikte, werd hij wat rustiger en daarna gingen ze hun eigen weg. Thorodd reed huiswaarts naar Tunga en vertelde zijn vader wat tussen hem en Grettir was voorgevallen.

Snorri de Goði lachte en zei: “Velen zijn blind voor hun eigen tekortkomingen. Terwijl jij op hem insloeg, kon hij alles met je doen wat hij wilde. En toch handelde Grettir wijs door jou niet te doden, want ik zou er niet in hebben berust jou ongewroken te laten. Eerder zal ik nu mijn invloed aanwenden om hem te steunen wanneer ik ooit met zijn zaak te maken krijg.”

Men kon het goed aan Snorri merken dat Grettir Thorodd zo goed had behandeld en hij toonde zich sindsdien telkens weer Grettirs vriend in al zijn raadgevingen.

Kort nadat Thorodd hem verlaten had, reed Grettir noordwaarts naar Bjarg en bleef daar een tijdje ondergedoken. Zijn angst voor het donker werd nu zo groot dat hij nergens meer heen durfde te gaan wanneer het begon te schemeren. Zijn moeder bood hem aan te blijven, maar zei dat ze inzag dat het hem niet veel zou helpen, gezien de vele vijanden die hij had gemaakt door heel het land.

Grettir zei dat ze vanwege hem niet in moeilijkheden mocht geraten. “Maar ik kan niet langer alleen zijn,” zei hij, “zelfs niet om mijn leven te redden.”

Illugi, zijn broer, was op dat moment vijftien jaar oud en een buitengewoon veelbelovende jonge man. Hij was aanwezig bij hun gesprek. Grettir vertelde zijn moeder wat Gudmund de Rijke hem had aangeraden en zei dat hij wilde uitzoeken of er een mogelijkheid was om Drangey te bereiken. Toch, zei hij, kon hij ook daar niet blijven, tenzij hij een eerzaam man kon vinden die bij hem wilde blijven.

Toen zei Illugi: “Ik zal met je meegaan, broer. Maar ik weet niet of mijn aanwezigheid van enig nut voor jou zal zijn, afgezien van het feit dat ik trouw aan je zal zijn en niet weg zal rennen zolang jij overeind staat. En ik zal des te beter weten hoe het met je gaat, als ik bij je ben.”

Grettir antwoordde: “Je bent de man aan wiens gezelschap ik het meeste plezier beleef. En als mijn moeder er niets op tegen heeft, zou ik graag willen dat je met me meeging.”

Daarop zei Asdis: “Ik zie nu dat het zover gekomen is dat twee problemen samen komen. Ik kan Illugi eigenlijk niet missen, maar ik weet dat Grettir zich in zo’n hachelijke situatie bevindt dat we een of andere uitweg moeten vinden. En ofschoon het me erg zwaar valt, jullie, mijn beide zonen, te laten gaan, zal ik deze last toch dragen, wanneer Grettirs lot daarmee wordt verlicht.”

Illugi was verheugd over haar woorden, want hij wilde graag met Grettir meegaan. Ze gaf hen veel geld mee en daarop maakten ze zich klaar voor de reis.

Asdis ging met hen mee naar buiten om ze uitgeleide te doen, en voordat ze uit elkaar gingen, sprak ze deze woorden: “Ga nu heen, mijn twee zoons. Treurig zal jullie dood samen zijn, maar niemand ontloopt zijn lot.

Ik zal geen van jullie beiden ooit terugzien. Laat één lot jullie beiden treffen. Ik weet niet welk fortuin jullie op Drangey zoeken, maar daar zullen jullie de dood vinden, en velen zullen jullie het verblijf daar misgunnen. Wees op je hoede voor verraad, toch zullen jullie door wapens omkomen, want ik heb vreemde dromen gehad. Wapen jezelf tegen hekserij, want er is weinig sterker dan zwarte magie.”

Na deze woorden barstte ze in tranen uit.

Toen zei Grettir: “Huil niet, moeder. Als we met wapens worden aangevallen, zal worden gezegd dat je zonen had, en geen dochters. Leef goed en gelukkig, en vaarwel.”

Daarna scheidden hun wegen.

Ze gingen nu noordwaarts over het platteland en bezochten hun verwanten, zo ging de herfst over in de winter. Zij gingen op weg naar de Skagafjord en trokken naar het noorden over de Vatnsskard pas en verder over de Reykjaskard pas, toen de helling af bij Saemundarhlid en vervolgens naar Langholt. Laat in de dag bereikten zij Glaumbaer. Grettir had zijn capuchon op zijn schouders hangen, zoals hij altijd deed, of het weer nu goed of slecht was.

Daarvandaan vervolgden ze hun reis en toen zij een klein eindje op weg waren, kwam hen een man tegemoet met een groot hoofd, die lang en dun was en slecht gekleed ging. Hij begroette hen en ieder vroeg de ander zijn naam. Zij zeiden wie ze waren en hij noemde zich Thorbjorn. Hij was een landloper, die geen zin had om te werken en veel opschepte. Men hield hem voor de gek en sommigen dreven zelfs de spot met hem. Hij werd erg vrijpostig en vertelde veel roddels over het district en de mensen aldaar. Grettir vond hem hoogst amusant.

Hij vroeg of zij niet iemand nodig hadden, die voor hen zou werken. “Ik zou graag met jullie meegaan,” zei hij.

Hij praatte net zo lang op hen in tot zij hem mee lieten gaan. Het was erg koud en er stond een krachtige sneeuwstorm. Omdat de man zo luidruchtig en een grote grappenmaker was, had hij een bijnaam en werd hij Glaum¹ genoemd.

“De mensen in Glaumbaer,” zei Glaum, “wilden, toen je daar in het slechte weer blootshoofds op de boerderij kwam, erg graag weten of je net zo sterk bent als ongevoelig voor kou. Er waren daar twee boerenzonen, echt vooraanstaande mannen, en toen de herder hen riep naar buiten te komen om samen op de schapen te letten, meenden ze, dat ze zich nauwelijks tegen de kou konden kleden.”

Grettir zei: “Ik zag in een deuropening een jonge man zijn hand-

schoenen aandoen, en een ander lopen tussen de koeienstal en de mesthoop en geen van tweeën boezemt me angst in.”

Ze daalden af naar Reynines en brachten daar de nacht door. Daarvandaan gingen ze kustwaarts naar een boerderij genaamd Reykir waar een man genaamd Thorvald woonde die een goede boer was. Grettir vroeg hem om hulp en vertelde hem van zijn plannen naar Drangey te gaan. De boer zei dat de mensen rond de Skagafjord dat niet als bewijs van vriendschap zouden beschouwen en deinsde ervoor terug. Toen pakte Grettir de geldbuidel die zijn moeder hem had gegeven en gaf deze aan de boer. Diens gezicht klaarde op toen hij het geld zag en gaf zijn knechten opdracht hen in de nacht, bij maanlicht, over te zetten. Reykir ligt het dichtst bij het eiland, op een zeemijl afstand daarvandaan.

Toen ze het eiland bereikten, was Grettir onder de indruk van hetgeen hij zag, omdat het helemaal met gras begroeid was en kliffen had die zo steil uit zee rezen dat ze niet beklommen konden worden behalve door ladders te gebruiken. En wanneer de bovenste ladder werd opgetrokken, was het voor iedereen onmogelijk om op het eiland te komen. Er was een grote steile rots die in de zomer vol zat met zeevogels. Ook waren er tachtig schapen op het eiland, die eigendom waren van de boeren op het vasteland. Het waren voornamelijk rammen en ooien, die waren bedoeld om te worden geslacht.

Daar vestigde Grettir zich. Hij was volgens Sturla Thordszoon op dat moment vijftien of zestien jaar een vogelvrije.

1. Glaum betekent zoiets als luidruchtig plezier maken.

Geirmund Woestbaard
|
Hroald
|
Eirik uit het Goddal
|
Tweegevecht-Starri
|
Eirik

Kraai-Hreidar
|
Ofeig Dunbaard
|
Bjorn
|
Tungu-Stein

Toen Grettir naar Drangey kwam, waren dit de hoofdmannen in het district van Skagafjord.

Hjalti woonde op Hof in het Hjaltadal. Hij was de zoon van Thord, de zoon van Hjalti, wiens vader Thord Zwaardblad was. Hjalti was een groots hoofdman, edelmoedig en populair. Zijn broer was genaamd Thorbjorn Angel (vishaak), een grote sterke man, onverschrokken en een onhandelbare rouwdouwer. Hun vader, Thord, was op hoge leeftijd getrouwd en deze vrouw was niet de moeder van de twee broers. Ze behandelde haar stiefkinderen slecht, en met name Thorbjorn, omdat hij slecht van inborst en onverschillig was.

Het gebeurde op een dag dat Thorbjorn een bordspel zat te spelen. Zijn stiefmoeder kwam voorbij en zag dat hij hnettafl¹ speelde. Het was een bord met grote figuren die met lange pennen in het bord pasten. Ze vond dat hij zijn tijd verdeed en maakte er in zijn richting een aantal opmerkingen over waarop hij onbeschaamd antwoordde. Ze pakte een speelstuk op en sloeg Thorbjorn ermee op het jukbeen, waar het afschampte en in zijn oog terecht kwam, zodat het op zijn wang kwam te hangen. Hij sprong op en gaf haar zo'n pak slaag, dat ze het bed moest houden en kort daarna stierf. Men zei dat ze op dat moment zwanger was. Daarna, werd hij echt gewelddadig. Hij nam zijn eigendom over en ging eerst in Vidvik wonen.

Halldor, de zoon van Thorgeir, wiens vader Thord van Hofdi was, woonde op Hof aan de Hofdaströnd kust. Hij was getrouwd met Thordis, de dochter van Thord en de zus van Hjalti en Thorbjorn Angel. Halldor was een kundig boer en erg vermogend.

Er was een man genaamd Bjorn, die woonde op Haganes in Fljot. Hij was een vriend van Halldor van Hof en zij steunden elkaar bij iedere aangelegenheid.

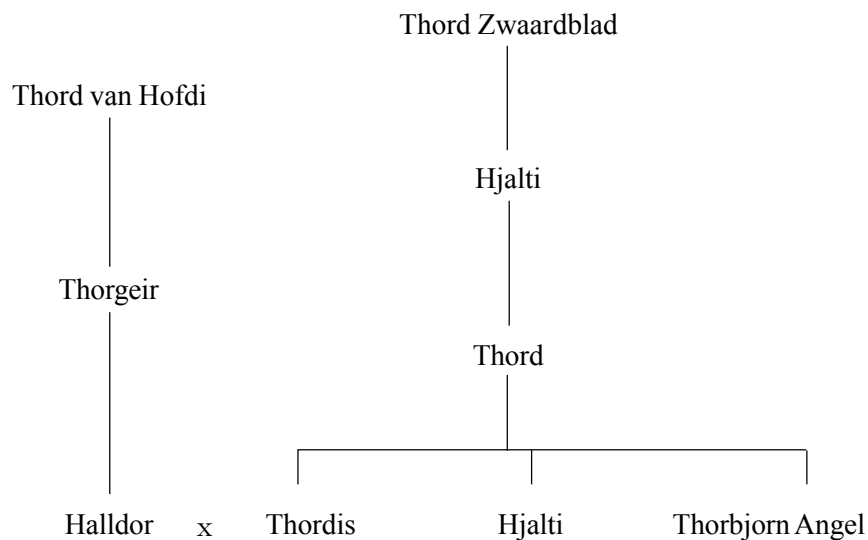
Een man genaamd Tunga-Stein woonde op Steinsstaðir. Hij was de zoon van Bjorn, de zoon van Ofeig Dunbaard, de zoon van Kraai-Hreidar, een zoon aan wie Eirik uit het Goddal de landtong genaamd Tunga, onderlangs het Skalamyri moeras, schonk. Stein was een beroemd man.

Er was een man genaamd Eirik, de zoon van Tweegevecht-Starri, wiens vader Eirik van het Goddal, de zoon was van Hroald, de zoon van Geirmund Woestbaard. Eirik Starri'szoon, woonde op Hof in het Goddal. Al deze mannen stonden in hoog aanzien.

Twee broers woonden op een plaats genaamd Breida in Slettahlid, beiden waren Thord genaamd. Zij waren erg sterk, maar desondanks vredelievend.

Alle hier genoemde mannen bezaten een deel van het eiland Drangey. Men zegt dat het eiland in bezit was van niet minder dan twintig mannen en dat geen van hen zijn deel aan een ander wilde verkopen. Aangezien Thords zonen het rijkste waren bezaten zij het grootste deel.

1. *Hnettafl* was een soort bordspel. Ofschoon het verscheidene keren in Saga's wordt genoemd is er weinig bekend over de spelregels.

71

De tijd brak aan dat de dagen korter werden en de boeren maakten zich gereed om hun dieren voor de slacht van het eiland te halen. Zij lieten een boot bemannen, waarop ieder een man meestuurde, en sommigen twee.

Toen ze het eiland naderden, zagen zij daar mannen rondlopen. Dit kwam hen vreemd voor en ze veronderstelden dat iemand schipbreuk had geleden en de bemanning daar aan land was gegaan. Zij roeiden naar de plek waar de ladders waren, maar degenen die boven waren, trokken de ladders omhoog. Hierdoor verbluft, riepen de boeren naar hen en vroegen wie ze waren. Grettir noemde zijn naam en die van zijn metgezellen. De boeren vroegen wie ze naar het eiland had gebracht.

Grettir antwoordde: “Degene die me overzette had een boot, een paar handen en was meer mijn vriend dan die van jullie.”

De boeren zeiden: “Laat ons onze dieren halen en kom met ons mee naar het vasteland. Je mag onze schapen die je al hebt geslacht voor niets hebben.”

“Dat is een mooi aanbod,” zei Grettir, “maar ieder van ons zal houden wat hij heeft. Ik kan je wel meteen vertellen dat ik hier niet vandaan ga, tenzij ik dood word weggesleept. Ik laat niets gaan waarop ik eenmaal mijn hand heb gelegd.”

De boeren verstomden en vonden dat er een zeer gevaarlijke gast naar Drangey was gekomen. Zij boden hem nu van alles aan, zowel geld als mooie beloften, maar Grettir weigerde, en zo keerden de boeren onverrichter zake terug, ontevreden met hun lot. Zij vertelden de mensen uit het district wie deze aaseter was, die naar het eiland was gekomen. Dit nieuws kwam als een grote verrassing en men dacht dat er niets aan gedaan kon worden. Zij discussieerden er de hele winter over, maar konden niets bedenken om Grettir van het eiland af te krijgen.

De tijd verstreek tot men in het voorjaar naar het Hegranes Ding ging. Een grote verzameling mensen afkomstig uit alle districten die het Ding omvatte, woonde het bij. Men verbleef daar in de lente langere tijd, zowel om zaken te bespreken als om zich te amuseren, want toentertijd waren er in die districten velen die van feestvieren hielden.

Toen Grettir hoorde dat de meeste inwoners naar het Ding waren gegaan, maakte hij plannen met zijn vrienden, want hij bleef altijd op goede voet met hen die het dichtst bij hem stonden, en onthield hen niets, van hetgeen hij in handen had gekregen. Hij zei, dat hij naar het vasteland wilde gaan om voorraden te halen en dat Illugi en Glaum achter moesten blijven. Illugi vond het niet raadzaam maar liet Grettir toch zijn gang gaan. Omdat alles daarvan afhing vroeg Grettir ze de ladder goed te bewaken. Daarop ging hij naar het vasteland en verzamelde wat hij nodig dacht te hebben. Hij hield zijn vermomming waar hij ook ging en niemand realiseerde zich dat hij aan land gekomen was. Nu hoorde hij van de grote festiviteiten die op het Ding aan de gang waren en was benieuwd ze te zien. Hij deed enkele oude kleren aan die nogal sjofel waren en verscheen op het Ding net op het moment dat de mensen de Logretta¹ verlieten en op weg waren naar hun onderkomens.

Enkele jonge mannen praatten over het weer en zeiden dat het mooi en helder was, en dat men nu goed worstelwedstrijden en andere spelen kon organiseren. Iedereen vond het een erg goed voorstel en ging een eindje bij hun tent vandaan zitten. Diegenen die zich het meest inzetten voor de spelen waren de zoons van Thord.

Thorbjorn Angel was een dominant figuur en regelde het vermaak op een ruwe manier. Iedereen moest doen wat hij wilde. Hij pakte alle mannen bij de schouders en sleurde ze het veld op. De eersten die worstelden waren het minst sterk, daarna de sterkeren, en zo de een na de ander en iedereen vermaakte zich uitstekend.

Toen de meeste mannen hadden geworsteld, behalve de allersterksten, bespraken de boeren wie bereid zou kunnen zijn aan te treden tegen een van de eerder genoemde broers Thord, maar niemand bood zich aan. De broers gingen nu zelf bij verschillende mannen rond en daagden ze uit met hen te worstelen, maar hoe meer deze onder druk werden gezet des te onwilliger werden ze.

Thorbjorn Angel keek toen rond en zag een zwaar gebouwde man zitten, wiens gezicht men niet duidelijk kon zien. Thorbjorn greep hem beet en rukte wild aan hem, maar de man bleef op zijn plek en bewoog niet.

Toen zei Thorbjorn: “Vandaag vond ik niemand die zo stevig bleef zitten als jij. Wie is deze man?”

Hij antwoordde: “Mijn naam is Gest.”

Thorbjorn zei: “Jij wil zeker bijdragen aan het vermaak en je bent een welkome gast.”

“Veel zaken kunnen, lijkt mij, snel veranderen,” zei hij. “En ik kan niet deelnemen aan jullie spelen want mij is alles hier vreemd.”

Velen zeiden dat hij zijn gewicht in goud waard zou zijn als hij, een vreemdeling, bereid was hen een beetje vermaak te bieden. Hij vroeg wat ze van hem wilden en zij vroegen hem met iemand te worstelen.

Hij zei dat hij het knokken had opgegeven, hoewel hij er eens plezier in had gehad.

Omdat hij niet resoluut weigerde, spoorden zij hem des te meer aan.

“Goed,” zei hij toen, “als jullie er zoveel aan gelegen is, kunnen jullie je zin krijgen als jullie mijn veiligheid² hier op het Ding en tot ik thuis ben garanderen.”

Ze sprongen allemaal op en zeiden dat ze dat graag zouden doen. De man die er het meeste op aandrong dat deze man bescherming zou worden geboden was ene Haf, de zoon van Thorarin, de zoon van Haf, de zoon van Thord Knoop, die land had genomen vanaf Stifla in Fljot tot aan de rivier Tungva. Haf woonde op Knappsstaðir en was een groot spreker. Hij verkondigde de plechtige gelofte van vrijwaring met grote overtuigingskracht en dit is de opening van zijn redevoering:

“Hierbij verklaar ik VREDE,” zei hij, “tussen alle mensen, en in het bijzonder voor deze man, die hier zit, Gest genaamd, inclusief alle Goðorðsmannen, aanzienlijke boeren, en iedere gewone man die in staat is te vechten en wapens te dragen, en alle andere mensen in het district van het Hegranes Ding, of vanwaar ze ook zijn gekomen, zowel genaamd als naamloos. Wij beloven plechtig bescherming en totale onschendbaarheid aan deze onbekende vreemde, die zich Gest noemt, voor de beoefening van de spelen, het worstelen en alle vermaak, zolang als hij hier is en gedurende zijn thuisreis, of hij nu over zee of over land moet reizen en met welk vervoermiddel dan ook, per schip of te paard. Hij zal bescherming genieten op alle plaatsen, genaamd en naamloos, voor zolang als hij nodig heeft om veilig en gezond zijn huis te bereiken, terwijl onze Vredesbeloften staan.

Ik verklaar dit bestand geldig voor onszelf en onze verwanten, vrienden en zwagers, vrouwen en mannen, slaven en slavinnen en knechten, jeugdigen en ongetrouwde mannen. Hij is een bestandbreker die dit bestand ontwijdt en deze gelofte geweld aandoet, en zo zal hij verafschuwd en verstoten worden door God en goede mensen, uit het Hemelrijk en voor alle heiligen; en nergens zal hij geduld worden onder de mensen en verdreven worden van allen, zoals een wolf zal hij overal vogelvrij zijn, waar christenen naar de kerk gaan, heidenen offeren in hun tempels, waar vuur brandt, de aarde groeit, het sprekende kind zijn moeder roept en een moeder haar zoon draagt, waar men vuur ontsteekt, een schip vaart, schilden schitteren, de zon schijnt, de sneeuw valt, een Lapp skiet, een sparrenboom groeit, de giervalk vliegt gedurende de hele lentedag met een stevige wind onder beide vleugels, het firmament welft, de wereld is bewoond en de wind water naar de zee voert en slaven graan zaaïen. Hij zal kerken mijden en christenen, heidense boeren, huizen en grotten, iedere plaats, uitgezonderd Hel.

Laten we nu eensgezind, verzoend en van goede wil zijn, of we elkaar ontmoeten in de bergen of langs de kust, op het schip of op ski's, op aarde of gletsjer, op zee of in het zadel, zoals een man zijn vriend op het water treft of zijn broer op weg ontmoet, net zo verzoend met elkaar als de zoon met zijn vader of de vader met zijn zoon in al ons handelen.

Laten we nu allen onze handen ineen slaan en ons goed aan dit bestand houden en alle bij deze verklaring gesproken woorden, ten overstaan van God en alle goede mensen en allen die mijn woorden horen of nu aanwezig zijn.

Velen zeiden dat er groots gesproken was.

Daarop zei Gest: "Je hebt je mooi uitgedrukt en goed gesproken, als je later tenminste je woord niet breekt. Nu zal ik niet langer aarzelen dat te laten zien waartoe ik in staat ben."

Toen gooide hij zijn kap af en ontblootte zijn bovenlijf. De een keek de ander aan en iedereen schrok hevig. Zij meenden Grettir Asmundssoon te herkennen, want hij overtrof alle andere mannen in lichaamsbouw en kracht. Iedereen verstomde en Haf realiseerde zich dat hij dom had gehandeld. De mensen uit het district gingen twee aan twee staan en ieder beschuldigde de ander, maar bovenal gaven ze de man de schuld die de gelofte had uitgesproken.

Toen zei Grettir: "Verklaar me ronduit wat er in jullie gedachten is, want ik blijf hier niet lang zonder kleren zitten. Voor jullie staat veel meer op het spel dan voor mij, of jullie je nu aan de gelofte houden of niet."

Zij gaven nauwelijks antwoord en gingen zitten. Thords zonen en hun

zwager Halldor spraken nu onder elkaar. Enkelen wilden zich aan de gelofte houden, maar anderen niet. Ze staken de koppen bij elkaar.

Toen sprak Grettir een vers:

61.

*“Deze ochtend werd de bekende
niet herkend door vele kettingdragers
de bestormers van schilden in strijd
weten nu niet welk gezicht te tonen.
De mannen van scherpe woorden,
verkeren nu in een benarde situatie.
Zij aarzelen of ze hun woord zullen houden:
Hafs hoogdravende gezwam is weggeëbd.”*

(kettingdragers: mannen)

(bestormers van schilden: krijgers, mannen)

Toen zei Tungu-Stein: “Denk je dat het zo in elkaar steekt, Grettir? Maar wat zullen zij, de hoofdmannen, dan beslissen? Het is waar dat je alle mannen in moed en kracht overtreft. Maar zie je niet hoe zij de neuzen bij elkaar steken?”

Daarop sprak Grettir dit vers:

62.

*“Dragers van het Walkuren dak
staken hun neuzen bij elkaar,
bomen die beuken op de oorlog-Godins muur
houden een steekspel met hun baarden.
En de moedige verspreiders van Svafnirs nest,
dromden in groepen samen.
Zij betreuren inmiddels het bestand
sinds ze mij herkenden.”*

(Walkuren dak: schild; schilddragers: krijgers)

(Bomen: mannen; oorlog-godins muur: schild)

(steekspel met hun baarden: ze discussieren)

(Svafnir: naam van een slang; zijn nest: goud; verspreiders van goud: krijgers)

Toen sprak Hjalti Thordszoon: “Het zal niet zo zijn,” zei hij. “We zullen ons aan de belofte met jou houden, hoewel we nu wijzer zijn. Ik wil niet dat anderen het tot voorbeeld nemen dat we de gelofte breken die we zelf hebben uitgeroepen en waaraan we ons hebben verbonden. Grettir zal vrij zijn te gaan waar hij wil en veilig zijn totdat hij deze reis heeft beëindigd. Dan is dit bestand ten einde, wat er ook met ons gebeurt.”

Iedereen bedankte hem hiervoor en men vond dat hij edelmoedig had gehandeld, gezien de situatie waarin zij zich bevonden. Thorbjorn Angel deed er het zwijgen toe.

Toen werd gesuggereerd, dat een van beide Thords met Grettir zou worstelen, en hij zei, dat het aan hen was om te beslissen. Een van de broers Thord kwam naar voren. Grettir stond rechtop voor hem en Thord ging zo snel hij kon op hem af, maar Grettir gaf geen duimbreed toe. Grettir boog zich over Thords rug, kreeg zijn broek te pakken, tilde hem van zijn voeten en wierp hem over zijn hoofd naar achteren zodat hij op zijn schouders terecht kwam en een behoorlijke smak maakte.

Toen zeiden de mensen dat de beide broers het tegelijkertijd tegen hem moesten opnemen, en dat deden ze.

Er volgde een machtige worsteling en ieder kreeg om de beurt de overhand, hoewel Grettir er altijd in slaagde een van de twee broers onder zich te houden. Maar alle drie werden op hun beurt geworpen of op de knieën gebracht. Zij worstelden zo fel dat ze helemaal onder de blauwe plekken en het bloed zaten. Iedereen vond het schitterende sport en toen zij er mee ophielden bedankte iedereen hen voor de worstelpartij. Het oordeel van hen die er bij zaten was dat ze met z'n tweeën niet sterker waren dan Grettir alleen, ofschoon ieder van hen de kracht had van twee flinke mannen. De broers waren zo gelijk in kracht dat geen van beide de ander overwon als zij met elkaar worstelden.

Grettir bleef niet lang op het Ding. De boeren vroegen hem het eiland op te geven, maar hij weigerde en zij konden er niets tegen doen.

Grettir keerde terug naar Drangey, waar Illugi hem verheugd ontving. Zij verbleven daar in alle rust en Grettir vertelde hen over zijn reis. Zo ging de zomer voorbij.

Iedereen vond dat de mensen uit de Skagafjord erg nobel hadden gehandeld om de gelofte zo goed in stand te houden. Hieruit blijkt wat voor betrouwbare mannen er in die dagen waren, gezien alles wat Grettir ze had aangedaan.

De minder vermogende boeren spraken er met elkaar over, dat ze er weinig aan hadden een klein deel van Drangey te bezitten, en boden aan

hun deel aan de zonen van Thord te verkopen. Maar Hjalti zei dat hij die niet kopen wilde, want de boeren stelden als voorwaarde dat degene die het kopen wilde, of Grettir zou moeten doden, of hem van het eiland verdrijven. Thorbjorn Angel zei dat hij niet verzuimen zou de leiding op zich te nemen van een aanval op Grettir als zij hem daar geld voor geven wilden. Hjalti, zijn broer, stond zijn deel van het eiland aan hem af, omdat Thorbjorn de strijdlustigste van de twee was en niet populair. Verschillende andere boeren deden hetzelfde, zodat Thorbjorn Angel een groot deel van het eiland tegen een kleine prijs kreeg, maar daarmee verplichtte hij zichzelf om Grettir daar weg te krijgen.

1. Lögrétta: de wetgevende vergadering op een Ding. Op het Alding vormden de negenendertig Goði's, ieder vergezeld van twee vrije mannen, de Lögrétta. Zij kwamen bijeen op een speciaal daarvoor aangewezen terrein. De Lögrétta koos ook de Wetspreker.
2. Veiligheid: *grið* betekent letterlijk: bescherming, vrijwaring of immuniteit.

73

Tegen het eind van de zomer ging Thorbjorn Angel met een volledig bemande boot naar Drangey. Grettir en de zijnen kwamen naar de rand van het klif. Zij praatten met elkaar en Thorbjorn vroeg Grettir hem een gunst te verlenen en het eiland te verlaten. Grettir antwoordde dat daar geen kans op bestond.

Thorbjorn zei: “Het kan zijn dat ik jou enige steun kan geven, die het jou waard zou maken het wel te doen. Veel boeren hebben hun deel van het eiland opgegeven en aan mij overgedragen.”

Grettir antwoordde: “Nu, alleen al om de reden die je me net hebt verteld – dat je eigenaar bent van het grootste deel van het eiland – ben ik vastbesloten hier nooit vandaan te gaan. Wij kunnen nu de kool verdelen. Het is waar, dat ik het moeilijk vond iedereen van de hele Skagafjord tegen me te vinden, maar nu hoeft geen van ons de ander te sparen, want geen van beiden stikt van de populariteit. Je kunt net zo goed stoppen met hierheen te komen, want de zaak is wat mij betreft geregeld.”

“Alles heeft zijn tijd,” zei Thorbjorn, “en jou wacht een kwaad einde.”

“Dat risico zal ik moeten nemen,” zei Grettir, en daarmee gingen ze uiteen.

Thorbjorn keerde terug naar huis.

★★★★★

Er wordt verteld, dat, toen Grettir twee winters had doorgebracht op Drangey, zij bijna alle schapen op het eiland hadden geslacht. Maar een ram, zo wordt gezegd, lieten zij in leven. Deze had een grijze buik en grote hoorns. Ze hadden er veel lol om, want hij was zo tam dat hij buiten op hen stond te wachten en hen achterna liep waarheen ze maar gingen. 's Avonds kwam hij terug naar de hut en schuurde zijn hoorns tegen de deur.

Het beviel hen goed op het eiland. De vogels en hun eieren boden voedsel genoeg, maar brandhout was er niet veel. Grettir liet Glaum altijd uit kijken naar drijfhout. Vaak spoelden er boomstammen aan, die hij naar huis bracht voor het vuur. De broers hadden geen werk te doen, anders dan naar de kliffen te gaan, vogels te vangen en eieren te rapen, wanneer ze daar zin in hadden.

De slaaf begon erg lui te worden. Hij begon te mopperen en bekommerde zich minder om zijn werk dan te voren. Het was zijn taak om iedere nacht het vuur brandend te houden en Grettir waarschuwde hem daar goed op te letten, omdat ze geen boot bij zich hadden.

Op een nacht gebeurde het, dat het vuur doofde. Grettir werd woedend en zei dat Glaum het verdiend had een flink pak rammel te krijgen. De slaaf antwoordde dat hij maar een erg slecht leven had, daar in verbanning te leven en geslagen en mishandeld te worden wanneer er iets mis ging. Grettir vroeg Illugi wat er gedaan moest worden, en die zei, dat hij niets anders bedenken kon, dan te wachten tot er een schip langs kwam.

Grettir zei dat hij het uitzichtloos vond daar op te wachten. "Ik probeer liever," zei hij, "of ik het land niet kan bereiken."

"Dat lijkt me nogal wat," zei Illugi, "want wij zijn verloren als jou iets overkomt."

"Ik zal niet verdrinken zolang ik nog zwem," zei Grettir, "maar ik zal de slaaf, omdat hij gefaald heeft in een zaak van zo'n groot belang, in de toekomst minder vertrouwen."

De kortste overtocht van het eiland naar het vaste land was een zee-mijl.

★★★★★

Grettir maakte zich gereed voor zijn zwemtocht. Hij droeg een cape van grof materiaal, stopte deze in zijn broek en liet zich zwemvliezen tussen de vingers binden. Het weer was goed en hij verliet het eiland tegen de avond. De reis leek Illugi een hopeloze onderneming. Grettir dook de fjord in. Het water was kalm en hij had de stroom mee. Hij zwom krachtig door en bereikte Reykjanes na zonsondergang. Hij ging de boerderij genaamd Reykir¹ binnen en ging naar de warme bron, want hij had het behoorlijk koud gekregen. Hij baadde daar die nacht lange tijd. Daarna ging hij de hal binnen waar het erg heet was vanwege het vuur dat daar de hele avond had gebrand en de ruimte weinig was afgekoeld. Hij was erg moe en viel in een diepe slaap. Daar lag hij tot ver in de dag.

In de loop van de ochtend stonden de mensen van de huishouding op, en de eersten die de hal binnenkwamen waren twee vrouwen: het dienstmeisje met de boerendochter. Grettir lag te slapen, en zijn kleren waren van hem afgegleden en op de vloer gevallen. Zij zagen, dat er een man lag en herkenden hem.

Het dienstmeisje zei: “Bij mijn ziel en zaligheid, zuster, Grettir Asmundszoon is hierheen gekomen en ligt daar naakt. Hij lijkt me boven zijn ribben tamelijk krachtig te zijn, maar ik vind het merkwaardig, hoe klein hij van onderen geschapen is, dat verhoudt zich helemaal niet met de rest van hem.”

De boerendochter zei: “Hoe kan je jouw tong zo laten gaan? Je bent meer dan een halve dwaas! Houd je mond!”

“Ik kan hier echt niet over zwijgen, mijn lieve zuster,” zei het dienstmeisje, “want ik zou het niet hebben geloofd als iemand me het had verteld.”

Toen liep ze naar hem toe om het eens beter te bekijken en dikwijls liep ze terug naar de boerendochter en barstte in lachen uit.

Grettir hoorde wat ze zei, en toen ze opnieuw over de vloer liep, greep hij haar beet en sprak hij een vers:

63.

*“Het brutale wicht
handelt lichtzinnig;
zelden is een pijlenstorm wensende boom
in staat bij anderen goed
het zwaard in het haar te zien.
Ook wanneer bomen van de speerstorm
een grotere roede mogen hebben,
wed ik dat hun ballen niet groter dan de mijne zijn.”*

(pijenstorm wensende boom: krijger)

(zwaard in het haar: penis)

(boom van speerstorm: krijger)

Hierna trok hij haar op de bank, terwijl de boerendochter de kamer uit rende.
Toen sprak hij dit vers:

64.

*“Pilaar van het naaigoed, liefde,
kort-van-zwaard noemt ze me;
De tak van Hrist's hand
spreekt de waarheid.
De jonge heer, de kleine met de manen,
kan bij mij erg groot
in het bos der dijen groeien;
verwacht actie, eilandbeen van Freyja.”*

(Hrist: naam van een Walkure; haar takken: vingers; Hrist's vingers: vrouw)

(kleine met de manen: penis)

(bos der dijen: schaamhaar)

(eilandbeen: gesteente; Freyja: naam van een godin; godin van de

- waardevolle - steen: vrouw)

Het dienstmeisje schreeuwde luid, maar ze gingen zo uiteen dat ze Grettir niet langer ophitste toen ze hem verliet.

Kort daarna stond Grettir op en ging naar Thorvald de boer. Hij vertelde hem over zijn probleem en vroeg 'm hem opnieuw naar het

eiland te brengen. Dat deed hij. Hij leende hem een schip en bracht hem over. Grettir bedankte hem voor zijn edelmoedigheid.

Toen bekend werd dat Grettir een zeemijl ver had gezwommen, vond iedereen dat zijn moed en behendigheid zowel in het water als op land buitengewoon was.

De mensen uit de Skagafjord verweten het Thorbjorn Angel zeer dat hij Grettir niet van Drangey verdreven had, en ze zeiden, dat ze allemaal hun deel terug wilden. Thorbjorn zag dat hij in een moeilijke positie verkeerde en vroeg hen geduld te hebben.

1. Reykir betekent stoom en dit wijst erop dat er warme bronnen in de buurt zijn, die men ook gebruikte om in te baden.

Die zomer arriveerde een schip in IJsland dat afmeerde in de riviermonding van Gonguskardsos. Er was een man genaamd Haering aan boord. Hij was jong en zo behendig dat hij elke klif kon beklimmen. Hij nam zijn verblijf bij Thorbjorn Angel en logeerde daar tot in de herfst. Haering drong er bij Thorbjorn sterk op aan hem mee te nemen naar Drangey, want hij wilde zien of het klif echt zo hoog was dat het op geen enkele plek beklommen kon worden. Thorbjorn zei dat hij het zeker niet voor niets zou doen als hij er in slaagde op het eiland te komen en Grettir te verwonden of doden. Hij spiegelde het Haering allemaal heel mooi voor.

Daarna gingen zij op een dag naar Drangey en zetten hem, de Noor, ergens aan land en zeiden hem zich niet te laten zien, mocht hij de top bereiken. Toen stelden zij zich op bij de ladder en begonnen een gesprek met Grettir en zijn metgezellen. Thorbjorn vroeg Grettir of hij niet van het eiland weg wilde, maar Grettir antwoordde dat hij nergens meer toe besloten was, dan daar te blijven.

“Je hebt ons veel streken geleverd,” zei Thorbjorn, “en het lijkt niet waarschijnlijk dat we onze wraak zullen hebben, maar jij doet veel met gevaar voor eigen leven.”

Aldus twistten ze lange tijd, maar bereikten geen overeenstemming.

Om naar Haering terug te keren. Hij klom heen en weer op de rotswand en slaagde erin de top te bereiken op een plaats die geen ander ooit voor - of sinds hem bereikte. Toen hij op de top van het klif aankwam, zag hij de twee broers met hun rug naar hem toe staan. Hij dacht nu in korte tijd rijkdom en roem te kunnen vergaren. Zij hadden geen flauw vermoeden van zijn aanwezigheid, omdat ze dachten dat het eiland ontoegankelijk was behalve daar waar de ladders waren. Grettir onderhield zich met Thorbjorn en zijn mannen, en er was van beide zijden geen gebrek aan honende woorden. Toevallig keek Illugi achterom en zag een man die al behoorlijk dichtbij gekomen was.

Illugi zei: “Er komt een man op ons af met zijn aks geheven en hij ziet er niet erg vriendelijk uit.”

“Reken dan met hem af,” zei Grettir, “terwijl ik de ladder bewaak.”

Illugi trad Haering tegemoet en toen de Noor dat zag draaide hij zich om en rende het eiland over. Illugi zat hem achterna, zover het eiland reikte,

en toen hij de rand van het klif bereikte, sprong Haering ervan af en brak alle botten in zijn lijf. Aldus eindigde zijn leven. Waar hij omkwam, heet het sindsdien Haeringshlaup (Hearings Sprong). Illugi keerde terug en Grettir vroeg hem hoe hij de man had achtergelaten die hem was toevertrouwd.

“Hij durfde het niet aan om mij met hem te laten afrekenen,” zei Illugi, “en brak zijn nek toen hij van het klif naar beneden sprong. Laat de boeren voor hem bidden als voor een dode.”

Toen Angel dat hoorde, zei hij zijn mannen weg te varen. “Ik heb nu twee tochten gemaakt om Grettir te ontmoeten,” zei hij. “Ik zal geen derde keer gaan wanneer ik in de tussentijd niets wijzer word, en wat mij betreft is het nu aannemelijk dat zij op Drangey kunnen blijven. Toch geloof ik dat Grettir hier zijn langste tijd heeft doorgebracht.”

Toen keerden ze naar huis terug en deze reis werd nog slechter beschouwd dan die ervoor. Grettir bracht de winter op Drangey door en ontmoette Thorbjorn die winter niet meer.

In de winter stierf Skapti de Wetspreker¹. Dit betekende een grote tegenslag voor Grettir, want hij had beloofd aan te zullen dringen op het opheffen van zijn verbanning wanneer Grettir eenmaal twintig jaar vogelvrij was geweest, en de gebeurtenissen waar net over werd verteld vonden plaats in het negentiende jaar van zijn verbanning.

In de lente stierf Snorri de Goði² en gedurende dit winterseizoen vonden er veel incidenten plaats die niet tot onze saga behoren.

1. en 2. Skapti Thoroddszoon stierf in 1030 en Snorri de Goði in 1031.

Die zomer op het Alding bespraken Grettirs verwanten langdurig zijn verbanning. Sommigen van hen meenden dat hij zijn straf had uitgediend wanneer een gedeelte van het twintigste jaar voorbij was. Echter, degenen die aanklachten tegen hem hadden ingediend, waren daar op tegen en zeiden dat hij sindsdien vele daden had begaan, waarop een straf van vogelvrijverklaring stond en men vond daarom dat zijn verbanning des te langer zou moeten duren.

Er werd een nieuwe Wetspreker gekozen: Stein, de zoon van Thorgest, wiens vader Stein de Eeuwig-varende, de zoon was van Thorir Herfst-mist. De moeder van Stein de Wetspreker was Arnora, de dochter van Thord de Bruller. Stein was een wijs man en hem werd gevraagd 'n uitspraak te doen. Hij zei hen uit te zoeken of dit de twintigste zomer was sinds hij verbannen werd en dat bleek het geval te zijn.

Toen trad Thorir van Gard naar voren en bracht alle mogelijke tegenwerpingen naar voren die hij kende en hij slaagde erin te ontdekken dat Grettir een winter op IJsland had doorgebracht waarin deze geen vogelvrije was. Dat betekende dat hij slechts negentien jaar verbannen was.

De Wetspreker verklaarde dat niemand langer dan twintig jaar in totaal vogelvrij zou zijn, zelfs als hij gedurende die tijd een daad beging waarop vogelvrijverklaring als straf stond - "maar eerder zal ik niet toestaan dat iemands vogelvrijverklaring wordt opgeheven".

Aldus mislukte voor het moment de poging om Grettirs verbanning te beëindigen, maar het leek zeker dat komende zomer zijn vogelvrijheid zou worden opgeheven.

De mensen uit de Skagafjord waren ontstemd over het vooruitzicht dat Grettirs verbanning zou worden beëindigd en zij zeiden Thorbjorn Angel nu dat hij of het eiland terug moest geven of Grettir doden. Hij bevond zich in een erg netelige situatie, want hij zag geen mogelijkheid Grettir te overwinnen en toch wilde hij het eiland behouden. Hij zocht naar alle mogelijke manieren om Grettir af te troeven, met harde actie, list of op elke andere manier die hij bedenken kon.

★★★★★

Thorbjorn Angel had een pleegmoeder genaamd Thurid. Ze was erg oud en men achtte haar tot weinig meer in staat. Toen ze jong was en de mensen heiden, was ze erg bedreven geweest in magie en kende ze vele geheime kunsten. Maar heden ten dage geloofde men dat ze al haar gaven had verloren. Hoewel het Christendom in het land was, waren vele vonken van Heidendom gebleven. En het was hier in IJsland wet geweest dat het niet verboden was heimelijk te offeren en andere heidense rituelen uit te voeren wanneer ze privé beoefend werden, maar kon worden bestraft met kleine verbanning als ze in het openbaar plaatsvond. Voor veel mensen destijds gold dat ‘vaste gewoonten moeilijk zijn af te leren’ en dat ‘jong geleerd oud gedaan is’ en omdat Thorbjorn zich geen raad meer wist zocht hij daar hulp waar het de meesten het onwaarschijnlijkste leek, namelijk bij zijn pleegmoeder. Hij vroeg haar wat voor advies ze hem kon geven.

Ze antwoordde: “Nu schijnt het me zo te gaan, zoals gezegd wordt: ‘velen gaan naar de geitenschuur om wol te halen’. Ik doe me niet graag beter voor dan anderen in dit district om vervolgens niets te kunnen uitrichten, wanneer het er echt op aankomt. Maar voor zover ik kan zien, kan het mij niet slechter vergaan dan jou, ofschoon ik zelden nog mijn bed uitkom. Als je mijn raad wilt hebben, dan wil ik ook beslissen, hoe ernstig te handelen.”

Hij stemde daarmee in en zei dat ze hem altijd goede raad had gegeven. Nu verstreek de tijd tot de vijfde zomermaand¹.

Op een goeie dag zei het oudje tegen Angel: “Het is kalm en helder weer. Ik wil nu dat je naar Drangey gaat en ruzie zoekt met Grettir. Ik zal met jullie meegaan en kijken hoe voorzichtig hij zich uitdrukt. Ik zal precies weten, wanneer ik ze zie, hoeveel geluk ze zullen hebben, en dan zal ik die woorden over hen uitspreken, die ik voor juist houd.”

Angel zei: “Deze tochten naar Drangey worden vervelend, want ik heb altijd slechtere zin wanneer ik daar weg vaar, dan toen ik er heenging.”

Toen zei het oudje: “Ik zal je niet helpen als je mij niets laat beslissen.”

“Dat zal niet gebeuren, pleegmoeder,” zei hij. “Maar ik heb gezegd dat ik daar alleen een derde keer heen zal gaan als er voor ons iets goeds van mag komen.”

“Dat zul je moeten riskeren,” zei het oudje, “en je zult je veel moeite moeten getroosten, voordat Grettir ten val is gebracht en je zult vaak twijfelen

over hoe het met je zal aflopen. En uiteindelijk zul je de prijs ervoor betalen, wanneer het eindigt. Maar je bent er zó in verstrikt geraakt dat er iets gedaan moet worden.”

Daarna liet Thorbjorn Angel een tien-riemen-boot te water en ging hij met elf anderen aan boord. De oude vrouw begeleidde hen en zij roeiden uit naar Drangey. Toen de broers dat zagen, kwamen ze naar voren naar de ladder en begonnen ze opnieuw te praten over hun zaak. Thorbjorn zei dat hij nog eens was gekomen om erachter te komen of Grettir vertrekken wilde. Hij zei dat hij het verlies aan vee en hun verblijf daar nog steeds licht zou opnemen, wanneer ze geweldloos uiteen zouden gaan. Grettir zei dat hij niet de intentie had te onderhandelen over zijn vertrek.

“Ik heb je dat vaak genoeg gezegd,” zei hij, “en het heeft geen nut er verder met mij over te praten. Je kunt doen wat je wilt, maar hier zal ik wachten op wat voor mij bestemd is.”

Zich realiserend dat hij deze keer niets zou kunnen uitrichten, zei Thorbjorn: “Ik wist al dat ik hier met duivelse kerels te doen had en het is zeer waarschijnlijk, dat er enige dagen verstrijken, voordat ik weer hierheen kom.”

“Het zou me geen pijn doen wanneer je helemaal niet meer kwam,” zei Grettir.

Het oudje lag achterin de boot en was met kleden toegedekt.

Toen roerde ze zich en zei: “Deze mannen zullen moedig maar zonder geluk zijn. Er is een groot verschil tussen jullie. Jij hebt ze vele goede voorstellen gedaan maar zij wijzen alles af. En er is weinig wat zekerder tot ongeluk leidt dan iets goeds niet te willen aannemen. Nu leg ik je dit op, Grettir, dat je van je geluk beroofd zult zijn, van alle gunsten en voorspoed, en alle verdediging en inzicht, des te meer, hoe langer je leeft. Ik verwacht dat je vanaf nu minder gelukkige dagen zult kennen dan je tot nu toe hebt gehad.”

Toen Grettir dat hoorde, schrok hij erg en zei: “Wie voor de duivel is dat bij jullie op het schip?”

Illugi antwoordde: “Ik denk dat het die oude vrouw is, Thorbjorns pleegmoeder.”

“Vervloek die oude heks!” zei Grettir. “Ik kan niets ergers bedenken! Geen woorden hebben me meer laten schrikken dan deze die zij heeft gesproken². Ik weet dat er van haar en haar hekserij kwaad over me zal komen. Maar zij zal ook iets hebben om haar te herinneren aan haar bezoek hier.” En hij pakte een reusachtige steen op, wierp hem naar beneden op de boot en deze kwam terecht in de hoop kleden.

Thorbjorn had niet gedacht dat iemand een steen zover kon gooien.

Er klonk een harde schreeuw, want de steen had het oudje d'r dij geraakt en gebroken.

Toen zei Illugi: "Ik wenste dat je dat niet had gedaan."

"Geef mij er de schuld niet van," zei Grettir. "Ik ben zelfs bang dat ik haar niet hard genoeg heb geraakt. Want het leven van een oudje zou geen te grote prijs zijn om voor ons beiden te betalen."

"Hoe kan zij nu tegen ons worden afgewogen?" vroeg Illugi. "Dat zou een schamele prijs voor ons twee zijn."

Thorbjorn ging op weg naar huis en toen ze uiteen gingen werden er geen woorden ter afscheid gesproken.

Toen zei hij tegen het oudje: "Het is gegaan zoals ik had verwacht. Jouw reis naar het eiland heeft je niet veel eer gebracht. Je bent kreupel geraakt voor de rest van je leven en we hebben niet meer eer behaald dan tevoren. We moeten de ene na de andere belediging slikken zonder daarvoor genoegdoening te krijgen."

Zij antwoordde: "Dit is het begin van hun ongeluk en ik vermoed dat het ze vanaf nu almaar slechter zal vergaan. Ik maak me niet druk, dat ik dit geschenk dat men mij heeft gegeven niet vergelden kan, als ik in leven blijf."

"Je lijkt me een vrouw met grote moed, pleegmoeder," zei Thorbjorn. Toen kwamen ze thuis en het oudje moest bijna een maand het bed houden voor haar dijbeen was geheeld en ze weer in staat was te lopen.

Men lachte veel om de reis van Thorbjorn en de oude vrouw. Ze vonden dat Grettir Thorbjorn vaak te slim af was geweest. Eerst wat betreft de gelofte van onschendbaarheid op het Ding in het voorjaar, een tweede maal toen Haering zijn leven liet, en nu de derde keer toen hij de dij van de oude vrouw brak, zonder dat Thorbjorn in staat was geweest hem met gelijke munt terug te betalen. Thorbjorn Angel was hoogst geïrriteerd door deze praat.

1. De een na laatste zomermaand volgens de oud IJslandse kalender.
2. Aan het gesproken woord, met name gebonden in een gedicht of formule, werd destijds een speciale kracht toegedacht (bij Voodoo nu nog). Het komt van de mythische wereldbeschouwing die alles een originele eenheid toedenkt. De symbolische actie - het gesproken woord - is of wordt de echte actie, woord = daad. Dus op het moment dat het wordt uitgesproken, wordt het bewaarheid (zie ook de voorspellingen in hoofdstuk 34).

De herfst ging voorbij tot er drie weken tot het begin van de winter restten. Toen verzocht het oudje of ze haar naar zee wilden brengen. Thorbjorn vroeg wat ze van plan was.

“Het is slechts een kleinigheid,” zei ze, “toch kan het een voorbode zijn van grotere gebeurtenissen.”

Men deed wat ze had gevraagd en toen zij de kust bereikten, strompelde ze langs de zee alsof haar de richting werd gewezen. Daar lag een boomstronk, die zo groot was, dat een man hem nog net op zijn schouder dragen kon. Ze keek naar de stronk en vroeg hen deze voor haar om te draaien. Het hout aan de andere zijde leek te zijn verbrand en glad geschuurd. Ze liet op de gladde kant een klein plat vlak schaven. Vervolgens nam ze een mes, kerfde er runen in, smeerde deze in met haar bloed en prevelde enige bezweringen. Daarna liep ze achterwaarts, tegen de loop van de zon in, om de boomstronk heen en sprak daarbij vele machtige spreuken.

Daarna liet ze de boomstronk in zee terug duwen en bezwoer hem naar Drangey te drijven, en dat Grettir er grote schade van moest ondervinden.

Daarvandaan ging ze huiswaarts naar Vidvik. Thorbjorn zei dat hij niet wist waar het goed voor was. Het oudje zei dat het hem later wel duidelijk zou worden. Er stond een aanlandige wind, maar de stronk van het oudje dreef tegen de wind in, en leek niet langzamer te gaan, dan verwacht mocht worden.

Grettir zat met zijn kameraden op Drangey, zoals reeds verteld werd, en ze waren erg tevreden met hun lot. De dag nadat het oudje haar betoveringen over de boomstronk had uitgesproken, gingen Grettir en zijn broer het klif af om naar brandhout te zoeken. Toen ze aan de westzijde van het eiland waren, vonden ze een aangespoelde boomstronk.

Toen zei Illugi: “Dat is veel brandhout, broer, laten we het meenemen naar onze hut.”

Grettir trapte er met zijn voet tegen en zei: “Een kwade boom door een kwaadaardig iemand gezonden. We moeten ander brandhout hebben,” en wierp hem in zee en vroeg Illugi ervoor te waken hem naar huis te dragen, “want hij is ons gestuurd om ongeluk te brengen”.

Daarna gingen ze naar de hut en vertelden de knecht er niets van. De volgende dag vonden ze de stronk opnieuw en deze lag nu dicht bij de ladder dan de dag er voor. Grettir duwde hem terug de zee in en zei dat die nooit naar huis mocht worden gedragen. De nacht verstreek. Er stak een storm op die veel regen bracht waardoor ze geen zin hadden naar buiten te gaan. Ze zeiden Glaum dat hij brandhout moest gaan zoeken. Hij nam het slecht op en zei dat hij mishandeld werd, omdat hij zich telkens met slecht weer buiten moest afbeulen. Hij ging de ladder af en vond daar de stronk van de oude vrouw. Hij prees zich gelukkig, pakte hem op en sleepte hem naar de hut. Daar gooide hij hem neer met een zware plof.

Grettir hoorde dat en zei: "Glaum heeft iets meegebracht. Ik ga naar buiten en kijk wat het is." Hij pakte zijn hout-aks en liep naar buiten.

Glaum zei toen: "Het hakken zal jou niet slechter vergaan dan mij het dragen ervan!"

Grettir werd woedend op de knecht en zwaaide met beide handen zijn aks naar de stronk zonder er op te letten welke boom het was. Zodra de bijl de boom raakte, draaide zij op haar platte kant en sprong van het hout weg. Ze drong Grettirs rechter been boven de knie binnen en op zo'n manier dat ze tot op het bot ging, en een ernstige wond veroorzaakte.

Toen bekeek hij de stronk en zei: "Degene die kwaad wilde, heeft de overhand gekregen, en dit zal niet de laatste keer zijn. Die boomstronk hier, is dezelfde die ik twee keer in zee heb teruggegooid. Twee rampen heb je nu over ons gebracht, Glaum. Eerst liet je het vuur uitgaan en nu heb je dit ongelukshout hierheen gebracht. Een derde fout zal de dood voor je betekenen en die van ons allen."

Illugi verbond toen Grettirs wond, die niet veel bloedde. Grettir sliep die nacht goed en drie nachten gingen voorbij zonder dat de wond hem pijn deed. Toen ze het verband eraf haalden was de wond gesloten zodat ze bijna geheeld was.

Toen zei Illugi: "Ik verwacht niet dat je erg lang van deze wond te lijden zult hebben."

"Dat zou mooi zijn," zei Grettir, "maar dit is een vreemd ongeluk geweest, hoe het ook af zal lopen, en ik heb een voorgevoel dat het anders zal zijn."

80

's Avonds gingen zij liggen om te slapen. Rond middernacht begon Grettir heftig te woelen. Illugi vroeg waarom hij zo onrustig was. Grettir antwoordde dat zijn been pijn deed en – “het lijkt me waarschijnlijk dat het van kleur is veranderd.”

Ze maakten licht en toen ze het verband eraf haalden, zagen ze dat het been opgezwollen en diep blauw-zwart was. De wond was opengesprongen en zag er veel slechter uit dan eerst. Daarbij had hij zoveel pijn dat hij niet rustig liggen kon en geen oog dicht deed.

Grettir zei: “We moeten er rekening mee houden dat de ziekte die ik heb opgelopen, slechte gevolgen zal hebben want het is hekserij. Dat oudje probeert zich te wreken voor de steen die ik op haar heb geworpen.”

Illugi zei: “Ik heb je gezegd dat er weinig goeds zou komen van dat oude wijf.”

“Uiteindelijk zal het niets uitmaken,” zei Grettir, en hij sprak vijf verzen:

65.

*“Vaak besliste de zwaardsnede
over het lot in de strijd,
in de zware slag met de berserkers, in het berkenhouten huis
weerde ik me dapper.
Hjarrandi, de wachter van Hrist,
boette met zijn arm, en snel
verloren beiden, Bjorn en Gunnar,
hun leven en genade.*

(Hrist: naam van een Walkure; haar wachter: krijger of man)

66.

*Ook kwam ik eens naar IJsland toe
op een breed schip in Dyrholmar.
Lang was de man van speren
op het schip geweest.*

*Torfi, Vebrands lofwaardige erfgenaam,
bood een vredelievende man
toen met veel geweld
de strijd van van zware speren.*

(Dit incident wordt niet genoemd in het Saga-verhaal.)

67.

*Hoewel vele mannen
deelnamen aan het wapengeweld
werd de muur van Mimirs onverschrokken boom
door de dichter zo gespleten
dat de roeispanten van esdoorn eens
in een wondenstorm van Grettirs hand
bewegingloos gemaakt werden;
Uiteindelijk gaf hij mij een paard.*

(Mimir: naam van een reus; zijn muur: schilden; boom van schilden: krijgers)

(roeispanten van esdoorn: zeevaarders)

(Dit incident wordt niet genoemd in het Saga-verhaal.)

68.

*Ik vernam dat Thorfinn, Arnors zoon,
niet gold als erg dapper in gevaar;
de boom van pijlpunten zei,
dat hij mij mijn oude dag zou ontnemen.
De koppige verspreider van het nest van de slang
verloor zijn moed;
hoewel hij me alleen buiten aantrof
was ik niet zo'n gemakkelijk doelwit.*

(pijlpunten boom: krijger)

(nest van de slang: goud; verspreider van goud: "vrijgevege" man)

(Dit voorval wordt niet verteld in deze Saga, maar wordt wel genoemd in de *Ljósvetninga Saga*. Daar wordt echter gezegd dat zij niet vchten. Letterlijke tekst: "Men zegt dat Thorfinn en Grettir elkaar hebben ontmoet, maar dat geen van beiden de ander aanviel. Hieruit blijkt wat voor krijger Thorfinn was.")

69.

*Ik slaagde erin mijn leven te beschermen
tegen de gebruikers van speren.
Door de aanvallen van anderen op mij
gebeurde het niet zelden dat ik mij hierop moest verlaten.
Nu heeft machtig, oeroud land van stenen,
de boom van het vuur der strijd
met hekserij overwonnen;
krachtig zijn de boosaardige formules.”*

(vuur der strijd: zwaarden; boom van zwaarden: krijger)
(stenen: juwelen; hun land: vrouw – misschien een ironische verwijzing
naar de steen die Grettir op haar gooide)

“Nu moeten we op onze hoede zijn,” zei Grettir, “want Thorbjorn Angel en de oude vrouw zullen het hier niet bij laten. Jij, Glaum, moet vanaf nu elke dag de ladder bewaken en tegen de avond optrekken. Doe dit nauwgezet, want er hangt veel vanaf. En als je ons in de steek laat, zal je einde nabij zijn.”

Glaum beloofde dit met het hand op zijn hart. Het weer begon slechter te worden, een harde noord-oostenwind stak op en het werd erg koud. Grettir vroeg iedere avond of de ladder was opgetrokken.

Glaum zei: “Dit is zeker een goed moment om bezoekers te verwachten! Zou iemand er zo opgebrand zijn jouw leven te nemen dat hij er zijn eigen leven voor zou laten? Het is meer dan onmogelijk met dit weer ergens heen te gaan. Het lijkt me dat jouw grote moed je verlaten heeft, wanneer je denkt dat alles de dood van jullie twee kan zijn.”

“Wat er ook gedaan moet worden,” zei Grettir, “jij zult je altijd slechter van je taak kwijten dan ieder van ons. Maar je zult de ladder bewaken, of je nu wilt of niet.”

Ze joegen hem iedere morgen naar buiten en hij was daar helemaal niet van gediend. De pijn in Grettirs been werd erger en het hele been zwol op. De dij begon zowel boven als onder de wond te zweren. De infectie verspreidde zich rondom de wond en Grettir bevond zich op het randje van de dood. Illugi zat dag en nacht bij hem en besteedde nergens anders aandacht aan. Dit was in de tweede week nadat Grettir zichzelf had verwond.

★★★★★

Thorbjorn Angel was thuis in Vidvik en was zeer geïrriteerd dat hij niet in staat bleek Grettir de baas te worden. Er was een goede week verstreken sinds de dag dat de oude vrouw de boomstronk had behekst. Ze ging naar Thorbjorn toe en vroeg of hij niet van plan was om Grettir te bezoeken.

Hij zei dat hij vastbesloten was, dat niet te doen. “Of wil jij hem soms opzoeken, pleegmoeder?” vroeg hij.

“Ik wens hem niet te zien,” zei ze, “maar ik heb hem mijn groet gestuurd en ik verwacht dat hij die ontvangen heeft. Ik raad je aan ogenblikkelijk uit te varen en hem op te zoeken, anders zal het je niet lukken hem te overwinnen.”

Thorbjorn antwoordde: “Ik heb daarheen zoveel eerloze reizen gemaakt dat ik nu niet opnieuw ga. Deze felle storm is al reden genoeg. Het is niet mogelijk ergens heen te reizen, hoe dringend het ook zijn mag.”

“Je bent inderdaad een compleet leeghoofd als je niet door deze listen heen kijkt! Ik zal je nu opnieuw raad geven. Ga, en verzamel eerst wat mannen, daarna rijd je naar jouw zwager Halldor toe op Hof en neemt zijn advies aan. Wanneer ik enige controle over Grettirs gezondheid heb, zou het dan verrassend zijn te veronderstellen dat ik ook iets te doen kan hebben met de bries die er op dit moment staat?”

Thorbjorn realiseerde zich dat de oude vrouw verder keek dan hij had aangenomen, dus zond hij direct een bericht door het district om mannen te verzamelen. Het antwoord kwam erg snel: geen van de mannen die hun deel van Drangey had opgegeven was bereid iets doen om hem te helpen. Ze zeiden dat Thorbjorn zowel hun deel van het eiland als de taak om Grettir aan te vallen zou hebben. Maar Tungu-Stein zond hem twee mannen, zijn broer Hjalti drie en Eirik uit de Goddalen één. Van zijn eigen boerderij nam hij er zes mee. Deze twaalf reden van Vidvik naar Hof, waar Halldor hen uitnodigde te blijven en hij vroeg ze naar het doel van hun bezoek. Thorbjorn deed alles uit de doeken. Halldor vroeg wiens idee het was geweest en Thorbjorn vertelde dat zijn pleegmoeder er sterk bij hem op aangedrongen had.

“Hier zal niets goeds van komen,” zei Halldor, “want zij is een tovenaars en tovenarij is nu verboden.”

“Ik kan niet alles overzien,” zei Thorbjorn, “maar als het aan mij ligt,

zal ik deze zaak op een of andere manier tot een eind brengen. Hoe zal ik te werk gaan om het eiland te bereiken?”

“Het lijkt mij dat je ergens op vertrouwt,” zei Halldor. “Ik weet echter niet of dat iets goeds is. Als je hiermee door wilt gaan, ga dan naar mijn vriend Bjorn op Haganes in Fljot. Hij bezit een goede boot. Vraag hem deze uit mijn naam aan jou te lenen. Daarvandaan zul je in staat zijn over de fjord naar Drangey te varen. Het lijkt mij dat wanneer Grettir niet ziek of gewond is, jouw reis een dubieuze onderneming zal blijken. Een ding weet ik zeker: wanneer je hem niet in een open en eerlijk gevecht overwint, zullen er genoeg mannen zijn om zijn dood aan te klagen. Dood Illugi niet, wanneer je het kunt voorkomen. Maar ik meen te zien dat niet alles bij dit plan geheel Christelijk is.”

Halldor gaf hem toen zes mannen mee voor de overtocht. Een van hen was genaamd Kar, een ander Thorleif en een derde Brand. De namen van de anderen worden niet genoemd.

Deze achttien gingen op weg naar Fljot, bereikten Haganes en gaven Halldors boodschap door aan Bjorn. Hij zei dat hij het aan Halldor verplicht was, maar voegde eraan toe dat hij geen verplichtingen had tegenover Thorbjorn. Hij zei dat het gekkenwerk was om te gaan en hij deed erg zijn best het uit hun hoofd te praten. Zij zeiden dat ze niet zouden omkeren, gingen naar de kust en lieten de boot te water die al opgetuigd in het boothuis lag. Vervolgens maakten zij zich gereed om uit te varen. Iedereen die aan wal stond, dacht dat het onmogelijk was met dit weer over te steken.

Ze hesen het zeil en onmiddellijk maakte de boot snelheid en vloog de fjord in. Toen ze het diepe water van de fjord bereikten, werd het weer kalmer en vonden ze dat het niet langer te hard waaide. Zij bereikten Drangey in de avond, nadat het was gaan schemeren.

82

Nu moeten we over Grettir vertellen dat hij zo ziek was dat hij niet meer op zijn benen kon staan. Illugi waakte over hem terwijl Glaum verondersteld werd wacht te houden. Hij maakte nog steeds veel bezwaar, en zei dat ze het zich maar inbeeldden dat ze van hun leven beroofd zouden worden terwijl dat helemaal niet stond te gebeuren. Hij ging naar buiten, maar heel onwillig.

Toen hij bij de ladder aankwam, zei hij tegen zichzelf, dat hij de ladder niet zou ophalen. Hij begon erg slaperig te worden, ging liggen en sliep de hele dag totdat Thorbjorn het eiland bereikte. Zij zagen nu dat de ladder niet omhoog was getrokken.

Toen zei Thorbjorn: “Het patroon is veranderd. Er loopt niemand rond en de ladder is op zijn plaats. Het zou kunnen dat onze tocht beter zal verlopen dan we eerst verwachtten. We zullen snel naar de hut gaan en onze moed niet laten zakken. We kunnen er zeker van zijn dat als zij gezond zijn, ieder van ons zijn uiterste best moet doen.”

Ze gingen het eiland op, keken om zich heen en zagen dat niet ver bij de ladder vandaan een man lag die hard snurkte.

Thorbjorn herkende Glaum. Hij ging naar hem toe, sloeg hem met het gevest van zijn zwaard op diens oor en zei de ellendeling wakker te worden – “Waarlijk is hij in slechte handen, wiens leven aan jou is toevertrouwd!”

Glaum keek op en zei: “Daar gaan we weer. Denk je dat mijn vrijheid een groot goed is, als ik hier in de kou moet liggen?”

Angel zei: “Ben je zo stom dat je niet eens in ziet dat je vijanden voor je staan en klaar zijn om jullie allemaal te doden?”

In plaats van iets te zeggen, schreeuwde Glaum zo hard als hij kon, toen hij de mannen herkende.

“Doe het een of het ander,” zei Angel. “Of je houdt ogenblikkelijk je kop en vertelt me alles over de opbouw van jullie hut, of ik zal je doden.”

Glaum zweeg als werd zijn hoofd onder water gehouden.

Thorbjorn vroeg: “Zijn de broers in de hut en waarom zijn zij niet in de weer?”

“Dat is niet zo makkelijk voor ze,” zei Glaum, “want Grettir is ziek en op een haartje na dood, en Illugi waakt over hem.”

Thorbjorn vroeg naar Grettirs gezondheidstoestand en wat zich had

afgespeeld. En Glaum vertelde hem hoe Grettirs wond was veroorzaakt.

Angel lachte en zei: “Dit bewijst het oude gezegde dat: ‘oude vrienden je het minst teleurstellen’, en in jouw geval ook dat: ‘het slecht is een slaaf als vriend te hebben’, Glaum! Zo slecht als hij zijn mag, je hebt op schandelijke wijze jouw meester verraden.”

Veel van de mannen beschimpten hem vanwege zijn trouweloosheid. Daarna sloegen ze hem bijna kreupel en lieten hem liggen. Toen liepen ze naar de hut en stootten met geweld op de deur.

Illugi zei: “Grijsbuik (de ram) klopt aan de deur, broeder.”

“En dat doet hij hard ook,” zei Grettir, “en meedogenloos.” Op dat moment brak de deur in stukken. Illugi haastte zich naar zijn wapens en verdedigde de deur opdat ze niet binnen konden komen. Lange tijd vielen zij aan, maar kregen alleen de punten van hun speren binnen de deur, die Illugi alle scheidde van hun schacht. Ze zagen in dat ze geen vooruitgang boekten en daarom sprongen ze op het dak van de hut en begonnen deze af te breken. Toen stond Grettir op, greep zijn speer en stootte haar tussen de balken. De speer raakte Kar, Halldors knecht van Hof, en ging dwars door hem heen.

Angel zei ze oplettend te werk te gaan en goed op zichzelf te passen. “We zullen ze overwinnen,” zei hij, “als we behoedzaam handelen.”

Toen legden ze het uiteinde bloot van een van de steunbalken en leunden erop tot die afbrak. Grettir kon niet verder omhoog komen dan zijn knieën, maar greep het zwaard Karsnaut. Op dat moment sprongen zij van het dak naar binnen en een machtige strijd begon. Grettir sloeg met zijn zwaard naar Vikar, een volgeling van Hjalti Thordszoon, en raakte diens linker schouder toen hij van het dak de hut in sprong. Het ging dwars door zijn schouder, kwam er onder zijn rechterarm uit en sneed hem helemaal in tweeën. Zijn lichaam viel in twee delen bovenop Grettir en voorkwam zo dat deze zijn zwaard zo snel terugkreeg als hij wenste, zodat Thorbjorn Angel hem tussen de schouders kon steken en hem een grote wond toebracht.

Daarop zei Grettir: “Naakt is de rug van hem die geen broer heeft!”

Illugi wierp zijn schild over Grettir heen en verdedigde hem zo heldhaftig dat alle mannen zijn verdediging prezen.

Grettir vroeg toen aan Angel: “Wie heeft jullie de weg naar het eiland gewezen?”

“Christus wees ons de weg,” antwoordde Angel.

“Ik gok eerder,” zei Grettir, “dat het die verdomde oude vrouw, jouw peetmoeder, was die hem je liet zien. Het waren haar raadgevingen waarop je vertrouwde.”

“Jouw lot zal hetzelfde zijn,” zei Angel, “op wie wij ons ook verlieten.”

Ze vielen fanatiek aan. Illugi verdedigde zichzelf en Grettir manhaftig, maar Grettir was door zijn ziekte en verwondingen niet meer tot vechten in staat. Angel beval zijn mannen om Illugi met hun schilden in te sluiten, en zei: “want ik heb nooit een gelijke van zijn leeftijd gezien, en ook niet onder oudere mannen”. Dat deden ze en ze sloten hem in met zo’n muur van hout en wapens dat hij zich niet meer kon verweren. Ze konden hem toen gevangen nemen en hielden hem vast. Hij had de meeste van zijn aanvallers verwond en drie van Angels volgelingen gedood.

Vervolgens gingen ze op Grettir af die voorover op z’n gezicht gevallen was. Hij bood toen geen tegenstand meer want hij was door zijn gewonde been al zo goed als dood. De dij was helemaal veretterd tot aan zijn lies. Ze brachten hem toen vele wonden toe, die weinig of helemaal niet bloedden. Toen ze dachten dat hij dood moest zijn, greep Angel naar Grettirs zwaard en zei dat hij het lang genoeg had gedragen. Maar Grettirs vingers omsloten het gevest zo stevig dat het zwaard niet vrij kwam. Veel anderen probeerden het ook maar bereikten niets. Uiteindelijk hadden acht mannen het om de beurt geprobeerd, het lukte ze echter geen van allen.

Toen zei Angel: “Waarom zouden wij de vogelvrije ontzien? Leg zijn hand op de balk.”

Dat deden ze en hij hieuw de hand af bij de pols. De vingers reichten zich en lieten het gevest los. Angel pakte het zwaard met beide handen en hieuw op Grettirs hoofd. Zo krachtig was de slag, dat het zwaard het niet hebben kon en er halverwege de snede een stuk uitbrak. Toen Thorbjorns mannen dit zagen, vroegen ze hem, waarom hij zo’n goed wapen beschadigde.

Angel antwoordde: “Dan is het makkelijker te herkennen, wanneer er naar gevraagd wordt.”

Zij zeiden dat het onnodig was, omdat de man reeds dood was.

“Er moet nog meer worden gedaan,” zei hij, en sloeg twee of drie keer in Grettirs nek, voordat het hoofd loskwam.

Toen zei hij: “Nu weet ik zeker dat Grettir dood is.”

Op deze manier verloor Grettir, de heldhaftigste man die ooit op IJsland heeft geleefd, zijn leven. Toen hij werd gedood, was hij een jaar verwijderd van zijn vijfenveertigste jaar. Hij was veertien toen hij Skeggi doodde, wat zijn eerste doodslag was, en alles verliep gunstig en strekte tot zijn voordeel, totdat hij op z’n twintigste afrekende met de ellendeling Glam. Toen hij vogelvrij werd verklaard was hij vijfentwintig. Meer dan negentien jaar bracht hij door als vogelvrije en hij stond vaak voor zware beproevingen.

Voorzover hij de kans had, behield hij zijn geloof goed. Hij voorzag de meeste gebeurtenissen, maar kon niets doen om ze te voorkomen¹.

“We hebben een groot krijger geveld,” zei Thorbjorn. “We zullen zijn hoofd met ons mee aan land nemen, want ik wil het geld niet laten schieten dat erop is gezet. Er zal geen twijfel over bestaan dat ik Grettir heb gedood.”

De anderen zeiden dat hij kon doen wat hij wilde, maar het beviel hen niet, want zij allen vonden dat hij verachtelijk had gehandeld.

Toen zei Angel tegen Illugi: “Het is erg jammer dat een heldhaftig man zoals jij, zo onverstandig is geweest zijn leven te vergooien door met deze vogelvrije wandaden te begaan en uiteindelijk te sterven zonder het recht op weergeld.”

Illugi antwoordde: “Zo gauw als het Alding deze zomer voorbij is, zul je weten wie er vogelvrij is verklaard. Noch jij, noch die oude vrouw, jouw pleegmoeder, zal in deze zaak een oordeel vellen, want het was jullie hekserij en zwarte magie die Grettir hebben gedood. Toch gebruikte je het zwaard tegen hem, toen hij op sterven lag. Zo hebben jullie je ook buiten de tovenarij nog aan een schandelijke misdaad schuldig gemaakt.”

Angel zei: “Je spreekt moedig, maar het zal niet zo zijn. Ik wil je laten zien, dat ik je dood als een verlies beschouw, door jouw leven te sparen als je een eed van trouw wilt afleggen, dat je geen wraak zult nemen op iemand die bij deze expeditie is geweest.”

“Dat was het overwegen waard geweest,” zei Illugi, “wanneer Grettir in staat was geweest zichzelf te verdedigen, en dat je hem in een eerzaam gevecht en door dapperheid overwonnen had. Maar nu hoef je niet te verwachten, dat ik mijn leven zal proberen te redden door me zo oneerzaam te gedragen als jij. Ik zeg je nu meteen, dat zolang ik leef er niemand een grotere gesel voor jou zal zijn. Want het zal lang duren voordat ik vergeten ben hoe je Grettir hebt overvallen. Veeleer wil ik sterven.”

Toen overlegde Thorbjorn met zijn metgezellen of ze Illugi in leven zouden laten, of niet. Zij zeiden dat hij zelf zou moeten beslissen wat te doen, want hij was de leider van de expeditie. Angel zei dat hij niet achtervolgd wilde worden door een man die hem zijn erewoord niet wilde geven.

Toen Illugi hoorde dat ze van plan waren hem te doden, lachte hij en zei: “Nu heb je datgene gekozen wat het dichtst bij mijn hart ligt.”

Ze leidden hem bij het aanbreken van de dag naar de oostkant van het eiland waar ze hem onthoofdden. Allen prezen zijn moed en zeiden dat er van zijn leeftijd geen zijn gelijke was. Daarna begroeven ze de beide broers onder een steenhoop op het eiland, maar namen Grettirs hoofd

mee en alle wapens en kleren, die enige waarde hadden. Angel hield Grettirs goede kort-zwaard voor zichzelf en droeg het lange tijd met zich mee. De andere bezittingen verdeelden ze onderling.

Ze namen Glaum mee die nog steeds bitter klaagde. Het weer was in de nacht al kalmer geworden en 's ochtends roeiden ze naar het vasteland. Angel ging aan land op het punt dat het dichtst bij zijn huis lag en stuurde de boot naar Bjorn.

Toen ze Osland bereikten, begon Glaum zo luidruchtig te klagen dat ze geen zin hadden hem nog langer met zich mee te nemen en doodden hem ter plekke. Hij jammerde zo hard als hij kon tot hij was onthoofd.

Angel ging naar huis, naar Vidvik, en was tevreden met de uitkomst van deze reis. Ze bewaarden Grettirs hoofd in zout en brachten het voor de duur van de winter in een bijgebouw in Vidvik dat nu bekend staat als Grettisbur (Grettirs Schuurtje). Angel werd zwaar veracht voor zijn daad toen men te weten kwam dat hij Grettir had overwonnen door hekserij.

Angel bleef rustig thuis tot voorbij Kerst. Toen reed hij naar Thorir van Gard en vertelde hem over de doodslagen. Hij voegde daaraan toe, dat hij het geld opeiste dat op Grettirs hoofd was gezet.

Thorir zei dat hij het feit niet wilde ontkennen dat hij verantwoordelijk was voor Grettirs vogelvrijverklaring.

“Ik heb vaak zwaar onder hem geleden,” zei hij, “maar zijn leven was me niet zoveel waard dat ik bereid was tot kwaaddoenerij en hekserij, zoals jij hebt gedaan. Ik zal jou het geld niet geven, want naar mijn mening heb je het recht om te leven verspeeld door jouw magie en tovenarij.”

Angel antwoordde: “Ik denk eerder dat het van jouw kant veel meer uit gierigheid en slapheid is dan vanwege gewetensbezwaren over de manier waarop Grettir is gedood.”

Thorir zei dat het duidelijk was, dat ze moesten wachten op het Alding en accepteren wat de Wetspreker juist achtte. Toen gingen Thorir en Thorbjorn Angel uiteen met niets anders dan vijandigheid tussen hen.

★★★★★

1. Deze paragraaf ontbreekt in veel manuscripten omdat de telling niet overeenkomt met de informatie in de saga zelf.

Grettir en Illugi's verwanten waren zeer ongelukkig met het nieuws van hun dood. Zij waren van mening dat Angel een schandelijke misdaad had begaan door een stervende man te doden¹, en dat hij zich daarenboven ook nog schuldig had gemaakt aan hekserij². Zij wendden zich tot de wijste mannen en Angels zaak werd algemeen veroordeeld.

Vier weken na het begin van de zomer reed Thorbjorn westwaarts naar Midfjord. Toen Asdis van zijn reis hoorde, riep ze haar mannen bijeen. Daaronder waren veel van haar vrienden: haar schoonzoons Gamli en Glum met hun zoons Skeggi, die de Korthandige werd genoemd, en Ospak, die eerder werd genoemd. Asdis was zo geliefd dat iedereen in Midfjord haar te hulp kwam, zelfs zij die voorheen Grettirs vijanden waren. De eerste die dat deed was Thorodd Half-gedicht, tezamen met de meeste mensen uit de Hrutafjord.

Angel kwam naar Bjarg met een gevolg van twintig man en bracht Grettirs hoofd met zich mee. Niet allen die Asdis hun steun hadden beloofd, waren al aangekomen. Angels groep ging met het hoofd de hal binnen en hij legde het op de grond. De vrouw des huizes was daar alsmede vele anderen. Ze wisselden geen groeten uit.

Angel sprak een vers:

70.

*“Grettirs onverzadigbare hoofd
bracht ik van het eiland mee
de broche van Nauma is genoodzaakt
de rode kruin te bewenen.
Hier op de vloer kun je het hoofd
van de vredesbreker zien;
het zal voor Frid, de vlam van de branding,
helemaal weggroten, tenzij ze het in zout legt.”*

(Nauma: naam van een godin; broche-godin: vrouw)

(Frid: naam van een godin; vlam van branding: goud; godin van goud: vrouw)

Asdis zat zwijgend, terwijl hij zijn vers sprak. Daarna, sprak zij een vers:

71.

*“Nieuwe hoon kwam naar het Noorden
naar de hagelgoden van Syr.
Zo snel als schapen voor een vos vluchten
zou je de zee in zijn gesprongen;
hadden de strijd-bomen, Freyr van de wapenen,
Grettir gezond op het eiland getroffen.
Het is me steeds makkelijk gevallen,
andere mensen te prijzen.”*

(Syr: Freya, de vruchtbaarheidgodin; haar hagel / tranen: zijn van goud;
goden van goud: mannen; (Maar Syr betekent ook zeug; hagel: keutels;
Asdis bedoelt het zeker beledigend)

(strijd-bomen: krijger; Freyr; naam van een god; god van de wapenen:
krijger of man)

Velen zeiden dat het geen wonder was dat ze zulke moedige zonen had gekregen, zo moedig als ze zelf was na alle narigheid die haar was aangedaan.

Ospak was buiten en onderhield zich met diegenen van Angels mannen die niet naar binnen waren gegaan. Hij vroeg naar de doodslagen en zij allen prezen Illugi's verdediging. Ook vertelden ze over Grettirs ferme greep op zijn zwaard nadat hij dood was en iedereen vond het opmerkelijk.

Toen zag men een grote groep mannen die vanuit het westen kwam aangereden. Veel van Asdis' vrienden waren gekomen, inclusief Gamli en Skeggi, die van Melar kwamen.

Thorbjorn Angel was van plan geweest een inbeslagnamegerecht³ in te stellen tegen Illugi en al diens eigendommen op te eisen, maar toen al deze mannen verschenen zag hij in dat hem dat niet lukken zou. Ospak en Gamli waren zeer strijdlustig en wilden Angel aanvallen, maar zij die wijzer waren, zeiden hen het advies van hun verwant Thorvald en andere hoofdmannen te volgen, en meenden dat hoe meer mannen met kennis zich met deze affaire bezighielden des te slechter het er voor Angel uit zou zien.

Door hun interventie kon Angel weggkomen. Hij nam Grettirs hoofd met zich mee, met de bedoeling dit mee te nemen naar het Alding. Hij reed naar huis en zag in dat het er slecht voor hem begon uit te zien, want bijna

alle hoofdmannen in het land waren door bloed of huwelijk verwant met Grettir en Illugi.

Die zomer trouwde Skeggi de Korthandige met Valgerd, de dochter van Thorodd Half-gedicht. Thorodd nam toen deel in de zaak aan de zijde van Grettirs verwanten.

★★★★★

1. Het woord dat hier wordt gebruikt, *Níð*, staat zo ongeveer voor de zwaarste misdaad die je kon begaan.
2. Hekserij in het middeleeuwse Noord-Europa was iets heel krachtigs, een zeer sterke kunst die van de Goden kwam en waar velen nog lang na de kerstening in geloofden. Daardoor begon men het hoe langer hoe meer te zien als een enorm zware misdaad.
3. Een vogelvrijverklaarde verloor al zijn bezittingen. Een rechtszitting tot verbeurd verklaren werd binnen twee weken na de uitspraak gehouden. Illugi was nooit tot vogelvrije verklaard dus Angels voorgestelde rechtszitting zou onwettelijk zijn geweest.

Nu reed men naar het Alding en Angels partij was kleiner dan hij had gehoopt, omdat zijn zaak wijd en zijd werd veroordeeld. Halldor vroeg of ze Grettirs hoofd mee zouden nemen naar het Alding en Angel gaf aan dat hij dat van plan was.

“Dat is niet raadzaam,” zei Halldor, “want je zult nu al genoeg tegenstanders hebben, zonder dat je ze op deze manier herinnert aan hun leed.”

Ze waren al onderweg en waren van plan naar het zuiden te rijden via Sand. Angel liet het hoofd pakken en begraven in een zandheuvel, die nu Grettisthufa wordt genoemd.

Een grote menigte woonde het Alding bij. Angel bracht zijn zaak naar voren en gaf hoog op van zijn daden. Hij vertelde hoe hij de aanzienlijkste vogelvrije van het land had gedood en eiste de beloning op die op Grettirs hoofd was gezet. Thorir echter gaf hem hetzelfde antwoord als al verteld werd.

Toen werd de Wetspreker om een uitspraak gevraagd. Hij zei dat hij horen wilde of er enige argumenten tegen Angel waren die ervoor pleitten om de beloning voor het doden van Grettir niet uit te keren. Zo niet, dan zou het geld dat op Grettirs hoofd was gezet moeten worden uitbetaald.

Toen vroeg Thorvald Asgeirszoon, de Korthandige de aanklacht voor te dragen. Hij voerde tegen Thorbjorn Angel de volgende klachten aan: ten eerste die van magie en hekserij die tot Grettirs dood leidden en ten tweede die van het doden van een man die al stervende was. Het waren misdaden, zo zei hij, strafbaar met vogelvrijverklaring.

De mannen op het Alding kozen nu partij en er waren er maar weinig die Thorbjorn steunden. Het liep heel anders dan Thorbjorn had verwacht, want Thorvald en diens schoonzoon Isleif waren van mening dat iemand die een man doodde door middel van hekserij het verdiende zijn eigen leven te verliezen. Op voorspraak van wijze mannen werd Thorbjorn het vonnis opgelegd dat hij die zomer IJsland moest verlaten en niet eerder terug te keren zolang iemand die betrokken was bij de zaak aan de zijde van Illugi en Grettir nog in leven was. Toen werd in de wet opgenomen dat iedereen die zwarte magie bedreef vogelvrij verklaard zou worden.

Toen Thorbjorn zich realiseerde wat zijn lot zou zijn, ging hij weg van

het Alding, want het leek er sterk op dat Grettirs verwanten hem zouden aanvallen. Hij kreeg niets van het geld dat op Grettirs hoofd was gezet, want Stein de Wetspreker wilde niet dat voor zo'n kwalijke daad betaald werd. Er werd geen weergeld betaald voor de mannen die waren gesneuveld aan Thorbjorns zijde op Drangey. Hun dood werd gelijk gesteld met die van Illugi, een overeenkomst echter waarmee Illugi's bloedverwanten helemaal niet tevreden waren.

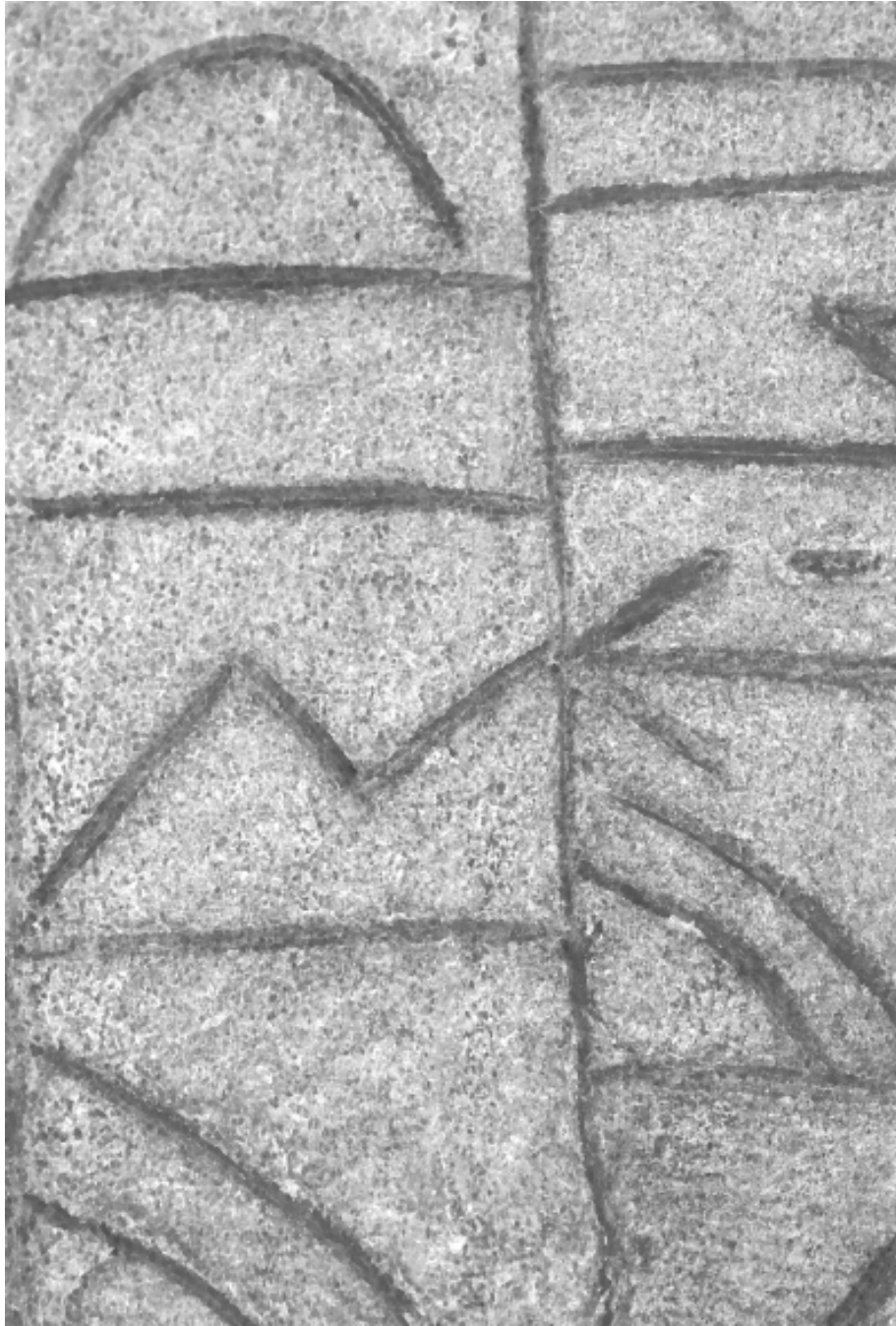
Iedereen reed nu van het Alding naar huis en alle telastleggingen die men tegen Grettir had ingebracht vervielen.

Skeggi Gamli'szoon, de schoonzoon van Thorodd Half-gedicht en de zoon van Grettirs zuster, reden noordwaarts, naar de Skagafjord, met de steun van Thorvald Asgeirszoon en diens schoonzoon Isleif die later bisschop van Skalholt werd. Met de goedkeuring van de hele gemeenschap ging Skeggi aan boord van een schip en voer naar Drangey waar hij de lichamen ophaalde van Grettir en Illugi. Hij bracht ze naar Reykir aan de kust van Reykjaströnd en begroef ze bij de kerk aldaar.

Het bewijs dat Grettir daar werd begraven, is het feit, dat in de tijd van de Sturlungs¹, toen de kerk van Reykir werd verplaatst, Grettirs beenderen werden opgegraven, en men vond ze enorm groot en zwaar. Illugi's beenderen werden daarna aan de noordzijde van de kerk begraven. Maar Grettirs hoofd werd begraven bij de kerk op Bjarg waar hij was geboren.

Asdis bleef op Bjarg en was zo geliefd, dat zij nooit werd lastig gevallen, zelfs niet tijdens Grettirs verbanning. Na haar dood nam Skeggi de Korthandige de boerderij op Bjarg over. Skeggi werd een belangrijk man. Zijn zoon was Gamli, de vader van Skeggi van Skarfsstaðir, en van Asdis, de moeder van Odd de Monnik, van wie velen afstammen.

1. De Sturlungs waren een van de aanzienlijkste families in het IJsland van de dertiende eeuw. Die periode kenmerkt zich door geweld waar onder andere Snorri Sturluson, de bekende schrijver, slachtoffer van werd.

85

Thorbjorn Angel scheepte zich in bij Gasar en nam zoveel mogelijk van zijn eigendommen mee als hij kon. Zijn broer Hjalti nam zijn land over, inclusief Drangey dat Angel hem gaf. Hjalti werd naderhand een groot hoofdman, maar wordt in deze saga verder niet meer genoemd.

Angel ging naar Noorwegen en bleef opscheppen. Hij beweerde een daad van grootse heldenmoed te hebben verricht met het doden van Grettir. Velen die niet wisten hoe het werkelijk was gebeurd en wisten wat voor een beroemde man Grettir was geweest, eerden hem dienovereenkomstig. Angel vertelde dat gedeelte van het verhaal dat aan zijn eigen eer bijdroeg, maar alles wat minder glorieus was, verzwegen hij.

In de herfst bereikte het verhaal Tunsberg en toen Thorstein Galjoen hoorde van de doodslagen, werd hij erg stil, want hem was verteld dat Angel een zeer sterke en meedogenloze man was. Thorstein herinnerde zich wat hij in lang voorbije dagen had gezegd toen Grettir en hij elkaars armen vergeleken.

Thorstein volgde nu alle nieuws omtrent Angels omzwervingen. Die winter brachten ze beiden in Noorwegen door: Thorbjorn was in het noorden en Thorstein in het zuiden in Tunsberg. Zij hadden elkaar nog nooit gezien. Hoe dan ook, Angel kwam erachter dat Grettir een broer had in Noorwegen. Hij achtte dit riskant in een vreemd land, dus zocht hij advies wat hij zou moeten doen.

In die tijd vertrokken veel Noormannen naar Mikligarð (Constantinopel) waar ze huurlingen werden. Het leek Thorbjorn wenselijk om daarheen te gaan en rijkdom en eer te vergaren, in plaats van in de Noordelijke delen te blijven waar zich bloedverwanten van Grettir bevonden. Hij maakte zich gereed om Noorwegen te verlaten, scheepte zich in en stopte niet voordat hij Constantinopel bereikte en daar in dienst ging. Hij werd huurling en bleef daar een tijdje.

Thorstein Galjoen was een zeer gerespecteerd en vermogend man. Zodra hij hoorde dat Thorbjorn Angel naar Constantinopel was vertrokken, vertrouwde hij zijn eigendom toe aan zijn bloedverwanten en startte de achtervolging. Waar Angel ook heenging en zonder dat hij iets in de gaten had, zat Thorstein hem op de hielen.

Thorstein bereikte Constantinopel kort na Angel. Hij wilde hem koste wat kost doden maar ze kenden elkaar niet van gezicht. Beiden wilden toegelaten worden tot de Varangen, de Lijfwacht van de Byzantijnse keizer¹ en direct toen bekend werd dat ze Noormannen waren, kregen ze een warm onthaal. Op dat moment was Michael Catalactus² keizer van Byzantium.

Thorstein Galjoen keek uit naar een kans om Angel te ontmoeten en hem te identificeren, het lukte hem echter niet in de menigte. Hij kon er 's nachts niet van slapen en was erg ongelukkig met de situatie. Hij bleef het grote verlies dat hij had geleden voelen.

Het volgende dat gebeurde was dat de Varangen bevel kregen om de vrede in het land te herstellen. De gewoonte en de wet waren zo, dat voordat ze vertrokken er een parade werd gehouden waarbij hun wapens werden geïnspecteerd. Dat gebeurde ook nu. Op de dag van de parade moesten alle Varangen en iedereen die van plan was mee te gaan op de expeditie zich verzamelen en zijn wapens laten zien. Zowel Thorstein als Angel verscheen. Thorbjorn was van die twee de eerste om zijn wapens te laten zien en hij presenteerde het zwaard Grettisnaut. Toen hij het de anderen liet zien, oogstte het veel bewondering en er werd gezegd dat het een groots wapen was. Maar het stuk dat in het midden van de snede ontbrak, vond men een groot gebrek. En ze vroegen hoe dat was gekomen.

“Dat verhaal is het waard om verteld te worden,” zei Angel. “Het eerste dat ik jullie moet vertellen is dat ik op IJsland een held genaamd Grettir de Sterke doodde. Hij was een ontzagwekkend krijger en zo moedig dat niemand er in slaagde hem te doden tot ik eraan te pas kwam. Omdat ik was voorbestemd hem te overwinnen, versloeg ik hem, ook al was hij vele malen sterker dan ik. Met dit zwaard sloeg ik hem zijn hoofd af en toen brak het stuk uit de snede.”

Degenen die dichtbij hem stonden, zeiden dat hij een harde schedel moest hebben gehad en lieten het zwaard rond gaan. Hierdoor kwam

Thorstein te weten wie Angel was en hij vroeg hem, om net als de anderen, het zwaard te mogen zien. Angel gaf het hem bereidwillig, want de meesten prezen zijn kracht en heldendaad en hij dacht dat ook deze man dat zou doen. Hij kon niet vermoeden dat Thorstein, of een andere verwant van Grettir, aanwezig was.

Galjoen nam het zwaard, hief het onmiddellijk in de lucht en sloeg naar Angel. De slag raakte diens hoofd met zoveel kracht dat het zwaard doordrong tot in zijn kaken. Thorbjorn viel dood op de grond.

Iedereen was met stomheid geslagen. De commandant van plaats arresteerde Thorstein onmiddellijk en vroeg hem waarom hij zo'n schending van de regels op de heiligheid van een samenkomst had begaan. Thorstein antwoordde dat hij de broer was van Grettir de Sterke en dat hij niet eerder in staat was geweest wraak voor hem te nemen. Omdat Thorstein zo'n lange reis had gemaakt om hem te wreken, waren veel Varangen het erover eens dat deze sterke man erg belangrijk moest zijn geweest. Zij die het bevel voerden waren geneigd dit te geloven, maar omdat er niemand aanwezig was die zijn woord kon bevestigen, grepen ze terug op hun eigen wetten, die stelden dat iedereen die een ander doodde niets minder dan zijn eigen leven zou verliezen.

Het – tamelijk harde – vonnis werd snel over Thorstein gevelde. Hij werd in een cel in een kerker opgesloten en moest daar wachten op zijn dood, tenzij er iemand kwam om losgeld voor hem te betalen.

Toen hij de kerker in kwam, vond hij daar een man die er al een lange tijd zat en die nog net niet dood was van ellende. Het was er koud en het stonk.

Thorstein vroeg hem: “Wat vind je van je leven?”

“Het is verschrikkelijk,” antwoordde de man, “niemand wil me helpen en ik heb geen verwanten om mijn losgeld te betalen.”

“Er zijn vele uitwegen uit een moeilijke situatie,” zei Thorstein. “Laten we vrolijk zijn en iets doen om ons op te monteren.”

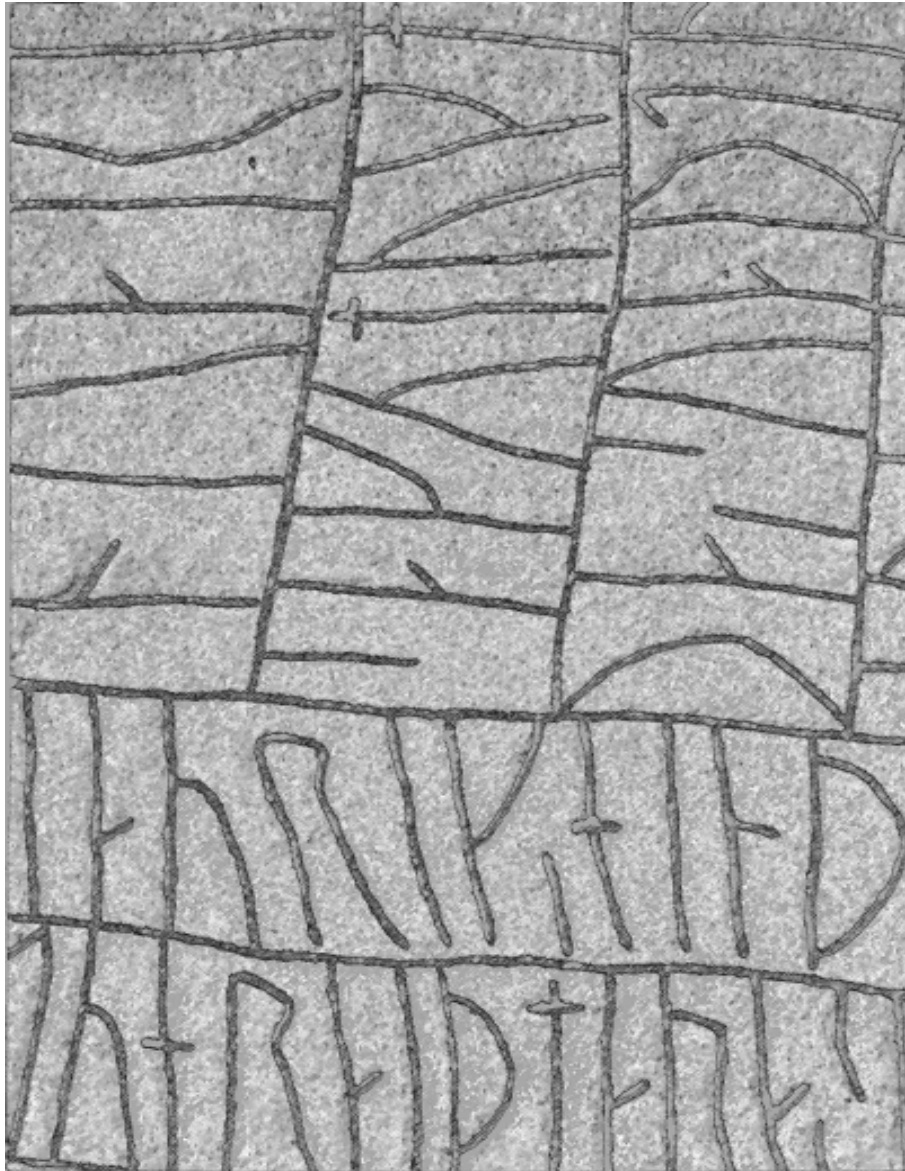
De man zei dat er niets was dat hem zou kunnen opbeuren.

“We zullen het toch proberen,” zei Thorstein en hij begon liedjes te zingen.

Hij had zo'n geweldige stem dat het moeilijk was een gelijke te vinden en hij hield zich niet in. De kerker lag dichtbij een openbare weg. Thorstein zong zo luid dat het langs de muren weergalmde. De man die voorheen half dood was, had hiervan veel plezier. Thorstein zong door tot laat in de avond.

★★★★★

1. De Varangen of Varjaagse Garde was een elite korps bestaande uit huurlingen dat in dienst was van de Byzantijnse keizers en voornamelijk van origine uit Scandinaviërs (met name oostelijke vikingen) bestond.
2. Michael Catalactus (de Geld-Wisselaar) ook bekend als Michael IV was keizer van 1034 tot 1041.

Spes heette een voorname dame die daar in de stad een eigen huis bezat. Ze was erg rijk en van hoge afkomst. Haar mans naam was Sigurd. Ook hij was vermogend, maar van mindere familie dan zij. Ze was vanwege zijn geld aan hem uitgehuwelijkt. Er was tussen hen weinig liefde en Spes voelde dat ze het met haar huwelijk slecht had getroffen. Ze was erg trots en daadkrachtig.

Dezelfde avond waarop Thorstein aan het zingen was, liep Spes toevallig door de straat vlakbij de kerker en hoorde een stem zo mooi dat ze dacht zoiets nooit eerder gehoord te hebben. Ze had een grote groep bedienden bij zich en vroeg hen daarheen te gaan en uit te zoeken wie degene was met die prachtige stem. Zij riepen en vroegen wie daar zo wreed gevangen was gezet. Thorstein gaf hun zijn naam.

Spes vroeg toen: “Ben je net zo bedreven in andere zaken als in zingen?”

Hij zei dat daar niet veel van te zien was.

“Wat heb je misdaan?” vroeg ze. “Dat je hier de dood in wordt gekweld.”

Hij vertelde haar dat hij een man had gedood om zijn broer te wreken. “Maar ik heb geen getuige om dat te bewijzen,” zei hij. “Zodoende hebben ze me hier vastgezet totdat er iemand komt om het losgeld te betalen voor mijn vrijlating. Daarop is denk ik weinig kans, omdat ik hier geen verwanten heb.”

“Het zou een groot verlies zijn wanneer je gedood zou worden,” zei Spes. “Was de broer die je hebt gewroken dan van zulk een grote vermaardheid?”

Thorstein zei dat zijn broer een dubbel zo’n grote man was als hijzelf.

Zij vroeg hem welk bewijs daar van was.

Toen sprak Thorstein dit vers:

72.

*“Godin van ringen:
Acht roepers van het zwaard-treffen
konden uit Grettirs dappere hand
het zwaard niet verkrijgen.
Totdat die flinke krijgers
de voet van de schouder afhakten
van de berijder
van het ros der golven.”*

(Godin van ringen: vrouw)

(roepers van het zwaard-treffen: krijgers)

(voet van de schouder: hand)

(ros der golven: schip; zijn berijder: zeevaarder; hier: Grettir)

“Wat een groot ereteken,” zeiden degenen die het vers begrepen. Toen Spes dit hoorde, vroeg ze: “Zou je jouw leven van mij willen aannemen als je de mogelijkheid wordt geboden?”

“Dat zal ik graag doen,” zei hij, “vooropgesteld dat mijn lotgenoot, die hier samen met mij zit, ook wordt vrijgelaten. Anders zullen we hier beiden blijven zitten.”

Zij antwoordde: “Ik verwacht dat jij het meer waard bent om voor te betalen dan dat hij is.”

“Dat moge zo zijn,” zei Thorstein, “maar we vertrekken hier ofwel allebei, of geen van beiden.”

Toen ging ze naar het kwartier van de Varangen, vroeg om de vrijlating van Thorstein en bood het geld daarvoor aan. Zij stemden in en door haar invloed en rijkdom kreeg ze het voor elkaar dat beide mannen werden vrijgelaten. Direct toen Thorstein uit de kerker kwam, ging hij op weg naar Spes om haar te bezoeken. Ze nodigde hem uit te blijven en hield hem daar verborgen. Van tijd tot tijd ging hij met de Varangen op expeditie en bewees in al hun gevechten een buitengewoon moedig man te zijn.

Op dat moment was Harald Sigurdszoon¹ in Constantinopel en Thorstein raakte met hem bevriend. Thorstein stond nu in hoog aanzien, want Spes voorzag hem ruimschoots van geld. Spes was een groot bewonderaar van zijn vaardigheden en zij werden verliefd op elkaar. Ze gaf buitensporig veel geld uit, omdat ze er veel vrienden op na probeerde te houden. Ook haar man zag een grote verandering in haar stemming en gedrag, en vooral dat ze erg met geld smeed. Hij miste goud en andere kostbaarheden die aan haar waren toevertrouwd.

Op een dag sprak haar man Sigurd haar aan en zei dat hij erg verbaasd was over de merkwaardige verandering in haar gedrag. “Je hebt geen aandacht voor ons vermogen,” zei hij, “en smijt met geld. Je ziet eruit alsof je constant loopt te dagdromen en je probeert me altijd te ontwijken. Ik ben er zeker van dat er iets gaande is.”

Zij antwoordde: “Ikzelf en mijn verwanten hebben je gezegd voordat we trouwden, dat ik onafhankelijk en vrij wilde zijn in alles wat mij aangaat. Dat is de reden waarom ik jouw geld niet spaar. Of is er iets anders dat je me wilt zeggen? Beschuldig je me van iets oneerbaars?”

Hij antwoordde: “Ik ben niet geheel zonder achterdocht dat je er iemand op na houdt die je verkiest boven mij.”

“Ik weet niet of je daar enige reden toe hebt,” zei ze, “en ik denk dat je dit alles zonder enige rechtvaardiging zegt. Ik zal niet langer alleen met je praten wanneer je zulke insinuaties uit.”

Toen liet hij de zaak een tijdje rusten.

Spes en Thorstein gingen door als voorheen en schonken niet veel aandacht aan de boosaardige roddel, omdat zij vertrouwden op haar scherpzinnigheid en populariteit. Zij zaten vaak bij elkaar en vermaakten zich.

Op een avond toen zij in een kamer op de bovenverdieping zaten, waarin haar kostbaarheden werden bewaard, vroeg ze Thorstein iets voor haar te zingen. Ervan uitgaand dat haar man als gewoonlijk zat te drinken, sloot zij de deur. Nadat hij een tijdje had gezongen, bonsde er iemand op de deur en riep open te doen. Het was haar man met een aantal van zijn bedienden. Spes had een grote kist geopend om Thorstein de kostbaarheden te laten zien. Toen ze zich realiseerde wie er buiten stond, weigerde ze de deur te openen en zei ze tegen Thorstein: “Snel! Spring in de kist en houd je stil.”

Dat deed hij. Ze sloot de kist af en ging er bovenop zitten. Precies op dat moment kwam haar man binnen, nadat hij met geweld de deur had geforceerd.

Spes vroeg: "Waarom kom je zo binnenstormen? Zitten er rovers achter je aan?"

Hij antwoordde: "Het wordt tijd dat je bekend maakt wat voor soort vrouw je werkelijk bent. Waar is de man die zijn stem zo indrukwekkend liet gaan? Ik verwacht dat jij denkt dat zijn stem mooier klinkt dan die van mij."

"Niemand is een complete dwaas als hij weet wanneer hij z'n mond moet houden," zei ze, "dat geldt ook voor jou. Jij denkt van jezelf dat je erg slim bent en zou graag jouw leugens op me willen pinnen, zoals nu. Goed we zullen zien. Als je de waarheid hebt gesproken, dan zul je die man vinden. Hij kan niet door de muren of het dak ontsnappen."

Hij doorzocht de kamer en vond niets.

"Waarom pak je hem niet," zei ze, "als je er zo zeker van bent dat hij hier is?"

Hij zweeg en kon niet bedenken hoe hij misleid was. Hij vroeg zijn mannen of zij het ook hadden gehoord, maar toen zij Spes afkeurend zagen kijken, wilden ze niets bevestigen en zeiden dat iemand zich makkelijk in geluiden kon vergissen. Daarop ging hij weg, ervan overtuigd dat hij de waarheid kende al kon hij de man niet vinden. Daarna hield hij er lange tijd mee op om zijn vrouw's doen en laten in de gaten te houden.

Bij een andere gelegenheid, veel later, zaten Thorstein en Spes in een opslagruimte waar kleding werd bewaard. Daar lagen veel stoffen, zowel gesneden als ongesneden die van haar en haar man waren. Ze liet Thorstein veel lappen stof zien en spreidde ze uit. Toen ze het 't minst verwachtten verscheen haar echtgenoot met een groep mannen die de deur openbraken. Terwijl zij zich een weg naar binnen baanden, bedekte zij Thorstein met een stapel kleren en leunde ze tegen de hoop toen de anderen verschenen.

"Blijf je nog steeds ontkennen," vroeg haar man, "dat er hier een man bij je was? Er zijn nu mensen die jullie allebei zagen."

Ze zei hem niet zo overspannen te doen. "Je zult er zeker in slagen te vinden wat er is," zei ze. "Maar laat me verder met rust en val me niet lastig."

Ze doorzochten de kamer, vonden echter niets en moesten het opgeven.

Toen zei Spes: "Het is altijd goed om beter te zijn dan de mensen veronderstellen. Het was alleen maar te verwachten dat je niet kon vinden wat er niet is. Nu, mijn man, wil je jouw dwaasheid toegeven en me bevrijden van deze lasterlijke beschuldiging?"

“In geen geval zal ik ze herroepen,” antwoordde hij, “want ik weet zeker dat hetgeen waarvan ik je heb beschuldigd waar is. En je zult je uiterste best moeten doen om je naam te zuiveren.”

Ze zei dat ze daar zeker toe bereid was en daarmee eindigde hun gesprek.

Hierna verbleef Thorstein de meeste tijd bij de Varangen. Men zegt dat hij handelde volgens het advies van Harald Sigurdszoon en men denkt dat Spes en hij nooit een oplossing zouden hebben gevonden als zij geen beroep hadden gedaan op Harald en zijn scherpzinnigheid.

De tijd verstreek en Sigurd maakte bekend dat hij op het punt stond naar het buitenland te gaan om zaken af te handelen. Zijn vrouw probeerde hem daarvan niet te weerhouden. Toen hij was vertrokken, trok Thorstein bij Spes in en brachten ze alle tijd samen door. Haar huis was zo gebouwd dat het uitstak boven zee en er waren enkele kamers die het zeewater onder zich hadden. Hier zaten Spes en Thorstein altijd samen. Er was een klein luik in de vloer, dat behalve zij tweeën niemand kende en zij lieten het open staan voor het geval ze snel moesten handelen.

Sigurd, dat moet worden verteld, ging helemaal niet weg, maar verstopte zichzelf zodat hij in staat was zijn vrouw's doen en laten te bespioneren. Op een avond toen ze onbekommerd in de kamer boven zee zaten en zich vermaakten, kwam haar man plotseling binnen met een groep mannen. Hij had enkele mannen geposteerd bij een raam in het huis en vroeg ze om te kijken of het klopte wat hij had gezegd. Allemaal zeiden ze dat hij oprecht had gesproken en dat het ook zo geweest moest zijn bij de eerdere voorvallen. Toen bestormden ze de kamer.

Op het moment dat ze het lawaai hoorden, zei Spes tegen Thorstein: “Je moet hier koste wat het kost naar beneden gaan. Geef me een teken als je erin bent geslaagd om weg te komen van het huis.”

Hij beloofde dat te doen en dook door het gat in de vloer. Spes sloot het luik met haar voet en dat viel zo precies op zijn plaats dat niemand aan de vloer kon zien dat ermee was geknoeid.

Vervolgens kwam Sigurd met z'n mannen de kamer binnen. Ze doorzochten deze, maar vonden natuurlijk niets. De kamer was helemaal leeg, zelfs zonder meubels. Er was alleen een kale vloer en een bank. Daarop zat zijn vrouw met de ringen om haar vingers te spelen. Ze negeerde de mannen en deed alsof het haar niet aanging. Sigurd stond perplex en vroeg zijn mannen of zij de man niet ook hadden gezien. Zij verklaarden dat zij dat zeer zeker hadden.

Toen zei Spes: "Dit bewijst het oude spreekwoord dat zegt, dat 'alle dingen in drieën komen'. Dat is ook jou gebeurd, Sigurd. Drie keer heb je me gestoord, als ik het me goed herinner. Maar ben je nu iets wijzer dan in het begin?"

"Dit keer sta ik niet alleen met mijn verhaal," zei haar man. "Nu zul je jouw onschuld moeten bewijzen, want onder geen beding zal ik toestaan jouw schandelijke daden ongestraft te laten."

"Het lijkt erop," zei ze, "dat je precies hetgeen vraagt dat ik je wilde aanbieden. Het zal me deugd doen mijn naam van deze laster te zuiveren. Die is inmiddels zo wijdverspreid dat ik onteerd zal zijn wanneer ik ze niet kan weerleggen."

"Op hetzelfde moment," zei hij, "zul je ook moeten ontkennen dat je ons geld en onze kostbaarheden hebt uitgegeven."

Spes antwoordde: "Wanneer ik mijn onschuld bewijs, zal ik alle zaken die je tegen me hebt ingebracht weerleggen. Maar bedenk hoe het allemaal zal aflopen. Ik zal morgenochtend direct naar de bisschop gaan en hem vragen mij een volledig bewijs van onschuld te verlenen voor de lasterlijke woorden die je tegen me hebt gesproken."

Haar man was hiermee tevreden en vertrok met zijn mannen.

Ondertussen was Thorstein van het huis weg gezwommen en ging op een geschikte plaats aan wal. Hij nam een brandend stuk hout en hield het in de lucht zodat het vanuit het huis van Spes te zien was. Ze bleef die avond en nacht lang buiten want ze wilde weten of Thorstein het land had bereikt. Toen ze het vuur zag, wist ze dat hij aan land was, want dit was het teken dat ze hadden afgesproken.

De volgende ochtend stelde Spes haar man voor om samen over hun situatie met de bisschop te gaan praten. Hij stemde bereidwillig toe. Zo verschenen zij voor de bisschop en Sigurd herhaalde zijn beschuldigingen. De bisschop vroeg of zij al eerder van zulke zaken was beticht, maar zoiets was nooit eerder iemand ter ore gekomen. Vervolgens vroeg hij op welk gronden Sigurd deze beschuldigingen tegen haar uitte. Sigurd kwam op de proppen met de mannen die haar in een afgesloten kamer hadden zien zitten met een man. Hij zei dat dit reden genoeg was om aan te nemen dat de man de bedoeling had haar te verleiden.

De bisschop zei dat Spes vrij was te proberen haar onschuld te bewijzen als ze dat wenste.

Ze zei dat ze dat graag zou doen.

"Ik geloof," zei ze, "dat ik meer dan genoeg vrouwen zal vinden die in deze zaak voor me zullen zweren op mijn onschuld."

De vorm van de eed² die ze zou zweren werd toen aan haar bekend gemaakt en de dag voor de eedaflegging werd vastgesteld. Ze ging heel tevreden terug naar huis en ontmoette Thorstein zodat ze hun plannen konden maken.

1. Deze Harald Harðraði (de Wrede, Streng of Hardvochtige) was een halfbroer van Koning Olaf Haraldsson die heilig werd verklaard, en verbleef van 1034 tot 1042 bij de Varangen. Later daagde hij als koning van Noorwegen, koning Harald I uit voor de troon van Engeland. Hij verloor de slag en werd gedood bij Stamford Bridge — drie weken voor Hastings (in 1066).
2. Reinigingseed: *Eiðakonnur*. Bij deze eed moest een bepaald aantal getuigen (zes of twaalf) instaan voor de juistheid van het gezworene. Mannen riepen mannelijke getuigen op en vrouwen vrouwelijke.

De dagen verstreken tot de dag kwam dat Spes haar eed moest afleggen. Ze nodigde al haar vrienden en verwanten uit. Ze verscheen in de mooiste kleren die ze bezat en had vele sierlijke dames in haar gevolg. Het was een erg regenachtige dag, de wegen overstromden en op weg naar de kerk moest een grote modderpoel worden overgestoken. Toen Spes met haar gezelschap bij de modderpoel aankwam, stond daar inmiddels een grote mensenmenigte. Omdat dit een hoofdweg was, waren daaronder veel armen die om een aalmoes vroegen.

Allen die haar kenden, vonden het hun plicht haar hartelijk te groeten en haar het beste te wensen, want ze had hen vaak vriendelijk geholpen. Tussen de armen stond een bedelaar met een staf. Het was een man, groot van postuur en met een lange baard.

De vrouwen stopten aan de rand van de modderpoel, want deze hovelingen vonden het te modderig om over te steken. De grote bedelaar, die zag dat Spes beter gekleed ging dan de andere dames, zei tegen haar: “Beste dame, wees alstublieft zo goed om mij toe te staan u over dit moeras te dragen, want bedelaars zoals ik zijn verplicht u op elke mogelijke manier te dienen.”

“Hoe goed zou jij me kunnen dragen?” vroeg ze, “als je niet eens jezelf kunt redden.”

“Niettemin zou het een bewijs van uw bescheidenheid zijn,” zei hij. “En ik kan u niet meer aanbieden dan wat ik heb. Alles zal beter voor u aflopen wanneer u een arme man niet vernedert.”

“Je kunt er zeker van zijn,” zei ze, “dat als je me niet fatsoenlijk draagt de huid van je rug zal worden geranseld, of dat je nog meer beledigingen ondergaat.”

“Ik zal het er graag op wagen,” zei hij, en de bedelaar waadde de poel in.

Ze deed alsof ze het heel erg vond om door hem gedragen te worden. Niettemin klom ze op zijn rug. Hij gebruikte twee krukken en strompelde moeizaam vooruit. Toen ze het midden van de poel bereikten, begon hij alle kanten op te zwaaien. Ze zei hem zich te vermannen en voort te maken. “Als je me hier laat vallen,” zei ze, “zal het de ergste tocht zijn die je ooit hebt gemaakt.”

De arme stakker verzamelde al zijn kracht en ging door. Met een laatste krachtsinspanning slaagde hij erin bijna de andere oever te bereiken. Maar toen struikelde hij, viel voorover en wierp haar over zich heen op de kant, terwijl hijzelf tot aan zijn oksels in de smurrie terecht kwam. Terwijl hij daar zo lag, graaide hij met zijn handen naar de dame. Maar omdat hij geen grip kon krijgen op haar kleding, legde hij zijn modderige hand op haar knie en helemaal tot aan haar naakte dij.

Ze sprong al vloekend overeind, en zei dat ze altijd te lijden had van lage landlopers. “Het zou niet anders dan goed zijn, wanneer je een flinke afstraffing zou krijgen,” zei ze, “als ik me er niet voor zou schamen zo’n miserabel figuur als jij te slaan.”

Hij zei: “Hoe ongelijk is het lot van mensen. Ik dacht dat ik u goed behandelde en hoopte een aalmoes van u te ontvangen, maar alles wat ik krijg zijn dreigementen en beschimpingen en niets van enig nut.” En hij gaf de indruk alsof hij erg overstuur was.

Veel mensen hadden medelijden met hem, maar zij zei dat hij een sluwe oude vos was. Toen ze met z’n allen voor hem begonnen te pleiten, pakte ze haar buidel waarin de nodige gouden munten zaten.

Ze schudde het geld eruit en zei: “Neem dit, oude man. Het zou niet goed zijn wanneer je onbetaald zou blijven voor de manier waarop ik je heb uitgescholden. Je wordt nu betaald voor hetgeen je hebt gedaan en daarmee kunnen onze wegen scheiden.”

Hij verzamelde de muntstukken en bedankte haar voor haar vrijgevigheid. Spes ging naar de kerk waar zich al een menigte had verzameld. Sigurd ging energiek te werk en zei haar te bewijzen dat ze onschuldig was aan de zaken die hij haar ten laste had gelegd.

“Ik schenk geen aandacht aan jouw beschuldigingen,” antwoordde ze. “Maar zou graag willen weten wie de man is, die je claimt met mij in de kamer gezien te hebben. Het gebeurt vaak dat er een of andere deugdzame man bij me in de buurt is en ik beschouw dat niet als schandelijk. Ik ben echter bereid te zweren, dat ik aan geen man geld gegeven heb en dat niemand mijn lichaam heeft bezoedeld behalve mijn man en die zielige bedelaar, die vandaag zijn modderige hand op mijn dij legde toen ik over de modderpoel werd gedragen.”

De meeste mensen waren het erover eens dat haar eed geheel zuiver was en dat zij op geen enkele manier onteerd was door een oude man die haar onopzettelijk had aangeraakt. Spes zei dat ze het verhaal precies moest vertellen zoals het gebeurd was. Daarna legde ze de eed af met de woorden

die voor haar waren bepaald. Veel mensen zeiden dat ze zeker het gezegde zou naleven dat: 'niets moet worden weggelaten bij een eed'. Ze antwoordde dat naar haar mening wijze mensen het ermee eens zouden zijn dat de verdenking was weggenomen.

Toen verklaarden haar verwanten dat het een grote belediging voor vrouwen van hoge komaf was, wanneer zulke leugens werden verteld en ongestraft zouden blijven. Want hier kon een vrouw, wanneer bewezen werd dat ze overspel pleegde, worden bestraft met de dood. Dus vroeg Spes de bisschop haar te scheiden van Sigurd. Ze zei dat ze niet bereid was de leugens die hij had verteld langer te verdragen. Haar verwanten steunden haar hierin, en met hun hulp en giften werd haar verzoek ingewilligd. Sigurd behield weinig van hun rijkdom en moest het land verlaten.

Zo gebeurde het, zoals zo vaak het geval is, dat de zwakkere moest buigen. Er was niets dat hij eraan kon doen, hoewel hij het gelijk aan zijn zijde had. Spes ontving al hun geld en werd beschouwd als een toonbeeld voor vrouwen. Toen men echter haar eed nauwkeuriger bekeek, leek het alsof die niet helemaal boven verdenking stond. Zij concludeerden dat enkele zeer bekwame mannen de eed-formule voor haar in elkaar hadden gedraaid. Er werd ontdekt dat de oude bedelaar die haar had gedragen Thorstein Galjoen was. Hoe dan ook, Sigurd kreeg geen enkele vergoeding en is nu uit de saga.

Terwijl iedereen zijn mond vol had van deze affaire, verbleef Thorstein Galjoen bij de Varangen. Hij werd zo beroemd vanwege zijn dapperheid dat zij stelden: zelden een bekwamer man in hun midden te hebben gekend. Met name Harald Sigurdszoon bewees hem veel eer en waardeerde zijn verwantschap met hem. Men nam aan dat Thorstein op zijn advies had gehandeld.

Kort nadat Sigurd uit het land was verdreven, deed Thorstein een huwelijksaanzoek aan Spes. Zij wilde daarin graag toestemmen maar legde het voor aan haar bloedverwanten. Er waren familiebijeenkomsten en daar werd overeengekomen de keus aan haar te laten. Met de goedkeuring van haar verwanten regelde zij de overeenkomst. Hun huwelijk was heel gelukkig en ze hadden meer dan genoeg geld.

Thorstein werd gezien als een man wiens lot hem goed gezind was vanwege de manier waarop hij zijn moeilijkheden had opgelost. Nadat ze samen twee jaar in Constantinopel hadden doorgebracht, vertelde Thorstein zijn vrouw dat hij terug wilde naar zijn bezit in Noorwegen. Zij zei dat deze beslissing aan hem was om te nemen. Toen verkocht hij zijn bezit en kreeg er een grote som geld voor. Ze verlieten het land met een aanzienlijk gevolg en reisden het hele eind tot ze in Noorwegen aankwamen. Thorsteins verwanten verwelkomden hen beiden hartelijk. Ze zagen al snel hoe vrijgevig en grootmoedig Spes was en ze werd heel geliefd. Zij kregen drie kinderen. Erg tevreden met hun lot verbleven ze op het landgoed in Noorwegen.

Magnus de Goede¹ was op dat moment koning van Noorwegen. Thorstein ging hem al snel opzoeken. Hij werd goed ontvangen vanwege de roem die hij had vergaard met het wreken van Grettir de Sterke. Buiten Grettir Asmundszoon kent men nauwelijks een voorbeeld van een IJslander die in Constantinopel werd gewroken.

Er wordt gezegd dat Thorstein een volgeling van koning Magnus de Goede werd. Thorstein bleef nadat hij daar was aangekomen negen jaar in Noorwegen en zowel hij als zijn vrouw stonden in hoog aanzien. Toen keerde koning Harald Sigurdszoon terug uit Constantinopel en gaf koning Magnus hem de helft van het koningschap van Noorwegen. Zij heersten voor enige tijd gezamenlijk over Noorwegen².

Veel mensen die bevriend waren met koning Magnus waren na zijn dood erg ongelukkig want hij was bij iedereen geliefd. Maar zij vonden het

moelijk om de gunst van Harald veilig te stellen, omdat deze hardvochtig en wraakzuchtig was.

Thorstein Galjoen begon oud te worden, maar was nog steeds erg energiek. Zestien winters waren nu voorbij gegaan sinds de dood van Grettir Asmundssoon.

★★★★★

1. Koning Magnus Olafszoon de Goede regeerde Noorwegen van 1035 tot 1047.
2. De volgende zomer stierf koning Magnus de Goede en werd koning Harald alleenheerser.

Velen spoorden Thorstein aan een bezoek te brengen aan koning Harald en een van zijn volgelingen te worden, hij wilde daar echter niets van weten. Spes zei tegen hem: “Ik zou niet willen, Thorstein, dat je naar Harald gaat, want we hebben een grotere schuld bij een andere Koning. Daar moeten we onze gedachten nu naar uit laten gaan. Onze jeugd is voorbij. We worden oud en hebben meer naar onze begeerte gehandeld dan rechtschapenheid betracht, of volgens de Christelijke leer geleefd. Ik weet dat deze schuld noch door onze bloedverwanten noch met onze rijkdom kan worden betaald, maar dat we zelf rekenschap moeten afleggen. Daarom wil ik nu onze manier van leven veranderen, het land verlaten en op weg gaan naar Rome om de Paus te ontmoeten, want ik geloof dat ik zo vergiffenis krijg voor mijn zonden.”

Thorstein antwoordde: “De kwestie waarover je spreekt is mij net zo bekend als die jou is. Het is niet meer dan juist dat jij nu beslist, nadat je me toestond te beslissen toen ons vooruitzicht veel minder rooskleurig was. Nu zal het gaan zoals jij wilt.”

Hun besluit kwam voor iedereen als een verrassing. Thorstein was toen twee jaar voorbij vijftenzestig, maar nog steeds even vitaal bij alles wat hij ondernam. Hij ontbood al zijn bloedverwanten en aangetrouwde familie en maakte zijn plannen aan hen bekend. Wijze mannen keurden zijn voornemen goed, maar voelden dat hun vertrek een groot verlies zou zijn.

Thorstein zei dat er geen zekerheid bestond dat zij terug zouden keren. Hij zei: “Ik wens jullie allen te bedanken voor de zorg over mijn bezittingen die jullie op je namen toen ik de laatste keer het land uit was. Nu wil ik jullie uitnodigen en vragen om je te belasten met de zorg over mijn kinderen en hun erfenis. Voed ze op zoals jullie goeddunkt, want ik ben nu op zo’n leeftijd gekomen dat het twijfelachtig is of ik terug zal keren, zelfs als ik in leven blijf. Beheer alles wat ik achter laat alsof ik nooit zal terugkeren naar Noorwegen.”

Zij antwoordden dat de zaken bekwaam zouden worden beheerd – “als Thorsteins vrouw achterbleef om te kijken of alles goed gaat.”

Toen antwoordde Spes: “Ik verliet mijn eigen land en kwam met Thorstein vanuit Constantinopel. Ik nam afscheid van mijn verwanten en mijn bezittingen, omdat ik wenste dat ons beiden hetzelfde lot ten deel zou vallen. Ik heb het hier goed gehad, maar heb geen wens om in Noorwegen of in deze Noordelijke landen te blijven als hij is vertrokken. We hebben altijd

van elkaar gehouden en er heeft nooit iets tussen ons in gestaan. Nu zullen we samen vertrekken, want alleen wij weten wat er allemaal is gebeurd sinds we elkaar voor het eerst hebben ontmoet.”

Toen zij aldus alles hadden afgehandeld, vroeg Thorstein enige gerespecteerde mannen zijn bezit in twee gedeelten te verdelen. Thorsteins bloedverwanten namen de helft over die naar de kinderen zou gaan. Zij werden opgevoed in hun vaders familie en ontwikkelden zich tot bekwame mensen. Veel van hun afstammelingen leven nu rond de Oslofjord. Thorstein en Spes verdeelden hun gedeelte van de rijkdom, gaven een deel aan de kerk voor het welzijn van hun ziel en namen de rest mee. Zo begaven zij zich op weg naar Rome. Velen baden voor hun welzijn.

★★★★★

Ze reisden de hele weg naar Rome, verschenen toen voor de man die aangesteld was om de biecht af te nemen en vertelden naar waarheid alles dat had plaatsgevonden. Ze vertelden over alle listige trucs die ze hadden uitgehaald om hun huwelijk voor elkaar te krijgen. Zij boden nederig aan ter boetedoening elke straf te ondergaan die hij hun wenste op te leggen. Omdat ze vrijwillig hun hart openden om vergiffenis voor hun zonden te ontvangen – zonder enige dwang of onmin van de zijde van mannen van de kerk, werd hun boetedoening verlicht voorzover dat mogelijk was. Hen werd vriendelijk gevraagd wijs zorg te dragen voor hun zielenheil en, nadat ze ten volle de absolutie hadden ontvangen, voortaan verder te leven in pure onschuld. Er werd verklaard dat zij juist en wijs hadden gehandeld.

Toen zei Spes: “Uiteindelijk denk ik dat alles goed is verlopen en dat onze problemen gelukkigerwijs zijn opgelost. Nu hebben we niet alleen ongeluk gedeeld. Het kan zijn dat dwaze mensen het voorbeeld volgen van ons oude leven. Laten we ons leven nu op zo’n manier eindigen dat we een voorbeeld kunnen zijn waar goede mensen mee kunnen wedijveren. Laten we tot overeenstemming komen met mannen die bekwaam zijn in het werken met steen om voor ieder van ons een stenen verblijf te maken zodat we in afzondering onze zonden die we hebben begaan tegen God kunnen goed maken.”

Thorstein betaalde om voor ieder van hen een stenen verblijf te bouwen en voorzag hen in al het andere dat ze nodig hadden om te leven. Toen het werk gedaan was en alle zaken waren afgehandeld, werd een passend moment gekozen om uit vrije wil het aardse leven samen op te geven, om in plaats daarvan samen te kunnen genieten van het eeuwige leven in de volgende wereld. Ze bleven ieder in hun eigen retraite, leefden zolang God ze toebedeelde en zo eindigden hun levens.

De meeste mensen beschouwen Thorstein Galjoen en zijn vrouw Spes als de fortuinlijkste mensen, als gekeken wordt naar de situatie waarin ze zich bevonden. Voor zover bekend is geen van hun kinderen of nageslacht naar IJsland gekomen.

★★★★★

93

Sturla de Wetspreker heeft verklaard dat volgens hem geen andere vogelvrije ooit zo aanzienlijk is geweest als Grettir de Sterke. Hiervoor geeft hij drie redenen. Ten eerste: hij was de intelligentste aangezien hij van iedereen het langst vogelvrij was zonder dat hij ooit werd overwonnen, zolang hij gezond was. Ten tweede: hij was de sterkste man van IJsland van zijn leeftijd en kon beter afrekenen met kwade geesten en gespook dan wie ook. Ten derde: zijn dood werd gewroken in Constantinopel, iets wat nooit een andere IJslander ten deel is gevallen. Daarbij komt nog dat de man die hem heeft gewroken, Thorstein Galjoen een man was wiens lot hem in de laatste jaren van zijn leven buitengewoon goed gezind was.

Hier eindigt het verhaal van onze landgenoot Grettir de zoon van Asmund. Zij die hebben geluisterd worden bedankt, maar weinig dank gaat uit naar hem die deze saga zo slordig heeft opgeschreven. Hier is het eind van dit werk en mogen wij allen worden toevertrouwd aan God.

Amen.

- ACHTERGRONDEN -

I

IJslandse saga's vormen een uniek en rijk geschakeerd corpus binnen de middeleeuwse Europese literatuur. Gedurende de Middeleeuwen werd op het Europese vasteland voornamelijk literatuur in het Latijn geschreven, die een onveranderlijke en sterk hiërarchische maatschappij verbeeldde vanuit een bijna uitsluitend aristocratische en christelijke wereldbeschouwing. De IJslandse saga's daarentegen, met name de zogeheten 'familiesaga's' waartoe ook de Saga van Grettir wordt gerekend, zijn in de volkstaal opgetekend. Zij verhalen over boeren en boerinnen, handelaars, zeevarende avonturiers en hun families, over de conflicten en dilemma's waar zij voor komen te staan, en over hun dagelijkse strijd om het bestaan. In het IJsland van de 10de en 11de eeuw was deze strijd niet zelden hard en onzeker: alhoewel het klimaat destijds milder was dan in latere eeuwen, was het ook toen een land waar het percentage vruchtbare grond beperkt is (rond de kust), en waar ongebreidelde natuurkrachten het overleven niet gemakkelijk maakten. Het binnenland was toen, net als nu, onbewoonbaar, en het is tot op de dag van vandaag moeilijk zich een voorstelling te maken hoe vogelvrijverklaarden als Grettir daar wisten te overleven.

IJslanders leefden vanaf het begin van de kolonisatie (ca. 870) tot het begin van de twintigste eeuw voornamelijk van schapenteelt en visserij, waarbij de hofstede of boerderij de belangrijkste economische en sociale eenheid vormde. Tot de huishouding van zo'n hofstede behoorden, naast de (here)boer en de vrouw des huizes, de naaste familieleden die zelf niet (meer) in staat waren een huishouding te leiden en dus van hen afhankelijk waren (minderjarige kinderen, bejaarde ouders e.d.), anderen die in de familie waren opgenomen, werklui en slaven. Deze laatsten waren vaak tijdens rooftochten gevangen genomen Kelten, en hoewel zij tot de 'onvrijen' werden gerekend en geen sociale zeggenschap hadden, werden zij meestal behandeld als werklui. Na verloop van trouwe dienst werden zij in veel gevallen vrijgelaten, waarna zij een eigen bestaan konden opbouwen. IJsland was een totaal agrarische maatschappij. Er waren geen dorpen of steden, alleen specifieke plaatsen waar men bijeenkwam om handel te drijven of voor andere gelegenheden zoals de reguliere plaatselijke bijeenkomst in de verschillende districten, het zogenaamde 'Ding'.

Het middeleeuwse IJsland week af van de Europees geldende norm. Technisch gezien was IJsland geen staat, of rijk, met een monarch of andere algemeen erkende

leider aan het hoofd. De kolonisatie van IJsland vond plaats in de periode 870-930, een tijd van algemene migratie en expansie. De meeste kolonisten waren Scandinaviërs uit West-Noorwegen en afkomstig van de Britse Eilanden. Zij bouwden een maatschappij op zonder officiële hiërarchie, zonder centrale autoriteiten, bureaucratie of uitvoerende macht. De enige autoriteit was de wet. De wetgevende macht bestond uit een 'college' van plaatselijke leiders (*goðar*, enk. *goði*), die bestaande wetten konden wijzigen en nieuwe introduceren; de Wetspreker (*lögmaður*), een gekozen leider, had als ambtelijke functie het uitspreken van de wet. De macht en positie van de *goðar* was afhankelijk van de steun van vrije boeren, die hun steun konden terugtrekken en aan een ander geven wanneer zij daartoe reden zagen. Iedere vrije boer kon ook een rechtszaak aangaan, en was vervolgens zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van het daaruit voortvloeiende vonnis. Het was daarom bijzonder belangrijk om sterke familiebanden te onderhouden en de steun van een effectieve *goði* te hebben: hoe breder en sterker het gevolg, des te meer kans dat het uitvoeren van het vonnis en het eerherstel dat daarmee gepaard ging, snel en effectief kon plaatsvinden.

Aan deze toenmalige IJslandse maatschappij lag de bloedvete ten grondslag. De eer van het individu en/of diens familie stond hierin centraal. Deze vetes vormen de ruggengraat van de meeste IJslandse saga's, waar de gevolgen van eer-aantasting niet zelden bloederig, langdurig en tragisch zijn, en men zich al snel in een pijnlijk moreel en emotioneel dilemma kon bevinden wanneer er banden, bijvoorbeeld door een huwelijk, bestonden met beide strijdende families. Deze vetes brachten veel schade toe aan de gemeenschap: in een hard klimaat en landschap zoals men dat op IJsland vindt, waren gezonde, sterke mannen in de bloei van hun leven cruciaal in de strijd om het bestaan en het runnen van een huishouding, waar velen van afhankelijk waren. Bemiddelaars, leiders met een gematigd temperament die invloed konden uitoefenen, staan daarom in hoog aanzien in deze verhalen. Zij worden vaak in eerste instantie ingeschakeld wanneer een conflict dreigt, teneinde een vreedzame oplossing te vinden en erger te voorkomen. Ditzelfde werd geprobeerd wanneer een zaak voor het Ding of Alding werd gebracht. Het Alding was de jaarlijkse, algemene, landelijke bijeenkomst die gedurende twee weken in de zomer werd gehouden, en waar officiële zaken werden behandeld en geregeld, recht werd gesproken, handel gedreven, banden gecreëerd of versterkt, huwelijken gesloten en feest gevierd. Het Alding vond plaats in Thingvellir (ten noordoosten van het huidige Reykjavik), waar men gedurende die tijd kampeerde.

Hoewel IJsland qua politieke en sociale structuur van andere Europese landen afweek, zal het dagelijkse boerenleven dat we in de saga's zo treffend beschreven vinden ons daarentegen zeker niet geheel onbekend voorkomen. Deze herkenbare realiteit maakt het mogelijk ons vandaag, meer dan 600 jaar na optekening, geheel in

te leven in de beleavingswereld van de hoofdpersonen. Dit zijn geen ridders of edelen, geen zwart-witte stereotypen die geheel bewogen worden door hun plicht aan God en koning. Het zijn complexe, soms tegenstrijdige, diep menselijke individuen, met hun goede en slechte kanten, die in een harde omgeving trachten te overleven en zichzelf waar te maken in een maatschappelijke context, op zoek naar geluk, rijkdom, status, erkenning en voldoening. De saga's geven ons zowel de beelden die we kennen uit de geschiedenisboeken, de meedogenloze vikingen op roof- en plundertocht, als minder bekende beelden van boeren, boerinnen en werklui in hun dagelijkse omgeving. Daar draait het leven om het op tijd binnen brengen van de oogst en het hoeden van de schapen. Het zijn mensen aan het hooien en spinnen, koken, sporten en spelen. Zij doffen zich op, eten, drinken, flirten en feesten, bekommeren zich om het welzijn van hun naasten, en ruziën over wie wel of niet zijn of haar taken uitvoert. Dit is de wereld waarin Grettir opgroeit en waaruit hij uiteindelijk wordt verstoten.

II

Het IJslandse woord 'saga' betekent zowel 'verhaal' als 'geschiedenis'. Het woord is in verschillende talen, waaronder het Nederlands, overgenomen, en verwijst daar naar een familieverhaal, dat vaak verschillende generaties betreft. De IJslandse saga's echter omvatten veel meer dan alleen dat. Zo dekt de literaire term bijvoorbeeld verschillende subgenres. De oudste saga's dateren van rond 1150 en zijn voornamelijk vrije vertalingen van Latijnse biografieën van apostelen en andere heiligen. Hieruit ontwikkelde zich een meer inheemse verhaalvorm: de koningssaga's (1190-1230), met als belangrijke bron de skaldische verzen, die ook in de saga's zelf zijn opgenomen. De bekendste onder deze saga's is ongetwijfeld de *Heimskringla* ('wereldbol') van Snorri Sturluson (1178/9 - 1241). De beroemdste en geliefdste zijn echter de familiesaga's of 'saga's over IJslanders' (*Íslendingasögur*), waaronder de Saga van Grettir de Sterke. De meeste van deze werden in de 13de eeuw opgetekend, en zij worden gezien als het hoogtepunt van de IJslandse inheemse literaire vertelkunst. De Saga van Grettir is een van de jongste, of laatste van deze saga's die werd opgetekend, en heeft duidelijke kenmerken van de riddersaga's en saga's van oude tijden (*fornaldarsögur*) in zich, die in de 14de eeuw onder invloed van de continentale hoofse literatuur de grootste populariteit genoten.

De familiesaga's verhalen van IJslanders die leefden in de 10de en 11de eeuw. Letterkundigen zijn het oneens over hoe betrouwbaar de saga's historisch gezien zijn en in hoeverre ze gebaseerd zijn op oudere, mondelinge verhalen. Tegenwoordig is het algemeen geaccepteerd dat de consistente overeenkomsten tussen de saga's onderling, voor wat betreft de wereld die zij beschrijven en de personen die deze

bevolken, wijzen op een voortdurende mondelinge traditie. De gelijkkluidende, telkens terugkerende thema's, en de karakteristiek beknopte, zakelijke stijl van vertellen duiden eveneens op een hoogontwikkelde verhalende traditie. De saga-auteurs konden ruimschoots putten uit deze mondelinge bron die dateerde van ver vóór de introductie van een schriftelijke cultuur door de kerk (IJsland ging officieel tot het christendom over in 999/1000, alhoewel het heidendom privé beoefend mocht worden en nog lang doorleefde). Aan de andere kant is er geen twijfel over mogelijk dat het episch bereik, de verfijnde narratieve techniek, en de thematische en structurele complexiteit van de beste saga's het medium van het geschreven woord vereisen. Daarnaast bestond destijds niet het onderscheid tussen historie en fictie zoals wij dat vandaag de dag maken.

De familiesaga's zijn tot op zekere hoogte heldenverhalen, in die zin dat de heroïsche geest en het eergevoel de as vormen waarom alles uiteindelijk draait. De hoofdpersonen moeten hun eigen eer en die van hun familie behouden en beschermen. Een eerzaam leven, of, als dit niet gegeven is, een eerzame dood met een voortlevende goede reputatie, is belangrijker dan al het andere. Eer bestond voornamelijk uit reputatie, hoe men werd beschouwd binnen de gemeenschap. Vandaar dat in de saga's vaak melding wordt gemaakt van de algemeen heersende opinie. Gezichtsverlies was dus een aantasting van eer, en vereiste wraak. Om de eer te beschermen was, waar nodig, geweld toegestaan en zelfs doodslag. Echter, de balans moest bewaard blijven: vergelding moest in verhouding staan tot de misdaad. Het aanzetten tot een conflict waarbij anderen onrechtvaardig werden behandeld, of waar sprake was van overmaat, werd als oneerbaar beschouwd. Verrekening diende open en eerlijk te geschieden, en doodslagen moesten worden gemeld of zij verwerden tot moord. Geweld zonder provocatie was eveneens uit den boze, alsmede geweld tegen hen die zich niet konden verdedigen. Een eerzaam persoon moest gematigdheid betrachten en open staan voor het vinden van een vreedzame oplossing of het treffen van een regeling binnen de perken van het eerbehoud.

Deze delicate balans tussen eerbehoud en eerverlies ligt aan de meeste sagaverhalen ten grondslag. Opgewonden standjes en overmatig ambitieuze mannen en vrouwen veroorzaken een conflict dat al snel als wildvuur om zich heen grijpt en de gemeenschap verscheurt. De IJslandse term voor deze excessieve, potentieel explosieve elementen binnen de samenleving is *ójafnaðarmenn*, wat zoiets betekent als 'ongebalanceerde personen', d.w.z. zij die geen gelijkmoedigheid weten te betrachten.

De motor die de saga's voortdrijft is actie. We vinden geen zelfbespiegeling, en weinig beschrijving, dan alleen waar nodig om het verloop van de actie te begrijpen en naar de climax te leiden. De persoonlijkheden in de saga's zijn niet geïnteresseerd in uitvoerige persoonlijke bekentenissen en geven slechts spaarzaam uiting aan hun

gevoelens. De auteurs vullen weinig aan op dit gebied. Niettemin leren we hen langzamerhand kennen via woord en daad, als toneelpersonages, en begint zich een beeld te vormen, als ware het een puzzel waarin de lezer steeds meer connecties weet te maken en stukjes op de plaats weet te leggen. In eerste instantie kan deze afstandelijke en koele stijl wat vreemd aandoen in onze tijd waar psychoanalyse, expressie en persoonlijke bekentenissen tot publiek entertainment zijn verworven. Wanneer we echter gewend zijn geraakt aan de nuchtere stijl, beginnen de personen en hun lotgevallen ons steeds meer te raken. Hun daden gaan steeds luider spreken en uiteindelijk hebben we genoeg aan slechts enkele woorden die, geuit op cruciale momenten in de vorm van een gezegde of vers, boekdelen spreken.

Nast de proza-traditie van de saga's kent IJsland ook een opgetekende, oudere, traditie van poëzie, bewaard gebleven in de zogeheten *Edda*. In de loop van de Middeleeuwen ontwikkelde zich een andere vorm van dichtkunst: de hofpoëzie (ook wel 'skaldische poëzie' genoemd, naar het IJslandse woord voor dichter, *skáld*), een zeer ingewikkelde dichtvorm waarin IJslanders uitmunten. Een belangwekkende gebeurtenis of persoon werd vereeuwigd in een gedicht dat vaak even kort als complex was en als zodanig als een soort raadselamusement voor de toehoorders fungeerde. Deze gedichten dienen als historische bronnen voor vele saga's. Dit is met name het geval in saga's waar de hoofdpersoon tevens een dichter is, zoals Grettir, die vervolgens aangenomen werd ook de werkelijke auteur van de verzen te zijn. Hierbij worden tegenwoordig echter veel vraagtekens geplaatst, al is het wel zo dat in sommige gevallen de verzen aantoonbaar ouder zijn dan de opgetekende saga. De verzen lijken eerder een narratieve functie te hebben. Zo geven zij bijvoorbeeld vaak de gevoelens van de dichter weer, of geven ze een persoonlijk commentaar of persoonlijke visie op een situatie. Soms dienen de verzen ook als een verkapt belediging of gekschering. Hierin blinkt Grettir uit: zijn ironische verzen doen nauwelijks onder in gespitsheid voor zijn zwaard. De dichter nam hiermee overigens een aanzienlijk risico, want publiek gedichtte beledigingen (*níð*) werden zwaar veroordeeld en bestraft: in het IJsland van de Middeleeuwen werd het gedichtte ('gebonden') woord beschouwd als machtiger dan het gewone gesproken woord.

III

Uitgebreide stambomen en anderszins uitvoerig beschreven familierelaties zijn opvallende kenmerken van de sagaliteratuur. Zij vervullen verschillende functies. In de eerste plaats waren deze relaties van het grootste belang voor het beschermen van de familie-eer, en het kunnen uitvoeren van vergelding en vonnis. De sterkte van een gevolg was vaak bepalend in de behandeling van een conflict of rechtszaak. Het was dus zaak precies te weten op wie men kon rekenen, alsmede aan wie men steun

verschuldigd was. Veel saga's hebben een loyaliteitsconflict als middelpunt: de hoofdpersoon bevindt zich in de tragische situatie waar elk alternatief, elke beslissing, desastreuze consequenties heeft.

De familiebanden plaatsen de saga in kwestie tevens in een historische context, en creëren een link zowel naar het verleden als het heden: de hoofdpersonen worden gezien in relatie tot plaats en tijd. Daarnaast creëren de auteurs vaak thematische parallellen: karaktereigenschappen, conflicten en gebeurtenissen onder de voorouders herhalen zich, en wijzen daarmee vooruit naar de centrale actie die in de betreffende saga wordt opgebouwd. Fatalisme en het voortleven of overgeven van bepaalde eigenschappen in families vormen een belangrijk aspect van de wereldbeschouwing van de saga en wijzen op de heidense erfenis die deze literatuur mede vormde.

Tot deze erfenis behoren ook de erecode en de bloedvete die aan de saga's ten grondslag liggen. De verhalen spelen zich immers af in de voor-christelijke, en in sommige gevallen vroeg-christelijke tijd, waar christelijke normen en waarden niet of nauwelijks gangbaar waren. De saga's zelf echter werden zo'n twee- tot driehonderd jaar na de kerstening opgetekend. Vaak zien we een ongemakkelijke balans tussen de twee wereldbeschouwingen. Veel voorkomend is het conflict tussen aan de ene kant het christelijke ideaal van vergeving en een individueel schuldbesef, en aan de andere kant de heidense plicht tot eerbehoud en bloedwraak, waar een publiek geweten middels een uiterlijke gedragscode het individu tot sociaal gedrag drijft. De christelijke invloed is in sommige saga's sterker dan in andere. In de saga van Grettir de Sterke is weinig van de christelijke gedragscode te vinden, alhoewel deze zich vlak na de officiële kerstening afspeelt, en er bijvoorbeeld een priester in voorkomt en mensen ter kerke gaan. Het afsluitende gedeelte echter, het verhaal van Thorstein en Spes, heeft een christelijke inslag die hier sterk tegen afsteekt, en duidelijke overeenkomsten met de hoofse literatuur van die tijd toont.

IV

De Saga van Grettir de Sterke werd opgetekend in de 14de eeuw, waarschijnlijk rond 1320, alhoewel Örnólfur Thorsson in een recentelijke modern-IJslandse editie een latere datum stelt. Hoe dan ook, de saga is daarmee de jongste onder de familiesaga's. Dit blijkt o.a. duidelijk uit de prominente rol van bovennatuurlijke elementen en folkloristische motieven, die tijdens het hoogtepunt van de optekening van de familiesaga's met hun 'realistische' sfeer veel minder voorkwamen, maar die ten tijde van de populariteit van de riddersaga's en saga's van oude tijden in de 14de eeuw een comeback genoten. Grettir zelf lijkt in de saga bij tijd en wijle bijna bovenmenselijk in zijn kracht en zijn doen en laten, met name tijdens zijn jaren als

vogelvrijverklaarde, en meer mythologisch dan menselijk. Niettemin is er nooit getwijfeld aan het feit dat het verhaal gebaseerd is op een historische figuur die rond het jaar 1000 werd geboren en waarvan melding wordt gemaakt in andere teksten die ouder zijn dan de saga. Deze Grettir zal zeker een opmerkelijke man geweest zijn, want er deden zich al snel vele verhalen over hem de ronde. Hoeveel van die verhalen op historische waarheid gebaseerd zijn, en hoeveel de uiteindelijke schrijver daarvan heeft opgenomen en hoeveel hij zelf heeft verzonnen of elders heeft ‘geleend’, zullen we nooit weten, maar daarmee verliest de Saga zoals we deze vandaag de dag kennen, niets aan kracht.

Er bestaan geen sagamanuscripten uit de tijd van optekening. De vier bewaard gebleven vellum manuscripten waarop de huidige saga is gebaseerd, dateren uit de laat-15de eeuw. Degene die de Saga van Grettir heeft opgetekend was duidelijk een belezen iemand. De saga geeft bijvoorbeeld blijk van een precieze kennis van andere IJslandse saga's, zowel familiesaga's als andere saga-genres, waar in de tekst naar verwezen wordt of waaruit motieven worden gebruikt. Ook zien we bekendheid zowel met inheemse folklore en volksverhalen, als met de populaire Europese literatuur uit die tijd, de hoofse roman. Daarnaast gebruikt de schrijver historische bronnen, zoals de kolonisatiegeschiedenis (*Landnáma*) opgetekend door de Wetspreker Sturla Þórðarson. Sommigen hebben zelfs gedacht dat deze Sturla de schrijver van Grettir is, al is dat nooit overtuigend bewezen. Al deze verschillende bronnen, mondeling en schriftelijk, heidens en christelijk, inheems en buitenlands, worden knap verweven tot een prachtig verhaal. Tevens wordt met deze rijkdom aan bronnen de mythe van IJsland's culturele isolatie verworpen: veel IJslanders waren zeer bereid en introduceerden bij hun terugkeer de laatste modes, snufjes en rages.

In IJsland zelf was Grettir al snel een van de populairste saga's, ook toen andere familiesaga's tijdelijk aan populariteit verloren en is dat tot op de dag van vandaag gebleven. Dat heeft voor een groot deel met de persoon Grettir zelf te maken. Hij werd een legendarische volksheld, een soort IJslandse Robin Hood, die de zwakkeren in de maatschappij verdedigde tegen kwade krachten en boze geesten, en die niemand kon verslaan met menselijke krachten alleen. Naast deze heroïsche, legendarische Grettir was er ook de intens menselijke Grettir, en de tragedie van zijn voortdurende ongeluk, de held die bang was in het donker en niet alleen kon zijn, en toch verstoten werd en gedoemd om zijn leven alleen in de wildernis te slijten. Met name tijdens de eeuwen waarin IJsland leed onder de kolonisatie door Denemarken, natuurrampen en een handelsmonopolie, en de bevolking honger leed en nauwelijks boven het niveau van pure overleving uitkwam, vonden Grettir's angst voor het donker, zijn overlevingskracht als vogelvrije in het onbewoonbare binnenland van IJsland en zijn gevechten tegen de ongrijpbare krachten die de mensen teisterden, een enorme weerklank. In het beroemde, epische werk van de

moderne IJslandse auteur Halldór Laxness, *Onafhankelijke mensen*, is Grettir een van de grote voorbeelden voor de eenzame vechtende keuterboer Bjartur. De 19de eeuwse dichter Matthías Jochumsson sprak de woorden: 'Jij Grettir, bent mijn volk', en de hedendaagse schrijver Þórarinn Eldjárn putte recentelijk, in zijn wijd-vertaalde historische schelmenroman uit 1996, *Brotahöfuð (The Blue Tower)*, op originele wijze uit de Saga van Grettir.

Grettir's persoonlijkheid zoals deze in de saga wordt verhaald is zeer complex. In zijn jeugd doet hij denken aan de zogenaamde 'koolbijter'. Dit is een terugkerend motief uit IJslandse volksverhalen waar de held in zijn jeugd niet wil werken en thuis rond het vuur ligt te luieren, maar uiteindelijk tot een buitengewone man uitgroeit. Met Grettir komt het echter nooit meer goed. Tijdens zijn jeugd spreidt hij een ongewone wreedheid ten toon in de streken die hij uithaalt. Deze wreedheid echter toont hij als volwassene niet (meer). Uit zijn jeugd leren we ook dat zijn vader, die erg op hem lijkt, hem niet uit kan staan, maar dat zijn moeder dol op hem is. Dit patroon achtervolgt Grettir de gehele saga door: hij maakt vrienden voor het leven, maar ook veel vijanden. In veel opzichten lijkt Grettir veel op de hedendaagse probleemjongere: hij kan in zijn vader's ogen niets goed doen, weet met zichzelf geen raad, is altijd op zoek naar erkenning die hij maar zelden krijgt, en ligt als gevolg daarvan constant dwars. Dit alles leidt tot zijn eerste, korte vogelvrij-verklaring. Op zijn reis naar Noorwegen zien we echter ook een andere kant van Grettir: hij is een einzelgänger en kan zich moeilijk aanpassen aan de regels, maar wanneer iemand hem vriendelijkheid en vertrouwen betoont is hij voorkomend, plezierig in de omgang en loyaal. Dit patroon wordt vervolgd gedurende Grettir's verblijf in Noorwegen en langzamerhand wordt het steeds duidelijker dat wat er aan Grettir 'mankeert' niet geheel aan hem zelf ligt. Als we terugdenken aan Grettir's voorvader Onund Paalvoet en zijn avonturen, is het moeilijk ons aan de indruk te onttrekken dat Grettir's aanleg, aard en kracht veel meer thuishoorden in de kolonisatietijd, de tijd van expansie en rooftochten, dan in de tijd van vreedzame nederzettingen. Grettir is geen boer, hij is een avonturier en in de vreedzamere tijd van het IJsland in de 11de eeuw komen zijn talenten en interesses niet tot hun recht. Integendeel, zij vormen een gevaar voor de gemeenschap: hij is precies het soort rusteloze man die zijn gemoed niet onder controle heeft en altijd naar een uitdaging zoekt, de *ójafnaðarmaður* die de rust verstoort en conflicten en vetes veroorzaakt. Zijn enige kans op een leven dat hem voldoening zou kunnen brengen, namelijk in dienst te worden aangenomen van de koning, gaat verloren door zijn ongeluk, in de vorm van een mysterieuze figuur in de kerk die Grettir provoceert zodat hij zijn onschuld niet kan bewijzen. Dit is Grettir's persoonlijke tragedie: hij is een 'misfit', een man die niet in zijn tijd thuishoort en niet kan aarden in de maatschappij waarin hij leeft, of, van de andere kant gezien, een man aan wiens talenten in de maat-

schappij geen behoefte meer bestaat en waar het geen plaats voor heeft. Binnen de wereldbeschouwing van de saga wordt dit verbeeld als het ongeluk wat hem tot zijn dood toe volgt; hij is een *ógæfumaður*, een man achtervolgd door een gebrek aan geluk. Hij eindigt als een verstotene en moet overleven buiten de grenzen van de gemeenschap, alleen, in de volste zin van dit woord. Grettir wordt aldus een 'grensfiguur' van bijna mythologische proporties, een sluerik die constant grenzen overschrijdt, soms komisch en bijna absurdistisch, soms met reële, tragische en diepgaande gevolgen. Het is tijdens zijn tweede, levenslange vogelvrijverklaring, waar hij tracht te overleven in de wildernis, traditioneel het terrein van alles wat buiten- of bovenmenselijk is, dat hij zelf bijna bovennatuurlijke kwaliteiten aanneemt, levend met of vechtend tegen monsters, geesten en trollen.

Anderen hebben een meer christelijke uitleg aan Grettir's ongeluk gegeven door het toe te schrijven aan zijn arrogantie, zijn overmatig vertrouwen in zijn eigen, menselijke kracht. Hoe men Grettir's uiteindelijke lot ook beziet, het is moeilijk niet mee te voelen met zijn tragedie.

V

De Saga van Grettir is opgebouwd uit drie delen. De eerste 13 hoofdstukken concentreren zich op Grettir's voorvaderen. Daarna volgt het eigenlijke levensverhaal van Grettir. In de laatste hoofdstukken wordt in Constantinopel Grettir's dood gewroken door zijn halfbroer Thorstein Galjoen. Een 'voorouderlijke' inleiding tot het eigenlijke verhaal is standaard in de meeste familiesaga's. Afkomst en familiegeschiedenis werden belangrijk geacht, alsmede waar de voorouders oorspronkelijk vandaan kwamen en de omstandigheden waarin zij leefden voor zij naar IJsland afreisden om zich daar te vestigen. Daarnaast leidt het verhaal van Onund Paalvoet en zijn afstammelingen bepaalde thema's in die we later terugvinden in Grettir's verhaal. Zo wordt bijvoorbeeld duidelijk dat Grettir uit een geslacht van krijgers stamt. Echter, de wereld van Onund Paalvoet vormt een treffend contrast met die waar Grettir in leeft en waaraan hij zich zo slecht kan aanpassen. Onund en Grettir hebben veel van elkaar weg, maar er is tenminste één cruciaal verschil tussen hen. Ondanks zijn lichamelijke handicap ontbreekt het Onund allerm minst aan status en succes: hij weet zich in een brute wereld staande te houden en zich een aanzienlijke positie te verwerven. Grettir daarentegen, met al zijn lichamelijke kracht, lukt niets dan puur overleven alleen.

Grettir's broers vormen eveneens een veelzeggend tegenwicht voor Grettir. Wanneer Grettir zijn halfbroer Thorstein Galjoen voor het eerst ontmoet, wordt snel duidelijk dat zij geheel tegengesteld zijn: Thorstein is vriendelijk, populair en vooral succesvol. Grettir merkt schertsend op hoe mager en krachteloos zijn halfbroer hem

toeschijnt. Toch is het Thorstein die hem uiteindelijk wrekt, boete doet en de balans herstelt. Dit contrast vindt een echo in de persoon van de jonge Illugi, die Grettir tot het bittere einde toe bijstaat.

Het laatste deel van de saga wijkt in veel opzichten duidelijk af van het voorafgaande. Het is een liefdesverhaal met een sterk christelijke inslag, dat zich afspeelt in de stedelijke omgeving en oostelijke cultuur van Constantinopel. Een groter contrast met Grettir's levensloop in IJsland is nauwelijks denkbaar. Men heeft dan ook wel gedacht dat het hier een latere aanvulling betrof, die alsnog een acceptabele christelijke draai aan de saga moest geven. Daarvoor echter zijn er teveel structurele parallellen met de saga zelf.

Het levensverhaal van Grettir, dat de kern en het merendeel van de saga vormt, heeft als hoogtepunt Grettir's gevecht met Glam. Het relaas van hun strijd wordt zorgvuldig opgebouwd en tot in detail beschreven, en is een hoogstandje van vertelkunst. Het moment waar Grettir in Glam's ogen kijkt in het volle licht van de maan en wordt vervloekt is huiveringwekkend weergegeven. Dit moment is het definitieve keerpunt in Grettir's leven. Er is dan geen weg terug meer voor hem. Men heeft het kwade wezen Glam op vele manieren geïnterpreteerd. Hij is een ondode met bovennatuurlijke kracht en van boosaardige, wraakzuchtige aard. Daarnaast is hij een soort verpersoonlijking van Grettir's ongeluk. Tevens echter lijkt hij Grettir's alter ego te zijn, zijn kwade kant die al zijn ongeluk veroorzaakt. Uiteindelijk weet Grettir hem te verslaan, maar de angst voor het donker en het alleen-zijn waar hij vanaf dat moment mee vervloekt is maken de rest van zijn leven tot een ware nachtmerrie. En alhoewel hij Glam doodt, is daarmee zijn vervolging niet tot een einde gekomen. Thorbjorn Angel, die Grettir vervolgt en uiteindelijk de dood in weet te jagen, vertoont eveneens een opvallende gelijkenis met Grettir zelf. Zijn hele volwassen leven lijkt Grettir gewikkeld te zijn in een hopeloze persoonlijke strijd tegen zichzelf, die hij uiteindelijk verliest.

Zijn gevecht is echter niet uitsluitend met zichzelf en bovennatuurlijke wezens, maar evenzeer met de gevestigde orde. Dit zien we vooral gesymboliseerd in Grettir's relatie met zijn vader, en de meedogenloze vervolging door Thorir, een aanzienlijk en vooraanstaand man. Zijn vrienden vindt Grettir voornamelijk onder de zwakkeren en minder bedeelden in de gemeenschap. Het is opmerkelijk hoe goed Grettir met vrouwen uit alle lagen van de samenleving overweg kan, iets dat we in de eerste plaats terugvinden in Grettir's band met zijn moeder. In sommige gevallen betreft het hier een seksuele aantrekkingskracht, maar tevens treedt hij op als de beschermer van echtgenotes, moeders, en hun kinderen. In alle gevallen is het duidelijk dat vrouwen meer begrip en sympathie voelen voor Grettir's situatie, en dat zij zijn gezelschap op prijs stellen. Hiermee zien we als lezers een geheel andere kant van de agressieve, weerbarstige, rusteloze man die nergens thuishoort. En overeen-

komstig met de tegenstrijdigheden van Grettir's leven is het een vrouw die hem uiteindelijk ten val brengt, zij het met bovennatuurlijke middelen. De man die iedereen te sterk en te slim af was, en die geen overmacht te groot was, wordt door de hekserij van een oude vrouw verslagen.

VI

De saga's zijn sinds de Middeleeuwen lange tijd verborgen gebleven voor de rest van de wereld. Algemeen werd aangenomen dat deze oude noordse vertelkunst verloren was gegaan. Tijdens de Renaissance echter werd in Scandinavië bekend dat deze in IJsland bewaard was gebleven. De Scandinavische landen vonden daarmee een link naar het eigen verleden terug. Langzamerhand kregen de saga's ook in landen als Engeland en Duitsland meer bekendheid en erkenning, met name gedurende de laat 18de en de 19de eeuw. Ondanks het feit dat de Europese wetenschap zeer geworteld was in de klassieke idee van het barbaarse Noorden in tegenstelling tot het gecultiveerde Zuiden, vonden de IJslandse saga's en Eddische poëzie langzamerhand een vaste plaats in de wereldliteratuur. De noordse oudheid bleef weliswaar in de algemene beschouwing ondergeschikt aan de klassieke oudheid, die gezien wordt als de bakermat van de Europese beschaving. De reputatie van de vikingen en hun plundertochten droegen aan deze beschouwing uiteraard hun steentje bij. Niettemin werd steeds duidelijker dat de saga's en Edda, tezamen met de Noordse mythologie zoals die in het oude IJsland was opgetekend, een uniek literair corpus vormen dat tevens een ongekennde schat aan informatie over het leven en denken in het oude noordelijke Europa bevat. Zij mochten zich verheugen in vele vertalingen en werden een erkend onderwerp van wetenschappelijke studie. Dit was tevens het geval in Nederland.

De Tweede Wereldoorlog bracht hierin echter een drastische verandering teweeg. De naziverheerlijking van een arische cultuur en het Germaanse heroïsche verleden zette de noordse oudheid in een kwaad daglicht. Mettertijd werd het misbruik dat de nazi's van de IJslandse literatuur hadden gemaakt aan de kaak gesteld en werd de draad weer opgepakt. Nederland vormde hierop een uitzondering. Tot zeer recentelijk werd hier weinig tot niets meer aan IJslandse studies en vertalingen gedaan dan alleen op incidenteel, individueel initiatief. Gelukkig is hier sinds kort verandering in gekomen met de vertalingen van Paula Vermeijden, Marcel Otten, en nu Tonny Buijs, zodat ook Nederlanders opnieuw deze prachtige verhalen kunnen ontdekken.

Daisy L. Neijmann

Gebruikte bronnen:

De volgende versie en vertalingen van de Grettis Saga:

De oudste, nu bekende, versies van “de Saga van Grettir de Sterke” stammen uit de vijftiende eeuw. Het betreft de vier vellum manuscripten: “AM 551 A 4to”, “AM 556 A 4to”, “AM 152, fol.” en “Delagardie 10, fol.”, die onderling niet al teveel verschillen. Wetenschappers beschouwen “AM 551 A 4to” echter als de betrouwbaarste brontekst en deze vormt dan ook de basistekst voor de Fornrit editie, als zijnde de IJslandse standaardeditie.

- * Grettis Saga Ásmundarsonar, ed. Guðni Jónsson, Íslensk Fornrit 7, Reykjavík, 1936
- * Grettir's Saga, translated by Denton Fox and Hermann Palsson, University of Toronto Press, Canada, 1974, ISBN 0-8020-6165-6
- * The Saga of Grettir the Strong, translated by Bernard Scudder, in:
The Complete Saga's of Icelanders, Leifur Eiriksson Publishing, Iceland 1997,
ISBN 9979-9293-0-8 (complete work)
- * The Saga of Grettir the Strong (Grettir's Saga), George Ainslie Hight, London, 1914. Publiek bezit, te vinden op het Internet.
- * The story of Grettir the Strong, translated by Eiríkr Magnússon and William Morris, London, 1869
- * Grettis Saga, Die Saga von Grettir dem Starken, Hubert Seelow, Diederichs, München, 1998, ISBN 3424014257

Achtergrondinformatie:

- * Cook, Robert, 'Grettis saga', In *Medieval Iceland: An Encyclopedia*, Eds. Phillip Pulsiano and Kirsten Wolf, New York, Garland, 1994
- * Faulkes, Anthony, 'Introduction', In *Three Icelandic Outlaw Sagas*, Everyman, 2001
- * *Grettis saga*, Ed. Örnólfur Thorsson, Reykjavík, Mál og menning, 1996
- * Vésteinn Ólason, 'Íslendingasögur', In *Medieval Iceland: An Encyclopedia*, Eds. Phillip Pulsiano and Kirsten Wolf, New York, Garland, 1994
- * —, 'Íslendingasögur og þættir', In *Íslensk bókmenntasaga*, Vol. 2. Reykjavík, Mál og menning, 1993
- * Van Ægir tot Ymir, personages en thema's uit de Germaanse en Noordse mythologie, Paula Vermeijden i.s.m. Arend Quak, Sun, Nijmegen, 2000, ISBN 90-6168-661-X
- * Noorsche Mythen, uit de Edda's en de Sagen, H.A. Guerber, Thieme & Cie, Zutphen, ??
- * The Viking Saga, Peter Brent, G. P. Putnam's Sons, New York, 1975
- * The long arm of coincidence: The frustrated connection between Beowulf and Grettis Saga, Magnus Fjalldal, University of Toronto Press, 1998, ISBN 0802081282

Over de vertalers:

Tonny Buijs

Tonny is in 1995 afgestudeerd aan de Katholieke Universiteit Nijmegen als Milieu-Geograaf. Een wetenschappelijk carrière ging aan hem voorbij. Liever richt hij zich op het schrijven van boeken, natuurfotografie en het maken van lange reizen, zoals het een geograaf betaamt. Tijdens een vier maanden durende fietstocht op IJsland werd hij gegrepen door dit overweldigende land. Zijn eerste kennismaking met IJslands voornaamste erfgoed: de Saga's, betrof de "Saga of Grettir the Strong". Noodgedwongen in de Engelse taal want er zijn bijzonder weinig Saga's in het Nederlands vertaald en verkrijgbaar in de boekhandel.

Grettir maakte op Tonny zo'n indruk dat hij de uitdaging aanging daarvan een Nederlandse vertaling te maken, vanuit het Engels omdat hij (vooral nog?) het IJslands niet machtig is. Een vertaling die niet uit de brontaal stamt, is zoiets als vloeken in de kerk. Zich hiervan terdege bewust nam hij contact op met Viðar Hreinsson, de hoofdredacteur van "The Complete Saga's of Icelanders", een monumentaal werk dat alle familie Saga's in het Engels omvat en absoluut een aanrader is.

Viðar bracht Tonny in contact met Daisy L. Neijmann, die zowel het Nederlands, Engels als IJslands machtig is en daarbij liefhebster is van IJslandse Saga's. Dit mondde uit in een samenwerking waarbij de Nederlandse vertaling getoetst en gecorrigeerd werd aan het IJslandse origineel, zodat de brontaal geen geweld is aangedaan.

Daisy L. Neijmann

Daisy's verbeelding werd als kind reeds gegrepen door IJsland. Op haar achttiende bracht zij een zomer in Noord-IJsland door waar de werkelijkheid al haar verwachtingen overtrof. Later, tijdens haar studie bezocht ze IJsland wanneer ze kon. Aan de Vrije Universiteit in Amsterdam studeerde zij Engels, met oud en modern IJslands als bijvak, echt IJslands studeren was toen in Nederland al niet meer mogelijk. Hierdoor raakte ook zij geboeid door de Saga's.

Via de Canadese literatuur maakte Daisy kennis met schrijvers van IJslandse afkomst. Zij zag kans haar grote passie voor IJsland met haar studie Engels te combineren door zich wetenschappelijk te richten op het IJslandse erfgoed in Canada en de Canadese literatuur. Na haar afstuderen in 1988 bracht zij verscheidene jaren door in IJsland waar zij talen onderwees op een middelbare school en wetenschappelijk onderzoek deed in Reykjavík.

Daarna vertrok Daisy naar Canada om haar proefschrift over de IJslands-Canadese literatuur te voltooien waarop zij in 1994 promoveerde aan de VU. Sindsdien doceert zij moderne IJslandse taal-en letterkunde: eerst aan de Universiteit van Manitoba in Winnipeg, Canada, en vanaf 1999 aan University College London in Groot-Brittannië.

Tonny's project bracht Daisy in de gelegenheid zich weer eens in de Saga's te kunnen verdiepen, alsmede haar liefde voor IJslandse literatuur en cultuur te "vertalen" naar haar moedertaal.

Bij HORSE-SHOE Publishing Elden zijn eerder verschenen:

- ★ “Het Hoefijzer, kroniek van een karperwater”, Tonny Buijs e.a., 1997, ISBN 90-803589-1-6
- ★ “Luimelen in Meinerswijk, foto’s en verhalen uit het *nieuwe* rivierengebied”, Edwin Giesbers & Tonny Buijs, 1999, ISBN 90-803589-2-4

In voorbereiding zijn de kinderboeken:

- ★ “Roep uit de Kauwenhoek”, Tonny Buijs, tekeningen: Heidi Peters-Horck, ISBN 90-803589-3-2, voor iedereen vanaf 12 jaar
- ★ “Over★leven”, Tonny Buijs, tekeningen: Marciana Timmermans, voor iedereen vanaf 14 jaar

Meer informatie is te vinden op onze website:

WWW.HORSE-SHOE.NL

E-mail: tonny.buijs@horse-shoe.nl

